Fr. Šiškaitis

ATEITIS

MĖNESINIS MOKSLEIVIŲ LAIKRAŠTIS.

SUKAKTUVIŲ SĄSIUVINIS.

KAUNAS,
„Šviesos“ spaustuvė, Jakšto g-vė № 2.
1920.

PUTINO

ŽIBURIŲ NEŠĖJAI.

Kelki degantį žibintą,
Tamsią naktį įliepsnoki —
Ir iš naujo atgaivintą
Sūkuringą veski šokį!
Plikos uolos kurčiai tyli,
Su šešėliais susipynė,
O nykių bedugnių gylį
Klosto ūkana šilkinė.
Neieškok viršuj vedėjo:
Jokia žvaigždė nesirodo;
Paskutinė nuriedėjo
Nuo dangaus juodai vienodo.
Kelk žibintą įliepsnotą,
Bedugnes, skardžius nušvieski
Ir per juodą skliauto plotą
Aukso spindulius nutieski.
Vesk nebrimstančiąją minią
Į nakties slaptingą šokį,
Kurki geismą į krūtinę
Ir skrajoki ir giedoki.

*

Lyg ugniniai sūkuriai,
Spinduliuodami skaidriai
Dega mūsų žiburiai —
Liepsnomis švytruoja.

O aplink juoda naktis —
Slaptingiausia paslaptis
Amžiais ieškomas mintis
Dangsto pragarmėse.

Tarp liepsnojančių ugnių
Nėr ieškotų slėpinių:
Gandas žengiančių minių
Paslaptis išsklaidė.

Šaukia alkstanti minia:
Eikit, veskite mane
Savo kuriama ugnia
Apšviestais vien plotais!

Ir nuskridome kartu
Sūkuriuojančiu ratu,
Susilieję — aš ir tu —
Svaigulingam šoky.

*

Ir apkarto ir nubodo
Dėliai gaudesio vienodo
Gyvas mūsų sūkurys.
Be prasmės klajot pakako.
Nieks ant lygaus mūsų tako
Slėpinių neadarys.

Apie rausvą, gūdžią uolą
Sidabrinės miglos puola —
Skečias pragarmės juodai.
Plauko, gaudžia ir vilioja
Ir šešėliai subėgioję,
Ir slapti nakties aidai.

Ilsta akys, dūmai velias —
Ir tas pats vienodas kelias
Rodos galo neturįs.
Nėr jau galios, nėr troškimo:
Negyvai dvasia nurimo, —
Gęsta mano žiburys.

*

Aš į kietą uolą
Sumušiau žibintą.
Gęstančios žarijos
Į bedugnę krinta.
Tylią, juodą naktį
Siela pamylėjo,
Ne sukurtą ugnį
Žiburių Nešėjo.

Kybo statūs skardžiai
Ūkanų apkloti,
Slankioja šešėliais
Slėpiniai ieškoti.
Susigūžę uolos
Nakčiai burtus mėto
Ir tyliais suokimais
Ūkčioja iš lėto.

Tik nurimt, nurimti
Ir apimt tą tylą,
Kurioje bedugnių
Paslaptys prabyla.

*

O žemai, lygioj pakalnėj,
Burtų galios nepažinę,
Apšviesti Liepsnų Nešėjai
Sūkuringą veda minią.
Jų viršun iškeltos rankos
Brangų saugoja žibintą,
O iš degančių krūtinių
Geidulingas šauksmas plinta.

Ar jie žino, kad aplinkui
Taip tylu, ramu, slaptinga,
Kad čionai atklydęs aidas
Ant uolos mirčia užminga.
Kad jų didžios, skaidrios liepsnos —
Tai silpnutė kibirkštėlė,
Kur akloj nakties tamsybėj
Iš akmens akmuo išskėlė.

Tyli kurčiosios bedugnės,
Tyli amžinos viršūnės,
Tiktai jie neras ramybės
Vedami ugnies klajūnės.
Paskutinis nyksta aidas
Jųjų gaudesio geismingo —
Ir visi miglotam toly
Už uolų tamsybėj dingo.

* * *

Rymau vienas ant uolos,
Kol sparnai nakties tylos
Man bedugnių neatklos.

Kol iš ilgesio gelmės
Dar negimusios giesmės
Man gaida nesušlamės.

Kol pailsusi dvasia
Susikaupus maldose,
Lauks švitimo rytuose.

Kol širdis vienų viena
Suvylimų kupina,
Alps su gęstančia liepsna.

Rymau — kol ateisi Tu,
Kur seku nykiu aidu,
Ko lig šiolei nerandu.

V. STONIO

KANKINĖ.

Išblyškus, suvargus, su skausmu giliu
Slinkai, kaip šešėlis, gatve,
O žmonės apstoję lydėjo keliu
Ir klykdami stumdė Tave.

Lelijos, radastai laisvųjų laukų
Nebepuošė Tavo kaktos,
Tik pančiai užnerti tvirtai ant rankų
Žvangėjo rūščiau nuolatos.

Ir siautė, kaip jūra, audringa minia
Apsvaigusi Tavo kančia,
O Tu, atsidusus giliai krūtine,
„Už ką?“ tik paklausei slapčia.

Paskui ašarotas pakėlei akis
Ir laukei, pilna dar vilties,
Kad užjautos žodį kas nors pasakys,
Kad draugišką ranką išties.

Bet vien tik girdėjai, kaip rūstūs balsai
Aplinkui skambėjo piktai,
O kas pagailėtų, nebuvo visai —
Ir Tu suvaitojus kritai!

Kritai, nekaltoji, skausmų kupina,
Šnabždėdama žodžius maldos,
Kritai, kaip gėlelė graži ir jauna
Su veidu ramiu, be skundos.

O žmonės iš džiaugsmo suplojo delnais,
Kad Tu nugalėta likai...
Ir sklydo per naktį miškais ir kalnais
Jų šiurpūs ir nuožmūs juokai.

Kada gi bebrėkštant budrus vyturys
Padangėj pragydo linksmai, —
Palikęs Tave, išsiskirstė būrys,
Nutilo begriaudę šauksmai.

Gulėjai parblokšta ant kieto akmens,
Žmogaus gi nebuvo šalia,
Kurs būtų padavęs Tau šalto vandens,
Puguodęs jautria rankele.

Gulėjai be žado, o Tavo skruostai
Nuo skausmo įdubo giliai
Ir vien tik bematė nuraudę rytai
Kaip spaudžia Tave sopuliai...

ERŠKET-RADASTO

KILNIOJI SIELA.

(Skiriu a. a. dr—gams Endziulaičiui ir Dailidei).

Ar žinot jūs tą kilnią sielą,
Kuri purve niekad neklupo,
Varge, kaip ašara spindėjo,
Kuriai nestigo niekad ūpo,
Kuri nepaisė priešo vėjo,
Kuriai kovoti buvo miela?
Ar jūs pažystat šitą sielą?

Ar žinot jūs tą kilnią sielą,
Kuri gyveno del idejos,
Kuri darbavos vien del kito,
O tais darbais visi gėrėjos,
Galop kovoj nelygioj krito
Už brolius ir tėvynę mielą?..
Ar jūs pažystat šitą sielą?

Ar žinot jūs tą kilnią sielą,
Kuri tvirta, kai plienas buvo,
Kurios garbė niekad nevysta,
Kuri nors krito, bet nežuvo;
Nors pragyveno vos jaunystę,
Tačiau atmint ją visad miela?..
Ar jūs pažystat šitą sielą?

. . . . . .

. . . . . .

Ši siela kilni, tarsi jūra rami
Lyg viesulas jos neužgauna —
Ji šviečia prieš saulę; pažvelk akimi —
Jos veidą visad regi jauną.

Ta siela prakilni lyg jūra plati —
Meilingai visus glamonėja;
Ar dieną ar naktį, toli ar arti —
Ji lygiai visiems padėjėja.

Kilnioji siela, it jūra gili:
Matai jos krūtinę nelepią —
Iš syk ji atrodo šalta ir tylė,
Bet kiek paslapčių jinai slepia!..

Kilnioji siela, kaip ta jūra skaisti —
Ji žavi visus ir vilioja;
Ji spindi ir blizga; vėlai ar anksti
Tu veidrodį rasi sau joje.

Kilnioji siela, kaip kad jūra stipri:
Kad viesula siaučia išėlus,
Jos niaukias veidai, bet krūtinė tampri,
Nes daugel jau vėtrų pakėlus...

. . . . . .

Tat švieski mums siela, skaisti ir kilni!
Tu būki visiems mums vedėja!
Mus mokyki dirbt! O seni ir jauni
Težiūr' į tave atsidėję.

Spindėk mums, kaip žvaigždė aušrinė rytuos!
O mes, kurie gerbiam tą sielą
Atminkim, kad tik idealuos aukštuos
Atrasime darbą sau mielą.

BAIKŠČIO

* * *

Rytmety, kai saulė teka
Ir aukštyn per dangų rieda
Ir linksmai paukšteliai šneką,
Rytą sveikindami gieda —
Tiek ramumo ant krūtinės, —
Dega akys mūs ugninės.
Taip linksmi ir energingi
Ir kaip milžinas galingi,
Žvelgdami į šviesią saulę,
Mes keliaujam per pasaulį,
O budri mūs eisena
Ir lengvutė, ir maloni,
Ir slaptinga, lyg svajonė,
Mūsų veido šypsena.
Mums nebaisūs šiaurės vėjai,
Nors daužys jie mus užėję.
Prasiskynę tiesų kelią
Mes surasim savo dalią...
. . . . . .

— Ei jeunuoliai būkim drąsūs
Ir tuomet, kai už miškų
Ir miglotų debesų
Taip šviesi saulutė leisis,
O čia žemėj rūkas skleisis
Ir pasauly liks tamsu,
Kai sugriaudins musų dvasią,
Jog praleidę daug laikų
Žilą galvą jau seni
Lenkt turėsime žemyn...
Ženkim ir tuomet pirmyn!

Kaune VII/29. 1919.

PRANO GIRVAINIO

KNYGOS IR SKAUSMAS.

Jei skausmas tau perveria širdį,
Ir viesulai daužos įsiutę,
Iš minios tik pájuoką girdi —
Paimk tada, drauge, knygutę.

Įdek savy aukso svajones,
Šukelk amžinąsias mintis;
Neliūski, jei paskalos, žmonės
Suteršia tau grožio viltis.

Prakilnią poeziją, tyrą
Sukurki tu savo sieloj, —
Paėmęs paskui aukso lyrą
Suskambink nors ir tamsumoj!..

Suskambink galingai! Audrų milijonai
Tesiaučia pasaulio dausas!
Iš žemės griuvėsių, nauji skaidrus tonai
Tegaudžia ir gydo žaizdas.

Šiauliai. III. 2. 1916.

PUTINO

MEDŪZA.

I.

Stovi Andrius Galinis savo kambary prie lango ir žiūri žemyn.

Jo kambarys gan aukštai — trečiame „Kaskados“ pensijono gyvenime. Tačiau „Kaskados“ pensijonas yra laikomas vienu geriausių šiame mineralinių Kaukazo vandenų kurorte. Aukštai stovėdamas, jis leidžia savo gyventojams gėrėtis iškilniausiais miesto, apylinkės kalnų reginiais, o giedrią dieną iš jo gali matyti net tolimos snieguotos Kaukazo nugaros dalį su pačiu amžinai baltu Elbrusu, didingoj vienybėj iškėlusiu dvišaką viršūnę.

Andrius mėgo pasigėrėti gražiais gamtos reginiais, nors nebuvo nei poetas, nei dailininkas, nei šiaipjau artistinių jautrumų žmogus. Tačiau mėgo gamtą ir jautė ją visu savo lietuviškos sielos gilumu. Ramūs tėvynės laukai ir melsvos girios, plačios, liūdesy niūksančios Rusų lygumos ir pietų saulėj mirgą Kaukazo kalnai ir slėniai Galiniui lygiai buvo gražūs ir malonūs. Nė kartą, prisišlijęs prie „Kaskados“ lango, jis ligi vėlyvos nakties prarymodavo visa siela įsisiaubęs į vėsią išvakarių tylą.

Čia pat po jo langu tiesės žalių gazonų ir klombų išvingiuotas „Kaskados“ sodas, toliau, slėny niūksojo didžiulis kurorto parkas, kas vakaras muzikos liūliuojamas, o į dešinę nuo jo gražus Kurzalo rūmas su šnarančiais savo fontanais ir padangėn ištysusių topolių alėjomis.

Tačiau šiandien Andrius nejaučia tos jaukios, raminančios vakaro tylos. Kaip ir jausi, kad viduj, sieloj neramu, o naujas rūpestis, kokio dar niekad nebuvo prityręs, įsisiurbė į širdį ir giliais bruožais išraižė veidą.

Nuo kai kurio laiko ėmę irti santykiai su žmona, šiandien štai pasibaigė tikra katastrofa. Alina griežtai pareiškė, nebenorinti su juo ilgiau gyventi, sugrąžino sutuoktuvių žiedą ir kai kurias gautas iš jo dovanėles, pareikalavo savo žiedo ir atvaizdo ir pasakė, kad rytoj iš „Kaskados“ išeisianti.

Galinis gerai buvo pažinęs neramią savo žmonos dvasią ir pratęs prie visokių jos siurprizų, tačiau šitokio žingsnio vis delto nebuvo laukęs.

Tiesa, buvo pastebėjęs, kad Alina nuo kaikurio laiko vis šiurkščiau su juo ėmė elgtis, vis šaltesnė, vis rūstesnė ir vis labiau užsidariusi tapo. Nors ypatingu meilumu ir atvirumu ji niekada nė nebuvo pasižymėjusi.

Andrius ir tai pastebėjo, kad ne per seniai prie jo žmonos ypatingai ėmė plaktis žinomas kurorte dailininkas, del tamsaus jo veido ir stačiai smalinių garbanų, visų „Juoduoju“ vadinamas. Tačiau Alinos dora ir skaisčia josios dvasia Andrius buvo pasitikėjęs tvirčiausiai: Alina gali jo nemylėti, bet apgauti niekšui nesiduos.

Andrius vien matė, kad jo pati gyvena sunkų vidaus krizį, kad jos sieloj verda akla, gaivalinga kova, kad ji užslėpus nešioja didį skausmą, ar didžią paslaptį — ir jis laukė, pats kentėdamas, kol visa tai savaime nusigalės, nuslugs, išsiblaivys...

Klausti jis nedryso. Ne tai, kad būtų nemokėjęs suprasti kito, ypač mylimo žmogaus skausmo, bet stačiai kaž koks įgimtas drovumas atviram širdingumui laikė užspaudęs jo širdį.

Andrius gerai atsimena, kai dar pradžioj jųdviejų draugės gyvenimo Alina dažnai jam atidarydavo visą savo sielą, varginama įvairiausių abejojimų, keisčiausių priešginybių, lūkesių ir pasiilgimų.

Tokiomis valandomis jam būdavo kaž kaip nejauku, nedrąsu, nesava. Jis nerasdavo žodžių į visa tai atsiliepti, nesugebėdavo nei jos paguosti, nei kartu su ja bendro vidaus gyvenimų vainiko pinti. Jis ėmė bijoti tokių valandų ir nejučiomis vengti tų sielos gilybių, kuriose jis, lyg svetimame brangenybių rūme, droviai glūdėjo nedrysdamas bent ko palytėti.

O Alina kentė del savo vienybės, kad nebuvo su kuo dvasios labirintais klajoti, nei susipainiojusių gyvenimo gijų raizgyti. Kas iš to, kad vyras ją myli, — glamonėja ir gailisi!

Tai buvo dar Lietuvoj, kai Andrius po tėvo mirties, metęs teisininko praktiką, pats ėmė savo dvarą valdyti. Ir tų pačių metų vasarą prasidėjo karas. Nauji smugiai, nauji vargai atsviedė juodu į Rusų gilumą. Čia, tiesa, skurdo nekentė,—Andrius dar gi pinigų susikrovė, tačiau žmonos dvasia nepakitėjo. Švelni jos siela dar labiau paliego svetimos šalies gyvenimo verpetuose, ji dar labiau užsidarė savy ir vienų viena klaidžiojo savo kuriamam pasauly. Kasdieniuose reikaluose, tiesa, sutiko su vyru, tačiau vidaus keliai skyrės vis labiau ir labiau, kol štai pagaliau privedė prie visų santykių sutraukymo.

Andrius atsitraukė nuo lango, atsuko elektrą ir atsisėdo prie stalo. Stačiai prieš jį, iš tamsių žalvario rėmų žiūrėjo Alinos paveikslas. Andrius atsilošė kėdėn, sumerkė akis — ir ji stojo prieš jį, tartum gyva — juodakė, baltveidė, tamsiais gausingais plaukais, liūdesio pridengta kakta ir plonomis, suspaustomis lūpomis.

Jis tiek kartų žiūrėjo į tą įdomų veidą, stengdamos įspėt, kuris laimės nusprendimas paslėptas tame kaktos liūdesy, tose degančiose akyse, tose suspaustose lūpose... — ir pamilo neįspėjęs.

Andrius atmerkė akis ir vėl įsmigo į paveikslą. Gal bent dabar įspės, kas jam paslėpta Alinos sieloj ir koki dar ryšiai laiko sujungę jųdviejų širdis?

O, rodos; jau nebuvo nė ko spėti: štai Alina jį pameta — ir viskas turėtų but pabaigta. Tačiau Andrius nė valandėlės neabejojo, kad anaiptol ne viskas pabaigta. Jis Alinos vis tiek neprigryš. Jis tiki, kad šis atsiskyrimas — tai vien didė ilgo tvanko prirengta audra, po kurios tačiau turėsianti vėl prasidėti giedro sugyvenimo laime. Lig šiolei jis negalėjo bendrauti su neramia savo žmonos dvasia. Jis neturi nei iš širdies trykštančių žodžių atsakyti jos abejonėms, skundams ir svajonėms, nei erelio sparnų jai pakelt į aną amžiną, ramią, viršuj viešpataujančią armoniją, į kurią blaškydamos stiebės jos siela. Bet jis turi ramią, giedrią dvasią, giliai mylinčią ir skirtą mylėti kitai taip pat ramiai ir giedrai dvasiai. Ir, tyliai viena kitą jausdamos, jiedvi pins šviesaus gyvenimo pasaką. Taip, Alina išgyvens visą įaudrėjusį sielos tvanką, ras dvasios pusiausvarą, — tik kaip visa tai įvyks ir kokių dar teks perkęsti smūgių? Andrius jaučia, kad svarbiausioji persisvėrimo valanda ateina. Jis turi būti akylus ir atsargus.

Andrius paėmė atvaizdą, išėmė jį iš rėmų ir atsikėlė nuo stalo.

... Tad juodu skirias... Alina jį pameta — ir dar gi atima paskutinį, menką, tačiau tokį brangų atsiminimą — savo paveikslą...

Keistas susijaudinimas staiga atėmė jam drąsą — ir kartu pasidarė taip graudu, jog dar valandėlė — ir jis jautė pravirksiąs. Tačiau susivaldė. Pakėlė galvą, sukando lūpas ir atvaizdu rankoje žengė prie Alinos durų. Pabeldė — ir, nelaukdamas atsakymo, įėjo.

Kambary šviesos nebuvo. Tik ant priešakinės sienos puolė skaidri pašvaistė nuo sode degančio žibintuvo. Prie atviro lango, šviešos ruožte rymojo Alina. Įėjus

Andriui, ji krūptelėjo, atsisuko ir sustojo nesiryždama žengti artyn. Andrius užšvietė rausvu gobtuvu apgobtą žibintuvą ir priėjo prie stalo.

— Alina, tu išties mane palieki? — jaučia, kaip gailiai suvirpėjo balsas

Alina žengė dvejetą žingsnių ir vėl sustojo.

— Taip, aš ryžausi... Aš šitaip ilgiau nebegaliu. Kam man veltui kankintis ir tave kankinti, jeigu aš tavęs mylėt nebepajėgiu... Nenoriu būt auka... Aš dar rasiu gyvenime, kas man priklauso... esu jauna... O jei ne, tai tegu žūsiu... vis tiek... bet šitaip nebegaliu, nebegaliu...—

Ji kalbėjo paskubomis, netekdama kvapo, drebančiomis lūpomis, skausmu degančiomis akimis.

Andrius veizėjo į ją — ir vėl didis gailesis suspaudė krūtinę.

— Alina, tarė širdingai, aš tavęs nevaržysiu. Elkis, kaip nori, tik pasilik su manim drauge. Juk kur tu eisi, ką tu veiksi vienų viena plačiame gyvenime ? —

— Ne, negaliu, negaliu!.. Per vėlu, viskas pabaigta... Pagaliau—aš ne viena!..—ir jos akyse sužibo nauja ugnis.

Nieko netaręs, Andrius padėjo atvaizdą ant stalo ir ėmė mautis žiedą. Jo rankos drebėjo. Jis nieko nematė, tik spindinčią, mažą ant piršto akutę. O ji, tartum gyva mirgčiojo visaip — tai susitraukdama į vos matomą taškutį, tai išsiplėsdama vandeniniais ratukais, tai kartais visai užgesdama. Andriaus akys papluko ašaromis.

Pagaliau jis padėjo žiedą ant atvaizdo ir ištiesė ranką:

— Sudie, Alina. Aleisk man, kad neįstengiau tau duoti laimės... Te Dievas tave saugo... Tačiau žinok, kad mano širdis visumet tau atvira. Aš lauksiu tavęs. Kai nerasi nė kitur laimės, gryžk į mane... Pamiršim viską, kas buvo negera...—

Jis paėmė jos ranką, pabučiavo ir puolė prie durų. Jautė, kad šį kartą nebsulaikys pakilusios ašarų bangos.

*

Alina įmete žiedą su atvaizdu į dėžę, atsisėdo prie stalo ir apsikniaubė.

Viskas buvo pabaigta, viskas sudėta, ir ji gali niekeno nekliudoma toliau tęsti savo mintis — svajones. O tęsėsi, pynėsi savaime viena kitai užbėgdamos, tai atsiminimų, tai nujautimų gaivinamos. Tik graudus Andriaus atsisveikinimas ir skausmo prislėgtas jo vaizdas nuolat gryždavo į sąmonę.

Tiesa, kad Andriaus gaila, tačiau kas kaltas? Andrius nedavė jai laimės, o rasti laimė žemėje tai pirmutinis žmogaus uždavinys. Kitaip, kam ir gyventi? Taip nuolat jai kalbėdavo „Juodasis“ dailininkas. Paimt iš gyvenimo visos smagybės, kokių tik jis gali duot. Ir niekas neturi teisės pastoti kelio į laimę.

Iš pradžių tokios mintys Alinai atrodydavo keistos ir stačiai klaidingos.

Ji, tiesa, neistengdavo išaiškinti visų dailininko priekaištų del pasaulio sutvarkymo, del amžinai bergždžių žmogaus dvasios pastangų, del gyvenimo dėsnių, kurie esą sutraukti į du kodeksu: kova del būvio ir kova del laimės.

Apskritai, po ilgesnių tokių pasikalbėjimų Alina turėdavo įspūdžio, kad visas pasaulis — tai neįmanomas chaosas, kur kaž-kokio prakeikimo įveltas žmogus veltui stengiasi suimt jo ir savo pačio prasmę, Tačiau pradžioj ji dar jausdavo, kad virš viso to chaoso yra didė amžina Tiesa ir Teisybė, kurios sutvarkymai dažnai nesuprantami, bet tikslingi, — ir kad ten, viršuj, viešpatauja tobūla santarmė, kurioj randa laimę išsiveržusios iš ano chaoso sielos, — ir kad del to nekartą reikią išsižadeti savo žemės laimės.

Čia būdavo skaudžiausia dailininko vieta.

— Štai kas laiko žmoniją jau tiek amžių tamsios verguvės pančiuose! — šaukdavo įsidegdamas Juodasis. — Raičiokis, kirmine, žmogau, pasižeminęs savo prakeikime, dantimis grieždamas, kęsk visą gyvenimą skausmą ir vienybę — ir dar gi atsižadėk tos menkutės laimės, kurią kartais pasaulis tau siūlo. Ir kam?... Gi kad būtum laimingas... kai numirsi!... Cha-cha!.. Ir reikia stebėtis, kaip ta kvaila filosofija atatinka verguvėj apjakusią žmogaus dvasią:—Ne!—sušukdavo, pašokdamas dailininkas: —žmogus turi sutraukyti visus jį apraizgiojusius voratinklius, kartą drąsiai pakelti galvą į viršų ir eit savo dvasios troškimais, į nieką neatsižvelgdamas. Silpni ir nelaimingi žus, tvirti ir laimingi laimės — ir ant naujų pagrindų stos naujas pasaulis, naujų dėsnių valdomas!...

Tokiomis valandomis dailininkas būdavo nepaprastai įdomus ir gražus. Žaizdavo ir gyvente gyvendavo kiekvienas jo ispaniško, smaila barzdžiuke nuleisto veido bruožas. Juodos garbanos, kaip debesys, verpetuodavo plačioje kaktoj, kuriai gili į viršų nuo nosies einanti raukšlė su dvišaka gyslų viršūne duodavo ypatingą drąsios vaizdnotės ir galios išraišką. Jo akyse tada įsidegdavo karštos ugnelės, o lūpos darydavo paniekos ar ironijos šypseną.

Alinai tikdavo toki dailininko nuotaika. Pusiau suipnotizuota, įsiveizėjusi į tą nepaprastą veidą, ji nė nesistengdavo gerai suimti ir įvertinti, kupinų priešginybių ir nenuoseklumų Juodojo minčių, ar įsigyventi į jo kuriamą pasaulį rojų. Alina vien matė. kad mūsų gyvenimas tikrai blogas, ir skausmingas — ir kad šit yra žmonių, kurie kelia maištą prieš visą tokį sutvarkymą ir drąsiai tiesia ranką prie linksmybių taurės. O daro tai ne del paprastai kaltininamo ištvirkimo, bet vedami tam tikrų pažiūrų, būdami naujos pasaulio tvarkos pijonieriai.

Vis tiek, kaip ten būtų su jo pažiūrių teisingumu, tačiau pakalbėti su dailininku Alina geisdavo vis dažniau ir dažniau. Jis gyvai ją nujausdavo, nustverdavo neaiškią jos mintį, išvyniodavo ją į tokias galimybes, nuo kurių širdis alpdavo

Kalbėdavo ir apie meilę. Čia dailininkas būdavo jautrus, geismingas, bet ir atsargus. Ilgesiu ir melancholija skambėdavo jo balsas. Be meilės nėsą nė laimės. Kiekvienam žmogui skirta esą myleti, tik jis dažnai apsirinkąs, susivaržąs įžadais ir priesaikomis, suardąs savo ir sau skirtos sielos laimę. O meilei nagalį būt jokių ryšių, jokių kliūčių...

Kalbėdamas tai, jis paprastu atvirumu imdavo jos ranką ir, įtikinamai paspausdamas, dėdavo ant jos pačios kelių. O jo akys ieškodavo jos žvilgio. Tuomet ją užliedavo švelni malonaus šiurpesio banga. Alina tokias valandėles mėgdavo atsiminti.

Itin vienas vakaras giliai jai įsmigo į širdį. Tas vakaras stačiai nulėmė visą tolimesnę jos laimę. Atsiminus to vakaro jausmai ir dabar šit maloniu svaiguliu alpsta širdis.

Buvo tai kurorto parke. Išėjo juodu iš vandenų galerejos ir sumanė padaryti maršrutą į parko kalnų viršūnę, iš kur atsidengdavo gražiausi reginiai į miestą ir apylinkės kalnus.

Vakaras buvo šiltas, tačiau vėjuotas. Medžių viršūnės siūbavo ir ošė, del to žemai, užvėjoj, atrodė dar ramiau ir jaukiau, negu paprastai.

... Gerą lipti į kalną vieniem dviem susikabinus rankomis, prisilaikant, neskubiant... Smėlis taip ramiai čeža po kojų, į kiekvieną žingsnį atsiliepia — toliau žengt vadina. Takelis kraiposi, vingiuoja čia tolyn bėga, čia, staiga užsilaužęs, vėl atgal suka, tačiau jauti, kad kyli vis aukštyn, ir aukštyn.

Čia vėjas jau didesnis. Užsuks kur prošvaite, pustels karštu atdūsiu į veidą, grybštels rūbus ir vėl dingsta. Tačiau netrukus gryžta dar didesniu drąsumu.

Dailininkas tylus, įsižūrėjęs į taką, jinai taip pat tyli. Vien jaučia, kad abiejų sielos tais pačiais nujautimais gyvena — ir laiko gelmėse gimusį žodį, ir džiaugias juo, kol jis iškils ir nutrauks tą tylą ir neramiais atbalsiais pripildys visą gyvenimą.

... Užlipo ant kalno atsistojo ant pat viršūnės ir paleido akis toli, toli.

Po jųdviejų kojomis juodavo parkas, dar žemiau, šešėliuose paskendęs, tūkstančiais žiburėlių mirguliavo miestas, o toliau, pro melsvą sūtemų ūkaną kalnai ir kalnai, pliki, rūstūs ir tylūs.

Aplinkui nė vieno žmogaus. Rodos jų ir visai nebūtų.

... O vėjas pučia sausas ir šiltas, neramus ir geismingas savo atdūsių kaitra. Jis taršo josios plaukus, degina veidą, džiovina lūpas. Staigiais pūstelėjimais jis atmeta į užpakalį rūbus, bučiuoja kaklą, glosto krūtinę ir šilta banga apglebia visa jauną jos kuną.

O sukeltoj dvasioj didis geismas auga, svaigulingu alpesiu krūtinę kilnoja.

Rodos pultum prieš tą kaitrų vėją — ir lėktum, lėktum, visa pametus, visa pamiršus.

... Ir suplasnojo širdis, aptemo akys, nustojo mintis, — jinai ištiesė rankas ir nusviro į dailininko glėbį. . . .

. . . . . .

Susėdo juodu ant suolelio pirmomis apsireiškusios meilės valandėlėmis pasidžiaugti.

Tačiau jai, Alinai, nelinksma. Iš slapstomų dvasios kertelių šešėliai slenka — šalti ir tylūs — šliaužia vis plačiau ir visą saulėtą meilės vaizdą temdo:

... Ji esanti ištekėjusi, jinai turinti pareigų, jinai per toli nuėjusi, jos sąžinė nerami, ji turinti likti ištikima savo vyrui... — tegu ji būsianti nelaiminga, tačiau veidmainiauti ji negalinti... —

Gailesiu skamba jos balsas. Ramių pirmosios jaunybės dienų — šviesios vilties ir gyvo tikėjimo atminimai prabyla.

O dailininkas klauso jos taip, rodos visa tai iš anksto būtų ispėjęs ir laukęs. Tik iš reto. paguosdamas glosto jos ranką.

Paskui pats ima kalbėti. Taip, gražios jaunybės svajonės, tikėjimai ir viltys, o tikrenybė kas?.. Karčia ironija suskamba dailininko balsas. Jis be pasigailėjimo plėšia visus gyvenimo žiedus, trempia juos po kojų — ir nuoga tikrenybė ima rodytis visu savo biaurumu. Ten vienų pareigos — kitų nuoskaudos, vienų juokai — kitų

ašaros, vienų malda — kitų prakeikimas. Tai kame teisingasai gyvenimo dėsnys — ir kuris elgesio saikas?

Jinai klauso to balso ir jaučia, kaip grimsta vis žemiau ir žemiau į juodos nevilties, smaugiančio nusiminimo pragarmę, iš kurios pakilti — palaužti sparnai:

O dailininkas vėl kalba. Dabar jo balsas kietas ir tvirtas, kaip plieno kalavijas. Veidas pakeltas, akys liepsnoja:

— Pakelsim kovą visiems, kas stovi mums ant tako! Aš pats vyriausias teisdavys ir mano laimė — mano elgesio saikas! —

— Jis vienas tegali mane pakelti ir lyg erelis nešioti gyvenimo audrose — mąsto Alina ir pasididžiuojamu žvilgiu apima visą galingą jo stuomenį.

Čia nauja mintis staiga kitaip pakreipė dailininko kalbą:

— Žiūrėk, tarė, užlipom ant kalno, atsiskyrėme nuo žmonių, pakilome aukščiau minios ir beprasmių jos prietarų — ir štai atsivėrė mūsų širdys ir radome laimės valandėlę. Tebūnie tai pavyzdys visam gyvenimui.

— Sakai amžinoji tiesa, teisybė, Dievas?..

Ir jis pašoko, tartum puldamas į paskutinę kovą su iššauktu priešininku.

— Aš nieko nebijau, aš nieku netikiu!..

— Pakilkim virš visos žmonijos, — tęsė dailininkas, — vienu žvilgiu apimkim visas tautas ir visus amžius. Kame amžinoji tiesa? Įvairiems amžiams ir įvairioms tautoms tiesa ir melas — tas pats dalykas. Pakilkim dar aukščiau — virš visų pasaulių, virš visų erdvių; nusikratykim visus žmonijos instinkto prietarus — ir pamatysime, kad kurti tyluma viešpatauja aplinkui, kur nėra nei minties, nei jausmo, nei mirties, nei gyvybės — ir kad niekas nepaiso ten žemai, žemai mažutėj planetoj besikankinančio žmogaus dvasios... —

Nutilo dailininkas, tačiau jo veide dar buvo matyt toliau gaivalinga minčių kova ir sukilusios dvasios maištas, kuriam išreikšti nebeteko žodžių.

O Alina iš tiesų stengės dar kartą pakilt į anas virš pasaulines aukštybes, kurių kitada pasiekdavo vien karštos maldos ekstazėj.

Pakilo ir nusigando. Ten, kur kitada jausdavo šventą ramybę ir didžią Išmintį, kuri painiausiais takais suko visus žemai mirguliuojančius pasaulius, nūnai šit buvo tuščia, gūdu ir šalta, lyg dideliame rūme, iš kurio šeimininkas amžinai išsikraustė.

Ji jau buvo paliovus tikėti. Kada ir kaip, nežinojo pati. Ivyko tai iš lėto, savaime, be jokių protinių tyrinėjimų, be išrodymų. Negaivinamą ugnelę apgesino gyvenimo pelenai, o visai iššarstė svaiginamos dailininko kalbos, taip atatinkančios jos įgimties palinkimus.

Jr šitai jai baugu pasidarė tose ištuštėjusiose aukštybėse, ir ji nukrito žemyn, kaip pasmerktas angelas šalia to baisaus ir gražaus savo baisume žmogaus, kuris laimėjo del jos su Dievu kovą, kuris vienas galės ją vesti pražūtinguose žemės verpetuose.

Ir staiga vėl didis geidulys įdegė jos širdį, o kūno laimės geismas suvėlė mintis. Tai buvo visa, ką dar jai gyvenimas gelėjo duot. Ir ji užsidengė rankomis veidą ir puolė dailininkui ant kelių, o jis ligi skausmo bučiavo jos lūpas ir spaudė prie savęs, — o sausas kaitrus vėjas vėlė jųdviejų plaukus, kedeno rūbus ir šniokšdamas per parko viršūnes, skriejo į ūkanotas kalnų sketeras.

Buvo vidurnaktis.

. . . . . .

Pakėlė Alina įkaitusią galvą nuo stalo, kur apsikniaubusi tūnojo, nesiryždama nieko pradėti. Ji nieko nė nemąstė. Mintys pačios plaukė, sukosi, nutrūkdamos ir vėl susimegzdamos vis apie tuos pačius išgyventus jausmus ir atsitikimus, kurie taip štai pakreipė jos gyvenimą.

Su Andriumi viskas pabaigta, sutraukyti ryšiai su praeičia, o ryt — naujas gyvenimas.

Priėjo Alina prie, lango. Lauke buvo tylu ir tuščia. Sode degė žibintuvas, o topolių viršūnėse kabojo aiškus, pilnas mėnuo. Dangus buvo gilus ir tyras. Vėsi srovė patraukė pro langą ir šiurpus drebulys perėjo kūnu. Alina uždarė langą, tačiau gulti dar nėjo. Vistiek, nemigs. Juk paskutinė naktis. Be to buvo taip nuvargusi, jog net nejautė jokio noro, nei pasiryžimo.

Tad nudribo į kėdę, išsitiesė, atmetė galvą ir taip paliko, prie krūtinės sunertomis rankomis, plačiai atmerktomis akimis.

... Kambary tylu, tylu... Ant stalo raudomu gobtuvu pridengtas žibintuvas šviečia — ir viskas spalvotoj prietemoj skęsta.

... Kiekvienas daiktas šešėliu stiebias, už kito stverias, tas dar toliau driekias, per trečią šliaužia — vis tolyn, vis tamsyn — ir glūdi visi susilieję — į nykų lūkesį daskendę.

... Priešais, prie sienos didelis veidrodis stovi. Jis tyras, gilus ir juodas, lyg slaptingos durys į nežinomą tolį.

Žiūri Alina į rausvą gobtuvą, į viršutinį spindintį jo lankelį, į apačioj kybančias stiklines žvakutes, bet nieko nemato. Tik lyg ko laukia, lyg ko klauso.

... Ausyse lyg tolimas varpelis zirzgia. Ir šit iš tolo, iš tolo lengvutis nujautimas vėsiu atdūsiu paliečia širdį.

Staiga brakštelėjo kampe kamodas — šmėkštelėjo garsas...

Alina sulaikė kvapą — ir kartu šalti šiurpuliai nuo galvos iki kojų perėjo per visą kūną. Jai pasirodė, kad užpakaly jos stovi kažkas baisus, paslaptingas. Ji pajuto, kaip pastyro jos plaukai, o rūbai tartum atšoko nuo kūno.

Nedrysdama pasukti galvos, ji nukreipė akis į priešais kybantį vedrodį — ir apmirė iš baimės. Iš tamsaus stiklo veizėjo į ją dvi šviesios, plačiai atidarytos akys. Jos žiūrėjo taip baugiai, jog Alina neteko pajėgų nukreipti nuo jų savo žvilgio. Kažkoks pastyrimas surakino visus jos sąnarius.

O akys vis veizėjo — didelės, šviesios vandeninės, šaltu šiurpuliu įsisiurbdamos į širdį. Ir staiga Alinai pasirodė, kad tai jau nebe akys, bet dvi degančios žvakės, o tarp jų baltas karstas stovi... Čia viskas susivėlė, apsisuko, aptemo ir dingo.

Kai Alina pasijuto vėl reginti, visa buvo kaip paprastai. Veidrodis stovėjo tyras, gilus ir tamsus, glūdėjo nebyliai spalvuoti šešėliai, ant stalo švietė žibintuvas, o grindyse pro petį, sruveno žalsva mėnulio šviesa.

Tik keistas, dar nepritirtas jausmas apsupo Alinos širdį. Rodos, lyg kas buvo pradengęs sunkaus uždangalo krašteli, kur ateities slėpiniai sukrauti. Ir nebežinai, ar ką matei, ar nematei—tik sieia banguoja. Tartum į tylų, tylų ežero vandenį akmenuką įmetei. Paskendo jis — ir nieko nebeliko, tik tylūs bangų ratai eina vis platyn, platyn.

Ir staiga šiurpus nujautimas suspaudė Alinos širdį. Gryžt į Andrių, pult jam ant kaklo, paslėpt veidą ant krutinės ir verkt, ir verkt...

Ji suspaudė rankomis galvą, pati su savim kovodama. Bet neilgai: vis tiek — pervėlu. Per toli nueita. Teįvyksta, kas tur įvykt.

Atsikėlė ir ėmė rengtis gulti.

II.

Dailininkas Juodasis pradėjo tapyti naują paveikslą: Nuo kurio laiko jis buvo ėmęs jausti aplink save ir savy kažkokį tuštumą, kažkokį nerimą. Santykiai su Alina, tiesa, pasiliko toki pat artimi širdingi, kaip ir pirmiau, Alina, atsiskyrusi nuo vyro paaukojo visa, ką tik galėjo duoti naujai kuriamai laimei. Tik dailininkui neilgam to pakako.

Tuščias gyvenimas, iškilos, vakarai, koncertai, pagaliau ir Alinos meilė ėmė jo nebetenkinti. Jo dvasioj ėmė busti kuriamoji artisto galia ir gaivalingai veržtis įsikūnyti regimojo pasaulio lytyse.

Dailininkas vis dažniau ėmė lankyti savo „atelier", vis ilgiau ten užtrukdavo, bevartydamas senus ekskizus, bebandydamas drobes ir teptukus.

Pagaliau štai ištryško ilgai glūdėjusi dvasioj mintis ir naujas veikalas ėmė reikštis dar nematyta drąsa ir spartumu.

Gi progos įvaizdinti įkvėpimo minčiai davė vienas gan paprastas atsitikimas. Kartą vandenų galerejoj pasirodė keliaujančių griežikų būrys. Dailininkui visumet būdavo įdomu pasižiūrėti visokių valkatų, kurių tarpe dažnai rasdavo nepaprastai įdomių tipų. Tad nuėjo ir šį kartą.

Griežikai įvairiais keistais padargais visai sutariamai griežė kažkokį kabaretinį gabalą, geidulingai vingiuojančia ir plačia melodija. Čia pat jauna šokėja šoko tokį pat geidulingai lankstų Rytų žemės šokį.

Ji iš karto patraukė dailininko akis. Buvo aukšto ūgio, laiba ir mikli, kaip nendrė. Palaidi, juodi jos plaukai, suvyti į besivingiuojančias sruogas, dangstė jos pečius ir krūtinę ligi pat juostos. Bet labiausiai nustebino dailininką, tai jos didelės, šviesios, tačiau giliai įdubusios akys kažkokios ypatingai žalsvos vandeninės spalvos. Kai, pabaigusi šokį, ji pusiau prisėdo ant vieno kelio, pasirėmė delnais smakrą ir įsmeigė į priešakį savo žvilgį, dailininkas net artyn paėjėjo, kad geriau pamatytų nepaprastą tų akių reiškimą. Jos buvo tartum sustingusios ir kartu tokios reikšmingos, jog negalėjai nuo jų atsitraukti, pagautas šaltos jų galybės. Jos buvo tartum pridengtos kokiu šviesiu šydu, už kurio lyg kas tūnojo, slepės ir saugojo tave ir ėmė nesuprantama pajėga ir šaltu alpesiu rakino širdį,

Dailininkas vienu žvilgiu apėmė visą pusiau pridengtą, lig juostos susisukusių sruogų apipintą šokėjos stuomenį, jos apskritą veidą, jos vandenines balzganas akis, nemanomas, viliojančias, bet šaltas — ir įsigeidė visa tą drobėj išreikšti. Jis pasiryžo nutapyti „Medūzos“ paveikslą.

Tą pat vakarą dailininkas Juodasis susipažino su šokėja, nusivedė ją vakarieniaut ir, įprastu sau laisvumu elgtis su tos rūšies žmonėmis, sutarė, kad šokėja kasdien ateidinės jam pozuoti sumanytam paveikslui.

Ir jis uoliai ėmėsi teptukų, visą sielą dėdamas į naująjį darbą. Jis suprato, koks didis uždavinys jojo laukia: duoti sustingusioms „Medūzos“ akims tą ypatingą galią, kuri reiškias šokėjos akyse ir paslėpti jose tai, kas paslėpta glūdi šokėjos sieloj.

Tad jis įsigeidė praskleist tos sielos kertelę ir įžvelgt į jos vidų ir patirt, koks pasaulis ten slepias.

Ir ėmė jis šokėją kalbint atsargiai, iš lengvo, — kiekvieną atviresnį žodelį švelniu pajautimu priimdamas ir dar didesniam širdingumui padrąsindamas.

O ji iš tiesų ėmė būti kas-kart atviresnė, širdingesnė. Ji ėmė pasakot apie laimingąsias pirmosios jaunybės dienas plačio Dunojaus paupiuos — ir ką ji dainuodavo ir ką svajodavo saulėtomis vasaros dienomis ir tyliomis mėnesienomis — ir kaip ji pamilo tą šviesų jaunybės džiaugsmą — ilgesį ir kokia vilčia laukė ateinant gyvenimo laimės. Tačiau sulaukė vien skausmo. Ugnia nuraudo gimtoji padangė ir kraujais pasruvo tyrojo Dunojaus bangos. O ją pačią vargas štai kuo padarė!.. Tačiau ji saugojanti savo širdies gilybėj visą skaisčią savo jaunybę ir visą šviesią gyvenimo viltį, pridengusi tą savo turtą negarbingu valkatos šokėjos vardu. Ir kad ji yra pasiryžusi žūti kovoj su kiekvienu, kurs ryžtųs tą turtą išplėšti. Ir ji nupiešė nevieną baugų ir skaudų tos kovos paveikslą.

O dailininkas ėmė suprasti, kad jis sutiko gilią ir galingą dvasią, kurią skausmo smūgiai surakino į netrupinamą deimantą, o gyvenimo srutos aptraukė tampria atkaklumo kauke. Ir jis ėmė nujausti, kad ši valkata šokėja tačiau išsaugos savo mistingoj ekstazėj krautąji turtą ir paaukos jį tam, kuris nesuteptų jo žemės geiduliais, bet iškeltų taip aukštai, kur nepasiekia šventvagiška mirties ranka.

Ir jis ėmė sekti šokėjos akis, naujo gyvenimo jose ieškodamas. Bet akys buvo tylios, šaltos ir šviesios, kaip žiemos speigų naktis.

. . . . . .

— Na, kaip tau patinka mano „Medūza“? — kartą paklausė dailininkas Alinos, kai jau paveikslas ėmė reikštis drobėje.

— Galėjai ką nors tinkamesnio rasti, negu valkatos šokėjos, — atrėmė Alina ir jos balsas suvirpėjo pavydo gaida.

Dailininkas patraukė pečiais ir nieko netaręs ėmėsi savo lentelės. Jam ėmė įkyrėt šitoki meilužės priekaištai, kurių ji buvo pareiškusi jau pirmąją dailininko darbo dieną. Savo įkvėpimo sritį jis laikė didžiausia neliečiamybe ir niekam neleisdavo brautis į tą dailės šventovę. Tad Alina dėl savo priekaištų ir blogai slepiamo pavydo ėmė jam atrodyti smulki, žema, o gal ir nuobodi,

Alina gi visai aiškiai pamatė, kad ėmus tapyti „Medūzą“ ir lankytis šokėjai, dailininko sieloj įvyko tokių permainų, del kurių ji ne galėjo likti rami.

Dailininkas tapo tylus ir rūstus, ištisomis valandomis sėdėdavo prie savo paveikslo vienudu su paslaptinga šokėja, nieko, nė jos, Alinos, neįsileidamas. Tik pasibaigus seansams, iš paveikslo bruoženų ji galėjo įspeti jaudinamą šokėjos pozą, laibą miklų liemenį ir ypatingas akis, į kurias pažvelgus, pati Alina patirdavo keisto neramaus jausmo.

Einant darbui paakiui, dailininkas niaukės vis tamsiau ir tamsiau. Jei nesėdėdavo prie paveikslo, tad vaikščiodavo vienas, lyg šešėlis, susimąstęs, raukšlėta kakta, pastyrusiu žvilgiu.

— Na, sakyk, kas tau daros? — paklausė jį kartą Alina: — kuo tu mane laikai? Tu širdies neturi, šitaip elgdamos...—ir ėmė lieti visą nuo seniai privirusį kartumą.

Dailininkas klausė tylus ir rūstus, bet kai Alina užkliudė jo santykius su šokėja „Medūza“ ir pavadino ją valkata, jis įsidegė, kaip liepsna, ir stvėrė Alinos ranką.

— Klausyk! — tarė uždususiu balsu: — jeigu tu nori gerumu su manim gyventi, nedrysk man daugiau taip apie ją atsiliepti. Ar tu žinai, ką aš joj atradau? Savo didybę, savo garbę! Aš baigsiu paveikslą, kuriuo stebėsis visas pasaulis! Prieš mano „Medūzos“ žvilgį sustings sužavėjus žmoniją „Giocondos“ šypsena, o mano vardas nustelbs Leonardo garbę. Tik aš turiu įtempti visas savo dvasios pajėgas, aš turiu įsisiurbt į tos moteriškės siela, kad išreikščiau visą jos stebuklingų akių galybę. O tu čia mane smulkiais savo įtarinėjimais persekioji!..

Alina pabalo. Ji suprato, kad svaiginąs garbės geidulys nustelbė dailininko sieloj žemiškos laimės geidulį

ir kad visos dailininko nuomonės ir chaosinė jo pasaulėžvalga rado naują išėjimą: įkvėpimui nėra jokių kliūčių — ir jis vyriausias dailininko dėsnys.

Tačiau skaudžiausia buvo tai, kad dabar dailininko sieloj viešpatavo kita moteriškė, kuri, pakūrusi jo širdy garbės troškimą, be abejojimo, paverš iš jos ir dailininko meilę.

Mintis, kad dailininkas gali pakeist ją, Aliną, šokėja, buvo tokia baugi, jog Alina pasiryžo sekt jųdviejų santykius ir kovot iki galo.

* * *

Dailininkas Juodasis baigia savo paveikslą. Šiandien paskutinis seansas su šokėja.

Ji atėjo, kaip paprastai, paskirtu laiku ir ėmė rengtis pozuoti. Padėjo rūbus, paleido plaukus, paskui įprastu būdu atsisėdo divone ir parėmė rankomis smakrą.

Dailininkas nustatė šviesą, kai ką pataisė ir, paėmęs lentelę, sėdos prie audeklo. Reikėjo atlikt svarbus uždavinys: duoti Medūzos akims visas slaptingas jų išreiškimas, kurį jis lig šiol šit gaudė, tačiau dar neįstengė perkelt į drobę.

Tad susitelkė visa siela, paprašė šokėją žiūrėti stačiai į jį ir pats paskendo jos žvilgy.

... Dirbtuvėj įsiviešpatavo didi tyla, didžio lūkesio ramybė, kurioj vien nubundančio įkvėpimo balsas skamba, lyg tolimas trimitas susnudusiam miške, ir eina vis artyn, artyn...

Dailininkas pajuto, kad atėjo lauktoji valanda. Jis nieko nematė, tik šviesiai vandenines „Meduzos“ akis ir pakilų jos veidą.

Staiga lengvučiai šiurpuliai perėjo per jojo rankas, veidą ir įdegė akis. Jis pakėlė galvą, atsisuko prie paveikslo ir keliais teptuko bruožais palietė „Meduzos“ veidą. Paskui ėmėsi ąkių, visai jau nebežiūrėdamas į šokėją. Dirbo didžiu įsidegimu, pasitikėjimu ir drąsa. Jautė, kaip kaista jam veidas ir kada ne kada malonūs šiurpuliai perčiaužia visą kuną ir sujudina plaukus.

Pagaliau atsitiesė ir žengė kelis žingsnius atgal. Prieš jį iš tamsaus drobės fono veizėjo gyva „Medūza“.

Miklus jos stuomuo ir žalčiais susisukusių plaukų pridengta krutinė skendo šešėliuose. Tik į pryšakį ištiestas, ant rankų paremtas veidas buvo nušviestas aiškiai. O iš veido žvelgė gyvos, vandeninės balzganos, žalsvos akys, plačiai atvertos, slaptingos, viliojančios ir drauge baugios.

Pamačius įkūnytą savo mintį, kuria viena šit tiek laiko tegyventa, didis džiaugsmo verpetas pakilo dailininko krūtinėj. Buvo taip lengva ir gera, jog jis norėjo šokinėti ir juoktis, lyg mažas vaikas. Jautė reikalą su kuo kors pasidalinti tuo savo džiaugsmu. Jis atsisuko į šokėją — ir nustebo.

Ji sėdėjo toje pat vietoje apsikniaubus, paslėpus veidą rankose, o visa jos padėtis reiškė didelį liūdesį ir skausmą.

Dailininkas žengė artyn, šokėja pakėlė veidą, — ir jis sustojo netikėdamas patsai savim. Merginos akys buvo visai atsimainiusios. Nuo jų tartum nukrito anas paslaptingas uždangalas, o baugią šaltą išraišką sutirpdė tyrai spindinčios ašaros. O pats žvilgis buvo toks gilus ir širdingas, jog matei visą karštai mylinčią jos širdį.

O dailininko sąmonėj staiga atgijo visa šios moteriškės praeitis, kurią ji pasakodavo ateidama jam pozuot — ir visa jos dvasios pajėga, ir visi turtai. Tada jis buvo paskendęs savo darbe ir vien tik savo įkvėpimo mintį auklėdamas sieloj, nejuto, koki kiti dar ten kraunasi vaisiai. Bet dabar suprato savo kylančio įkvėpimo ir pajėgų versmę: didis paskutiniųjų valandų įkvėpimas ir didis veikalas galėjo vien iš didelės meilės kilti, kaip kilo Leonardo da Vinci „Gioconda“.

— Tu man liepsi išeiti? — paklausė bailiu balsu šokėja.—Tavo veikalas pabaigtas — ir aš nebereikalinga... —Graudūs verksmo kukčiojimai pakėlė jos krūtinę, ji parkrito kniūpščia į divoną ir papluko ašarose.

O dailininko sieloj buvo ramu ir giedra. Jis atsisėdo šalia savo „Medūzos“ paėmė ją už rankų ir prispaudė prie savės. Paskui praskyrė uždribusius ant veido plaukus ir pabučiavo sudrėkusias jos lūpas. Jis nejautė jokio geidulio, tačiau tokio malonaus jausmo dar nebuvo niekad prityręs. Šią valandą jis neturėjo nieko brangesnio pasauly.

Ir juodu nematė, kaip tyliai prasivėrė durys ir pasirodė Alina. Ji sustojo išbalusi, kaip drobė, tačiau nė vienas balsas neišsiveržė pro skausmo suspaustas jos lūpas. Degančiu žvilgiu ji apėmė dailininką su šokėja ir, nieko netarusi, kaip šešėlis išslinko atgal.

* * *

Keisto jausmo prityrė Alina, išėjusi iš dailininko dirbtuvės. Tartum juodas sunkus uždangalas nukrito jai nuo akių — ir ji pamatė baisių dalykų daugiau, negu buvo laukusi. Tačiau buvo gera, kad uždangalas nukrito.

Ji jau seniai buvo ėmusi jausti, kad nebetenka vietos dailininko širdy. Ji atspėjo tai, ko nė jis pats nebuvo nujautęs. Tačiau ligšiol ji aiškiai nebuvo mačiusi, nei žinojusi. Jis sakydavo, kad kūrybos metu jis nieku kitu negyvenąs, tik vien kuriamąja minčia ir kad pabaigęs savo darbą jis vėl busiąs gyvas žmogus ir vėl gersiąs pradėtą laimės taurę.

...Ir štai jis pabaigė darbą ir ėmė gerti laimės taurę — tik iš kitų lūpų, nes josios taurė jau buvo išgerta...

Alina atsiminė kitada skelbtas dailininko nuomones apie pasaulio sutvarkymą gyvenimo tikslą, laimę ir meilę: dailininkas buvo ištikimas savo nuomonėms ir nuosekius.

O ji pasiliko silpna naivaus savo pasitikėjimo auka, pasmerkta žūt anoj kovoj del laimės.

Tačiau skaudžiausia buvo tai, kad dabar Alina jautės ne tik vienų viena, bet įžeista ir pažeminta taip, kaip dar niekas lig šiol jos nebuvo pažeminęs. Tegu dailininkas but paliovęs ją mylėt, bet jis pakeitė ją kita, — o širdies gyvenime tai yra skaudžiausia žaizda. Kur dabar ėjus, kas darius?...

Čia Alina atsiminė pamestą savo vyrą Andrių Galinį. Sutikdavo jį kaikada. Jis visumet jai lenkdavos, o iš jo akių žvelgė ta pati gili pirmoji meilė. Gryžus į jį? Alina numanė kokiu džiaugsmu ją patiktų Andrius, o ir ji pati dabar kitaip mokėtų atsiliept į tylią jo meilę. Ji jau buvo išgyvenusi bergždžius savo ieškojimus ir svajones, jau ji buvo bepradedanti blaiviau žiūrėt į gyvenimą. Tačiau jautė, kad šitokio žingsnio — gryžt. į savo vyrą — ji viena neįstengs padaryti. Ne! geriau pabėgus iš čion vienų vienai, kur akys neša, ir vilkus suardytas gyvenimas savo kaltei išpirkti.

Alina parėjo namo vos gyva iš nuovargio. Kartais užplukdavo toks skausmo varpetas, jog visa sąmonė vėlės ir klydo neišeinamame juodo nusiminimo chaose. Kur ėjus, kas pradejus?.. Ji buvo neturtinga, neprityrusi — ir ji išsigando savo nežinojimo ir silpnumo labiau, negu pačios pražūties.

Ir vėl Andrius stojo jai akyse. Tik jis vienas gali dabar ją išgelbėt. Tik kas daryti, kad savo gėdos ir pažeminimo išvengus?

Čia laiminga mintis blykstelėjo jai per galva. Juk ji Alina, vis tiek yra pasirengusi pamesti šias vietas, tačiau negali išvažiuot, Andriui savo paklaidos ne pasisakiusi, jam paskutinio, amžino „sudie“ netarusi. O giliai

glūdėjo nujautimas, kurio pačiai buvo drovu aiškiai prisipažint: Andrius pirmas atbėgs ir priglaus ją prie savęs.

Tad sėdo rašyt laišką. Rašė, kad gyvenimas ją žiauriai suvylęs, ji suklydusi vien savo laimės beieškodama, ji dabar giliu dėkingumu mininti Andriaus gerumą, meldžianti jį visa tai atleisti, tačiau po visa, kas atsitiko, ji jokiu būdu gryžt nebegalinti, ryt visai išvažiuojanti, prašanti jos nebeieškot ir viską pamiršt.

Parašiusi laišką, ėmė rengtis į miestą. Kai išėjo, buvo jau vakaras. Parkė griežė muzika, buvo tylu, ramu. Ji ėjo į „Kaskados“ pusę. Širdis plakė, veidas kaito. Nenorėjo sutikti paties Andriaus.

— Namie ponas Galinis? — paklausė tarną.

— Ne, atsakė, ketino gryžt tik vėlai vakare.—

Tad įdavė tarnui laišką ir įsakė padėti ponui ant stalo.

Išėjusi iš „Kaskados“ Alina tuojau ir pasigailėjo padaryto žygio.

— Ar čia ne savęs prigaudinėjimas?.. ar čia ne vaikiškumas?.. Juk aš dailininką vis tiek myliu, tad kaip galėsiu gyventi su Andrium?..

Ir vėl nusiminimo sūkurys sudrumstė jai sąmonę. Kilo noro eit į dailininką, pult jam po kojų, apkabinti jos ir verkt, verkt kruvinomis savo pažeminimo ašaromis. O ne, tai spiaut jam į veidą visa paniekos galia ir didingai nusigryžus, palikt jis su savo šokėja jųdviejų pačių likimo kerštui.

Ir taip blaškoma ligūistai sujaudintos vaizduoklės vaizdų, Alina atsidūrė ties dailininko durimis. Paskambino ir įėjo.

— Pono dailininko nėra namie, — pranešė tarnas, — ir gryš dar ne tuoj.

— Vis tiek, atsakė jinai, įleisk mane į pono dirbamąjį: aš noriu pažiūrėti naujo paveikslo.

Tarnas žinojo, kad tai yra pono „namiškė“, tad įleido noromis. O ji iš tiesų staiga įsigeidė dar kartą, gal paskutinį, pažiūrėt nelaimingos „Medūzos“.

Dirbtuvėj buvo visai tamsu. Tarnas atsuko skardies gaubtuvu apgaubtą žibintuvą ir paliko Aliną vieną. Naujasai paveikslas stovėjo vis dar toj pačioj vietoj, kur buvo tapomas. Alina pasitraukė kėdutę ir atsisėdo priešais.

... Iš rūščių šešėlių ir sutemų žiūrėjo į ją baltas apskritas veidas ir nejudinamos, baugios vandeninės akys...

Aštrus pavydo ir pykčio jausmas suspaudė Alinos širdį:

—... tad štai jinai išplėšusi man laimę gražuolė... Ir tūkštančiai žmonių metų metais žiūrės į ją, ir girs, ir stebėsis, kad ji davė dailininkui tokį veidą ir tokias akis šiam nemirtingam paveikslui... o niekam nė į galvą neateis, kad jis vienai nelaimingai širdžiai laimę sugriovė...

O iš tamsaus audeklo vis žiūrėjo tylios, šaltos, plačiai išplėstos akys.

Alina atsilošė ir išdidžiai, šaukiamai pažvelgė į nutapytą „Medūzą", tartum prieš ją stovėtų ne paveikslas, bet gyvas jos priešininkės veidas.

—... O dabar tačiau tu mano galioj... — pamąstė Alina, o jos akys ėmė degti, kaip karštligėj...

—... Panorėsiu, ir iš tavęs nieko nebeliks, tik skūtų krūva...— Ji išsitiesė į paveikslą, išbalusi, drebanti.

O į ją tartum gyvos žvelgė balzganos tylios akys, visu baugiai paslaptingu savo išreiškiniu įsisiurbdamos į sielą.

Alina loštelėjo atgal. Baisi mintis, kaip žaibas nuskrodė jos sąmonę. Ji staiga atsiminė tą vakarą, kai atėmus iš Andriaus savo žiedą ir atvaizdą, ji nusilpo savo kambary ir pamatė veidrody baugias, paslaptingas akis. Tai buvo tos pačios, šit į ją įbestos „Medūzos" akys. Alina pajuto, kaip pasišiaušė jos plaukai ir šaltas šiurpesys perėjo kūną.

Ji apsižvalgė. Kambarys skendo sūtemose. Nuo sienų žiūrėjo įvairūs veidai, šen ten balavo plikai nutapyti kūnai. Kampe stovėjo žmogaus kaulai: gūdžiai styrėjo išskėstos sausos rankos ir numirėlio šypseną darė balti kaušo dantys, juodos akių duobės ir atsikišę žandai.

Ir visa buvo tylu, tylu, tik ausyse spengė, ir, girdėti, plakė krūtinėje širdis.

Alina pasibaisėdama perkėlė žvilgį į paveikslą — ir štai jai pasirodė, kad „Medūzos" akys iš lengvo plečias, lūpos kreipias į piktą šypseną, o ji visa šit ims ir šoks iš tamsių audeklo šešėlių.

Alinai aptemo sąmonė, ji pasviro į šalį, sugriebė čia pat gulintį didelį skardies peilį ir visa pajėga smogė paveikslui per veidą. Ištempta drobė trūko nuo krašto iki krašto.

O Aliną apėmė kaž koks pasiutimas. Ji įniršusiai plėšė trūkusį paveikslą, draskė jį ir mynė po kojų, o širdis geidulingai alpo, išliedama visą ilgai krautą neapykantą, panieką ir kerštą.

Ji išėjo iš tos baisios vietos lyg apsvaigusi. Gerai nenumanydama kas jai daros, ėjo vis tolyn ir tolyn. Per-

ėjo parką, o takelis vis dar vingiavo ir vingiavo į žinomų „Raudonųjų Akmenų“ pusę. Kitada tai būdavo mylimiausia Alinos pasivaikščiojimų vieta.

Naktis buvo tyli ir šilta. Šalimis kur ne kur paslaptingoj vienybėj į viršų išbėgę tysojo laibi, aukšti topoliai. Dangus buvo gilus ir tyras, mėnuo skaistus ir aiškus.

* * *

Andrius Galinis, sugryžęs namo, rado ant stalo padėtą laišką. Paėmė jį—ir rankos sudrebėjo: pažino Alinos raštą. Tad ėmė skaityti nekantraudamas.

Pagaliau, pagaliau! Atėjo valanda — krizis įvyko... Andrius padėjo laišką, didžiai sujaudintas.

— Aš turiu tuoj ką nors daryti,— mąstė vienas sau; — aš turiu mokėt prie jos prieiti, prakalbėti jai į širdį, paguosti ir nuramintі. O jei ne, tai bent pagalbos ranką ištiesti.

Nors jau buvo gana vėlu, jis paėmė skrybelę, lazdą ir išėjo pro duris, pasiryžęs dar šį vakarą suieškot Aliną.

Žinojo jos butą, paklausė tarną,— atsakė, kad išėjusi viena, nieko nepasakiusi ir dar negryžusi.

Andrius žinojo, kad dailininkas geria su savo sėbrais ir kad Alinos ten nėra. Niekur kitur ji nesilankydavo, tad blaškosi kur nors viena, kaip buvo pratusi paskutiniais laikais.

Tad pasuko į parką — sutiko vieną kitą pažystamą — sakė matę Aliną einant „Raudonųjų Akmenų“ taku. Andrius žinojo, kad jo žmona mėgo šią vietą, tad neabejojo ir dabar ją tenai rasiąs.

Staiga didis nerimas suspaudė Andriaus širdį—ir jis leidos bėgti kuone tekinas.

O kelias buvo dar ilgas.

* * *

„Raudonieji Akmenai“ buvo viena maloniausių kurorto apylinkėse vietų. Tai visas nedidelis kalnelis, apskaldytais kraštais, kurio viršūnėje stūksojo keletas didžiulių akmenų ir uolos skeveldrų, šen ten plačiomis atbrailomis kybančių per kraštą Naktimis čia būdavo tylu ir tuščia.

Alina mėgdavo tą kurčią paslaptingą tylą, tuos sunkius rūščių akmenų siluetus ir šešėlius ir miglotus apylinkės kalnų reginius.

Tačiau šiąnakt ji jaučia kažką ypatinga šioj balzganoj, sidabrinėj mėnesienos tyloj.

Paršlijusi ant akmens, ji priglaudė prie uolos savo degančią galvą, nebeįstengdama nusitverti nė vienos aiškesnės minties. Ji vien jautė, kad amžinai įkrito į baisią pražūtį, iš kurios šit jau buvo besikelianti. Ji jau nebeturėjo nei keršto, nei gailesčio, nei susigraužimo del sunaikinto didelio dailės veikalo. Ji visa degė ir alpo paskutine nevilčia ir begaliniu nuilsimu.

O visas pasaulis gyveno kitu gyvenimu, kuriame nebėr jau tavo širdies atbalsio. Tu raičiokis iš skausmo ir dantimis graužki žemę, o vis taip pat ramiai spindės mėnulis, veizės tylūs nebyliai akmens ir ramiai svajos padangėj tolimos kalnų viršūnės.

... Įsmeigė Alina akis į vieną tašką, ir tūni... Ausyse skamba, tartum tolimas varpas, gūdžiai ir plačiai nusuokdamas tuščioj mirties tyloj. O priešais, juodoj dėmėj mirguliuoja knibžta smulkios, smulkios kibirkštukės — subėga ir vėl išsisklaido... ir šit atsiveria dvi šviesios vandeninės akys — ir žiūri, žiūri...

Pakėlė Alina galvą taip nenoromis, tingiai, — kitaip pasisuko — ir pajuto kažką kieta turinti kišenėje. Įleido ranką — kaž kas šaltas palietė kūna. Buvo tai mažutis revolveris, kurį mėgdavo nešiotis, vaikščiodama miesto apylinkėse.

Alina sudrebėjo. Pirmutinė instinkto mintis buvo mesti revolveris žemyn. Tačiau nemetė. Paėmė jį į dešiniąją ranką, suspaudė, o kairiąją pridėjo prie širdies. Juk tik vienas pasiryžimo akymirksnis, vienas paspaudimas, — ir viskas pabaigta...

... Nusižudyti!... šiurpuliai perėjo per kūną, o sąmonėj lyg aiškiau pasidarė.

Iš tolo, neaiškiai šmėkštelėjo lengvutis praeities vaizdas ir tyliu liūdesiu palietė sielą.

Suvirpėjo širdis, ilgesiu nori pakilti dvasia.

... Melstis!... tikėti!...

— O, kad išskėlus nor krislelį skaistaus kudykio tikėjimo, nor kibirkštėlę šviesios vilties šioj baisioj nusiminimo bedugnėj — ir aš būčiau išgelbeta... — Alina pravirko gailiomis ašaromis.

Tačiau juodas verpetas jau kyla šniokšdamas:

—... Veltui, veltui!.. Ai, ką aš padariau, kur aš priėjau? Ir kaip dabar gyvenus?..—

Verpetas pakilo užgriuvo ir sumaišė visa. O sąmonėj gyvai stojo visi baisūs paskutinio tarpo vidaus gyvenimai,

jog Alina, kaip beprotė, suspaudė rankomis galvą, sulei sdama pirštus į plaukus.

Ir staiga iš viso to juodo skausmo sūkurio blykstelėjo viena mintis — aiški ir galinga paskutinės nevilties pasiryžimu: baigti visa! vienu akymirksniu. Ir taip įstrigo ji į sąmonę, jog apie ją vieną ėmė suktis visas tas šniokščiąs verpetas — ir tik ji viena siūlė tikrą ir aiškų išėjimą: baigti visa!..

Alina paėmė revolverį ir atrėmė jį į širdį.

... Tik vienas spustelėjimas.. Nuo baisaus įvaizdžio apsvaigo galva. Alina pajuto, kad tačiau šis paskutimis pasiryžimas yra sunkesnis už visus skausmus. Gyvybės instinktas grumias su ana pagunda minčia.

Štai ji vėl kyla, kyla.. — ir vėl sušvito visu savo svaigulingai viliojamu aiškumu: vienas akymirksnis, vienas spustelėjimas...

Alina pridėjo kairiąją ranką prie širdies, pajuto kaip ji plaka, o pro pirštus vėl atrėmė revolverį. Staiga užpakalyj kaž-kas sudundėjo, ir juodas šešėlis kyštelėjo pro petį. Alina krūptelėjo, paspaudė ginklą — ir puolė negyva į Andriaus Galinio raukas.

* * *

Tarp degančių žvakių, stovi apkrautas žolynais baltas atidengtas karstas.

Andrius Galinis ir dailininkas Juodasis, bežadėje vienybėj susitelkusiu, veizi į didžią mirties paslaptį.

Šalta amžina ramybė gaubia baltą Alinos veidą. Paskutinių valandų skausmas išdegino jos širdy visas žemės geidulių rūdis — ir štai ji guli balta ir tyra, kaip lankų lelija, išplauta ir palaužta iš kaitrų kilusios audros.

Dailininko širdy gūdu ir tylu, kaip juodajam miške tamsią pavasario naktį. Tik kada ne kada naujas lūkesys šmėkštelia per sielą, tartum n a u j o r y t o b e l a u k i a n t. Tartum lengvutis vėjelis praskrenda pro medžių viršūnes — ir k e l i a į v i r š ų i e š k a n t į ž v i l g s n į.

— ... Aš sukūriau du veikalu — o juodu pražudė vienas antrą kovoj del būvio ir kovoj del laimės.

... Aš norėjau įgyti nevystamos garbės vainiką pamintos širdies kaina, — ir štai pakrypo svarstyklių pusiausvira.

... Ko aš laukiu Josios laimės ir mano garbės griuvėsiuose. Koki nujautimai dar nepritirtu ilgesiu praskleidė dvasią?..

... Jei Tu esi rūstus Teisybės Angelas,— jei Tu esi šviesi tekančios Saulės Auka, tad būki palaiminta, būki palaiminta...—

Nuleido dailininkas galvą. O giliai, giliai atsivėrė jam mylinčios, šviesios, naujai pakitėjusios „Medūzos“ akys, jam naują paguodą ir naują gyvenimą žadančios.

O jis žemai nusilenkė šaltam Alinos kūmui ir susitelkęs išėjo pro duris.

*

Andriaus Galinio akyse ašaros žiba.

Skaudus nusivylimas gaudžia sieloj, kaip graudūs šermenų varpai.

—... Aš tiek iškentėjau, jos belaukdamas, betikėdamas — ir šitai jos netekau, kai mano ir jos skausmo taurė jau išgerta iki paskutinio lašo.

... Ar tu radai, brangioji, tą didžią ramybę, taip skaudžiai jos ieškojusi šios žemės verpetuose?..

Jis ilgai stevėjo, paskendęs savo skausmo gelmėsė. Paskui pakėlė galvą, o nauja gyvenimo kibirkštis jau švietė jo akyse.

—... Sudie, mylimoji! Tu buvai išrinktoji mano žvaigždė, bet puolei ir sudegei, manęs nepasiekusi. O mano kelias dar ilgas — ir mano žiburys dar negesta.—

Priėjo jis — ir paskutinių kartą pabučiavo šaltai suspaustas Alinos lūpas.

Valmont 16. VIII. 1919.

PUMPURO

DAINA.

Aš mylėjau karštai,
Daug karščiau, kaip ugnis!
Taip kitiems nemylėt —
Nemylėt niekada!
Tiktai vieną aš ją
Taip mylėjau karštai
Šiam pasauly šaltam,
Tarp nelaimių vargų.
Tiktai vienai aš jai
Buvau skyręs save:
Savo meilę, jausmus,
Savo liūdnas dainas!

Iškilni man gamta
Buvo tais vakarais,
Kada vienas mąsčiau,
Kad ji myli mane!..
Ir man viskas aplink
Tad šnabždėjo tyliai:
„Tu myli, bet ir ji
Karštai myli tave“.
Viskas žūvo nūnai!
Ji nemyli manęs —
Su kitais ji linksmai
Leidžia jaunas dienas!
O, kaip jaunas dabar
Aš gyvensiu toliau?!
Kam paskirsiu save,
Kas mane vėl apgaus!?..

Petrapilis, 1917. III. 13.

PUMPURO

DAINA.

Plauk, dainele,
Plauk, mieloji...
Kam širdelę
Man vilioji? —
Man jaunam berneliui,
Jaunam artojėliui!
Į šalelę
Tolimąją,
Į mergelę
Mylimąją —
Plauk ir ten skambėki —
Ją, brangią, raminki.
O atėjus
Vakarėliui,
Patekėjus
Mėnesėliui,
Tu skambėt nustoki,
Jai ramumo duoki!
O kaip miegos
Ji miegelį,
Susapnuos tad
Ji sapnelį,
Ir per tą sapnelį
Su manim kalbės ji!..

Plauk, dainelę,
Plauk, mieloji...
Kam širdelę
Man vilioji?—
Man jaunam berneliui,
Jaunam artojėliui!

Petrapilis, II - 17 - 18 m.

JAUNOS VAJOTOJO

JAI.

Aš paimsiu tave
Ir iškelsiu aukštai,
Kur jau mūs nepasieks
Jokios bėdos, vargai.

Aš paimsiu tave
Ir iškelsiu aukštai,
Ir iškelsiu augštai —
Kur padangių skliautai.

Ir iškėlęs aukštai,
Kur padangių skliautai,
Aš pamilsiu tave,
Aš pamilsiu karštai.

Kai išdigs man sparnai,
Aš paimsiu tave
Ir iškelsiu aukštai,
Kur padangių skliautai.

Ir skraidysim aukštai
Taip plačiai, taip laisvai
Jog užmiršime mes,
Kas pasaulio vargai.

Tik mylėki mane,
Tik mylėki karštai,
Ir skraidysime mes,
Kur skraidys sakalai.

VYT. BIČIŪNO

DEGULIAI.

— Bal—trau!

— Bal—tra—au! pasigirdo tamsiame miške ir tolimu aidu kažin kur atsiliepė.

Tai šaukė jaunas berniukas savo vyresnįjį brolį šaukė ir prisišaukt negalėjo. O ne galėjo del to ,kad brolis baisiai nemėgdavo, kada kas nors jį Baltru šaukdavo. Jam rodės, jog tas jo vardas daugiau pritinkąs veršiui. Tiesiog gėdėjosi ir pyko, ir įširdęs keikėsi ir kai tai būdavo miške, į miško gilumą eidavo, ir prisisėlinęs tolyn į lauką skubėdavo, kada lauke būdavo, troboje — galvą žemyn nuleisdavo ir apsimesdavo šauksmo negirdėjęs.

— Baltrau, duok miežių! — tyčiodamiesi šaukdavo berniokai, nes žinodavo, kad jis Baltramiejaus vardą yra gavęs barzdoto ilgaskvernio kunigo pakrikštytas. Tada jis yra gavęs baltus marškinius be apykaklės. Ir tie marškiniai tiek jam pasirodė gražūs, tiek jis nudžiugo juos gavęs, jog skubotai nubėgo namo ir atnešęs miežių puskartį, šypsodamas padėjo ties kunigo kojomis. „Homo hominissimus“ — pasakė nusijuokęs kunigas greta stovėjusiam riteriui, paglostė Baltrui galvą ir, davęs jam pabučiuot ranką, nuėjo į pilį, kur pas jų viešpatį kunigaikštį tuo laiku viešėjo pats Didysis Jogaila su arkivyskupu.

Smagu buvo aną dien Baltrui, ir nežinojo, iš kur jam tasai smagumas. Jį pakrikštijo... Apskritai, šiandien jau daug jų ūkio žmonių pakrikštyta. Žadėjo duoti kitur kur derlingos žemės, nes čia vien kalnai, balos ir smiltynai... Ir šitoji balta marška ir tas naujasai kunigas, rimtas, barzdotas, su praskusta plike... O kas, jei dievai mus visus nubaus?!...

Širdis sutvaksėjo bailiai, išgąstingai... Akys žvilgterėjo į saulėtą dangų ir dar į pilies bokštą... Juk ten kalnely stovėjo dievai, ten b u v o dievai, o dabar jų nebėr... Jis atmena, kaip buvo kūrenama šventoji ugnis visagaliam Perkūnui, ir visada jis rytą vakarą bandą į lauką ar iš lauko varydamas matydavo aušroj melsvus dūmus. Ten žinyčia, ten Romuva buvo.

Iš čion plačių jūros krantų nematyti, bet už šito štai miško išėjus, matyti Jūra. Ten ne žemės, bet jūros platybės. Ten vilnys supasi ir neša valtis. Vai, ir stebuklų, stebuklų tik kiek visur matomų ir dar niekada neregėtų! Iš kur gi tai visa? Kas gi tai? Kada mano vardas buvo

Vilkas, irgi čia būdavau, ir aplink mane visa tai buvo. Ir dabar vis tas pats, vis žaliuoja, tas amžinas, miškas, vis dar tebestovi stiprioji pilis. Kartą ją buvo sudeginę kryžeiviai, vėl ją atitaisė — ir tebegyvena sveikas, laimingas.

Taip mąstė Baltrus, stovėdamas kalne, pasislėpęs nuo brolio, kuris skiedrynais tarp šakų vos vos tankme į pryšakį skverbėsi.

— Baltrau, — tarė jis, tartum nuskaustas, išlysdamas iš tankmės ir pamatęs bestovintį Baltrų.

— Ko gi dar tau? — nekantriai niurktelėjo Baltrus ir žengė keletą žingsnių į vieškelį.

— Į pilį? — klausė vėl brolis.

— Ko, į pilį? — atrėžė Baltrus.

— Tu eisi į pilį?

— Ne. Neturiu ko ten veikti.

— O juk sakei ten gausiąs samdomo darbo.

— Vis tiek nebūsiu tarnas — aš ne bežemis nususėlis! Tegu sau kiti ten užkampiais slankioja, laukdami kunigaikščio malonės.

Abu nutilo, tartum kažko iš kits kito laukdami. Paskui griežtai pasuko namų link, bet nenorėdami eiti mišku, ėjo į vieškelį.

— Motulė sako, jog tu ten prapulsi, — vėl tarė brolis Lapukas.

— Ko?- paklausė Baltrus.

— Mama sako, jog tenai pražūsi; mama liepė tave sergėti.

— Sergėk save, manęs nebenusergėsit!

Baltrus pyko ir skubėjo tolyn, tarytum norėdamas savo palydovą broliuką pamesti. Bet anas, kiek tik galėdamas, bėgo iš paskos ir apsipylęs prakaitu ir nuvargęs mosavo rankom ir galva. O Baltrus vis ėjo greičiau ir greičiau. Jo dvidešimties metų stiprus ir jaunas kūnas, nežinomų norų kutenamas, vis stūmė jį paakiui, vis ragino sprukti.

Lapukas pastebėjo, jog saulė vakarop leidžias, o Baltrus vis tebeina. Be abejojimo, jau per toli juodu nuėjo. Namai tuoj už miško, o čia vis kelio galo nėra. Kas tai? Kur gi Baltrus jį veda? Kur juodu dabar eina?

— Baltrau, — nedrąsiai prabilo Lapukas,

— Ko gi dar tau? — piktai atrėžė Baltrus.

— Kur gi mudu dabar einava?

— Aš nežinau, kur tu eini, o kur aš einu, tau nėr darbo.

Baltrus, matyt, buvo didžiai įpykintas brolio klusnumu motinai. Tėvo neteko juodu dar tuo metu, kada

kryžeiviai pilį sudegino, todel vyresnysis Baltrus buvo tikras pasiutėlis. Nieko neklausydavo, nieko negerbdavo, su niekuo nesiskaitydavo. Beveik pirmas sava valia pasikrikštydino ir su motina kasdien barėsi.

Baltrus buvo tikras piktšašis, kurio nepalytėsi nesuerzinęs, nepratarsi nesupykinęs. Taigi ir dabar, rods, brolį sudraskytų, vandens šaukšte paskandintų už jo vaikiškąjį atvirumą. Sergėt atsiūstas! „Mat, utėlė! Jis mane dabar turės sergėti!“

O Lapukas ir ne juokais išsigando, nežinodamas, kas bepradėti. Jam net dvi ašaros skruostais nuriedėjo, ir, dar valandėlę susilaikęs, ėmė verkti.

— Ko? Jau? — piktai tyčiojosi Baltrus: — Eik paskui mane! Juk tu privalai mane sergėti!

— Bal-t-r-au-u!.. — raudojo vaikas: Ba-a-l-t-rai-u! — šaukė visai nusilpęs.

— Bliauk! Bliauk! U! rupužių velnias!...

— Baltrus kumštelėjo sužlibusiam vaikui į nugarą, kad tas net parvirto, ir pataikinęs į akmenį, parsimušė lūpą, iš kurios smėlio dulkėse per smakrą ėmė bėgti raudonas kraujas. Čia jau pasikėlė didžiausis riksmas. Staiga suminkštėjęs skaudėjas ėmė brolio veidą skvernu šluostyt ir ramint. Tik veltui: Lapukas šaukdamas purtėsi, spardėsi ir ėjo pamaži atgal namo. Baltrus jį sekė. Paskiau apkabino ir, ramindamas visokiais niekais, linksmino.

Taip ėjo abu lig namų. Namo begryžtant, sutemo. Lapukas jau nebeverkė, o sužeista lūpa ištino: Baltrus nėjo į kiemą. Jis rado atdaras jaujos duris, įsilipo į aukštą ir ten, kaž-ką bemąstydamas, užmigo.

Tik girdi jisai, kaip sapne, kad kaž-kas patylomis šnabžda ir juokiasi. Paskui: pakšt, pakšt, pakšt,— bučiuojasi..., šiukšda šiaudai. Ant jų kaž kas vartosi... Vėl juokas, vėl šnabždesys ir vėl bučiavimai... Baltrus patamsėjo nematomas tyliai atsikėlė... Atsidėjęs klausės šnabždesio ir šiaudų šiukšdesio. Visa buvo girdėti čia pat netoli, anoj aukšto pusėj... Jis iškišo galvą iš nugulėtų šiaudų, sulaikydamas kvapą, rankomis į skersinį pasispyręs. Krūtinėj širdis tvaksėjo, lyg baidydama... Niekada jo širdis tokiu balsu nėra tvaksėjusi, kada krikštijo — ir tai ne... Tačiau jis išgirdo, kaip tie anapus atsikėlė, nulipo žemėn, išėjo pro duris ir jas paskui savęs uždarė. Durys sugirgždėjo. Šunys lojo. Kaž - kokia mergina nubėgo į šalį.

Visa tai Baltrų nustebino. Jis pamaži atsistojo, perėjo į kitą aukšto pusę, apčiupinėjo patamsėje glėbį šiaudų, kur buvo girdėt šiugšdesys, nusišypsojo, kažko nusidžiaugė, paskui staiga sumanė čionai pat atsigult ir saldžiai saldžiai užmigt. Ir vėl pamanė: o gal jie sugryš? Ir vėl jį visą džiaugsmas apėmė. Spiaut! Teateinie! Dar geriau! Kaip smagu! Ir visas, tarytum nuo šalčio drebėdamas atsigulė mėgstamoj vietoj, susikišo už ančio rankas ir nurimo... Jis vėl ėmė snaust, silpt, žavėtis... Sodžiuj pirmieji gaideliai pragydo... Jau auštant saldžiai užmigo...

Nubudo anksti. Nors jau saulė senai patekėjo, bet drėgnas pajūrio oras šaldė Baltraus mieguistą kūną ir iš burnos žiovulį spaudė. Pratrynė akis, apsidairė, nustebo kodel čia begulįs. Bet atsiminė, nušoko žemėn, atsidarė mažas girgždančias dureles ir išėjo į lauką. Pažvelgė į dangų. Nuleido akis žemėn ir pamatė minkštoj, kurmio išraustoj žemės kupstelėj išspaustą pėdos žymę. Kojos būta nedidelės ir basos, matyt eita į sodžių...

Jau jo mintis ėmė spėliot ir pint vaizdą akių ir veidų, liemens ir viso kūno. Tai buvo be abejojimo ji, tai jos koja žemę išmynė. Širdis vėl nudžiugo ir ėmė plakti. Nudžiugo jisai, tačiau nežinojo, kas bepradėti. Iš visų pusių apžiūrėjęs pėdsaką, nutarė būtinai ją surast ir galvojo apie priemones. Priėjo prie šulinio, nusiprausė tyru, šaltu vandeniu, nepatogia ranka atsargiai persižegnojo ir pasakė: Tegu bus pagarbintas... — bet kas pagarbintas, ne atminė. Tačiau jam buvo smagu, tartum didis smagumas ar didi laimė pažinus. O jis daug ko žinojo apie amžinąją laimę. Jis nė manyti ne manė, kad ten pas Dievą taip gera. Na, ir bus jam linksmumo, bus džiaugsmo! Tik kam ta mirtis? Kam jis turės mirti?

Pamanęs apie mirtį, liovės mąstęs apie laimę ir besidairydamas ėjo pamaži į sodžiaus vidurį, nė nežinodamas, ko ir kur eina: na, taip sau akims kuo nors pradžiuginti. Bet ir pusės sodžiaus nepriėjęs, staiga pasisuko, sugryžo atgal, paėmė dalgį ir išėjo šieno piauti.

Smarkiai iki pusryčių padirbėjo. Piauti sekėsi. Norėjosi piauti, žolė guldyti, gėlės žūdyti. Jos krito negyvos, tarsi pašautos. Išalkęs ir suprakaitavęs Baltrus galando dalgį, vėl šieną piovė, vėl žolę guldė, galando ir piovė, galando ir piovė. Pagaliau išgirdo broliuko balsą:

— Bal-tra-au, Bal-tra-au!

Paskui vėl motina šaukė:

— Eik pusryčių, Baltrau!

Baltrus vis dirbo, dalgiu mosuodamas. Bet supyko, kad jie nesiliauna šaukę, metė dalgį ir ėjo namo. Tačiau atsigręžęs dalgį pakėlė ir jau ramus atsiliepė:

—Einu, einu!

Ėjo stipras, ramiai žengdamas.

Visą šią dieną rytojaus ir šventadienį Baltrus vaikščiojo mergų kojas akimis matuodamas, į veidus ir į akis pažvelgdamas, balsą pažinti norėdamas. Bet gi pažinti negalėjo. Kas gi ji buvo? Dievai ją žino! Skendo ir nuskendo, kaip jūroj! Ir toliau Baltrus nakvodavo kas nakt ten pat, bet veltui— jau niekas nebeateidavo. Tik kartą, eidamas į jauną užkalbino mergą, savo namų tarnaitę, tartum ja tyčiodamasis: „Eikiva miego miegoti". Nusijuokė, ir abu paraudo: ji iš gėdos, jis iš džiaugsmo... Mergaitė tuo tarpu atsakė: „Aš ne Vilimų Raganėlė, kad taip daryčiau, aš jau tikrai ne tokia!"

— O ji ar vaikščioja?

— Gi į mūsų štai jauną berneli ne kartą vedžiojo... Berneli... gražuoli .., bet ką tokį, nesakysiu. Pati, nieko nežinodama, pastebėjau.

Įsidrąsinusi juokėsi ir vis Baltrui į akis žiūrėjo.

Baltrus gardžiai nusišypsojo, dar kaž-ką jai pasakė ir nuėjo gulti. Bet į aukšta įlipęs ir šiauduose atsigulęs negalėjo užmigti. Vis galvojo apie Vilimų dukrą Raganėlę. Jis šypsojosi, įsivaizdindamas, kaip čionai šiauduose ji gulėjo ir su bernu meiliai glamonėjosi...

—Bet kas gi jis? — galvojo: kas gi tasai, kurį Raganėlė myli? Kodėl jie atėjo čionai, ne kur kitur? Juk Vilimai gyvena aname kaimo gale.

Smalsumas jau ir visai nedavė miego. Atsikėlė, pamaži išėjo į kiemą, apsidairė. Praėjęs daržu ligi miško, ėjo krūmynais sodžiaus galo link, kur Vilimai gyvena. Ėjo atsargiai, dairydamasis, į tamsį įsižiūrėdamas, į kiekvieną šiugšdesį ar bildesį įsiklausydamas.

Pagaliau pasiekė Vilimų daržą. Perėjęs slapstėsi sodely, žiūrėdamas į langus, be nepamatys kur kokio gyvo šešėlio. Urztelėjo Vilimų šuo. Bet Baltraus pašauktas, pažinęs pribėgo artyn mosuodamas uodega ir snukį į veidą kišdamas.

Staiga šuo, balsu sulojęs, vėl puolė į kiemą, pribėgo prie vartų ir vėl nutilo. Pasigirdo vyro balsas, tylus merginos juokas, paskui vėl vyro balsas... Baltrui lyg galva ėmė suktis... Atsargiai pamaži prislinko prie darželio tvoros

ir stengėsi pažinti kalbančius. Naktis buvo tamsi. Bet balsai aiškiau pasigirdo. Merginą Baltrus tuojau pažino: tai buvo Raganėlė. Bet vyriškis? Lyg kokia neįmatoma skraistė dengė jo veidą, kūną, net balsą. Jie atsisveikino, pasibučiavo... Mergaitė tuoj įbėgo į priemenę, ir jos daugiau nebebuvo girdėti. Vyriškis, kiek pastovėjęs, pasisuko atgal ir neskubėdamas nuėjo.

Baltrus turėjo susekti, sužinoti, kas jis toks. Į gatvę slapčiomis išbėgęs, sekė paskum. Taip ėjo lyg pačių savo namų. Čia tas nežinomasai atkėlė pamaži vartus, įėjo į kiemą ir pasibeldė į trobos duris, prabilęs:

— Rūtele, atidaryk.

Durys atsidarė, ir vyriškis įėjo į vidų. Baltrus nustebęs išvėpso, suprasti negalėjo: ne gi iš tikro jų tarnas Balandis, jų samdininkas bernas. Raganėlės meilužis! Bet Vilimų dukra ne tokia jau kvaila, ne vieną žemės margą jos tėvas valdo. Ir vėl, Balandis, tas nežinomas žmogus, nežinomos kilmės, nežinomos doros. Jis čia į kaimą tik šį pavasarį tarnaut teatėjo. Tur būt, iš pilies karių pabėgęs dabar bastosi po mūsų šalį. Nemaža jų, tokių drąsuolių kariauninkų: kai tik namie sėdėt jų pilna, o kai tik karai prasidės — nė su ugnele nesuieškosi. Taigi ir Senpilių kunigaikščiams ne koks gerumas. Kas pilį gins, kas eis kariauti? Visi kareivių netekę, jos į Vilnių. O Vilniuje — pats Vytautas. Ten amžina galybė! Didžiausi rūmai, stipriausios pilys, aukščiausi bokštai! U! kaip ten gražu ir kokia viešpatauja didybė! Ta mintis Baltraus galvoj žaibu pralėkė.

Dar kiek ties vartais pastovėjęs, nuėjo į jaują, vėl atsigulė ten pat, kur vakar buvo girdėti šnabždesys ir besvajodamas užmigo. Pasapnavo keistą, nesmagų, kažin kaip supainiotą sapną, ir visą laiką nubusdavo ir krapštės. Tai matė sapne berną Balandį, tai vėl Raganėlę. Tai šunys, rodos, užpuolė, tai aria, tai sėja — grūdus ne grūdus, nei šį, nei tą ir vis kažkaip bergždžiai. Rytą pakirdo piktas, tartum neišmiegojęs. Nieko dirbt nenorėjo ir pusryčių valgyti nėjo. O kad motinos prikalbintas įėjo į vidų ir išsrėbęs kukulių lėkštę nepersižegnojo, — tik pridėjo ranką prie kaktos, atsiminęs, kad jo motina pagonė čia pat stovi, išbėgo į lauką. Visą dieną klajojo netolimoj plynėj, žemuoges rinkdamas ir saulės kaitroj besišildančias gyvates baidydamas.

Kad ir ilgai po plynę lakstė, kad ir išalkęs ir nuvargęs gryžo namo, vis delto pyktis iš širdies lauk nėjo. Jau temo, ir visi iš laukų su grėbliais, dalgiais ir piautuvais

vais gryžo į kaimą. Pro savojo kiemo šalį Baltrus matė beeinant Vilimų Raganėlę su Balandžiu. Tasai jai šypsodamas kažką pasakojo, o ji tylėdama jo klausė. Priėję pirmuosius vartus, šalia kurių stovėjo Baltrus, jie atsisveikino, nė nepažvelgę į vienas antrą. Balandis švilpaudamas atkėlė vartus ir įėjo į kiemą. Baltrus jį pro šalį praleidęs vėl ten pat prie vartų atsistojo ir vėl žiūrėjo į pro šalį einančius. Nieks jo nekalbino, ir jis nieko. Tik mergos kartais smalsiai lyg į jį žvilgteria ir staiga atsisuka, turbūt, kad kas nepastebėtų. Juk jisai krikštytas! O juk kaime tokių visai nedaug: du bernu ir jis trečias. Ir kas, kad jį vadina Baltrum. Tevadina sau jį mergos nors pačiu skaistučiu! — Daug buvo priežasčių į Baltrų žiūrėti. Tačiau lyg vakarų aušra jam veidus nudažė ir akis slapta meilumo kibirkštėlė įdegė, nors Baltrus šiandien jų, galima sakyti, nė matyt nematė, nė stebėt nestebėjo. Jam rūpėjo Vilimų Raganėlė. Ne tiek del grožio ar turtų, kiek del to, kad nepaprastas atsitikimas jam leido jos meilės slaptybių matytoju būti. Šiandien jis laukė tamsos, kaip laimingos vilties... Laukė nakties ateinant. Bet vakarai taip pamaži temo, kaip niekumet. — Pro šalį vartų bandą varė. Pasikėlė dulkių debesys ir štai kabėjo ore. Baltrus, nuo vartų šalin atsitraukęs, įėjo į trobą. Stale sėdėjo dvejetas mergų ir Balandis. Vakarieniavo. Baltrus priešais jų atsisėdęs žiūrėjo Balandžiui į veidą.

— Ko taip žiūri — paklausė pastebėjęs Balandis.

— Neįsižiūrėjau į tave dar iki šios dienos — atsakė Baltrus.

— Ne gi esu toks gražus, kad taip atsidėjęs turėtum į mane žiūrėti?

— Ne tiek gražus, kiek gražiu įsidėjęs.

— Nesuprantu, kur būtų tas įsidėjimas.

— Tai gal nujauti?

— Nežinau.

— Dalge sumoti, į dangų pažvelgti, ranką paspausti, į veidą pažiūrėti — štai tavo gabumai! O vėjas lakūnas nemaža tokių gabumų prisigaudo. Mergoms malonu ir pačiam taip smagu...

Valgiusios vakarienę mergos, nesulaikydamos juoko, purkštelėjo ir nutraukė Baltraus šnoką. Baltrus išėjo į lauką, šaukdamas šunį:

— Margi, Margi, Margi, Margi! sa, sa, sa!

Balandis tylėdamas valgė.

Didelis gauruotas šuo, Baltraus šaukiamas, atbėgo ir mosuodamas uodega, laižė rankas, šokinėdamas cypė.

Baltrus apžiūrėjo tvartuos gyvulius, padavė pašaro arkliams ir raguočiams ir užskleidęs duris pririšo Margį prie ląstos šalia kutės. Paskui, kaip tikras šeimininkas, nutarė apeiti prieš naktį gyvenamąją vietą. Nuėjo į daržą, paskui į sodą ir ten tarp vyšnių medžių atsisėdęs ilgai susimąstęs į dangų žiūrėjo. Sodas viena pusė siekė namų, kita tuščios jaujos. Mintys plaukė nuilsusios, ramios, mieguisto poilsio mintys. Tartum snaudė, tartum svajojo. Lyg rodės, kad reikia kas veikti, bet veikti tingėjo. Nebatminė Baltrus, kiek laiko rymojo, galvą rankom pasirėmęs, tik vėl lyg pakirdo, išgirdęs, kaip sugirgžėjo atidaromos jaujos durys... Tylu, ir vėl sugirgždėjo...

— Tai jis, — išsigando Baltrus. Kratu. Širdis plakė, ausyse zvimbė... Na, dabar bus kažin kas, bus! Išėjo į kiemą. Prisišliejo prie jaujos durų... Na, ir kaip gi man dabar į vidų įėjus?.. Įsiklausė. Ramu. Negirdėt. Oro drėgna. Laikas bėga... Jam buvo kažkaip nejauku. Klausėsi. Štai gi... Nugirdo, kaip jaujoj šiaudai sušiugždėjo... Vėl viskas nutilo... Baltrus prisiglaudė prie sienos. Lyg šišo pagautas, drebėjo. Klausėsi. Kiekvienam garsui iš jaujos pasigirdus, lyg krūptelia... Pasigirdo, kaip Balandis pirma pusbalsiu šnabždėjęs, staiga ėmė balsu kalbėti. Šiaudų šiugždesys suūžė, lyg vilnis... Aiškiau pasigirdo merginos balsas: „Eik, eik šalin! Aš nenoriu! Klausykis!“ Matyt jinai pyko, stengdamos iš jo glėbių išsprukti. Bet veltui. Akies mirksniu pasigirdo bučiavimai, skundas... Baltrus atšoko nuo jaujos sienos kaip įgeltas, tartum kraują suuodęs rainys. Geidulys pačią širdį įgėlė. Pyktis ir džiūgautė su kerštu į tulžį susiliejo ir vienu metu jį visą įnuodijo, sužadino visus geismus, net viduj nebetilpo. Gerti! Gerti! — šaukė širdis ir blaškės krūtinėj, lyg iššokti norėdama... Ir rado sau pailsio, rado šaltinį. Ugnis!.. žybtelėjo minty. Ir Baltrus skubotai nubėgęs į trobą, parnešė ugnies žarijoj. Pametė ugnį į sausas samanas ir pūtė ir džiaugėsi, matydamas, kaip įdegęs kupstelis ties jauja suliepsnojo... Atsiminė, kad atdaros durys ir pribėgęs užsklendė... Širdis dar smarkiau ėmė tvaksėti. Dega! Jinai dega!.. Dega jauja, šiaudais dengtas stogas liepsnoja.. Baltrui karšta, malonu... Jis traukiasi šalin, girdėdamas, kaip kažkas beldžia į duris ir šaukia... Nežmoniškai rėkia, nežmoniškai rauda... Tegu sau beldžiasi! Negaila namų! Dega! Lyg saulė už miško, išaušo liepsna. Dabar jiems durų nieks nebeatskleis... Net jam pačiam baisu.

Ir bėga pasiutėlis Baltrus lauku, vis lauku. Mato dūmus, lyg padanges atrėmusių liepsnų vainiką... Ore laksto ir šviečia rausvi deguliai... Tatai dabar jiems karšta!.. Tatai jų širdys liepsnoja!... Jo akyse kažin kas sumojo. „Vai!“ — sušuko Baltrus, tarytum baisų sapną regėjęs ir staiga žemėn parvirto. Pažemėse buvo girdėti žmonių šauksmai ir šunų kaukimas... Ir kryžius į jo kaktą įsmigo. Tai buvo varinis kryžiukas, kurį Baltrui dovanojo krikštytojas. — „Oj Vilkuti, Vilkuti!“ — lyg pasigirdo gyvas motinos balsas: — „Pražuvai, Vilkuti. Tu jau nebe mano sūnus“... Atsiminė Baltrus motiną tai jam tarus, kai jis pylė puskartį miežių...

P. K.

Ateitininkų judėjimo uždaviniai ir idejiniai pagrindai.

Susipratęs, doras, kilnus jaunimas visumet yra svarbiausia kiekvienos tautos viltis ir paguoda. Juo svarbiau mūsų tėvynei dabartiniais tautų teismo laikais turėti tinkamos dvasios ir tinkamų darbų jaunimo. Tiek daug permainų, palyginti su prieš karą buvusiu laiku, mūsų krašto padėty, tiek daug naujai atsiradusio darbo ir tai darbo atsakomybės pilno savo valstybę bekuriant, savo visuomenės gyvenimą laisvai beorganizuojant, jog jaunuoliui moksleiviui ir geriausiais norais ir didžiausios energijos nelengva prideramai susiorientuoti uolaus atsakomybę už tėvynės reikalus ant savęs imančio piliečio prievolėse ir užtenkamai prisiruošti prie tų prievolių lemto ėjimo. Jeigu kada, tai dabar jau turi būti aišku kiekvienam rimtai į gyvenimą žiūrinčiam moksleiviui naudingumas ir net būtinas reikalingumas moksleivių organizuotos darbuotės: bendro lavinimosi, bendro sielos nusistatymo ir bendro pratinimosi ateities uždaviniams tiksliai atlikti. Norint, kad būtų tinkamais pagrindais visuomenės ir valstybės gyvenimas lemtai tvarkomas, reikia pirmučiausia, kad tas gyvenimas gimtų valstybės piliečių, visuomenės narių sielos gelmėse aiškiomis, galingomis, dominančiomis idejomis, energingais kilniais jausmais, troškimais ir pasiryžimais. Tasai gimimas savaime tinkamai neįvyks, ypač tokių griežtų permainų įvedus pasauliniam karui į tautų ir visuomenių santykius.

Nenuostabu tad, kad šiandien ir paprasti moksleivių organizuotės uždaviniai daug kuo savotiškai turi atrodyti, o nepaprastam laikui atėjus, privalo būti kreipiamos akys į lig šiol bent užtenkamai nepriprastus darbavimosi plotus. Paprastiems ir nepaprastiems darbams daug kamo ir idejiniai moksleivių organizuoto darbo pagrindai tenka giliau ir plačiau apšviest ir net praplatinti.

Įsižiūrėkim, kad ir mažą valandėlę, bent į kelis svarbesniuosius mūsų moksleivių ir jų organizuočių uždavinius ir darbuotės idejinius pagrindus.

1. Proto lavinimas, mokymasis tai visiems aiškus moksleivio uždavinys. Taigi, ir ateitininkų obalsiuose mokslas randa sau prideramą vietą. Mokytis reikia, kad būtų kam naudingai paimti visuomenės ir valstybės gyvenime tokios vietos, kur be tam tikro mokslo pasitenkinti negalima. Mokytis reikia, kad būtų kam paskui darbas varyti mokslo srity, nes be pažangos moksle negalima ilgesniam laikui ir apskritai kultūros pažanga ir kitose visuomenės gyvenimo šakose. Proto lavinimas ypatingai pritinka žmogui, nes protas viena žmogaus ypatybių, kuri karakterizuoja žmogaus prigimtį. Mokslas ypatingai reikalingas šiais skelbiamo demokratingumo laikais, kad įstengtum prideramai atlikti svarbias sąmoningo piliečio prievoles, kad mokėtum tinkamai pasinaudoti didelėmis laisvo piliečio teisėmis. Mokslas ypač reikalingas šią gaivinamos lygybės, laisvės gadynę, kad padėtų kitiems lemtai suprasti savo asmens vertybę, tikrai jaustis, nekliudant taupumui ir neišmanymui, iš tikro laisvu, pagarbos vertu už savo pilietinių pareigų supratimą ir atlikimą piliečiu. Proto gilesnis ir platesnis skaidrinimas ypač šiais laikais reikalingas ir tam, kad mūsų visuomenės gyvenime reikalingas solidarumas, laisvės idejos nepažeidžiant, įgyti kaskart tvirtesnį ir labiau žmogaus prigimčiai tinkamą pagrindą. Kuo daugiau bus bendrumo pagrindinėse visuomenės gyvenimo tiesose, tuo daugiau bus sutarimo visuomenėje, tuo bus vaisingesnis bendras darbas. T i e s a žmones jungia, klaida skiria. Tiesos turinys, prigijęs atskirų asmenų sielose, palengva savo pavidalu nustato jų gyvenimą ir tuo būdu yra stipriausias ryšys visuomenėje. Tiesa, aiškiai sieloje šviečianti ir energingai gyvenama, turi daugiau už viską jėgos žmonėms sutaikinti, surasti kaskart daugiau bendrų reikalų, suprasti kaskart geriau svarbumui draugėje laikytis, bendrai džiaugtis ir kentėti. Mat, kai mes įsigilinam į kokios tiesos turinį, tada mes joje nesijaučiam, kaip kokiame už-

darytame tamsiame kambary: tiesa neturi sienų, neturi svajojamų nepereinamų ežių; jei mes giliau įsigyvenam kokioje tiesoje, tad tuojau pamatom jos sąryšį su kitomis tiesomis, apie kurias pirma nebuvome nė galvoję. Taigi kuo bus daugiau žmonių mylinčių tiesą ir mėgstančių proto gyvenimą gyventi, tuo kaskart daugiau rasis solidarumui stipraus pagrindo, o esant gyvenimo rūpesčiuose įgrūdintai valiai, ir geriaus eis visuomenės gerovės ir kultūrinės pažangos reikalai.

Baisiausia visuomenės liga, aiškiausia degeneracijos žymė — tai indiferentybė principų srity, nesirūpinimas tiesų teisėmis, atskiro žmogaus ir draugijų visuomenės gyvenime.

Nėsant bendrų tiesų ryšio, nėsant bendrų principų, visuomenės santykiai remsis įnoriais, geiduliais, brutalinės jėgos pagrindais; tada neseks kitaip smerkti silpnesnio skaudimo, nesitenkinti esama padėčia ir aspiruoti prie pažangos, kaip tik remiantis nepastoviu asmens įspūdžiu, fantazija, subjektinga pažiūra; bet tai nepavydėtinos ir menko orumo instancijos; pripažinti bendrų principų, bendrų tiesų vertė, tai pripažinti, kad pirmučiausia turi teisės gyvenimą tvarkyti, nurodymus duoti p r o t a s, bet ne jo tik klausyti privalančios žemesnės mūsų gyvenimo jėgos.

Dažnai tenka išgirsti priekaištų, kad bendrų nusistojusių principų nėsą ko taip vertinti, kad tai kenkią laisvės, iniciatyvos interesams, kurie esą už viską brangesni visuomenei. Bet tas priekaištas reiškia tik nepajėgimą ar nenorėjimą giliau pažvelgt į vartojamų žodžių, ypač obalsių, idejinį turinį. Imkim laisvę atskiram žmogui. Reikia čia skirti laisvė nuo savavaliavimo. Laisvė tikrai labai gerbtina žmogaus gerybė, kai ji savo decizijoje normuojama proto pažinta tiesa, kai tuo būdu žmogaus valia išreiškia tiesai pagarbos, pripažindama jos vertę. Taigi svarbiausia vieta žmoguje pridera tiesai; laisvė turi savo vertės iš to, kad del jos tiesa gauna žmoguje ne mekaninį, bet dvasinį pagerbimą. Be to, laisvė turi didelės vertės, būdama doros veiksmų sąlyga; bet ir doros srity svarbesnis už viską šviečią žmogaus gyvenimui t i k s l a s, o jis išreškiamas tiesa, ne laisve. Taigi, pagilinę laisvės idejos turinį, atrandame, kad ji žmoguje negalėtų lemtai egzistuot, jeigu nebūtų sąryšy su tiesa, taip pat ir neturėtų savo vertės be to sąryšio. Kai del iniciatyvos, tai ir ji vertės teturi tiek, kiek ji yra sąryšy su rimtomis tiesomis, su idealais. Pagaliau daugiau tiesų pažinimas

netik nesusiaurina iniciatyvos plotų, bet ir da labiau juos praplečia. Kaip žmogaus akiplotis, lipant į kalną, kaskart didėja, taip ir įgyjant tiesą ir ją sąmonėje gvildenant, pasirodo jos dugne visa eilė sąryšių su įvairiomis tiesomis ir kaskart didesniu skaičium sudominančių, prašančių spręsti klausimu.

Norint, kad visuomenėj kaskart plačiau įsigalėtų bendri principai, visai tuo nemanoma sakyti, kad būtų tik mekaningas principų, tiesų minioms primetimas, be jų idejinio turinio pergyvenimo, be to turinio prigijimo jų dvasios gyvenime. Tiesa yra dvasinės srities dalykas, tad ir dvasiniu tik būdu ji tinkamai gali egzistuoti žmogaus sąmonėj. Mekaninis, ar neužtenkamai sąmoningas tiesų priėmimas nereikštų tikros sielų vienybės tiesoje, bet tik išorės lytį be dvasinio turinio. Svarbu yra piliečių dvasios, proto gyvenimo pakėlimas, patobūlinimas, kad būtų jame gyvas supratimas visuomenės ir valstybės darbo reikalų, savo teisių ir prievolių, savo atsakomybės.

Ypatingai tai visa svarbu turėti galvoje, kai dabar tvarkomas savitas valstybės gyvenimas, kai kitokios sąlygos ir aplinkybės susidarė visuomeniniam darbui, kai da nėra tuose dalykuose rūtinos, nusistojusios mados, papročių, kai visuomenės psichologija yra tokia, jog dabar lengviau, negu kitokiais laikais, bus suprantamas reikalas statyti sielose idejiniai pagrindai rimtos valstybinės ir visuomeninės pažango ir veikiau į raginimus prie šitos rūšies darbo bus tinkamai reaguojamas ypatingai kilnaus jaunimo miniose. Dabartiniam kultūros gyvenimui taip plačiai įsišakojus vis delto, žinoma, nelengva tai (mūsų inteligentams) padaryti. Bet tikrų demokratinių idejų tinkamas įsigalėjimas reikštų tokią aukštą visuomenės sutvarkymo stadiją, jog verta del to pašvęsti, kiek galint kuodaugiausia, savo pajėgų ir laiko, kad verta mūsų moksleiviams prie to darbo visomis galiomis ruoštis ir pratintis.

2. Ateitininkų idejinėje plotmėj atatinkamą vietą, žinoma, turi k r i k š č i o n i ų t i k ė j i m a s. Tikėjimo reikalas turi vidurinį, gyvą sąryšį ir su mokslo reikalu žmogaus gyvenime. Norint mat sutvarkyti savo žinios apie pasaulį, nusistatyti sąmoningai prasmė ir tikslas savo gyvenimui, tenka susidurti su giliausiais pasaulio ir gyvenimo klausimais, kuriuos sprendžia ir tikybos, ir tik krikščionių tikyba užtenkamai visiems aiškiai, prieinamai ir su reikalingu tikrumo tvirtumu juos išsprendžia. Toliau, krikščionybė taip suaugus su mūsų kultūra, jog kultūros problemos sprendžiant, jokiu būdu negalima ji ignoruoti.

Ateitininkai tad teisingai brangiau už viską laiko krikščionybę, tą prie kilnaus idealizmo, prie tobūlybės taip vaizdžiai ir energingai skatinančią religiją.

Pirmučiausia išmoksime tinkamiau vertinti socialiniu žvilgiu krikščionybę, jeigu pasistengsime suprasti, kad visuomenės vertė pareina pirmuoja ruožtu nuo vertės josios narių, ypač doros srity. Svarbus, žinoma, dalykas yra geras socialinio gyvenimo sutvarkymas, bet daug svarbiau kaskart didesnis įsigalėjimas kilnumo, jautraus teisingumo, draugiškumo, atsidėjimo, nenuilstančio prie pažangos veržimosi asmenų sielos gelmėse. Kultūrinės vertenybės visuomenėje tai juk pirmučiausia jos idealų vertė ir jų gaivinamosios jėgos stiprumas. Visuomenė, kurioj užgesus kilniųjų idealų šviesa, nors ji būtų paveldėjus turtingą materialinę ir apskritai išorinę kultūrą, risis nesulaikomai į dekadentybės ir baisių visuomeninių kataklizmų pakalnę, taip, kaip ir atskiras žmogus, pertekęs turtų, stokodamas dorinės energijos, virsta pasibiaurėjimo vertu visuomenės tranu—veltėdžiu, šlykščia baisenybe. Juo daugiau turtų, juo daugiau išorinės pajėgos, juo daugiau reikia doros jėgų, kad tas tinkamai sunaudotų, kad išsisaugotų dvasios sustingimo ir sumenkėjimo, kad išvengtų gyvenimo ištaigų ir smaguriavimų, kad išlaikytų sieloje liepsnojančią svetimai nelaimei ir svetimiems reikalams užuojautos ugnį. Maža naudos iš socialinių reformų, kai žmonių širdyse viešpatauja žiaurus savingumas, kai nenorima suprasti, kad kiekviena teisė turi žmogaus sieloje remtis p r i e v o l ė s supratimu ir jausmu, kai nestengiama doros dėsniais geidulių normuoti, kai nepajėgiama viešojo labo reikalų aukščiau laikyti praktikoje už savo asmens naudą. Taip, visuomenės vertė ir kultūros pažangos žvilgiu sprendžiant, pirmučiausia pareina nuo galingumo sąžinėje ir širdy rimtų, kilnių, idealų, nuo sielos palankumo gaivinančių ir stiprinančių tuos idealus jėgų įtakai.

Daugiausia mus prie kilnumo skatina, ragina, galingomis doros sankcijomis verčia krikščionių religija. Ji daugiausia turi priemonių, akstinų ištikimumui minėtiems idealams palaikyti ir didinti. Niekur juk, pavyzdžiui, su tokio orumo aureole neatmenamas svarbumas su savęs išsižadėjimu pasiskirti artimo gerovei, niekur su tokiu principiniu griežtumu nesmerkiama šiokios ar kitokios rūšies pasaulio galiūnų, kurie savo galybe netarnauja silpnesnių brolių naudai, kaip evangelijoj. Negali juk vadintis tikru Kristaus sekėju tasai, kurio sielos jausmai ir pažiūros, troškimai ir pasiryžimai nenustatyti Kristaus mielai už

žmoniją didžiausius kentėjimus kenčiančio dvasia. Tuo būdu pasiaukavimo reikalas vaizdingiausiai ir galingiausiai išreikštas ir įakcentuotas kryžiaus religijoj. Kristus yra toks neapsakomai malonus ir gailingas santykiuose su silpnaisiais, vargšais, visada buvo be pasigailėjimo savimi tik besirūpinantiems, artimo vargų ir reikalų nepaisantiems egoistams, viendieniams ir didžiuokliams. Kam daugiau duota, iš to bus daugiau ir reikalaujama, ir mažiausias net artimui patarnavimas, moko Kristus, nepraeis be Dievo mokesnio; kalbėdamas apie paskutinį teismą, Kristus kaipo pasmerkimo priežastį ypač pabrėžė—nesirūpinimą a r t i m u i padėti. Aštuonių palaiminimų prasmė ir dvasia, Kristaus pamokslas kalne, kur raginama prie didžiausios artimo meilės ir atsidėjimo—tie kad ir keletas tik bruožų čia paminėtų iš evangelijos mokslo, aiškiai reiškia, kaip labai yra laiduotos prispaustųjų, nuskaustųju, vargą vargstančiųjų teisės ištikimų Kristaus sekėjų sielose, kokia nepaprasta jėga pažymima taip kilnių idealų reiksmė ir jiems ištikimumo prievolė žmogaus gyvenime.

Krikščionybė nuolat ragina perimtos jos šviesa ir šiluma sielos žmogų prie nesitenkinimo pasiektais vaisiais, prie nuolatinės p a ž a n g o s nuo to, kas yra, prie to kas turi būti per tą, kas gali būti. Šių dienų skeptingumo ir materialingumo prisigėrusioje atmosferoje tik religija įstengia užtenkamai kilnių idealų objektyvią vertę galingai parodyti, tik religija suteikia sielos pastangoms reikalingų gaivinamų jėgų ir motyvų. Tik krikščionių religija duoda užtenkamai tvirtą idejinį pagrindą ir kitiems ateitininkų obalsiams; tik krikščionių religija suteikia reikalingos šviesos ir jėgos tais obalsiais sekmingai tvarkyti savo gyvenimą.

3. Šiandien demokratingose valstybėse valdžia išdalinta šiaip ar taip visiems piliečiams; tai visi piliečiai privalo pasistengt įgyti reikalingų supratimų apie valstybės reikalus, uoliai rūpintis tais reikalais ir jaust atsakomybę už savo krašto padėtį. Kiekvienam moksleiviui privalu greit susipažint su minėtais reikalais, privalu gerai žinoti dvi visuomeninių ir valstybinių reikalų programas. Pilietis turi dvasioje asimiliuotis ne tik prie dienos darbų programos supratimo ir vertinimo, bet ir prie visuomeninių ir valstybinių idealų programos, nes atvirkščiai negalės lemtai suprast ir dabartinių konkrečių darbų programos, jos dvasios, nes toji programa reikia juk užtvirtint anų idealų šviesoje, kaip etapas anų vykinime.

Moksleiviams ypač svarbu nusistatyt visuomeninių ir valstybinių idealų programą. Čia būtinai reikalinga gerai susipažinti su krikščionybės idejų verte, socialinius klausimus sprendžiant. Du ankštais su vienas antru ryšiais surišti tikslai turi veik kiekvienas socialinių reformų programą; būtent: kiekvieno žmogaus asmens vertybės pakėlimą jo paties akyse, visuomenės nuomonėje ir gyvenimo santykiuose, ir iš kitos pusės teisingesnį draugiško solidarumo pagrindais visuomeninių santykių nustatymą. Abiejų tų tikslų žvilgiu be galo yra naudingas ir reikalingas kas - kart gilesnis katalikų tikybos tiesų pažinimas ir ištikimesnis gyvenime jų laikymasis teisingumo, demokratingumo pagrindais—tai šiaip ar taip labai didelės svarbos stengimasis ir garbė už tai dabartinių laikų kilnios pažangos srovėms!

Atatinkamos krikščionybės tezės. Krikščionybės žmogaus asmens vertinimas. Jokia filosofija, jokia pasaulėžiūra neįstengia taip aukštai patiekti žmogaus asmens vertenybei pagrindą kaip krikščionybė. Žmonių nupuikimas norėjo žmogų padaryti Dievu, prilenkdamas, žemindamas dieviškumą prie žmogaus menkumo, ydų, klaidų ir nedorybių. Krikščionybė skelbia, kad Dievo malonei padedant, žmogus dalyvauja dieviškame gyvenime, Dievo būties giminėj. Tikroji žmogaus vertė pareina ne nuo jo rūbo, ne nuo jo turtų, ne nuo mokslo, ne nuo galybės, ne nuo turimosios visuomenėje vietos, ne nuo to, kas skiria žmones prigimimo tvarkoj, bet nuo to didžiausio kilnumo, kurį jam Dievas teikia savo malone lygiai kaip ir jo broliams. Būti Dievo vaikais, Kristaus broliais, Dievo bendradarbiais, — tai visa iškelia žmones aukščiau už prigimimo tvarkos skirtumus; vėlės tuo būdu gauna lygią vertę, mūsų matu matuojant, nes vertę begalinę. Krikščionybė skelbia ne tik išganymo mokslą, bet ir didžiausio žmogaus pagerbimo, pagal pavyzdį žmonybės viename asmenyje sujungtos su dievybe Kristuje. Visa krikščionybėje rodo žmogui paskyrimą į aukščiausią garbę, laimę, vertę: įkūrimas Dievo paveikslu, Dievo Sūnaus atėjimas į šį pasaulį žmogaus atpirkti, iš numirusių būsiąs žmonių prisikėlimas, žengimas į dangų, dalyvavimas Dievo mūsų laimėje. Kas gali būti aukščiau, kilniau už tai žmonijai?!

Daugiau už visokius žmogaus teisių vardu reikalavimus šitas krikščionybės religinio transcendentumo mokslas įtikrina žmogaus asmens gerbimą, nes jam suranda laidavimo Dievo teisių vardu. Krikščionybė žmogų neleidžia absorbuoti pasauliui, kaip tai nori materialistai ir panteistai. Priėmimas į Dievo sūnų vertę atidaro naujas žmonijai egzistencijos perspektyvas. O asmenų vėrtės išaukštinimas išaukština ir visuomenę. Naujas gyvenimas, vėlėms suteiktas, daro savo įtakos ir žmonių tarpusavio santykiams; jis rengia naują socialinę tvarką, kur nebūtų apleistų ir prispaustų, nes Dievas gyvena širdy ir žemiausio žmogaus, kur visi gautų pagalbos savo galioms plėtoti, kad tuo būdu ir šiame gyvenime būtų realizuotas kaskart didesnis panašumas į tą kilnumą, kokiu žmogaus vėlę Dievas savo malone apdovanoja. Kuo žmonija turės gilesnį šitokių krikščionybės idejų supratimą ir jomis labiau gyvens, tuo žmogaus asmens vertė bus labiau gerbiama papročiuose, įstatymuose, institucijose. Broliška lygybė Kristuje, lygybė religijoj ir broliškas bendrumas tarnavime Dievo garbei, kaip sako Leonas XIII[1]) turi ilgainiui panaikinti visokių absolutizmų tiraniją. Ir susiklausymo santykiuose žmogus privalo pažinti savo ir kitų asmens vertę, kaip sako tas pats Leonas XIII[2]).

Žmonių gerovės kėlimas krikščionybės idejų žvilgiu. Bažnyčios mokyklos ne tik parodo, kaip reikia žmogaus asmuo gerbti, bet ir stengias jam padėti žengti pažangos keliu.

Visam visuomenės sutvarkymui be galo svarbu įsigalėjimas to kilnaus Evangelijos dėsnio, kad aukštesnis turi tarnauti žemesniam, turi savo darbuote, turtu, gyvenimu padėti plėtotis silpnesniem (Mat. XX, 25; XXII, 11; Luk. XXII, 26; Mork. IX, 35). Kristaus mokslu, valdžia virsta iš viešpatavimo tarnavimu. Valdžia ne gali būti praktikuojama valdančiojo naudai, bet tik valdomiesiems. Iš čia galima išvesti, kad žmonės neprivalo ant savo pečių nešti sunkenybės tinginiaujančios ir smaguriaujančios kilmės ar pinigų aristokratijos, bet galingesni, gabesni, šiuo ar tuo aukštesni privalo tapti uoliais pagalbininkais mažųjų, kad šitie pasiektų geresnę laimę; anie galingesnieji privalo kilniuose šitų gerovės rūpesčiuose šitiems padėti, gerbdami šiųjų asmenį, su atsidėjimu, su pasiaukojimu šituos aukštyn keldami, padėdami šitiems

---

[1]) „In plurimis".
[2]) „Diuturnum".

kaskart daugiau įgyti mokslo, kultūros, valdžios, visuomeninės pagarbos. Galingesnieji gabesnieji turi stengtis padėti silpnesniesiems palengva tiek išsilavinti, kad šitie įstengtų patys savimi rūpintis, patys dalyvauti valstybės valdyme ir už tą valdymą atsakyme. Galingesnieji, prisidėdami prie silpnesniųjų pažangos, privalo su džiaugsmu žiūrėti į tai, kad jų relatingoji vyresnybė kaskart mažinasi ir kad jų globojimas kaskart darosi mažiau reikalingas ir kad minia pagaliau jų auklėjama rami, del jų pagalbos tiek jau pakilo vertenybėj, jog pajėgia pati savo ir šalies reikalais rūpintis. Krikščionybė nori, kad minios prieitų prie didesnės pažangos, prie didesnio dalyvavimo valdyme ir civilizacijos vaisiuose. Krikščionybė nori, kad e v o l i u c i j a eitų neaukštindama tik išrinktuosius, bet pirmučiausia keldama silpnuosius.

Šv. Tomas Akvinietis aiškiai sako, kad normingai dalykams stovint, naudingiau, jei žmonės dalyvauja valdyme (I. II q. 105 a. 1). Mat, toks padidėjimas civilinės reikšmės yra žmogui garbinga prerogatyva, kuria didėja jo panašumas Kūrėjui. Šv. Tomas labai aukštai iškelia vertę būti veikiančia savo ir kitų laimės priežastim; savo begaliniame gerume Dievas yra suteikęs tą dovaną padarams, kad jie darbuotųsi taip pat kitų gerui ir tuo būdu labiau artintųsi savo panašumu į Dievą. Visa tad, kas plėtoja laisvosios darbuotės sritį socialiniame gyvenime, yra iš tos aukštos vietos žiūrint, pageidaujama. Didesnė padarų garbė ir vertė išeina didesnei Dievo garbei. Kai pasauly žmogaus asmens vertenybė aiškiau šviečia, tad joj aiškiau atsispindi paveikslas, kuriuo žmogus yra įkurtas. Kai žmogus kyla išminty, vertėj ir galioj, tad jo pagarbos Dievui atidavimas kilniau kyla į visų gėrybių Davėją. Tobulėjant žmogaus gyvenimui, žmogus tampa kaskart tobulesnis veiksnys Dievo garbinime.

4. Ateitininkai laiko vienu svarbiųjų savo pagrindinių dėsnių m o k s l u tarnauti visuomenei, bet ne siekti to, kad įgijus mokslo vaidinti joje rolę savo mokslo žiniomis kapitalistinių ir buržuazinių ponų. Ateitininkai mokosi ne tam, kad lengviau sau duoną pelnytų, kad turėtų daugiau laiko tinginiaut ir įvairių ištaigų ieškot ir smaguriavimams daugiau laiko skirt. Ateitininkai, krikščionybės dvasios prisiėmę, žino, kad kiekviena privilegija, taigi ir mokslo pirmenybė, ne kam kitam. Apvaizdos jiems duota, kaip tik tam, kad galėtų savo mokslu patarnauti kitiems. Ypač šiais laikais svarbu tinkamai mokslo žinios vartoti. Socialinis klausimas sprendžiant, reikia didžiausio

domesio juk kreipt, į šiokį tokį, kiek galima, išlyginimą švietimo nelygybių. Kai demokratingoje Lietuvoje suvereninės teisės pripažintos visiems, tai didelis pavojus randasi visuomenės gerovei iš plačių minių tamsumo, nesupratimo savo teisių ir prievolių. O politinis švietimas negali turėti tvirto pagrindo, be apskrito švietimo, be apskrito lavinimo. Taigi šiais laikais turi būti ypač visiems mokslo įgijusiems suprantamas reikalas visokiais būdais šviesti vaikai ir suaugusieji. Tik šiek tiek išsilyginus visuomenėj švietimo skirtumams, išnyks tas lig šiol nelemtas pasidalinimas mūsų visuomenės į ponus ir mužikus arba, kaip dabartiniu žargonu sakoma, į inteligentus ir liaudį. Šitas klasinis skirtumas, reiškiąsis pagarbos skirtume, labiausiai kenkia visuomenėje įsigalėjimui sveikų demokratingų principų ir sudaro giliau pažvelgus socialinio klausimo opumą.

Ateitininkai gerai supranta, kad kilę iš žmonių, jie turi ir pasilikti stipriausiais ryšiais susirišę su jais. Mokslas jos vaikų pirmučiausiai juk turi padoriai liaudžiai šviesti, kelt jos susipratimą, plėtot jų žinių akiratį ir padėt visomis galiomis liaudies užimtoms profesijoms tapti inteligentų profesijomis.

Tam tikslui ateitininkai bus nuolatiniame, kada tik galės, kontakte su negalinčiu lankyti aukštesnių mokyklų kaimų, miestelių ir miestų jaunimu, garbingai dalyvaudami jų draugijose, žinoma ne kaipo ponaičiai, tik kaipo daugiau žinių turintieji draugai. Dalyvaudami protingai tose draugijose, nepakenks savo mokslui, nes kitus bemokydami geriausiai patys mokomės, pereis tuo būdu praktingų socialinių mokyklų, išmoks tinkamai suvartoti savo viršenybę, neišaugs per atsiskyrimą nuo žmonių į buržuazinius ponus. Ir žinoma, ateitininkai nepanorės ponų rolę vaidinti ir pačiame religiniame gyvenime. Visi, kurie įsitikinę katalikai, karštai mylintieji šventą tikybą, jie nesakys, kad religinės praktikos tik liaudžiai. Baigę mokslus, jie dalyvaus energingai parapijų gyvenime, padėdami iš parapijų sudaryti tikras organizacijas, kaip to reikalauja bažnyčios įstatų dvasia, bet ne palikti, kaip lig šiol, tik vieniems kunigams aktingai rūpintis parapijos visokia gerove, parapijiečiams esant tik kaipo kokiai neorganizuotai, neturinčiai organizacijos nario, kaipo tokio, susipratimo ir už parapijos reikalus atsakymo jausmo.

Baigdamas ir taip jau ilgai užsitęsusį savo raštą akcentuoju, kad visomeninis darbas ir gyvenimas eis tuomet tinkamomis vėžėmis, kai bus paruoštas užtenkamai

gilus tvirtas pagrindas asmenų sielose. Tikrosios žmogaus vertės centro, nuo kurio reikia visa pradėti, prie ko visa reikia taikinti, kas visam kam duoda tinkamos prasmės ir vertės, reikia ieškoti žmogaus viduje, asmenų dvasios gelmėse, pirmučiausia tad reikalingas individualių, socialių, valstybinių prievolių ir teisių srityse proto švietimas, širdies jausmų skaidrinimas, kilnių troškimų žadinimas, energingas valios auklėjimas. Tai visa lengvai suprantama ateitininkams, laikantiems tvirtai akivaizdoj kilniausią savo darbui obalsį: visa atnaujinti Kristuje.

J. ČESAIČIO

GYVENIMO TRAGIZMAS.

Tragizmo fizionomija.

Kuomet prasiveria mūsų akims didvyrio paveikslas, kuomet jo prakilni siela pagauna mūsų protą ir sužavi širdį, tuomet, pamiršę savo skurdą ir silpnybę, keliamės ir sekame jo pėdas. Ir nebegalima kitaip!

Trumpos mūsų gyvenimo dienos, gi begaliniai prieš mus uždaviniai. Kartą, prasimušę pro pilkąją rūtinos plutą, mes išvystame naują pasaulį, kurs skelbia mūsų aukšto pašaukimo ir didybės obalsius. Ir va tuojaus pakyla mūsų vidaus šventykloje audra, kova.

— Niekais tavo gyvybė sirpsta... Ar nenusijauti veltui gyvenąs? — kaskart garsiaus mus neramina. — Ar nori, kaip ir kiti, pelenų krūva pabirti, pasėlio grūdo dirvon nebėręs?—kaskart stipriaus mus žadina. Kaip tamsus šilas, skaudaus vėjo užgautas, suaimanuoja mūsų siela. Oi negaliu, netversiu ilgiaus...

Taip nykti, vysti, pūti tik negaliu! Metas iš miego pakilti!

Taip sutręšusioj dirvoj bematant išauga šventi ir didi pasiryžimai. Gyventi ir augti, augti ir klestėti, kūrinių kūrinius kurti, griaustinio smarkumu sudundėti, pasaulį nustebinti, milžinų kapus atverti ir dvasios galiūnus Kristaus karalijai, Lietuvos žemelei grąžinti — va mano vienų vienas, amžinai negęstąs troškimas! Jis šviesus, kaip saulė, ūmus, kaip žaibas, galingas, kaip ąžuolas!

Fiat, fiat, fiat!

Ir sužaliuoja mūsų jėgos ir susikrauna protingai sugalvota gyvenimo programa ir pradedame ją vykdinti visu valios tvermingumu.

Diena dieną veja, gi mumyse vis intensingiau anų pasiryžimų bangos ošia, visus mūsų darbus gaivina ir mes jaučiamės našūs, džiaugiamės laimingi esą. Ir nuostabu, kas įvyko!

Mūsų protas lyg pakilo, pašoko; kas seniaus jam buvo neprieinama, nesuprantama, dabar visa gerai įmano, su nepaprasta precizija įkainuoja. O valia, širdis, ir tie pasikeitė, įsisiūbavo. Visi keblumai, priešingumai, tarsi, pranyko, nuslinko. Ten prieš ką seniau jausmai putojo, dabar valios sutvarkyti pilna energija, gilia, tylia vaga plaukia.

Ir kas drys jai prieštarauti, kokis aplinkybėmis pasiskundimas ją pavergs? Va ledo šaltumu prisidengus, va ugnies kalnu prasivėrus ji be atodairų stumias pasižymėtojo uosto linkon.

Kas atsitiko? Mes savęs ne pažystame, stebimės ir klausiamės, ar tai realumas, ar gal viena svajonė. Taip, realumas, tik dar nesąmoningas. Tačiau mes vis tik triumfuojame ir tikimės ištverti.

Bet dievai!... Nežymiai slenka mūsų sielon nuovargio mintis. Vienas, kitas netikėtas nepasisekimas gimdo vis smarkiau auganti klausimą: ar ištversi? Dieną, sąvaitę... Bet dienų dienas? Visą amželį kasdien taip grumtis, persigalėti? Ne. To neįstengsiu. Ir pradeda blankti mūsų didysis troškimas, dienos rūpesniais apsineša ir mes nusimanome besvyruoją, nors pasiryžimų vis laikomės, retkarčiais juos naujiname, vėl bandome senąja vaga plaukti.

Laimingi, jei atsigriebiame, mokame savimi gyventi, dienos išlaužtas spragas užkamšioti.

Nelaimingi, kad viršujinių reikalų chaose skandinamės, dylame ir žūvame jo bangose.

Tuomet skaldosi energijos vienuma ir mūsų pasiryžimų likučiai, kaip sudužusio laivo skeveldros, aimanuodami mušasi į anuomet regėtą, svajotą ir pamiltą idealą, vien graudindami mūsų širdį:

O jūs, kurie taip daug žadėjot!
Jausmus auklenote plačius!
Kur šventą ugnį tą padėjot?
Ir tuos užmanymus plačius?

Mes, nebetverdami tuomi pasiskundimu traukiamės nuo žmonių, vengiame jų linksmos draugijos. Regis, bėgtume kur nors į tyrus, kad ten vieniems pasilikus, savo

sielos tragizmą apgalvojus, nesuprantamos problemos išrišimą suradus, trūkusias stygas tarp siekiamojo idealo ir mūsų sielos pastangų sumezgus, kad vėl harmoningai jas suderinus, pergalėjimo, naujos gadynės imną suskambinus.

Va, bent aplamais bruožais apimta gyvenimo tragizmas, kurs labai dažnai įvyksta mūsų sieloje. Jo galutinai analizei reikėtų ilgesnių studijų, gilaus psichologo proto, rimto ir domaus moralisto sprendimo.

Tragizmo problemos rišimas.

Įvairi rolė tenka mums gyvenimo tragizme. Vieni stipresnės dvasios, dažnai pargyvena smarkią vidujinę kovą. Ji vėtros galybe nevieną mūsų jauną draugą-gę su šaknimis nuo idealo išverčia ir pameta laimės neradusiųjų eilėn, moralės pažangos išsižadėjusių skaitliun. Silpnadvasius lengviaus nubraukia, nežymiai jų idealas apsitrina, prakilnaus siekimo sąvoka jiems nyksta.

Kas beišlieka, tragizmo didvyriu pastoja? Tas, kurs mąsto, protinasi, iš pusiau nesąmoningo veiksmo sąmoningą savo sielai programą sukuria, ją tverminga valia, karštu pageidimu paremia.

Suglauskime tik sąmonės ratan šio tragizmo bruožus, ir išvysime, kaip privalu prie triumfo eiti.

Jauniejie paprastai turi klaidingą moralaus gyvenimo sąvokojimą. Gerai pažymi Aristotelis, kad jaunuoliams nėra artimas moralumo mokslas, nes jis prileidžia ilgų metų patyrą ir pageidimų apvaldymą. Jauną žmogų pigiai idealas sužavi. Jam netrūksta smagių pastangų, bet jos greit atlyžta, tamprumo nustoja. Jis, savo bendrinamuoju protu žūt-būt, viena formula, norėtų painiausias problemas išrišti. Po kelių nepasisekimų, jis jas užmeta, nes vi s a arba n i e k o yra jo branginamasai obalsis.

Tiesa gi va kur. Moralus gyvenimas neduoda poilsio, nes pažanga yra nuolatinio veiksmo ir pastangos vaisius. Kova ir kova, apgalėjimas ir naujinimas savęs Kristaus dvasia—nekeičiamoji moralybės gaida. Delei to krikščioniškasai moralumas galima aptarti: protingo kūrinio Dievop siekimas. Tas siekimas dviem ašigaliais remias: įgimtimi ir Dievu. Įgimtis yra riba, nuo kurios žengiama prie Dievo. Visos tad mūsų pažangos uždavinys yra: pasiliuosuoti iš įgimties būtinimo, kuri nepripažysta proto ir laisvos valios dėsnių, o siekti Dievo — laimės kitos būtenybės, tik jau laisvo proto ir valios Dievuje gyvenimo. Reiškia

mūsų patsai siekimas Dievop nėra tobūlas ir mes tą fazę eidami negalime būti tobūli pakol galop mūsų pažanga nepasieks savo galutino punkto tyriausio tobulybės Akto — Dievo. Trumpiau tariant, privalu moraliame gyvenime eiti prie idealo be galutino čia jo įgijimo. Kiekvienas tad moraliai gyventi besiryžtąs ir tobūlumo siekiąs turi pasiduoti nusimanymui, jog jis pilna prasme tobūlas pasiliks. Aišku, kaip šiame svarbią vietą užima nusižeminimas, kurs liepia tenkintis nebaigtu savo tobūlybės paveikslu. Svarbu yra nepasiduoti, rankų nenuleisti. Pakol ginklu mosuojame, nieko nepralošiame, nors ir nenukertame savo priešo, arba pasijutę partrenkti vėl stojame ir priešui akysną einame.

Nevienas jaunuolių nustoja drąsos, nes klaidingai yra įsitikinęs savo suklupimų baisenybe. Jo sprendimu jie dideli, dideliausi, nors rimtesnio proto nusimanymu, juoba gailestingojo Viešpaties sprendimu, jie toki nėra. Iš čia jaunuoliai yra pratę savo moralę vertę niekinti, nes jų auklėtojai nėra jų šiuo opiu klausimu paakinę. Jų vadovai ar mokytojai visumet rūpinasi statyti prieš jų akis labai aukštą moralaus gyvenimo idealą, norėdami tuomi paskatinti jų įdomumą, jausmus, bet ne rimtą proto ir valios eiseną. Idealas nėra užkariavimui objektas, bet dorybių įgijimas yra tikslas: į jas įsispitrėjus neprivalu savo pastangų atleisti, neveizint, kad pilnai nestengs jų įgyti. Taip šiaurės žvaigždė veda jūreivius beformiu vandenyno keliu, bet neveda jų bergždžion iluzijon, kada nors ją pasiekti. Vienų vienas dėsnys mums tevadovauja: stoti kovon ir iš jos nebėgti. Nesispiria žmogus pageidimu užkluptas? Jis dar noriai pageidimo žydinį kūrsto, kada reikia jis slopinti ar gesinti? Tuomet jis stoja už pagrindinės sąlygos moralumo dėsniuose. Ir atpenč. Grumias su sielos priešais su pageidimų gauja, kurie jį mažina, nori nieku paversti? Jis yra moralus žmogus. Ir juoba toks yra, kad neveizint ir vieno ar kito pralaimėjimo, vis drąsiau ryžtasi gintis nuo žemųjų palinkimų. Ne tas doringas, kurs yra be didelių silpnybių, nes deloi laimingai susidėjusio temperamento toks yra be didelių pastangų, bet tas, kurs save paveldi nors netobūlai geros valios ir aukos kaina. Ir kaip prakilnus jo kovos laukas! Jis intimus, kitiems neįžiūrimas, bet jis šventas ir didis, nes čia kraunas jo dorinio gyvenimo aureolė.

Aukštesnės dorinės kultūros metodai.

Tačiau mes negalime tenkintis aplamais tragizmo rišimo dėsniais. Jie būtini, bet ne pakankami. Imdamies rimtai by kokio darbo, mes turime nustatyti darbo metodą. Tik tuomet mes tvirtai žengsime prie siekiamojo tikslo.

Kokį metodą mes galime siūlyti rišdami gyvenimo tragizmo problemą?

Kadangi ši problema remiasi psichologiniai - doriniu dugnu, visupirma patarčiau domiai įsiskaityti paidagogijos, psichologijos ir etikos, o ypač gerus krikščionių asketikos raštus. Žinoma, jie dažniausia mums svetima kalba rašyti. Tačiau tai neprivalo mūsų gązdinti. Priešingai jausdami visą mūsų literatūros tuo klausimu skurdą, numanydami gi visą tokios rūšies raštų reikalą ir svarbą, mes dryskime savo jaunomis spėkomis pralaužti visas kliūtis, tebūna drąsūs pirmi žingsniai, o tuoj įsitikinsime, kad darbas eis daug sparčiau, negu mes manėme.

Šiuo atveju man visgi būtų gaila nieko ypatingesnio, be aplamo pastatymo jums nedavus. Tuo tikslu aš pasinaudosiu kai - kurių vokiečių ir fransų autoriais, o ypač Eymieu, „Le gouvernement de soi même“ (Perrin, Paris, 1910) — neįkainuojamos praktinės psichologijos raštu.

Nūn prašau susitelkti.

Psichologinį savo vidujo gyvenimo grandį mes galime iš vieno ar kito galo pakelti, būtent per idejas arba veiksmus. Tačiau tam tikrais atsitikimais yra geriau jis nugriebti per vidurį, tai yra per jausmus. Šis žengimo kelias gali mus prie vieno ir kito ašigalio privesti.

Kalbėdamas apie jausmus, kaipo sumanios tragizmo kovoje jėgos sunaudojimą, nenoriu būti klaidingai suprastas. Dėlei to pažymiu, kad anaiptol jiems neskiriu pirmos kilimo eigoje vietos, bet vien veikimo, pripažindamas protui pirmenybę. Tuomi pat pareiškiu idejai vadovaujamą rolę, o jausmams antrininkę rolę.

Bet čia pirmiausia klausiame: ar galime jausmų betarpiai nusigriebti? Deja, ne. Nebegalime mes pasigauti jausmo nebeturėdami idejos, jeigu kalbame apie betarpį į juos veikimą. Kitaip dalykai virsta sprendžiant apie tarpinę jiems įtaką, kuria mes galime idejos ir veiksmo ašigalius sustumti; vienas ir kitas veiksnys gali mums palengvinti darbą, kad jausmų bangavimas iššaukus.

Visas mūsų gyvenimo tragizmas reiškiasi tuo, kad kilnusis idealas sudūžta į gyvenimo realybę, arba kad ide-

jos gyvenimas nepereina veikimo ratan. Taigi pasigriebdami jausmų ir tinkamai juos sukoncentruodami, pakreipdami ligi pageidimo ribos, įsiūbavę gražią ideją paversime tokiu pat veiksmu. Bet tam reikia jausmai pageidimo formon perlieti, o tuomet jausmas bus neapkainuojamoji jėga laisvos valios tarnyboje.

Psichologai remdamies ta jėga tokį dėsnį yra nustatę: pageidimas priveda mūsų jausmų gyvenimą, ligi aukščiausio laipsnio geriausiai panaudodamas visas mūsų esmės jėgas.

Delei to turime sužadinti savyje gerai parinktą pageidimą, kad būtume savo darbais labiausiai produktingi.

Tą mūsų išvadą paremia didvyrių pavyzdžiai.

Jeigu mes šiandien žiūrime ir stebimės jų veikalų didybe, matome jų valios antspaudą įstaigų sukūrime, revoliucijose, kurias jie sukėlė; jeigu neišmatuojame jų valios galybės valstijas organizuojant, jų plieno valios jas valdant, ar gerbiame naujų pasaulių išradėjus ir tuos, kurie visą savo gyvenimą vienos idejos įkūnymui pasiaukavo, nemanykime, kad jie visa tai atsiekė be didelio sieloje vienan tikslan pakreipto pageidimo (gali jis būti didelis ir ramus—gilūs vandenys tyliai plaukia). Be jo plaukiama netvarkiai pavandeniui, išsižadant brangiausių savo idealų. Kiek individividų, turtingų savo gabumais, bet be didelio pageidimo paliko Molio Motiejai, nors galėjo būti įžymūs kiekvienoj srityj vyrai!

Visi vyrai, kaip Aleksandras, Cezaris, Platonas, Dante, Mykolas Angelas, Napoleonas ir kiti į savo veikalus pageidimo ugnies yra įžiebę. Visi, be išimties, Šventieji savo sielos troškimą vienos idejos turinin sudėjo, kurią jie visu pageidimu pamilo, viename obalsy ją sukoncentravo (Mylėti ir kentėti. Didesnei Dievo garbei. Da mihi animas, caetera tolle! ir tt.).

O ir mes, ateitininkai, turime savo darbuotei gražų obalsį, į kurį galime įdėti visas savo sielos jėgas. Instaurare omnia in Christo! Tik dažniau ir giliau jį apmąstinėkime ir apie jį grupuokime visas savo mintis, jausmus, — jis sukels mumyse šventojo Pauliaus energijos, švento Pranciškaus Ksavero pasiaukojimo, švento Ignoto uolumo ir drąsos.

Kaip individai, taip ir visuomenė, tauta tik tuomet eina be atodairos ir svyravimo prie savo tikslo, kad turi gašliai pamiltą idealą. Pageidimas suburia jėgas ir ten, kur jų seniau nėra buvę. Juo didesnis ugnynas, juo didesni amžius kūriantieji veikalai auga.

Dėsnio paaiškinimas.

Bet dar mums neaišku, kas gi yra tas pageidimas? Svarstykime. Žmogus laimei leistas, visur jos ieško. Jo prigimtis visumet veržiasi prie labo, kuris įtikrintų jam laimę. Tą laimės siekimą vadiname troškimu.

Kad troškimas dažnai krypsta į vieną ir tą pačią linką, į vieną vis tą patį objektą, tampa jis palinkimas (inclinatio), daugiau ar mažiau pastovus.

Palinkimas yra įvairiems geismams šaltinis, nes jis stovi stipriame sąryšy su troškimo objektu ir sutinka su įgimtu ar įgautu palinkimu.

O geismas, sustiprėjęs ir vienu pavidalu apsimetęs, virsta pageidimu. Taigi pageidimas yra galingas ir pastovus geismas.

Šiaip apibrėžtas geismas stovi tarp jausmo, kurs yra ramus, malonus ar nemalonus būvis, ir susijaudinimo, kurs triukšmingai reiškiasi, — pagrindingai skirtingas nuo abiejų tuo, kad siekia tiesiai veiksmo.

Gerai minėkime tą jo privalumą: pageidimas, kaip ir geismas neabejotinai veda prie veiksmo, tuo tarpu jausmas ir susijaudinimas dažniausiai palieka bergždžias. Žinomi yra mums jausmais paplūdimai, „krokodilio ašaros“, intiminiai pasiskundimai, kurie nė žingsnio tolyn mūsų nepastumia.

Kitaip yra pageidimui.

Iš kur jam tokia galia? Jausmų srity pageidimas yra tas pat, kas idėe fixe proto srity. Idėe fixe, arba mintis, kuri, tarsi vinis į mūsų galvą įkalta, spokso, yra sutelkimas domesio viename punkte, šalinąs visiškai ar iš dalies pašalines mintis. Panašiai pageidimas yra stiprus, pastovus jausminis stovis, šalinąs visus sau priešingus jausmus, ar geriau, juos sau pavergiąs. Kiekvienas pageidimas turi savo idėe fixe, — vadovaujamą mintį, kurią paseka pageidimas, priešingai „nil volitum, quin sit praecognitum“ (nieko nenorime, ko nepažinome).

Taigi pageidimui anaiptol nesvetima ideja, kuri yra pageidimo branduolys, apie kurį savu ruoštu susispiečia visi jausmai. Todel tokia stipruma stumia jie ideją į veiksmą ir neišsisemia, nes veiksmas pageidimui yra tuomet nauja energijai dauginti medžiaga.

Taip paaiškinę idejos santykius su pageidimu, pažvelkime, kuri rolė tenka vaidinti valiai.

Laisvoji valia ir pageidimai.

Valia nors nėra visiška, absoliuti šeimininkė pageidimo atžvilgiu, tačiau nuo jos daug pareina: pageidimas gema ir kuria, kolei valia sutinka jį palaikyti. Kaip tai įvyksta?

Kiekvienas geismas turi savy tą ypatybę, kad palengva pranyksta, jeigu nėra patenkinamas. Vėl gryžta, kad gryžta ideja, kuri tą geismą sukelia; pastoviai tas geismas reiškiasi, kad ideja pastoviai kartojama; bet negali pastovi būti, jeigu valia to nenori. O valia tiek yra savarankė, jog išskyrus pirmuosius kiekvieno pažinimo pradus, kitas idejas gali šalinti, keisti, rinktis.

Žinome pageidimo užuomazgą ideją esant, tad kiekvienas pageidimas (išskyrus laimės troškimą) yra laisvas. Visi mes trokštam ir ieškom laimės ir niekas negali mumyse to geidimo nustelbti, bet kiekvienas mūsų sprendžia, kur ji suradus. Laimės suradimas pareina nuo priemonių pasirinkimo, kurios yra mūsų valios žinyboje.

Palinkimas savo darbuotės plotu yra labiau aprėžtas, negu laimės troškimas; tačiau jis yra į artimesnę linką pakreiptas. Mes galime palinkimui tą ar kitą krypsnį duot, jo eigai duot stiprumo, jį pageidimu paversti.

Kuriuo būdu? Pageidimas turi dvi charakteringi žymi: domesio susitelkimą vienoj idejoj ir pastovų jausmų susibūrimą. Nuo mūsų pareina atkreipti domesio į vieną pageidimo punktą ir palengva galop prieiti prie to, kad tasai domesys būtų nuolat tos pačios minties periferijoje. Tinkamų jausmų pagalba iššaukiam reikalingų jausmų, elgdamies taip, tarsi mes jų turėtume. Paskiau jų tikrai atsiras. Jausmas sukilęs ir geismo spalvos įgavęs, palaikomas pasikeičia pageidimu. Taip pat, kaip valia sukuria pageidimą sieloje, gali jį ir panaikinti: nudėvėt, nustelbt ideją, ir pageidimas savaime užges. Tik tuomet nebebūtų galima pageidimas užrausti, jeigu kas juo būtų taip supančiuotas, jog nebeturėtų galės savo mintį valdyti.

Jei kas nori sunaikinti savyje blogą pageidimą:

1) tenepalaiko ir teneglamonėja tos idejos, kuri tą pageidimą žadina;

2) tevysto savy priešingą negerajam pageidimui ideją. Tai nepigu vienu ypu padaryt, tačiau galima ir būtina, — to jau ir užtenka;

3) tenedirba sutartinai su pageidimu, kurio vengia;

4) tesielgia taip, tarsi jau turėtų priešingų pageidimų, kurių norim įgyti. Ir tai nesunku, tik tenedaro kompromiso su nepageidaujamu pageidimu;

5) teneduoda blogam pageidimui medžiagos ar jo ideją ar veiksmą palaikydamas.

Trumpiau — testelbia blogąjį pageidimą priešingomis idejomis ir veiksmais — toks yra neigiamasis metodas; težadina savyje priešingą pageidimą — šit pakeitimo arba teigiamasis metodas.

Dėsnio pritaikinimas.

Ne kiekvieną pageidimą galime vadinti geru. Pageidimas, tenkinąs tik vieną kurį nors organą, pv. gomurį, ir labiau vertinąs dalinį, negų visuotiną labą, yra blogas, nes jis priešinas amžiniesiems Dievo dėsniams, protingajai žmogaus prigimčiai, sveikam protui.

Pageidimas, kurs naudojas įrankiais tikslui siekti— geras, kurs įrankius verčia tikslu--blogas. Geras pageidimas siekia prie idealo, o idealas yra tiesa. Del to geras pageidimas plėtoja mūsų sielą ją dorina, džiaugsmo teikia.

Blogas pageidimas vejasi laimės ir labo šešėlį ir del to mūsų nepatenkina, kartumo, apatijos prie idealo sukelia, skausmo ir nusivylimo palieka.

Praplėskime blogojo pageidimo smerktinus padarinius ir gerojo uždavinius.

Blogas pageidimas įrankius laiko aukštesniais už tikslą: visame ieško smagumo, kaipo paskutinio siekinio, ir ima jį gyvenimo dėsniu. Protui, valiai leidžia akliems instinktams tarnauti. Čia kaip tik yra Kūrėjo tvarkos ardymas. Žmogus, instinkto, ne proto klausąs, naikina sveikatą, džiaugsmą draiko, slėgia save ir kitus. Visos nelaimės, ligos, sielvartai, kurie, lyg rūdys, ėda žmoniją—tai paveikslas žmogaus, besivejančio pasitenkinimo fantomą.

Šis pasitenkinimo vijimasis negali būti žmogaus gyvenimo dėsnys, nes kiekvienas dėsnys saugo individą, o šis jį naikina. Žmogus negali tenkintis tuo, kuo tenkinas šiaip jau gyvulys. Jis turi aukštesnį tikslą, paskyrimą. Jeigu nuo jo atitolsta ir bėga paskui utopijos, jos niekad nepagaus ir juo daugiau į ją pajėgų įdės, juo labiau įsitikins negalįs jos pasiekt, juo didesnis persiskyrimo tarpas išaugs tarp tikrenybės ir svajonės, juo didesnis bus pralaimėjimas. Kurie gi yra gero pageidimo uždaviniai?

Geras pageidimas — idealas. Geras pageidimas eina į tikslą ir, kad jį pasiektų, aukoja net savo pa-

mėgimus, jei to reikia. Pageidimas juo yra geresnis, juo yra prakilnesnis labas, prie kurio krypsta. Labas juo yra aukštesnis, juo tobūliau atsako protingai žmogaus įgimčiai.

Geras pageidimas yra:
1) didelė jėga;
2) didelis geradarybė;
3) didelis gyvenimo džiaugsmas.

1. Pageidimas yra didelė jiega.

Pageidimo širdis yra ideja, kuri aplink save telkia kitas, pakrikusias idejas, jas ima valdyti, kristalizuoja ir tuo būdu sukuria vieną idejų židinį. Sakoma, kad meilė apjakinanti. Taip, meilė palieka akla į visa, kas yra užu mylimojo objekto, bet mylimąjį objektą geriau už viską mato. Karštai pamiltasai idealas yra sielą kristalizuojanti ideja, sutelkianti visas jos pajėgas prie vieno veikalo. Del to yra didelė gyvenimo tragizme pajėga.

2) Pageidimas yra didelė geradarybė.

Geras pageidimas naikina mūsų ydas ir stumia prie nepaprasto darbų našumo. Kad idealas nušvinta prieš mūsų akis, siela visa supranta ir klausia: — Viešpatie, ko nori, kad daryčiau?

Tiesa, blogi įpročiai, dažnai pasikartodami, sutapę su mūsų įgimtimi, gali būti pašalinti gerų veiksmų pakartojimu, bet veiksmas veiksmui nelygu. Vienas didvyriškas veiksmas, kaip sako filosofai ir rodo patyrimas, gali vienu ypu, vienu pabraukimu blogą įprotį sunaikinti. Ir ištikrųjų. Esti sielos taip idealo spindulių įkaitintos, jog visu smarkumu bėga į kalną ir net blogų, seniau įgytų įpročių sunkumos nejunta. Tokie žmonės yra retenybė, nepaprastos sielos, nepaprastai idealą pamilusios. Tačiau ir mums lengvapėdžiams privalu to siekti.

Kaip toks įsisiūbavimas palengvintų ir sutrumpintų darbą, užuot prie jo pusgyviai šliažus! Anos sielos yra tikrai didžiasielės, prakilnamintės. Bet mes visi nemažiau trokštame toki būti.

Kame glūdi musų pusinis prie idealo žengimas? Dvi priežasti galima nurodyti. Valios nepastovumas savo pasiryžimuose, kuri, kaip ta jūrų bangelė prie to kranto plakas, prie kurio ją vėjas neša. Bręstąs pageidimas ateina jai pagelbėt, persveria individo nuolaidumą ir kaip granito uola palieka didžiausioms bangoms neįveikiama:

Stovi uola sužavėta,
Stovi rūsti, užburta,—

Siaučia, siaučia juodos bangos,
Taško ją balta puta...

(„Ateitis“, 6—7 s. 1919 m. Kraujo Putos eilės).

Antroji priežastis, jėgų išblaškymas, tai dar didesnis mūsų pažangos tramdytojas. O, nelaimingi pageidavimai, šimteriopi gražūs sumanymai taip dažnai kitas kitam priešingi! Idealas ir čia skuba pagelbėt, ekonomizuoja pastangas, telkia jėgas ir duoda visiems troškimams vieną pąkraipą. Be idealo—neturtas ir sudužimas.

Čia teleista man bus padaryti maža digresija. Pažvelkim į save, nors mums tai nemalonu. Mes tingime savo vidaus esmę pažinti, nes ten dažnai netvarka. Cognosce teipsum—gyvenimo tragizmo problemai išspręsti žingsnis tolyn. Bet gryžkime prie gerojo pageidimo — siektino idealo. Gal šiuokart jis duos mums naujos orientacijos. Be to, kad pageidimas didelė jėga, geradarybė yra džiaugsmas. Nors per ašaras reikia džiaugtis, nes gyvybė be džiaugsmo — naktis be mėnulio.

3. Pageidimas yra didelis džiaugsmas.

Džiaugsmas yra neatskiriams tobūlos darbuotės draugas — taip moko krikščionių filosofija. Prie to mus veda idealas. Pavyzdžiui tesie kontrastai: šventieji linksmi savo naštas - kryželius benešdami, geidulių sotintojai liūdni, nors sotina save visu tuo, kas tik jiems patinka, jie mirtingai savo orgijose neramūs, kartais net savižudybės taurę išlenkia.

Džiaugsmas yra sąmoningas pajautimas harmoningai sutvarkyto gyvenimo, o jie nejaučia savy harmonijos, nes kuomi jie save peni, tas juos tik graužia. Dirbtinis širdies plakimo paskubinimas, dirksnių sujaudinimas neduoda pastovaus džiaugsmo. Mėtymasis neatstos tvarkingo sielos siekimo, dirksnių įtempimas nepakeis spontanaus ir džiaugsmingo jos veržimosi prie idealo.

Daugiau idealo, nes geriau yra savo ydos griauti, gyvybę plečiant, negu skurdžiai laikas gaišint, ydas raunant. Daugiau reikia vartoti teigiamojo metodo, nes jis tiesiog stiprindamas gera, šalina ir stelbia pikta.

Vyriausiojo pageidimo — idealo pasirinkimas.

Idealas privalo būti pritaikintas siekimui, kurį pasižymim, ir įgimtiems sielos privalumams; tenebuna dirbtinis, aklai kitų pasektas. Idealas turi but tiesa. „Veritas liberabit vos“.

Tebun platus, bet nepasiliejęs, miglotas. Tenebūna sudėtingas, bet aiškus, tiesus ir draug turiningas—„magnus non extensione, sed intensione". Privalo sutikti su vyriausiąja musų žyme, labiausiai pamilta ideja, nes idealas ne vien t i e s a, bet g ė r i s i r g r o ž i s. Turi būti simpatingas, nors ir aukos keliu reiktų jo siekti.

Kaip jis pamilus?

Apmirusios sielos to nepajėgs. Bet siela, bent kiek gyvybės turinti, prieis prie to. Reikia: laiko ir darbo, minčia pažint, pasirinkt ir jis visas apimt. Laikas ir pastovus darbas visa nugali. Antraeiliai įrankiai: vienu sakiniu apimt idealas — I n s t a u r a r e o m n i a i n C h r i s t o, kurs lyg užgaunama styga nuolat skambėtų; dažnai tas obalsis kartot: atsakomi jausmai gaivint, darant, tarsi jų butų.

Gal kas pavadins tai mekanika. Ne, tai tik protingas savo pajėgų sunaudojimas, prisitaikinimas prie dėsnių, kurie mus valdo.

Galop tenka man šis raštas baigti. Gyvenimo tragizmas nėra svajonė, bet karti tikrenybė — disharmonija siekiamojo idealo su protingais prigimties troškimais.

Tos disharmonijos nujautimas, pastovus stengimasis prilygti doriniam Idealui — Kristui, mus veda prie jo, nors klumpame, kruvinu erškėčių taku prie jo siekiame.

To užtenka.

Per crucem ad lucem!

J. L — N O.

GYVENIMO KLAUSIMAI.

Ad Te nos creasti et cor nostrum inquietum est, donec requiescat in Te. — *Šv. Augustinas.*

Ar gyvenimas turi prasmės?

Gyvenimo kelyje kiekvieną protuojantį žmogų sutinka ypatingai svarbus klausimas, būtent: kas yra gyvenimas ir kam žmogus pasirodo toje gyvenimo scenoj? Vieniems gyvenimo stinksas nesukelia dvasios neramumo: jiems atrodo taip paprastas, taip gana aiškus. Bet gi žmonės, turintieji Fausto sielą, su ta gyvenimo mysle susitinka. Tasai klausimas kyla iš pačios sielos esmės, ir

jam neatsakyti reiškia tapti tikru dvasios kankiniu. Kolei ši problema lieka neišspręsta, tiesiog pasakius, protingas ir žmogaus esybės vertas gyvenimas negalimas.

Kai nors kartą visu smarkumu ta mintis sušvinta mūsų prote, jos užslopinti neįstengia kasdienio gyvenimo rūpesniai ir išsiblaškymai. Nesant aiškaus atsako, žmogaus dvasia, anot Platono, pasijunta sunkiai prislėgta ir tarsi būtų pakliuvusi į kalėjimą, kame sienomis teslankioja šešėliai. Iš tikrųjų, tai sunki dvasios tragedija. Toks žmogaus likimas galima palyginti su anuo laiveliu, kurs yra blaškomas siūbuojančių vandenų platybėse.

Klasinį didingą tokios vidaus pergyvenimų kovos vaizdą randame šv. Augustino knygoje „Confessiones". To genijaus gyvenimo kelias, nuo pat jaunybės paklydimų iki šventosios tobūlybės augštybių, yra pažymėtas dvasinės kovos lauku. Jo kilnios pastangos dedamos tam, kad surast absoliutinę tiesą, išspręst amžinas metafizikos problemas ir pagaliau žengt į tobūlybės idealą. Šiomis problemomis susirūpinusi jo dvasia. Čia tikrai matytis toji milžino kova, kuri sąmoningai kovojama gyvenimo myslei atmint, kad tasai gyvenimas duotų dvasiai ramybės. Pažymėtinas, kaipo modernus to pavyzdys Tolstojaus asmuo, kurs jo paties atvaidintas jo gyvenimo „išpažinty". Tasai didis rusų tautos rašytojas sakosi, kad jam, nors ir buvę žemės laimės masinimo, tačiau nuolatos kildavęs rimtas ir turiningas klausimas: del ko? kas tuomet? „Kol aš nežinojau, del ko, nieko negalėjau veikti, tiesiog negalėjau gyventi".

Argi gali dvasia laikytis ramybėj, o ypač tą gyvenimo akimirką, kada mirtis savo juodais sparnais apsiaus gyvybę, kada reikės atsisveikint su šiuo gyvenimu. Į tai gana dažnai atsakoma: „Tu negali gyvenimo prasmės suprasti,—nemanyk tik gyvenk!" Bet gi žmogaus dvasia šiuo atsaku negali tenkintis ir tų klausimų buvimą užginčyti. Žmogus neišgali pusiausviroj laikytis ir drąsiai tarti, kad jam vis tiek, ar tris ar penkis veiksmus jis gyvenimo scenoj yra suvaidinęs. Taigi klausimas, ar gyvenimas turi prasmės, liečia visą žmoniją, ir kiekvienas šiaip ar taip privalo į jį atsiliepti. Tuo dalyku žmonijos religinės sąmonės balsas skelbia gyvenimo tikslingumą. Šis įsitikinimas sutinkamas ir pirmykščiose tautose, kurių kultūros šviesa dar nėra pasiekusi. Jos vis delto turi gyvenimo supratimo, nors atrodytų, jog jų žvilgis toliau artimosios ateities

nesiekia. Dievo ideja, mažiau ar daugiau aptemdinta, sielos nemarumas, nors su mitologijos priemaiša, jų prigimty gyvai atsiliepia. Toliau, mūsų būtybė yra sudėta iš kūno ir dvasinės sielos, tat ir jaučiama prigimty nuolatinė kova: dvasia veržias į idejų pasaulį, į prakilnybę, o kūnas, jautulingumo geismų apimtas, linksta į pikta. Tuolaik randasi gyvo reikalo ta vidujinė kova nulemti.

Esant rungtynėms mūsų prigimty, kyla noro pažinti gyvenimo tikslas. Žemės gyvenimas mūsų sielai visiško pasitenkinimo neduoda. Kai žmogaus būtybė apsirėžia šiuo žemės gyvenimu ir naudojasi tariamaisiais malonumais, dažniausiai pasijuntama esant apsivylus.

Tie malonumai pasiekiami dažnai vos tada, kai tenka paragauti kartumų. Ir tuomet pradedama aimanuoti, kad per daug gyvenime skausmų ir kentėjimų, ir nenoromis veržiasi mintis, ar gyvenimas beturi kokios prasmės. Tų akstinų raginamas žmogus į šiuos opiuosius klausimus privalo atsakyti.

Religijos atsakas.

Krikščionių religija reikalauja iš savo sekėjų kad jie dažnai turėtų prieš akis gyvenimo tikslą. Vienas pirmųjų katekizmo klausimų yra: k a m e s i l e i s t a s? Kas klausia, ar žmogaus gyvenimas turi prasmės, paprastai susitinka su šitokiu abejojimu: ar gyvenime, apskritai imant, yra protingumo žymių. Kristaus religija be jokio svyravimo mums teikia šią gilią mintį: kadangi yra Dievas, tad visa, kas yra, turi savo prasmės, ir krikščionių filosofija sako, kad „ens et bonum convertuntur.“ Amžinoji Išmintis negali beprasmiams ir betiksliams kūriniams duoti buvimą ir juos palaikyti. Visiems kūriniams yra įdiegtas jų būvio tikslas, ir duodamos atatinkamos priemonės, kad jie galėtų pasiekt savo gimtąjį paskyrimą. Tad jeigu neprotingiems kūriniams yra skirtas jų tikslas, nelyginti su didesniu būtinumu privalo turėti būties tikslą protinga būtybė—žmogus, „Toji prasmė, sako Vladimiras Solovjovas —nėra mūsų vaizduotės padaras arba subjektingas idealas, bet reiškiasi, nors ir ne pilnai, pačioje tikrybėje. Nors pasaulio gyvenimo esmėje glūdi nesantaika, irimo pradmuo—chaosas, nors visos būtybės ir jėgos piktomis ir beprasmėmis pastangomis kovoja, spaudžia kitos kitas, vis delto neatsižvelgiant į tai pasaulis egzistuoja, būdamas kaž-kas vienas, vienybinis; yra pasauly prasmės, ir ji visur atsispindi“. (Религіозныя основы жизни, 70 p.) Religijos teikia-

mąjį atsaką mums patvirtina akyvas žvilgis į pasaulį. Juo gilesniu tėmijimu siekiama prie pasaulio paslapčių pažinimo, juo labiau įsitikinama, jog šalia visatos yra Dievas, kurs, būdamas transcendentinis absoliutas, gal pasiliks nepasakoma Paslaptis, prie kurios jokio prisiartinimo negali būti ir, kaip teisingai sako šv. Augustinas savo knygose „De ordine", „Deus melius scitur nesciendo", ir kad „apie Jo būtybę mūsų sieloje nėra kito žinojimo, be žinojimo, kokiu būdu ji Jo nežino".

Bet Dievas Absoliutas žmogui apsireiškia. Žodis tampa kūnu ir duoda Apreiškimą. Štai religijos giliausioji esmė!

Įsižiūrėję į pasaulio procesus, matome, jog pasaulis veržias į tikslą, į paskutinį plėtojimosi siekinį. Kiekvienas, kad ir smulkiausias organizmas, reiškia savo buvimą tam tikroje plėtotės pakraipoj ir su visomis kliūtimis, kurios ardo jo prigimtąją tisklybę, mirtingai kovoja. Taigi visi palinkimai randa prigimty savo objektą, kurį siekia. Didžiai įstabus yra visatos vaizdas, kada veizim į tosios evoliucijos istoriją. Neišmatuojamai tolimais keliais praeina tikslingas visatos plėtojimasis pradedant nuo žemojo esinio laipsnio, kas kart žengiant prie tobūlesnių kūrinių formų.

O kiek grožio ir slaptingumo atspindi savyj gyvybės viešpatija!

Pesimistinė filosofija.

Pesimistinėj filosofijoj gyvenimui atimama protinga prasmė, nurodant į tai, jog šalia šviesos dalių pasaulis daug atmuša savy tamsių šešėlių, kurie neva teikia neįmenamą myslę. Pesimizmas nesitenkina vien apskritu abejojimu del pasaulio neprasmės: jis stengias duoti teigiamą žvilgį į gyvenimą. Neabejotina jo pasaulėžiuros tiesa yra tai, kad gyvenimas iš tikrųjų esąs beprasmis, kad protingumo žymių jame nėsą. Žmogus pamatąs gyvenimo tikslą, kurs jį traukiąs į savę, jo įgimtos pastangos veržiančiosi į tąjį tikslą, kad jį pasiektų. Bet tas stengimasis susitinkąs su apsivylimu. Pasirodo, girdi, kad tie norai arba visai esą ne atsiekiami arba bemaž neprieinamu keliu duotųsi pasiekti, nes faktiniai santykiai statą kely nenugalimų kliūčių. Tuo būdu gyvenimo esmėje pasirodąs prieštaravimas. Protas rodąs siekimo objektą arba laimę ir visa savo būtybe veržiąsis į ją, o čia tuo tarpu padėtis pastojanti kelią jo siekimams. Gyvenimo laimė, kaipo įgimtas tikslas, pasak pesimistų atrodanti apsivylimo paveikslu. Gy-

venimas esąs ne kas kita, kaip tik kentėjimas — alles Leben ist Leiden (Schopenhauer. Die Welt als Wille und Vorstellung). Kiekvienas žmogus, girdi, veržiąsi į tą, kad savo troškimus patenkintų, o gyvenimas, skaudžiai pajuokiąs jo siekimus, duodąs tik apsivylimo. „Gyvenimas"—sako Schopenhauer'is, — savo esmėje yra kentėjimas, teigiamo malonumo nėra; jeigu retkarčiais ir pajuntamas išsivadavimas iš kentėjimų, tai tas reikia pažymėti kaipo neigiamasis malonumas". Ed. Hartman'nas, nors pripažysta, kad vis delto yra ir teigiamojo malonumo, tačiau prieina prie išvados, jog nemalonumas žmogaus gyvenime persveriąs ir todel viltis kada nors tapti laimingam liekanti palaidota. Tad mintis apie teigiamojo gyvenimo tikslą pesimizmo pasaulėžiūroj neranda jokio pagrindo. Toji būtis, kuri pati savy yra kentėjimas, tegali turėt tik neigiamąjį tikslą „Gyvenimo tikslas yra jo neigimas". Patsai gyvenimas neturėdamas savy protingo tikslo yra, pasak pesimistų, ne kas kita, tik aklos valios padaras.

Kad priartintum tų išvadų supratimą, nors keliais ruožais nušviesime pagrindinius pesimistinės filosofijos principus. Žymiausiu pesimizmo korifeju laikomas Ar. Schopenhauer'is. Pasaulis, kaip jis sako, yra tiktai mano įvaizdas — „Die Welt ist meine Vorstellung," tai minties padaras, mano iliuzija. Mano būtybė yra tiktai tam tikras noras: ji geidžia pasaulio. Vienintelė tikra būtybė, tai pirmutinė monada. Mes veržiamės išsivaduoti iš to įvaizdų mišinio; mūsų „metafizinis" noras (metaphysiches Bedürfnis) siekia pasaulio esmės. Kame gi keliąs į tai? Schopenhauer'is tikisi, savo vidujine intuicija nuvokiąs savo būtybę: ji savo giliausioj esmėj yra valia, pastanga, noras. Taigi taip visas pasaulis yra valia. Tosios valios stengimasis nėra sąmoningas, bet yra tik nesąmoningas palinkimas, kurs reiškiasi ir neorganinėje jėgų srity. Visas pasaulis yra objektivacija tos vienos, esminės valios, kuri visuose pasaulio daiktuose tam tikru būdu objektivuojasi. Pirmiausia tas bendrasis valios principas objektivuojasi idejose. Tuo būdu pavieniai daiktai, kaipo toki, bus tarpinės valios obiektivacija. Tos idejos, būdamos, pirmavaizdžiai tos nesuskaitomos daugybės individybių, neturi to kaitalojimosi, kaip tai yra pavieniams daiktams. Aukštesnieji obiektivacijos laipsniai, kuriuose ypatingai ryškiai atsispindi individybė, yra augalai, gyvuliai ir pagaliau žmogus. Valia amžinai geidžia, amžinai kenčia ir todel objektivuojasi, iškelia savo esmę aikštėn, kad rastų kokį nors tų kentėjimų numalšinimą. Jei ji savy

būtų laiminga, neturėtų jokio reikalo reikštis. Tačiau įsikūnydama į šį pasaulį, ar pasiekia tą sumanytąjį tikslą? — Ne. Pasaulis yra toks netikęs, jog jis net nebegali būti netikesnis; jame tematome begalo kentėjimų. Šalia to, pavieniai pasaulio individai nežinodami, nenumanydami, kadjie savo esme glūdi toje pačioj absoliutinėj būtybėj, kovoja su vieni kitais mirties kovą, kuri galingiausiai reiškiasi žmoguje — „homo homini lupus est". Tatai suprantama, kad ta pirmykštė monada, pasiekusi žmogaus smagenyse del fiziologinių vyksmų sąmoningumo ir prideramo pažinimo savo kančių, geidžia niekybės. Valia, būdama norėjimas, privalėtų turėti norėjimo obiektą; bet pasaulinė valia, viso ko esmė, negali turėti obiekto šalia savęs; delto ji gali norėt tik pati savęs, savo būties buvimo — Wille zum Leben. Visoks stengimasis savo prigimčia yra nepatenkinamas stengimasis; tuo būdu lieka amžinas alkis kažko. Kolei egzistuoja valia, nežiūrint į tai, kuriomis formomis ji reiškiasi, visumet jos norėjimai lieka nepatenkinti. Vadinas, būtybė, turinti savo metafizinėj esmėj valią, yra kentėjimas. Iš čia suprantama, kodel pesimistinė filosofija reiškia šią mintį ta prasme, kad gyvenimo tikslas yra jo neigime.

Pesimizmas kartais pasirodo kitokia forma, tačiau prieina maždaug tų pačių išvadų.

Svarbesniu dalyku, negu palaimos ieškojimas, anot pesimistų, reikalinga pažymėti pilno dvasinių jėgų išplėtojimo siekimas arba sukūrimas viešpatijos su aukštesne kultūra. Tas gyvenimo uždavinys visai sutinkąs su žmogaus būtybe.

Žmogus privaląs visas pastangas auklėti tam, kad pagreitintų pažangos vyksmą ir tuo būdu, išplėtodamas savo dvasines jėgas, duotų tam gyvenimui protingos prasmės. Tačiau esą reikalinga pažymėti, kad žmonijos istorija tos pažiūros tikrumo nepatvirtinanti. Žmonijos kultūros gyvenime ne visumet esą pažangos, retkarčiais esą daroma didokų šuolių atgal. Žmogaus intelekte amžių amžiais berods esą padaryta pažangos. Mokslas apšvietė žmogaus protą, patyrė daug žinių, pagaliau, išplėsdamas jo prigimtąsias jėgas, davė jam galios viešpatauti gamtoje. Žodžiu sakant, mokslas stengias atsakyt į klausimą, kaip gyvena pasaulis? Materialinė ir techninė kultūra savo išsiplėtojimu nevieną pažangos garbintoją stebina.

Tačiau įsižiurėjus arčiau į tuos mokslo davinius, tenką šit kas pastebėti. „Mokslo pažangą, — sako Henry George, — drauge su turtininkų įstabiais rūmais lydi

prieglaudos ir kalėjimai". Filosofija, pasidavusi netikybos įtakai, neįstengia išspręsti dvasios problemų ir nekartą veda į skepticizmą. Vidujinės dvasios kultūros ir asmens doros tobūlėjimo nelaiko svarbesniu daiktu. Mokslas, pasirodo, nesugeba pavaduoti religijos. Huxle sako: „Kas iš to žmogui Prometejui, kad jis ugnį iš dangaus pagavo, jei sielvartų vanagas nuolat drasko jam širdį!". Del to išgirstam ištisą pasiskundimų eilę. Pasaulis esąs įrengtas ne tam, kad žmogaus siekimus paremtų, kad atatinkamomis priemonėmis padėtų įvykt kilnius žmogaus dvasios tikslus. Toji prigimtis pasirodo beesąnti žmogaus kūrybos darbų priešininkė. Kas su dideliu vargu ir prakaitu per amžius būna sukurta, neretai kaž - kokių nepažabotų jėgų nušluojama, sugriaunama. Atsiminkime šaukia pesimistai, Babilonijos, Aigipto, senovinės Romos sukurtą kultūrą, kuri savo griuvėsiais net dabar verčia stebėtis. Nūnai paklausykim, ką sako didieji gamtos mokslininkai, žinovai. „Mes gėrimės dabartine prigimties išvaizda, nurodome jos dėsnius, įsivaizdiname, jog tą prigimtį ištiriame, statome rūmus, šventoves, mokslo ir meno muzejus, kalbam apie amžinybę ir užmirštame apie tai, jog tai visa yra laikina. Žemė pasidarė, žemė mirs". (Камиллъ Фламмаріонъ, Популярная астрономія, 60, Москва 1908). Gal būt, tolimoj ateity, kada saulė užges, visoks gyvenimas žemėj išmirs. Ir čia nenoroms skverbiasi mintis, jei tam visam lemta žūti, jei tokia traginga ateitis, tai kam tas visas kultūros darbas, į kurį tiek prakaito įdedama. Tai tiesiog nenaudingas žaislas!

Toki yra pesimistų pasaulėžiūra, kuri savy iš tikrųjų yra tamsi.

Ką gi mes į tai atsakysim?

Priminsime genialaus filosofo Vl. Solovjovo gilios reikšmės žodžius:

„Смерть и время царятъ на землѣ,
Ты владыками ихъ не зови;
Все кружась исчезаетъ во мглѣ,
Неподвижно лишь Солнце любви".

Pesimizmas pasaulyje mato per daug juodų pusių. Tuo kaip tik apsireiškia jo vienašališkumas. Toji pasaulėžiūra įsižvelgia tik į gyvenimo šešėlius ir juos stato pirmoj vietoj, o šviesesniųjų gyvenimo pusių nenori pastebėti. Pesimizmas savo tvirtinimą, kad pasauly kentėjimų daugiau, kai smagumų negali paremti. Kuris čia galėtų būti saikas lyginant tokie įvairūs dvasios stoviai, yra grynai

subjektingas dalykas. Kiekvienas apie gyvenimo vertybę sprendžia taip, kaip jam atrodo, savo asmens nuotaika, nes kas kartais vienam bus malonu, tai kitam įkyru. Negalima neigti to, kad šis gyvenimas turi nemažą tamsių spalvų, kad jame maža ramybės teranda kilnesnės sielos, kurių dvasinis gyvenimas — idealų aukštybė. Tikėti kaž kokia begaline pažanga irgi nėra patvaraus pagrindo.

Bet žvelgiant į šį gyvenimą iš aukščiau, daug myslių savaime išsisprendžia. Jeigu su šiuo gyvenimu visa baigtųsi, tuomet iš tikrųjų pesimizmas turėtų pagrindo.

Bet krikščionių mokslas sako, kad šis gyvenimas nėra paskutinysis žmogaus tikslas; šioje žemėje žmogus jaučiasi keleivis, tremtinys; jo gyvenimas yra prisirengimas prie amžinybės. Žmogaus sieloje glūdi du kits kitam artimu troškimu. Juodu yra, tarsi, du nematomu sparnu, kuriais mūsų dvasinė siela pasikelia iš savo aplinko į viršų. Tai troškimas nemirtingumo ir troškimas tiesos arba dorinės tobūlybės. Viena be kito neturi jokios prasmės. Todel suprantama, kad mažai tikros ramybės čia žemėje randa žmogus, nes šis pasaulis nėra jo galutinas tikslas.

Kentėjimo problema.

Pasilieka neginčijama tiesa, jog kilnios žmogaus pastangos neranda čia žemėje pasitenkinimo. Dažnai gyvenime užuot džiaugusis laime, tenka liūdėt ir būt nusiminusiam. Sakoma, jog žmogus yra savo laimės darytojas. Sveikas protas sakyte sako, jog šalia tikrojo gyvenimo kelio yra ir klaidingų takų, kurie kaip tiktai veda į nusivylimą į pesimizmą. Ieškant pasitenkinimo jautulinguose smagumuose ir ten su visa siela pasinėrus, be abejojimo, skaudžiai nusiviliama. Paragavus pasaulio smagumų, tasai nepasotinamasai alkis kas kart didėja ir jautulingieji dirksniai atsisako jį patenkint. Čia ir reiškiasi Danaidų kančia. Nusižengus savo prigimčiai, gyvenimas tampa pragaro kančia, ir tiktai tyčiojasi žmogum. Ir pagaliau juodi modernojo pesimizmo jausmai ima siausti jaunąją sielą, kuriai jau gyvenimas temsta.

Iš tikrųjų, čia glūdi viena rimčiausiųjų gyvenimo problemų, ir veržias nejučiomis klausimas, bene tik tame gyvenimo sūkury nesislepia kaž koks žiaurumas. Ar nėra prieštaravimo tame, kad mes esame pašaukti laimei ir tačiau jos turėjimas ir jąja džiaugimasis mums neprieinamas. Tie klausimai reikalauja neatidėliojamo išsprendimo; tai svarbiausi būties klausimai. Duoti mažiau ar daugiau

patenkinantį atsaką, reiškia prieiti tokias išvadas, kurios sakytų, jog skausmas turi pozityvių santykių su žmogaus gyvenimo uždaviniu. Jeigu skausmas pasirodytų betikslis, beprasmis, tuomet aišku, kad ir patsai gyvenimas yra neprotingas ir beprasmis. Tame problemos esmė.

Skausmas nėra vien tik žmogui skirtas: jį galime pastebėti ir gyvulių pasauly. Čia jis pasirodo beturįs tikslingą reikšmę. Linkimas užlaikyti gyvybę veda į sveiką esminių jėgų išvystymą, skausmą seka organizmo suirimas ir netvarka. Gyvulis savo prigimtimi vengia skausmo jutimų; tuomi ir nujaučia jo gyvybei gresiančius pavojus ir įgimtu instinktu šalinasi pavojaus. Žmogaus gyvenime prie fizinių kentėjimų prisideda dvasios skausmai. Tieji skausmai jo gyvenime turi reikšmės. Reikalas yra vienas sekmingiausių pažangos akstinų. Tasai akstinas žadina žmogų pažinti, užsiimt mokslu, nes mokslas yra galinga priemonė kovoje del buvio. Pažindama gamtos jėgas, žmogaus dvasia jas pažaboja; ne tik jos nebesti jo gyvybei pavojingos, bet ima jam tarnauti. Angštesniame ryšy skausmai padeda sustiprėti valiai ir kilnesnį gyvenimą gyventi. Tas pats kantrus skausmų pakėlimas turi augštos vertės. Skausmas, kantriai pakeltas, sustiprina, užgrūdina valią, ir tokie likimo smugiai be abejonės padeda ištvermingą valią lavinti. Vidujinis tvirtumas ypač tuomet reikalingas, kai priseina, kilnesniais motyvais vadovaujantis, jautulingosios prigimties galingi palinkimai malšinti. O kokios milžinų ištvermės parodydavo kankiniai, kuriems kartais tiesiog būtų pakakę tarti keletas žodžių, kad juos būtų liovęsi kankinę! Bet čia vadovauja galinga ideja, ir fiziniai kentėjimai lyginant su jąja sąžinės sprendime atrodo visai menkučiai. Tuo būdu matome, kad kentėjimai duoda progos valios tvirtumui reikštis. Yra žinomas krikščionių filosofijos išsireiškimas — passio summa actio est. Arba kuomi išaiškinti visoks varginimasis, leistinų malonumų atsižadėjimas? Krikščionių askezė tinkamai apvertina kentėjimus. Asketikos žvilgiu skausmas, kurs aplanko žmogų jam nelaukiant, yra sekmingesnis už tąjį skausmą ir nemalonumą, kurį jis savo liuosu sutikimu prisiima, nes esti sunkiau pakelti tai, kas be mūsų valios mus slėgia ir tuo atveju daugiau reikalinga kantrumo. Nietzsche, tas viršžmogio — „Übermenscho“ (bedieviškojo. *Red.*) idealo skelbėjas, galingoje ir energingoje valioje mato augščiausiąjį tikslą ir gal būt aiškiau už kitus suprato, ką reiškia kentėjimai ir kokią jų vertė. Jisai šiais

žodžiais kreipiasi į tuos, kurie gyvena vien malonumų delei: „Jus norite kur tik galima kentėjimus prašalinti ir mes? Bet mes tiesiog daugiau norime, kad blogumai pasidarytų didesni, negu yra buvę! Gerai save jausti, kaip jus suprantate, tai dar nėra joks tikslas, tai mums atrodo tiktai galas! Tai padėtis, kuri žmogų kaip tik daro juokingą ir paniekos vertą, kuri ruošia jam pražūtį. To kentėjimo, to didžiausio kentėjimo, palaikymas ir išnaudojimas jums nėra žinomas; kas ligšiol žmogaus pakilimui yra padaryta, tai ačiu tam yra įvykę". (Jenseits von Gut und Böze. 180).

Tolesniai kentėjimas skaistina sielą. Be saiko, be jokios atodairos naudojami malonumai veda į jautulinguosius pageidimus, į prasižengimą, į nuodėmes. Sunkūs gyvenimo smugiai gal nevieną, kurs savo paskyrimą yra pamiršęs ir paskendęs žemės smagumuose, sujudina ir primena niekingumą ir tuštybę tų neva džiaugsmo valandėlių, kurias yra praleidęs jautuliniuose smagumuose. Ir tai nekartą permaino žmogaus gyvenimą, jei dar jame nėra visiškai užslopinti kilnesni troškimai. Kentėjimai priverčia žmogų pažvelgti į savo vidaus padėtį ir geriau pažinti gyvenimą. Būna nuotikių, jog nedoriausi piktadariai sunkių kentėjimų prispausti tiek esti paskaistinami, kad visai kiti žmonės tampa. Net kasdieniai nemalonumai bei nuoskaudos, kurie paviršium žiūrint atrodo jog gilesnio įspūdžio nedaro, ir jie yra nuolatinė žmogaus apsauga ir pageidimo pinklių atsvėrimas. Šalip to kentėjimai yra tartum atgaila už ankščiau padarytus paklydimus. Tie kentėjimai, tam tikru nusistatymu pakelti, naikina kaltę. Jeigu pirmiau kas nors savo pageidimams yra leidęs peržengti doros ribas, numano, kad paskiau užtat priseis skaudžiai atgailoti. Tatai neigiamieji dalykai tuo atveju virsta priemone žmogui pakelti ar atstatyti atgal į jo įgimtąjį vertybės stovį.

Kentėjimai gesina geidulių ugnį, padaro sielą skaistesnę, palinkusią į aukštesnį gyvenimą, į ieškojimą nenykstamų dvasios gerybių. Tas kelias tikriausiai veda į Dievą. Sunkiose nelaimių valandose žmogus kreipiasi į Jį, nes sunkiu reikalu Jis yra vienatinis, iš kurio visagalybės ir gailestingumo dar galima daug tikėtis. Kentėjimai tai yra mokykla, kurią privalo išeiti kiekvienas, kurs į doros augštybes nori pakilti.

Net ir kitų kentėjimai taipgi padeda augti doroje, nes duoda progos rodyti širdingumo jausmus ir pasiaukojimo kitų labui. Jei gyvenimas būtų be kentėjimų, tada

ir meilės nebūtų, o draug su ja iš žmonijos istorijos puikiausi ir garbingiausi lakštai turėtų išnykti. Įsigilinus į tuos mūsų išvadžiojimus, kentėjimo faktas nebeišrodo neįspėjama myslė.

Ypač tai džiaugsmų tai kentėjimų paskui vienas kitą keitimąsis tinka žmogaus paskyrimui ir mūsų palaimai kurti. Štai ką rašo Paulsen'as: „Kaip augalo subrendimui reikalingas lietus ir saulės šviesa, taip lygiai ir žmogus nepasipuošia be to linksmesniųjų ir liūdnesniųjų dienų keitimosi. Kam viskas vyktų kitaip negu jis nori, kas iš daiktų ir žmonių tik pikta tesusilauktų, tas privalėtų, žinoma, jei toksai gyvenimas aplamai butų galimas, su pasibaisėjimu nuo gyvenimo tikrybės nusikreipti. Be to tas nežinotų, kaip savo laimingumas vertinti, nežinotų, kam kiekvieną sykį visi jo dvasioj gimstantieji norai pildosi. Jeigu jis taip besisotindamas dar ne žūtų, o to vos tik galima išvengti, svarbiausi dvasios gyvenimai nebūtų išgyventi, esybinės žmogaus prigimties srytys nebūtų pasireiškusios".

Esti ir taip, kad likimo smugiai priveda valios jiegas prie visiško žlugimo ir užuot valią sustiprinus ir paskaidrinus, atidengia jos silpnybes. Tokiais atvejais pasipriešinimas jautulingiems geiduliams nyksta ir esąs toje padėty veržiasi į tariamuosius malonumus. Net Ed. v. Hartmann'as sako: „nėra kentėjimo, kurs ta prasme negalėtų išganingai veikti, žinoma, kada žmogus į jį žiūri kaipo į duotąją sau medžiagą etinėms atmainoms vykinti". (Zur Geschichte und Begründung des Pessimismus. Berlin 1880. 119). Taip tatai kentėjimai atrodo proto šviesoje. Dar reikalinga pažymėti, kad e s a m i e j i k e n t ė j i m a i n ė r a v i r š m ū s ų i š g a l i ų. Istorija rodo, kokių baisių kančių įstengė pakelti kankiniai, kurių valia tačiau liko nepajudinta. Kas tiki asmeninį Dievą, tas numatys Apvaizdos veikimą šiame pasauly. Tautų apaštalas šv. Paulius laiške korintiečiams rašo: „Dievas yra ištikimas; jis neleis, kad būtumet gundinti daugiaus, kaip galite; bet dar padarys pagundai tokį išėjimą, kad galėtumėt pakelt" (1 Kor. 10, 13).

Dabar pažiurėsime k a i p k e n t ė j i m a s a t r o d o r e l i g i j o s š v i e s o j e. Išvadas apie kentėjimų vertę žmonijos gyvenime, prie kurių priėjome remdamies protu, pagilina ir paplatina krikščionių religija. Pirmiausiai religija daug šviesos teikia kentėjimų kilmei išaiškinti.

Apreiškimas sako, kad pirmykštis žmogaus paskyrimas nuo kentėjimų buvęs liuosas. Žmogus eidamas į sa-

vo tikslą neturėjo reikalo žengti erškečiuotais takais; jis tarpininkaudamas tarp Dievo ir netobūlojo pasaulio, turėjo vykdinti harmoniją būvijoj. O žemės Rojus! Kiek daug turiningos prasmės ir gyvosios reikšmės paslėpta šioje sąvokoje! Tatai palaiminga žmogaus padėtis rojuje buvo visai kitoki, negu dabartinė tikruma. Toje padėty kentėjimų negalėjo būti, kaip kad nūnai, doros silpnumui esant, kentėjimai pasidaro būtini. Kentėjimai yra žmogaus nupuolimo pasekmė ir bausmė už jį. Todel žmogaus prigimty ir pastebima tasai pamatinis prieštaravimas, būtent, gretimas saubuvimas dvasinės sielos su materialiu žmogaus kūno apribotumu. Tas ir sudaro jo sąmoningo gyvenimo tragediją. Dievas, leidęs žmogų, negalėjo įkurti jo prigimty tą skausmingą tragediją. Dievui kuriant vienintelis pirmavaizdis tėra Dievo Išmintis. Toji pirmykštė žmogaus padėtis Rojuj atvaizdino nesudarkytą Dievo panašybę. Žmogus, kaip sako šv. Raštas, liko sutvertas Dievo paveikslu ir panašumu. Jisai turėjo atvaizdinti, anot šv. Tomo Akviniečio, Dievo panašybę ne tik buvimu, bet ir veikimu (non solum in esse, sed etiam in agere). Asmens nemarumas daro žmogų substancialiai (in esse), o protas ir laisvoji valia,— fenomenaliai (in agere) panašų Amžinajam ir Visagaliam Dievui.

Tatai pirmapradės nuodėmės pasekmės buvo tragingos. Bet Dievas puolusios žmonijos nepameta. Dievas tą karčiąją nuodemės pasekmę paverčia išganymo priemone. Išganytojo gyvenimo kančios turi svarbiausios reikšmės: tai yra priemonė, kuria Jis nuodėmių kaltes atperka, naikina ir pikto galybę sutrina. Kadangi patsai Kristus kentėjo, ir kentėjimui teikiama augščiausio ir tikrai dieviško pašventinimo. Šitoks kentėjimų aiškinimas, turint galvoj Išganytojo paveikslą, gauna didelės reikšmės. Tie, kurie Kristaus dvasia gyvena, myli kentėjimus, jų siekia ir su džiaugsmingu kantrumu ima kiekvieną kryžių. Tik įsigilinkim į kankinių dvasią, tada gal but tikrai suprasim jų kentėjimus.

Pagaliaus koks didis skirtumas tarp krikščionybės ir stabmeldybės pasaulio! Senovės kulturingam stabmeldžiui kentėjimas visumet atrodė mažiau ar daugiau tamsus, fatalis likimas. Tatai augščiausias jų idealas, kokį jų filozofija pastatė, buvo ieškojimas ramybės, tylus linkimas į pailsį. Bet gyvenimas su tokiu idealu nesiskaito.

Net žymesnieji stoikai kentėjimuose nesugebėdavo savę valdyti ir dideliuose kentėjimuose galutiną išėjimą

rasdavo savižūdybėje. Senekos patarimas skamba: „žiūrėk, durys atviros, trumpas kelias į laisvę". Tatai matome, kaip įvairių pažiūrų apie kentėjimus turėjo senovės pasaulio žmogus ir krikščionis. Tačiau ar mus toksai problemos sprendimas patenkina?

Pasirodo, kad kentėjimas rišasi su gyvenimo uždaviniu. Bet klausimas galutinai visgi dar neišsisprendžia. Prigimties balsas sako, kad mes netik į tobūlybę, bet taip gi ir į laimę esame pašaukti. Į palaimos idealą reikia siekti kentėjimais. Nors jie doros žvilgiu ir yra taip reikšmingi, tačiau jaučiasi kaž kokio prieštatavimo. Tuodu gyvenimo tikslu (tobulybės ir laimės siekimas) atrodo lyg kad viens kitam prieštarautų ir, kas vieno pasiekimui tarnauja, atrodo lyg kitam kliudytų. Atrodo lyg ir išėjimo nebūtų. Mes ankščiau matėme, kad šis žemiškasis gyvenimas pats savyje rodo aną, antgamtinį pasaulį, kuriame tobūlybės ir laimės idealai susitinka. Iš tenai į tamsybę krinta šviesos ir jąją padaro perregiamą. Leidžiama mums pažinti, kaip žemiškasis gyvenimas, kuriame dorybei tarnaujame, visgi pagalios padeda pasiekti laimės idealą. Tuo būdu gaunama pilnas gyvenimo tikslų sąskambis arba harmonija.

Įsitikimas, kad visoks kentėjimas yra tik pereinamybės momentas, kad tas tamsybių kelias veda į šviesą, kad per skausmus einame į džiaugsmą arba, kaip latynai sako, einame „per crucem, ad lucem, per aspera ad astra,—galutinai mus sutaikina su kentėjimais ir duoda jėgų juos pakelti.

Gyvenimo tikslų sistema.

Jei gyvenimas turi prasmės, savaime kyla klausimas, kokia toji prasmė, koks jos turinys. Atsakų skaičius, kurie amžių bėgyje buvo sugalvota, yra begalės. Toje įvairybėje susitinkame su įvairiais širdies palinkimais, kaip savęs ieškojimas ir pilna pasiaukojimo meilė, jautulingumo patenkinimas, dvasios gerybių gaminimas, gyvenimo džiaugsmai, kultūriniu gyvenimu bodėjimasis, dievotumas, Dievo neapykanta ir t. t.

Aplamai imant, gyvenimo tikslas lengva apspręsti. Žmogus leistas tam, kad savo esybines jėgas tam tikroje pakraipoje išplėtotų, įgyjant tokių gerybių, kokios jo prigimčiai atsako. Darbas tada lieka jo gyvenimo obalsis, nes Dievas ne veltui jam yra davęs gabumų ir talentų. Kiekviena esybė savo artimiausį esimo tikslą

randa savy, būtent, savo įgimtųjų jėgų ištobulinime. Dievas leidęs pasaulin kūrinius geidžia jiems gero. Aukščiausiai tai pritaikintina žmogui, kurs delei savo asmens didybės, delei sąmoningo apsisprendimo, visai kitokioje vietoje yra pastatytas, negu neprotingieji kūriniai. Žmogus gyvena bendrai su kitais, jis turi santykių su visuomenės nariais. Tatai šalip nuosavaus ir asmeninio tikslo, jam tinka turėti socialių pareigų. Kaipo kūrinys, žmogus galutinai priklauso Dievui ir Jam, kaipo Viešpačiui, privalo tarnauti. Čia tai apsireiškia t i k s l ų s i s t e m a s Visų kūrinių galutinasis tikslas yra Dievuje. Šv. Tomas kūrimo tikslą šiaip trumpai apima: „Visatos dalyse kiekvienas kūrinys pirmiausiai yra tam, kad reikštis savuoju veikimu ir tobūlėjimu. Paskui žemesnieji kūriniai kilnesniųjų gerovei, — neprotingosios esybės žmogaus labui yra paskirtos. Visi kūriniai tarnauja visatos tobūlybei. Ir tolesniai visa visata su savo pavienėmis dalimis priklauso Dievui, kaipo tikslui (Summa theologica)“.

Tuo būdu matome, kad ne tik vienas tikslas priklauso kito, bet žemesnieji tikslai tarnauja, kaipo priemonės, augštesniajam tikslui siekti, ir taip prieiname prie galutinojo tikslo. Viename žody „Dievas“ glūdi visa gyvenimo prasmė. Žmogus, kaip sako katekizmas, leistas tam, kad Dievą pažintų, mylėtų ir jam tarnautų.

Neigiamoji etika.

Veikimas ir savęs tobūlinimas kiekvienos teigiamosios etikos yra skaitomas gyvenimo uždaviniu. Tiktai neigiamoji etika pesimistinėje budizmo pasaulėžiūroje stato kaip tik priešingą idealą. Įsitikinusi būties neprotingumu ir neprasmingumu reikalauja ne veikti, bet gyvenimą panaikinti — niekybės. Tiesioginė savižūdybė, tiesa, nepatariama, nes mirtis, kaipo toki, Budos supratimu, jokio išganymo neneša, nes žmogus, kolei jo vidujinė esmė nebus panaikinta, vėl užgims naujam gyvenimui, naujam kentėjimui. Valia, tasai asmenybės branduolys, reikalinga panaikinti, kad tuo būdu pašalinus galimybę vėl atgimti. Tuo keliu pagaliaus atidaroma žmogui įėjimas į niekybės tylą (nirvana). Delto ir skelbiama neigimas valios gyventi. Kur toki, nuosekliai išvesta, pažiūra gyvenime nuvestų, sunku vaizduotis. Toji neigiamoji gyvenimo filosofija ir mūsų gadynėje randa šalininkų. Apsiribavimas šiuo gyvenimu, kurs besiblaškančiai sielai neduoda pasitenkinimo, jautulingųjų smagumų ieškojimas ir nuolatinis

alkis jais nepasisotinant, augštesniųjų gyvenimo idealų ardymas materializmu ir skepticizmu, — tai visa verčia bodėtis gyvenimu ir kultūra. Tasai nelemtas pesimizmas grindžia takus budizmui, ir mokslas apie nirvaną šiandien tuliems rodos tiesiog išganymu. Hartmann'o žodžiais tariant, besiblaškančių sielų troškimas yra „vėl sugryžti (urterzutauchen) į Brahmą ir išnykti, kaip nyksta vandens burbulas vandenyne, užgesti kaip gesta vėjo užpučiama šviesa ir jau nebeatgimti" (Ed. v. Hartmann, Die Selbstzersetzung des Christentums. Berlin, 1874, 115 p.). Žymią įtaką vakaruose turi Schopenchauer'io filosofija, kuri artimiausiai rišasi su budizmu. Tasai pesimistas vienas pirmųjų nurodė budistų „gyvenimo išmintį". Pasak jo, reikalinga esą eiti į tokią vidujinę padėtį, kurioje joki geismai ir troškimai neturėtų vietos. To modernojo pesimizmo pasekmės tragingos, — dažniausia savižūdybė yra paprasčiausia priemonė iš gyvenimo scenos pasišalinti. Rytuose budizmas savo išpažinėjus gali skaityti šimtais milijonų del to, kad visiems šiaip jau žmonėms palieka daugiau gyvenimui ir prigimčiai pataikaujamą etiką, paties gi idealo vykinimas — gyvenimo neigimas (Lebensverneinung) — tik vienuoliams tepaliekama. Iš pasaulinių tereikalaujama susilaikyti malonumuose ir artimo meilės. Šiąją pasaulėžiurą pilnai gyvenime įvykinti tiesiog niekumet nebus galima, nes ji tiek sveikai sąmonei ir prigimtam žmogaus stengimuisi priešinga, kad patvarus kultūros darbas negali ja remtis.

Krikščionybės etika.

Krikščionybės etikos Schopenhaueris nesuprato. Jisai krikščionybę sveikina kaipo savo draugę siekiant pesimistingojo gyvenimo idealo. Mat Kristaus krikščionybė reikalaujanti savęs atsižadėti, save pergalėti. Tatai ir nuspręsta, krikščionybės etiką esant taipgi neigiamąją. Kiti šių laikų galvotojai krikščionybei meta skaudžių kaltinimų, skelbdami, buk jos etika nesiskaitanti su gyvenimu, nuolatos skelbianti šią žemę esant ašarų pakalnę ir t.t. Tik pažiūrėkim, kokiu įtužimu su krikščionybe kovojo savo raštais Nietzsche. Jo žodžiais tariant, Evangelijos esančios „Dekadence", krikščionybė tramdanti visokią pažangą ir t. t., todel vienatinė žmonijai gelbėti priemonė esanti kova su krikščionybe. Ar gi gali būti kas klaidingesnio, kaip krikščionybės moralę laikyti viena ir tapat su budistine? Krikščionybė nereikalauja bėgti

iš pasaulio, ji nėra gyvenimo priešininkė. Ji tik reikalauja apgalėti piktą, ji mokina, kad galutinasis žmogaus tikslas ne glūdi gyvenimo neigime nei šiame nei aname amžinąjame gyvenime. Kristaus religija nieku būdu nenori žmogaus didybę ir jo laisvę slėgti, tik veda į augštesniąją tobūlybę. Krikščionių religijos idealas, visoje platumoje ir prakilnybėje yra šiuose žodžiuose: „Būkite tobūli, kaip ir jūsų dangiškasis Tėvas yra tobūlas“ (Mt. 5, 48). Be abejonės, Kristaus religija ne su kiekviena gyvenimo forma sutinka, — ji skelbia kovą ir mokina nugalėti piktą ir išganymo priešus. Bet tas, kas pasak krikščionybės privalo būti pažabota ir prislėgta, tai nėra žmogaus kilnybės privalumai, bet gaivalai, kurie tik mirtį mūsų dvasinei sielai teneša, kas jai daro giliausių žaizdų. Kas mūsų prigimtyje yra žemo, krikščionybės mokslo sekėjų privalo būti laikoma tam tikrose ribose, kad tuo būdu augštesnis dvasinis gyvenimas laisvai plėtotųsi ir pagaliau eitumėm į Dievą. Gėdos jausmas, sako Vl. Solovjov'as, yra įgimtinė žmogaus doros šaknis. Giliausioji gėdos prasmė gludi tame, jog tas, kurs gėdisi, pačiame psichiniame gėdos akte atskiria save nuo to, ko gėdisi. Žmogus, kurs gėdisi savo gyvulinės prigimties (pirmiausia lyties sferoje, jos pamatiniame procese), tuo pačiu parodo, kad jis nėra tik tosios prigimties apraiška arba procesas, bet turi viršgyvulinę, savystovią reikšmę“ (Оправданіе добра). Savęs atsižadėjimas, kurio Kristus nori, drauge yra ir savęs tobūlinimas. Tat reiškia pergalę žemesniojo žmogaus, kurs linkęs piktan. Kūno pageidimai, akių pageidimai ir gyvenimo puikybė, — štai pasak šv. Pauliaus, viso pikto vyriausios šaknys.

Tikrasis tobūlybės idealas.

Tikrasis tobūlybės idealas tik tuomet teapsireikš, kai žmogus savyje sukurs tikrąjį žmogaus paveikslą, tokį paveikslą, koks iš Dievo valios privalo būti. Tobūlybė gali reikštis dvasinėje asmenybėje arba prote. Idealas reikalauja harmoningo visų dvasinių jėgų išplėtojimo. Tas tobūlėjimas privalo eiti tam tikra pakraipa. Proto objektas yra absoliuti tiesa, o valios — gėrio idealo vykinimas. Čion mūsų akys kreipiasi į Dievą. Jis yra absoliuti tiesa ir nepasakomas gėrio ir grožio šaltinis. Žmogus visa savo esybe privalo Dievo ieškoti ir savo gyvenimą su Jo valia taikinti. Kitaip, jei nepakilsim virš praeinamųjų dalykų, jausime dvasios alkį. Mokslas ir menas negali religinio

gyvenimo vietą užimti. Istorija liūdija, jog religiniam gyvenimui nykstant, žmonijoje pradeda viešpatauti suirutės šmėkla. Evangelijos vietą niekumet neužims mokslų rinkinys — enciklopedija. Religija buvo ir bus visų tautų ieškinys. Žmogus reikalauja paramos arba malonės ir tą malonę randa religijoj. Religijos dalykas — atgimdyti ir pašvęsti mūsų gyvenimas sutaikinant jis su dieviškuoju gyvenimu.

Šalip dvasinės sielos žmogaus esybė savyje jungia jautulingąjį kūną. Kristaus religija tuo reikalu sako, jog dvasia visumet privalo kūną atsverti, nes jautulingoji prigimtis, kaipo žemesnė, privalo pasiduoti dvasios vadovavimui.

Manicheizmas ir gnosticizmas materiją pasmerkė, kaipo piktą. Krikščionybė skelbdama susilaikymą ir nekaltybės skaistumą, tą jų mokslą pažymėjo piktosios dvasios mokslo antspaudu. Krikščionybė skelbia kovą jautulingajai prigimčiai delto, kad žemi nesuvaldomi geiduliai neslėgtų dvasios ir jos neatitrauktų nuo tikrojo gyvenimo uždavinio atlikimo. Jautulingumas, kaipo toks, savyje nėra blogas, nes visa kas yra,—Dievo duota ir turi prasmės. Bet vienatiniai reikalaujama, kad jis klausytų dvasios ir aukštesniesiems tikslams tarnautų. „Visa man valia, bet ne visa pridera. Visa man valia, bet aš nenoriu pasiduoti nei kieno vergijon (1 Kor. 6, 12.).

Tatai tik dvasios srityje teatsispindi žmogaus kilnumas. Tasai kelias tikriausiai veda į tobūlybę. Žmogus pasiliuosavęs iš prigimties varžančių pančių, tikrai pasijunta likęs dvasios viešpatijoje palaimingas, nes gyventi sub specie aeternitatis reiškia turėti laimę. Tobūlybės idealo nerasime niekur kitur taip prakilniai nurodyto, kaip Kristaus religijoje. Krikščionybė nori sukurti kilnų gyvenimą ir to gyvenimo sritis tėra dvasia. Vidujiniai pasiliuosavusi iš viso to, kas žema, žmogaus siela privalo kilti į Dievą. Kristus apie susivienijimą su Dievu yra pasakęs: „Jei kas mane myli, laikys mano žodžius, ir mano Tėvas jį mylės, ir ateisime pas jį, ir padarysime pas jį gyvenimą (Jon. 14, 23).

Pasilikite manyje ir aš jumyse. Kaip vynmedžio šakelė negali atnešti vaisiaus pati iš savęs, jei nepasilieka vynmedyje, taip nė jus, jei manyje nepasiliksite (Jon. 15, 4).

PUTINO

Į ŠVENTYKLĄ.

(Iš „Gintaro Žvejų“).

Pripinkite, sesės, vainikų žalių
Iš pievų ir girių kvapiųjų gėlių,
Išpuoškite aukurus ir altorius,
Užkurkite smilkalus gintarinius.

Paskui, kai sulauksime ryto aušros
Ir skardžiai trimitas iš kuoro sugros,
Pakelsime balsą ir žengsim visi
Kur spindi mūs' džiaugsmo šventykla šviesi.

Kaip miškas, mūs' vėliavos žydrios šlamės
Ir sienos virpės nuo triumfo giesmės,
Skliautai gintariniai, paskendę aiduos,
Kaip pájūrio uolos per audrą skanduos.

Išnarstėm mes jūros drumstus verpetus,
Žvejodami gintaro šviesius turtus.
Kas žuvo garbingai — garbė amžina,
Gyviems gi nauja atgimimo diena.

Sveika mūs' šventykla, mūs' žemė šviesi!
Tu naujo laimėjimo žiedas esi.
Mes eisim tolyn su šviesos spinduliais
Garbingais Žmogaus ir Dievybės keliais.

PUTINO

IŠ OPEROS.

Skambus, vylingas jaunystės juokas,
O laimės džiaugsmo trumpa daina.
Lakių svajonių, nykių spėjimų
Sukeltai sielai gana, gana.

Žėrėjo ugnys šviesos verpetais
Mirgėjo auksu siūti gašai, —
Dirbtinio džiaugsmo, pirktinės laimės
Sukeltai sielai mažai, mažai.

Užgeso ugnys, nualpo juokas
Sustingo šokis, — meni tada,

Didžioj platybėj melsvų padangių
Prabilo smuiko tyli rauda.

Platu pasauly, ilgu krūtinėj.
Po kojų spindi rasa tyrai,
Melsvoj padangėj iškilę klauso
Ir kiparisai ir jovarai.

Negaila juoko, pirktinės laimės:
Visam pasauly viena mintis:
Žinau, ką tavo sapnuoja siela,
Žinai, kuo mano prabils širdis.

PUTINO

* * *

„Moterų juokas, elektros žibintai,
Kaukėmis dangstomi vylūs veidai...—
Lūkesio širdgėloj sielai skandintai
Žadamo atilsio čia neradai".

— Glūdi šešėliuose amžino ilgesio
Mano širdies Tau skirta dovana.
Stiklo žibintuose kuriamo žvilgesio
Sielai nušviesti jėga per silpna. —

„Eisiva mudu į sūtemas dviese,
Sviesą paniekinę ir žibintus.
Naujo gyvenimo spindulius tiesia
Aukuras meilės įkurtas skaistus".

— Gera, gi gera pajusti gyvenimą
Lūpomis trykštančios Tavo širdies.
Pulk prie krūtinės! Ekstazėje penima
Siela sparnus per bedugnes nuties.—

„Imki, mielasai, gyvenimo radinį!"
— Imki, mieloji, tai Tau dovana.
Tu sieloj glūdinčius kūrinius žadini,
Tu man kova, ir sapnai, ir daina.

TYRŲ DUKTĖS

KLEVO SUPUOKLĖS.

Mano sielos mergužėlei — Stasytei.

I.

Iš klevelio,
žalio klevo,
supuoklės
tašytos, —
Mergužėlei
mano jaunai
žáisti įtaisytos.
Jos nebijo
audrų, vėtrų —
Stiprios grandinėlės —
Tiktai žvilgio
užkerėto
bijo supuoklėlės:
Jei atjos
bernužis jaunas
širdžiai pažadėtas,
luš manosios
supuoklėlės,
luš nepalytėtos.

II.

Supamės, supamės
gražūs, jauni
supuoklės' klevo
vienui vieni...
Akys, lūputės
visai arti...
Žvaigždės žibutės
ir netoli...
Supamės, supamės
priekin, smarkyn!
Supamės vieni,
lekiam tolyn!..
Supamės vėtroje,
blaškant žaibams...
Šelstame audroje,
ūžiant siaubams...
Supamės, supamės

gražūs, jauni
supuoklės' klevo
vienui vieni...

III.

Mums besisupant,
bežáidžiant
audros sūkuriais;
Mums belaukiant
vėtroj, džiaugtis
Šelstančiais juokais...
Lūžo... klevo
Supuoklėlės —
apmirė širdis...
Žvainią meilę
mergužėlės
pavogė žvilgys...

26 - XIII - 19 m.

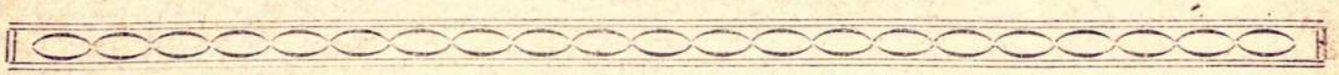

V. JŪBILIO

APLINK GIMTĄJĮ ŽIDINĮ.

Pastabos del kai kurių mūsų poezijos reiškinių.

Vis labiau besitvarkant Lietuvos vidaus reikalams, kasdien vis didesnė mūsų visuomenės dalis gryžta į ramaus kultūrinio gyvenimo vagą. Atslūgsta nervingai įtempta dvasia, gaivinta vien politikos ir karo naujienų — ir žmogus netrukus pajunti reikalą kuo nors pastovesniu, rimtesniu ir gražesniu jau savos kultūros pagaminiu papuošti ramiam gyvenimui kuriamąjį židinį. Mokslo ir dailės literatūra yra vieni pirmųjų kultūringai gyvenančio žmogaus reikalavimų. Jeigu prieš karą mūsų inteligentija šiuos reikalavimus patenkindavo daugiausia svetimų kalbų raštais, tai dabar jau pačio gyvenimo verčiama, ji turės tenkintis tuo, ką ras išleista sava kalba. Žinoma, tai būtų labai gera, jeigu savo pačių rašiniais mes galėtume tuos reikalavimus patenkinti. Tačiau visi žinom, kad taip nėra. Suprantama tad, kaip nekantriai mes laukiame kiekvieno naujo pažadėto raštelio ir kokiu domesiu jį patinkam išeinant. Bėgi į draugą, vartai, skaitai — neiškenti įspūdžiais ir nuomonėmis nepasidalinęs. —

Šįkart esu sumanęs tai padaryti platesniame „Ateities“ skaitytojų būry — ir tai del naujausiųjų mūsų poetų kūrybos vaisių.

Gal neapsiriksiu pasakęs, kad šiuo metu atgyjant poezijai, daugiausia judrumo parodė Balys Sruoga, Faustas Kirša ir M. Vaitkus. Prieš mane guli pirmojo „Saulė ir Smiltys“ ir „Deivė iš ežero“, antrojo „Verpetai“ ir trečiojo „Brėkšta“, nekalbant apie vienas kitas laikraščių lapuos pabertas jų eilutes. Man guli dar „Gėlių Diena“, rinktas literatūros leidinys — ir pradedančio eilioti Petro Biržio „Sielos Sparnai“.

Aš dar nenorėčiau minėti šio paskutiniojo autorio, nes „Sielos Sparnai“ tai pirmieji jo bandymai, ir iš tokių — ko gali reikalauti? Visos jo eilės vienodos, pilkos, dažniausiai silpnos lyties žvilgiu. Rasi jose ir naivumo, ir sentimentingumo, ir gyvo jausmo, ir gamtos aprašymo, bet poezijos literatūros prasme — dar ne. Tad autoris būtų nė kiek mūsų nenuskaudęs, jeigu pirmųjų savo bandymų dar būtų neleidęs atskiromis knygutėmis. O jeigu jau leido, tai nederėjo bent dėti eilių a. a. St. Girčytei ir V. Endziulaičiui paminėti, jeigu šio paskutiniojo kapas jį sužadina tik šiaip sušukti:

O, milžinas pakirstas tapo!!
Jis mylimas buvo tarp mūsų draugų,
Su juo susitikti tik buvo smagu. (10 p.)

Mirusiųjų atminimas reikia gerbt ir saugot nuo neskanaus savo eksperimentų įspūdžio. Ar Petras Biržys bus poetas? Nesu pranašas, tačiau „Sielos Sparnai“ vis delto vilties duoda.

Balys Sruoga patiekė mums eilių rinkinį „Saulė ir Smiltys“ ir „Deivę iš ežero — Svanetų žemės legendą“. Kas yra skaitęs Balio Sruogos eilių dar pirmajame Bare, ar viename kitame laikrašty, tas neabejoja, kad turi reikalo su tikru poetu. Jo kūrybai gal geriau derėtų pašvęsti atskira studijėlė, tačiau kol kas aš pasitenkinsiu vien bendromis pastabomis, juo labiau, kad trumpu laiku tas pats poetas rodos duos mums ir daugiau savo kūrybos pavyzdžių.

Ėmęs rašyt apie Balį Sruogą, aš pradžioje norėčiau pastebėt, kad apskritai jo poezija, itin lyrika, yra „puošta“ taigi nenatūringa, ji, be to, yra lengva ir tuščia. Jeigu pripažintum, kad poezija psichologiniai yra „estetinis svajosys“, tad jos lengvumas ir net tuštumas dar būtų dovanotinas, vertinant ji vien dailės artizmo žvilgiu.

Tačiau atminus kad skaitančioji visuomenė, sekdama obalsiu ne „dailė dailei“, bet „dailė gyvenimui“, be smagaus pasigrožėjimo, stato poezijai dar ir kitų rimtesnių uždavinių, tad ir anoji dailės žvilgiu neyda tampa tikra yda. Del to dauguma „prozingesnių“ skaitytojų pavartę tokios poezijos mostelia ranka, nusižiovauja ir daugiau nebenori jos ragauti. Ko tas publikos obalsis vertas ir kiek dailininkas turi jo žiūrėti, gal teks pasvarstyt, turint kitos progos. Čia tik pažymėsiu, kad B. Sruogos poezijoj iš tiesų ir nusibosta tie lengvai svaidomi „.. ėliai — ėlės,... užiai — užės“.. — tas beprasmis klajojimas, skraidymas kaž kokio neįmanomo neapibrėžtumo miglose.

Tačiau bene kalčiausias čia bus apskritai nediscipliuotas B. Sruogos rašymo būdas. Atrodo, kad mūsų poetas imasi plunksnos neturėdamas jokios šiek tiek aiškios minties, apie kurią suvytų atskirą poezijos posmelį. Kas pasipynė vaizduotėj, tą ir briežia ir duodasi nešamas nė pats nežino kur. Pavyzdis — „Gandas“, itin 13 pusl. („Saulė ir Smiltys)“ arba dar toks posmas:

Mes — kaip berželiai
rudeniui slenkant —
ilgisi širdys,
danginas godos —
tartum, kai sesė,
rūtą nuskynus,
džiaugiantis vėjui
kasą išpynė... (10 p.)—

Aiškinimai aiškinimais aiškinami ir vis del to neaišku. Toliau:

Mūsų valtelė—
šventas siekimas,
it ašarėlės,
tos, kur sustingo
deivės akyse... ir t. t. (10 p.)

Sekant vien žodžius, gali tais pasakymais žaisti, tačiau pabandžius juos kaip nors sujungti, nieko negauni. Aš prašau skaitytoją pamėginti sudaryti vaizdą, ar prasmę iš anų B. Sruogos sakinių. Štai dar:

Sakalai žino
melsvą aukštybę...
Mūsų gi pančiai —
mirksnio mirimas... (15 p.)

Toliau:

jei trimitas
mus pažadins
mėnesieną:
mūsų sapnas,

mūsų žygis
ir lelijos—
tartum ragas
ryto metą.. (59 p.)

Kokis čia sąryšis tarp sapno, žygio, lelijų ir ryto rago? Daugiau nebecituosiu. Kas skaitys B. Sruogos eiles ne vien tuščius žodžius sekdamas, tas ras daugybę panašių vietų.

Patį Balio Sruogos eilių lytis taip pat palaida, kaip ir jų turinys. Jei laimingai pakliūva rimas, tai gerai, ne— tai ir taip gerai. O ir patys vartojamieji rimai toli gražu nuo tobūlybės. Pav. triško — miškas, naujo — sraujos, vijuoklės — duoklė, trimitai — rytą, užliejo — atėjo (96, 97 pp.) Atrodo, kad rašyti eiles taip, kaip rašo B. Sruoga, visai nesunku. Ir negana to, kad tokios eilės neduoda pasigėrėjimo iš artistinės lyties, man dar atrodo, kad tokis palaidas eiliojimas patį autorį išblaško ir leidžia praskiesti jo mintį visokiais nukrypimais ir nereikalingais palyginimais.

Pavadinęs Balio Sruogos poeziją lengva ir tuščia, aš anaiptol neužmerkiu akių į palaidai joje paskleistas grožybes. Ko ne kiekviename puslapyje rasi poetingiausių vaizdų ir figurų, bet sintezės dažniausia jokios.

Del to paskaičius tokių eilių nelieka jokios aiškios sąvokos, tik kaž koks svaigulingas svyruliojimas. Impresionizmas? Jis privalo, turėti daug sugestijos galios ir vientiso gilaus ūpo. Kitaip, impresioninė poezija bus išblyškusi, tuščia. Ką pavyzdžiui skaitytojui duoda eilės „Mėnesiena ? (128 p.) Grynai nieko vientiso nei lyties, nei turinio, nei ūpo žvilgiu. Arba dar eilės 140 p. — trys palaidi posmeliai, kurių kiekvienas savyje vėl gi palaidas:

O staiga šalnoj nurudę,
Vėl dirvonai sujūruos...
Žiedus šitiek syk pražudę
Žels ir kapas ir lelijos...
Išmintis, kaip žaibo gijos,
Pelenuos ir vystykluos (141 p.)

Čia gal bandyta gili mintis išreikšti, bet posmelis vis del to tuščias, nes neduoda nei prasmės, nei ūpo.

Aš neieškau eilėse kaž-kokio filosofavimo, nei gyvenimo problemų sprendimo, tik noriu, kad jos, ar savo džiaugsmu, ar liūdesiu giliau prakalbėtų į sielą, kad, skaitydamas jas, jaustum gyvą širdies plakimą ir pats kartu gyventum ir sukeltoj refleksijoj tolyn tęstum pradėtą pergyvenimų giją. Lengvomis ir tuščiomis eilėmis mes

pasigėrėsim, jei jos bus gražios, kaip kartais gėrimės vaikų leidžiamais muilo burbulais, tačiau pastovesnės vertės joms neduosime.

Iš to, kas ligšioliai buvo pasakyta, aišku, kaip Balio Sruogos poezija yra nenatūringa. Nė vienas daiktas nebus gražus, vadinas neduos estetinio pasigėrėjimo, jeigu jis nekels mūsų įspudžių paprastais mūsų sielos gyvenimo dėsniais. Balio Sruogos gi eilėse tolydžio sutiksi tokių pasakymų ir tokių lyčių, prieš kurias stoji, lyg prieš tikrą galvosukį. Minties ir asociacijos eiga nukirsta, ir toliau nei vaizdo, nei jausmo, nei prasmės. Paberta žodžių eilė — ir tiek. O kai tokia tuščia žodžių kombinacija daroma vien lyties delei ir ši lytis tampa poeto tikslas, tuomet jau turime tikrą dekadentybę — puolimą. Balio Sruogos eilėse daug pastebėt šio reiškinio žymių.

Kaipo tikros poezijos pavyzdį, aš imu Balio Sruogos eiles „Supasi lapai“ (27 p.). Šiose eilėse man tik vienas pasakymas neduoda aiškios sąvokos:

Slenka gegužio sapnai netikėtieji

. . . . . .

Žemę ir Dulkes ir Buitį atmesdami.

Tačiau visų eilių kontekste ir šio pasakymo lyg ir perdidelis pretensingumas susitušuoja. „Supasi lapai“ duoda gilaus vientiso įspūdžio. Viskas čia suderinta: ritmika, vaizdai, jausmas ir mintis sudaro vieną bendrybę, del to ir pagauna skaitytojo ūpą. Skaitydamas šias eiles, nekliūvi už žodžių, nepastebi lyties, tik nejučiomis, plataus ritmo liūliuojamas, seki gaivalingai besireiškiantį jų turinį. Taip visumet privalo būti tikroje poezijoj, ypač lyrikoj; žodžiai ir lytis turi būt tokie, kad jie keltų vaizdų, žadintų ūpo, bet patys pasiliktų nepastebimi ir nepretenduotų kištis į jiems nepasiekiamą poezijos sritį. O tai bus pasiekta tada, kai poetas išsižadejęs pretenzinio neva originalumo, bus atviras ir paprastas, kaip vaikas, ir pasakos vien tai, ką regi ir jaučia savo įkvėpimo valandomis.

Balio Sruogos rinkinyje yra tokių eilių ir daugiau: „Ties banga“ (29 p.):

Irklus švaistydams žvaigždes pasiekiu
Deimantus jūros toli taškau.
Dainą dainuoju — dangų sau tiekiu!
Gimstančio skausmo žiedus raškau!

Gražus, gyvas ir galingas vaizdas. Toliau „Ūkana“ (36 p.) „Mano pily nėra laiko“ (42 p.) „Saulėleidžio giesmės“ (62 p.) „Piovėjas“ (75 p.) „Per girias, per žalias“ (79 p.) „Taip tykiai kūrenas“ (136 p.):

„Pro spindančią baltą viršūnę prasišiepė, ausdamos, tvyskantis šydas ir burės..
Ir tolimą ežerą klony plaukikų šešėliais ir žibančioms juostoms išpynė...
Ir vėl nelydėtas, nelauktas su krintančia žvaigžde tolybėj be pėdsako dingo..

Yra ir daugiau gerų eilių, o atskirų vietelių rastume dar gražesnių, kurioms aš tačiau svarbos neduodu del aukščiau išdėstytų priežasčių.

Nuo to, ar Balys Sruoga sutvarkys palaidą savo rašymo būdą ir panorės tapti natūringesnis, pareis ir jo poezijos reikšmė.

Balio Sruogos legendoj „Deivė ir ežero“ jo lyrikos nenatūringumo beveik visai nėra, jei neskaitysim vieno, kito stiliaus papuošalo ir šios vienos, bet taip charekteringos tuo žvilgiu vietos:

Ežeras tik Dalės vienas
vilnis švelnias šėlūnėles,
rito nuolat ir dainavo,
ir vaidino tolį melsvą,
ir viliojo brolį slaptą —
— likie mielas, būsi savas —
aukso sapnas pakeleiviui. (18 p.)

Kas gi yra toji „Deivė iš ežero“ — Svanetų žemės legenda? Aš bandysiu trumpai atpasakoti jos turinį.

Poeto prasimanytoj Svanetų žemėj, tarp devynių „vyšnavų“ kalnų

Tartum žalio deimantužio
pasiklydęs debesėlis,
ežerutis tyvuliavo
daugel amžių, daugel metų. (4 p.)

To „ežeručio“ vaizdai gražūs, bet, taupydamas vietą, nebecituosiu. Taigi tame ežerėly nuo pasaulio pradžios įsikūrė Svanetų žemės globėja — deivė Dalė, kuriai svanetai savo papročiu, sėdami pasėlį į ežerą berdavo tris sėklų saujas, o eidami medžioti, pildavo po taurę midaus. Ir viskas jiems gražiaus sekdavos. Tik šit kartą, jaunimui išjojus medžioti, nors ežeras aukų midumi buvo gausiai nulietas, deivė kažko ėmė rūstauti. Jaunimas negryžo, o visoj šaly ištiko nepaprasta, visa naikinanti kaitra.

Žmonės aimana paplūdo,
maldas dėjo krupulingas,
graudulingi aukas degė.
Bet negydė joks meldimas
didžią bėdą, vargą didį. (19 p.).

Tada susirinko šalies seniūnai pasitart, kaip tokioj nelaimėj pasielgus. Vieni ragino sukilti prieš dievaitę, kiti šaukė maldomis ją atprašytī, bet seniausias pasirodė

rūščiausias esąs ir jis sumanė pikčiausią priemonę atkeršinti deivei: — paminti jos garbę:

— Vyrai! Deivė viešpatnioji
dievišką užmiršo garbę!..
Garbę dievišką užmiršo!..
tat priminsim žemės garbę! —
Ir Svanetų žemės sūnūs
juodą katina pasmaugę
nuo aukštos viršūnės kalno
ežeran prieš saulę sviedė... (26 p.).

Tada prasidėjo baisių dalykų: įrūstinta Dalė sukėlė ežero bangas, audras ir vėtras, kurios siautė per devynias dienas ir vandenimi ir ledais sunaikino visą šalį. O svanetai, kuriems dar pavyko išsigelbėti, sulipo į kalnus, iš kur „jokian klonin nesileidžia, jokiam dievui nesimeldžia!“ Poetas baigia savo legendą, apoteozuodamas tokį svanetų garbingumą.

Žiūrint į Balio Sruogos veikalėlį, kaip į eiliotos poezijos rūšį, reikia pasakyti, kad jisai yra originalus, įdomus ir gražus. Platus stilius, laisvas eiliojimas kaip tik atatinka ramiam eposo pasakojimui. Be to, gražūs palyginimai gyvai vaizduoja pasakojamus dalykus. Taigi šiuo žvilgiu „Deivė iš ežero“ reiškia jos autorio talentą ir duoda mūsų literatūroj gražų poezijos rūbo pavyzdį. Bet tuo dar skaitytojas negali tenkintis. Poetas teikia mums eposo poezijos dalyką su tam tikra fabula, jos išvystymu ir išrišimu. Dailės skonis ir estetikos dėsniai reikalauja, kad tai būtų tinkamai išdėstyta ir sutaikinta, kad veikalas savo visuma būtų tvirtai sujungtas, vientisas, proporcingas ir gražus. Deja, čia ir pamatai, kad be gražių rūbų ir papuošalų, Balio Sruogos legenda kaip tik nepatenkina šių svarbiausių eposo dailės reikalavimų.

Paskaičius legenda, pirmiausia jau pati fabula sukelia skaitytojaus nepasitenkinimo: jaunimas išjojo medžioti, gausiai pagerbęs deivę, o ši kažko pasikaprizino, ir iš to tiek nelaimių! Paskui ta senių, parinkta priemonė atminti deivei žemės garbę geriau tiktų kokiems vaikėzams, negu kilniems svanetams. Pagaliau, baigiant poemą, tas svanetų išgarbinimas apoteozavimas, tariant, kad jie ir tinkamu keliu savo kerštą atliko, daro kažkokį nejaukų įspūdį, ir skaitytojas vis del to nelabai nori jiems pagarbos reikšti. O kyla tai del to, kad poetas tyčia, ar netyčia praleido visos dramos ir jos moralės problemos įsimezgimą, iš kurio būtų buvę aišku, kas yra visų tų nelaimių kaltininkas. Pradžioje skaitytojas turi įspūdžio, kad deivė Dalė

globoja šalį, yra gera ir išmintinga. Del ko gi ji staiga susirūstino? Paprastas nusimanymas sako, kad kas nors turėjo jai nusikalst ir dar sunkiai. O jei taip, tai juodo katino smaugimas buvo kaip tik nevietoje ir teisingai nusipelnė deivės rūstybę. Taip ir kyla disonansas tarp autorio išvestos minties ir įgimto moralybės nujautimo.

Antras dalykas labai jaučiamas legendoj, tai kad autoris visai neįveda skaitytojo į savo svanetų gyvenimą; jis net jiems patiems neduoda gyventi;—jis tenkinasi vien savo pačio nupasakojimu. Vienintelis gyvas svanetų gyvenimo bruoželis, tai anų senių posėdis. Suprantu, kad trumpoj legendoj negalima visa ko apimti, bet čia kyla kaip tik trečias autoriui priekaištas: „Deivė iš ežero“ savo vidaus sudėty neturi tinkamos dalių proporcijos, kas, atmenant minėtąją spragą, dar labiau jaučiama. Taip autoris tikrąją fabulą pradeda tik nuo 14 pusl., visa prieš tai paskyręs aprašyti svanetų šaliai. Paskui per visus 7 puslapius piešia aną senių pasitarimą, o visa legenda teturi 30 puslapių.

Kaip matome, „Deivė iš ežero“ yra dalykėlis visai silpnai atliktas, tačiau, kaip esu jau minėjęs, tikrai gražus ir naujas savo lytimi, įdomus ir savo koncepcija.

Bendrai minėdamas Balio Sruogos lyriką, sakiau, kad palaidumas ir nenatūringumas yra vienos didžiausių poezijos ydų. Aš savo pastabas dešimčia kartų turėčiau sustiprint, kalbėdamas apie F a u s t o K i r š o s eiles, už kurias labiau nenatūringų vargų ir įsivaizdinti galima. Pakanka pavarčius jo „Verpetai“, kad, kur metęs nemetęs akį užkluptum tokių vietų, del kurių nori paklaust autorį: ar Tamsta sapnuoji, ar kelio klausi? Čia jau ne tai, kad nenatūringumas,— čia s t a č i a i be prasmės žodžių dėstymas. Ilgai nelaukus, štai pavyzdžiui atskirų pasakymų, kurie dar ryškiau skambėtų kontekste, bet gaila vietos: vilties bildesiai (13 p.), vilties šašas (34 p.), vilties magaryčios (21 p.), audrų sijonai (59 p.), krūtinė teta (59 p.), sapnai ir piautinė, saulė be kraujo (87 p.), širdis tarsi pirmojo uodo zirbimas (89 p.).

O štai ištisi sakiniai. Aš tyčia duodu ištraukų. Gal ir pats autoris, pamatęs savo pasakymus visoje nuogybėj, įsitikins, kad jis iš tiesų absurdus rašo:

„Juk tu — tyrų kvieslys,
be keršto spindulys,
apleidęs vaišių ramų langą“ (10 p.).

„Po erdvę aarstėsi diegliai (11 p.).

„Vienas posmas minčių,

vienas grūdas tiesos
iš penkių apskričių,
bet be ženklo skriaudos,
man pasako daugiau,
negu aukso knyga,
negu laukas dagių,
bei Charono liga (13 p.).

„Ar čiulba kielytė, ar liūtas sustaugia,
ar debesis varsto perkuno vilyčios,
ar šilo medžiokliai briedienę pasmaugia,
visų jų vainikas — vilties magaryčios (21 p.).

„Aš būsiu amžinas. Jaučiu,
kaip amžių amžiun aš pučiu
per tiek gyvenimo kančių (22 p.).

Kuriuo tokiu „pūtimu“ poetas tikisi pelnyti amžinybę, aš neapsimu spėti.. Aišku vien, kad panašia „poezija“ to nepasieks. Šioms lygių ištraukų skaitytojas gali rasti gausiai toliau beversdamas „Verpetų“ lapus. O jei nori ištisai absurdiškų eilių nuo pradžios iki galo, tai tegu paskaito „Akių dvasia... (19 p.), minėtąsias „Aš būsiu amžinas“ (29 p.), Čia siaura... (31 p.), Prie idealo (33 p.), Jaučiu (55 p.), Omnia mutantur (59 p.).

Aš dar neiškenčiu neparodęs, kaip vienose jų Faustas Kirša Lietuvą aprašo!

„Jaučiu: — kaip verpalų takai
tolyn mažėja vis sparčiau,
ir kamuolių nauji pulkai,
takeliais spausdamies kiečiau,
sugulę ant suolų kaimyno,
belaukia varsų dažalų,
kur juos apvirinti ketina,
kad būtų tinklo ir galų!
Tai Lietuva!... (57 p.).

Bus gana. Jei skaitytojas nori, tad jis gali ir pats daugiau pasiieškot. Skaitydamas panašias „poezijas“, aš nekartą savęs klausiau ir su draugais spėliojau: ar Faustas Kirša stačiai tyčiojasi mumis, ar jis nė kiek neturi grožio pajautimo, ar jis mano panašiais „šposais“ užmaskuoti naiviems skaitytojams savo nesugebėjimą geriau rašyt, o gal pats yra tiek naivus, jog tokiu būdu tikisi įgysiąs originalaus poeto vardą. Bene tik šis paskutinis spėjimas bus arčiausia tiesos. Jei taip, tai Fausto Kiršos iš tiesų gaila. Aš neabejoju, kad jisai savo siela yra poetas, o ir savo raštais tokis yra, kai pameta tą nelaimingą manerą ligi patrūkimo stiebtis į kaž-ką nepaprasta, nežmoniška. Jo rinkiny yra daug paberta atskirų poezijos krislelių, yra ir ištisų eilių, kuriomis gali pasigėrėti.

Tokie, su keliomis išimtimis, keli pirmieji „Verpetų“ puslapiai, toliau „Aš rymau ant kapo“ bent pusė. Toliau „Nusiminimas“:

„Kai dešinė siekia į mėlyną dangų,
O kairę dedu į liepsnojančią širdį... (24 p.)

Kad nebūtų to „valandos mirdi“. Toliau „Keleiviui“:

„Aš nulenkiau galvą prieš kapą žemai,
kur tyli keleivio viltis ir namai (28 p.).

O štai dar vienas rudens vaizdelis:

„Paskutiniai kvapai vėlyvųjų gėlių
Susinarstė slidžiai su šalnos dvelkimu.
Nurudavo laukai. Ir tarp girių žalių
Svebeldžiuoja ruduo praeities švelnumu.
Jau pagelto miškai, jau saulutė toli.
Byra lapų kruša. Aiškiai pupso lizdai
. . . . . (mano praleista).
Tyliai žūsta visų ir daina ir vaizdai.

Graži ir pati „Verpetų“ pabaiga:

Juodas laivas, šilko burės (110 p.).

Yra jų ir daugiau, nors gan dažnai pagadintų vienu kitu nevykusiu pasakymu jau del eiliojimu kliūčių.

Sie pasakymai yra visai kitokios rūšies, negu anie, kilę iš tam tikros rašymo maneros. Pav.:

„o norai, vaikystėj budėję ant sprando (9 p.).
„veltui aš taisausi stiprius akinius (23 p.).
„sumirga jam tėvas įpykęs, smagus, —
taip visa malonu, kaip žvaigždžių dangus (43 p.).
„Bunda upės, okeanai
ir tasai, kurs bandą gano (99 p.).

Tokiais nevykusiais pasakymais, parinktais daugiausia del rimo, nusagstytas beveik kiekvienas lapas. Iš to jau aišku, kad Faustas Kirša eilėms rašyt yra dar silpnas: ne jis lytį, bet lytis jį patį valdo. Aš dar turiu pasižymėjęs vieną kitą vietelę, charakteringą tuo žvilgiu, kad jos parodo, jog „Verpetų“ autoris, net ir numovus jam darytinio nenaturalumo kaukę, vis delto dar toli gražu ne visumet įstengia išsilaikyti reikalaujamoj aukštumoj. Šit dar vienas be galo nevykęs palyginimas:

„Širdis bekraštė. Ji subirus,
kaip vakarų aušros veidai (12 p.).

Jeigu dar galima pakenčiamai pavartot personifikacija „vakarų aušros veidai“, tad jau tikrai negalima įsivaizduot, kad tie „veidai“ būtų „subirę“, o tuo labiau sakyti, kad subirus „širdis bekraštė“. Toliau ne geriau:

„Kaip vėjas, perlėkęs per tyrus,
ir šilą perveria kiaurai, —
taip siela, rūpesnius patyrus,
įkrito šmėklų sūkurin,
kur rymo pasakų žalčiai, ir t.t.

kol neįpuola į aną nelaimingą pretenzinę manerą, kuri ir priveda per „vilties bildesius“ „vieną posmą minčių, iš penkių apskričių“ ligi... „Charono ligos“ (13 p.).

Arba štai vėl kokia proza:

„Aš noriu sudaryti ūkį,
patiekti daug daigtų prie rūmo,
kad būtų gyvuliai nutukę,
kad darbas rastų sau ramumo (65 p.).

Tačiau pabaiga visai graži:

„Tik čia turiu aš šventą viltį:
kol delnas laiko kirvio plieną,
aš taip aukštyn galėsiu kiltį,
sienojus kraudamas kasdieną“ (65 p.).

Taip, galima tikėti, kad Faustas Kirša, jeigu jis blaiviau pažiūrės į savo raštus ir į savo gabumus, tai išlygins tuos eiliojimo ir stiliaus šiurkštumus, ir savo kūrybos mintį išlaikys bent jau pakenčiamam laipsny, aukščiau kurio ir dabar jau kai kada įstengia pakilti. Perskaitęs jo „Verpetus“, gauni įspūdžio, tartum pažvelgęs būtum į kaž kokią knibždančią, besivartaliojančią masę, ir kur ne kur pamatei skaidriau suspindusių kibirkštėlių. Tik kolei jos apšvies ir suformuos tą chaosą, tol nei kritikas negalės padaryt jo kūrybos sintezės.

Visai kitokio įspūdžio gauni paskaitęs Fausto Kiršos „Aidų Aidužių“ (Dainava, 24 — 34 p.p.). Čia jau tikrai nepažinti pasipūtusio „Verpetų“ autoriaus. Graži lytis, natūringa turinio eiga tuojau pavergia skaitytojaus sielą. „Aidų Aidužiai“ — tai ištisa meilės jausmo gama, gaila tik, kad perilga ir gal kiek pervienoda. Permaža fantazijos, permaža gyvai trykštančių minties, jausmo ar bent lyties grožybių, kaip tai yra antroje ir devintoje nuotrupoje. Gražūs dar dvyliktas ir septynioliktas posmai. Gražūs ir visi kiti nors giliau sielos ir nepaliečia.

Aš linkėčiau, kad Faustas Kirša nebegryžtų į dirbtinį „Verpetų“ nenatūringumą ir išskeltų iš savo sielos skaidresnių, įdomesnių poezijos kibirkščių net negu „Aidų Aidužiai“.

Sakoma, naujų kelių ieškojimas. Labai gražu. Tik kaip naujų kelių ieškoma? Pakreipkit savo kūrybos mintį

naujais keliais, prie naujų idealų į lig šiol dar nepasiektas aukštybes — ir išreikškit ją taip, kad ji būtų tyra, skaisti ir aiški, kaip naujai išvarvintas gintaro lašas. Tegu jūsų vaizduojamose realybėse atspindės aukštesniųjų realybių šviesa, tada mes pasakysime, kad jūs esate tikros dailės Kūrėjai. Kad norit, vykinkit tai naujomis priemonėmis, bet atminkit, kad yra neiškeičiamų žmogaus dvasios dėsnių, kurių neseka laužyti. Sugestijos, vaizdavimo ir asociacijos teisės valdė ir valdys dailės srities gyvenimą ir skaudžiai baus kiekvieną, nepaisantį jų reikalavimų. Balys Sruoga bando tuščios lyties ir palaidų krislų žaidimu pakeisti turinį, Faustas Kirša „Verpetuose“ kesinasi iš nežmoniškai dėstomų žodžių sukurti naują mintį— ir, žinoma, tas adverniškas kelias abu veda į pražūtį, kaip jau yra nuvedęs ne vieną jųjų pirmapėdį.

Jei Balys Sruoga p u o š i a savo poeziją nenatūringai, jei Faustas Kirša savo „Verpetuose“ pasiplakdamas s t i e b i a s i prie nenatūringumo, tad M. V a i t k u s savo poemoje „Brėkšta“ yra nenatūringas visai prieš savo norą. Čia jo poemos kaip tik tragizmas.

Štai poemos siužetas: Rimgailos pily buvęs karžygys Mantrimas gryžta atgal po ilgo karo žygio Lenkų žemėj ir puotos metu pasakoja Rimgailai savo atsitikimus. Jis buvęs sužeistas, patekęs į nelaisvę, kur jį slauginęs ir išgydęs krikščionių kunigas. Mantrimas duoda suprasti, kad, pavergtas to kunigo elgesio, jis ir pats tapęs krikščionis. Išgirdęs tai,

... pribėgo Rimgaila — į ausį jam kerta:
„Tą niekšą suplėšyti vertas!!
Šalin!! Kad daugiau nebregėčiau tavęs!!
Tam aukso, kas jįjį išmes!!.“ (13 p.)

Čia pat paaiškėja, kad tarp Mantrimo ir Rimgailos dukters Tylutės esama karštos meilės. Įžeistas Mantrimas kažkur dingsta. Tuo tarpu šalį užpuola gudai. Rimgaila išjoja į karą — ir štai kartą pasijunta esąs priešininkų apsiaustas. Puola į kovą, bet mato — reiks žūti. Staiga netikėta pagalba. Nepažystamas karžygys „Juodasis Erelis“ puola iš šono gudus, sumuša juos ir išgelbsti jau sužeistą Rimgailą, tačiau ir pats tampa sunkiai sužeistas. Atsigavęs Rimgaila pažysta Mantrimą, visa ką jam atleidžia ir gabenas į pilį. Jam išgijus, leidžia Tylutei už jo tekėti. Tik veltui. Mantrimas jau pirmiau buvo įsižadėjęs Dievui nebevesti, negali įžadų laužyti, tad visai išsikrausto iš Rimgailos pilies. Tylutė daug kenčia, pagaliau nusigali ir pripažysta, kad Mantrimo Dievas „kil-

nus ir protingas". Privedęs Tylutę prie maldos, M. Vaitkus baigia poemą.

Vos pradėjus skaityti M. Vaitkaus vėikalėlį, tuoj pajunti, kažkokį „falšyvą toną", kuris ir eiliojime ir stiliuj, ir turiny skrodžia skaitytojo skonį nuo pirmo ligi paskutinio puslapio.

Pirmiausia jau pats poemos eiliojimas yra tikrai nevykęs. Savo dirbtinumu ir nuobodžia monotonija jis stačiai gadina net tą pasigėrėjimo dalelę, kurią surastum ar sekdamas pačią fabulą, ar dasiprotėdamas neišreikštų poeto kopcepcijų. Autoris savo poemoj sumanė rimuoti, vadinas, taikinti galunėmis kiekvienas dvi greta stovinčias eilutes, kurių antroji visada trumpesnė ir dažnai be prasmės, atrodo, lyg uodegaitė, prisegta prie pirmosios— ot, taip san del galūnių sangarsio. Štai keli pavyzdžiai iš vieno didelio visos poemos pavyzdžio:

„Valio, didžiavyri!" Ir jungiasi aidas,
Kurs skraido po pilį palaidas,
Ir miškas už upės dar atmuša jį;
Jis miršta kaž - kur ten toli... (9 p.).

„Nelygiuant šaldanti vėsula pūtė...
Prasmži!" suklyko Tylutė:
Užmuš jis tėvelį!.." Slopi valanda...
Nesnyrė baugioji bėda (13 p.).

Rimgaila bučiuoja jos baltąją kaktą
Ir sako: „Dukryte, duokš raktą!
Greičiau reiks Mantrimas įnešt kambarin...
Tu, Sabali, liaukis! Šalin!" (21 p.).

Šių ištraukų gal ir pakaktų parodyti pavyzdingai kaltų eilių. Bet štai dar vienas vaizdas:

Rimgaila kukliai su saviškiais puotauja.
Gėrimai gainioja jiems kraują.
Veidai jų užkaitę, plaukai jų drėgni.
Bučiuojasi sėbrai seni.
Kaip blizga jų akys! O linksmos jų kalbos!
Žodeliai lakioja, lyg dalbos (23 p.).

Net koktu skaityti. Jei tik žodžiai maž daug vienodai skamba ir leidžias įskverbiami į turinį, tad M. Vaitkus tuoj ir stato juos galuose eilučių. Štai dar dvejetas vietelių tiems, kurie neskaitys poemos:

„Taip greitai!" nustebęs Rimgaila sušuko:
Oi ne! neišleisim vaikiuko!" (30 p.).

Tas „vaikiukas" tai karžygys Mantrimas.

Brangiajam Valdovui parodyti reikia
Tą kruviną širdį palaikę. (30 p.).

Arba ši vieta įdomi dar ir savo stiliumi:

„Bet grįžt nebgalėsiu. Atleisk man Tylute!“
Lengviausias tarytumei pūtė
Vėjelis, tyliai taip atsakė jinai:
„Nekaltas esi — pats žinai!“ (34 p.).

„Gilioji žaizda nežinau beg užgys?
O laimės troškimo drugys? (36 p.).

Dar viena scena, kuri savo vaizdingumu ir giliu lyrizmu tikram poetui galėtų įkvėpti nevieną gražų poezijos posmą ir tapti vienu gražiausių poemos lapų. O Vaitkui išėjo ne tai išblankusi bet stačiai grasi, kuone vulgari:

Prie aržuolo seno balta lelijėlė.
Rimgaila tai dukterį - gėlę
Priglaudęs prie savo krūtinės plačios,
Dūmoja. Ragauja kančios.
Tylutės jausmai lyg apmirę. Negali
Net verkti. Tik slepia veidelį
Prie mylimo tėvo krūtinės plačios,
Lyg geistų išvengti kančios.
Bet veltu: jau sieloj žiauri suirutė,
Ir skausmas jau trauko Tylutę,
Lyg sergančią auką nuožmusis drugys,
Bet sausa mergaitės akys'.

Ir toliau jau visai iš kantičkos:

Ir sako jai tėvas balsu sopulingu:
„Oi! mūsų labai nelaimingu!.. ir t.t. (32 p.).

Skaitant toki dalykai, stačiai gėda del Vaitkaus. Juk tai rašo ne pradedąs gimnazistas, ne „naujų kelių ieškotojas“ — jis parašytų absurdiškiau, bet įdomiau. Tai rašo autoris, jau išleidęs ne vieną dalyką ir turįs vardą mūsų literatūroj. Ir toks skurdas! Blogiau nukaltų eilių sunku rasti mūsų literatūroj. Ir tas kalimas eina per visą poemą. Niekur platesnio sakinio, lygesnio stiliaus, artistingesnio eiliojimo. Sakysite, lakonizmas, gyvumas? Taip gal ir pats autoris save ramino, tik veltui: jo eilės stačiai nevykusios.

Tiesą pasakius, jau to vieno visai pakanka, kad poemą uždengtum ir apie ją nebekalbėtum. Jei poetas nebeįstengia pakenčiamai eilioti, tai tegu eilėmis visai nerašo. O norėdamas toliau nagrinėti M. Vaitkaus poema,

nebežinai, ar, pavyzdžiui, veikiamųjų asmenų dialogai su visokiais jų šauksmais (bent dviem ženkleliais sustiprintais) ir jausmų pareiškimais išėjo toki įtempti nenatūringi del to, kad autoris nemokėjo įeit į jų sielą, ar stačiai tai yra jo eiliojimo vaisius: vadinas, reikėjo eilutės ilgumui ir galunėms tokių, ne kitokių žodžių. Del to negalima nieko kalbėti nė apie veikėjų charakteristikas. Svarbiausia autorio mintis — krikščionybės idejos laimėjimas, psichologiniai visai neišvesta — ir Tylutės atsivertimas tikrai nesuprantamas. Ji myli Mantrimą ir jame mato visą savo laimę. Bet Mantrimas įsižadėjo savo Dievui ir delto negali su Tylute susituokti. Vadinas, jos laimė žūva del Mantrimo Dievo — ir štai del to ji ima tą Dievą garbinti, kaipo kilnų, protingą, gerą. Aišku, kad vien tik pats vienas Mantrimo pasielgimo svarstymas negalėjo įsimylėjusiai Tylutei nušviest to pasielgimo prasmės ir krikščionių Dievo išmintingumo, gerumo ir t.t. Tai per sunki filosofija. Čia turėjo pagelbėti dar koks nors stiprus veiksnys, ar visas vidaus pergyvenimu vyksmas. Nei vieno, nei antro M. Vaitkaus poemoj nerandam. Apskritai, jo tendencija—tai ne viduj paslėptas pulsas, kuris nematomai gaivintų ir keltų visą veikalą, bet iš viršaus apjuosta grandinė, šiaip taip laikanti nelimpančias dalis. Šitokia tendencija visada kenkia dailei.

Atminus visi kalbamojo Vaitkaus veikalėlio trūkumai, galima rimtai paabejot, ar poetas įstengs ką nors geresnio parašyt eposo srity. Bet lyrikos ir šiaip jau gražių smulkiojo žanro dalykėlių turėtum iš jo laukti. Čia jis gan įdomus ir vaisingas. „Gėlių Dienoje“ randame trejas jo eilutes, kurios, tiesa, nieko nauja po „Šviesiųjų Krislų“ nepasako. Lengvi gamtos brėžimėliai, lengvo jausmo fonas ir pati lytis lieka vis tie pat.

„Gėlių Dienoj“ randame dvejas ir Balio Sruogos eiles. Pirmos „Apsistok nors mirksnio moja prie smūtkelio, prie manęs“ visai silpnos savo forma, beprasmės ir nenatūringos savo turiniu. Antros—„Nemuno dainužė“—geresnės, nors taip pat miglotos, neaiškios, — lyg koks graibymas patologiniam sapne. Man šios eilės patvirtina tai, ką esu sakęs del Balio Sruogos poezijos pradžioje šio straipsnio.

A d o m a s J u o d a s a i davė „Gėlių Dienai“ dvejas trumputes eilutes. Jos yra švelnios ir subtilios, tik, gaila, bent kiek pagadintos įtempto eiliojimo. Pirmose netinka išsireiškimai „gyvenimas skanus“, „praeities maži stabai“. Antros taip pat ne visai laisvai išplaukę.

Toliau randam ilgas Fausto Kiršos eiles „Peteliškė ir Aras“. Jose matai vis tą patį „Verpetų“ autorį, geriausia apie save patį pasakiusį: „rodos giedu, o vis stinga“ (Verpetų“ 18 p.). „Peteliškėj ir Aro“ tik nuobodžių žodžių ir tuščio filosofavimo nestinga. Štai Peteliškė kalba:

...Kitus vilioju. Nežinau,
Gal žūsiu, tik gyvent manau.
Pievelė, šilas ir kalnai
Mane dabina, kaip sparnai.
Tikėki mano pašaukimą,
O laimės tos, kas nori — ima!.. (4 p.).

Ar gali kas įsivaizduoti, kad „Pievelė, šilas ir kalnai“ dabintų peteliškę taip, kaip dabina ją sparnai? Ir ką reiškia dvi paskutinės eilutės?

Apie V. Bičiūno „Laišką“ derėtų spręst, tik paskaičius visa jo „Meilė“, iš kur tas laiškas esąs išimtas. Vis delto reikia pasakyti, kad jisai yra įdomus ir sukelia noro laukti pasirodant to „Meilės trilogo“.

J. Talmonto eilės geriau tiktų į Biržio „Sielos Sparnus“ negu į „Gėlių Dieną“. Tokios jos primitingos savo lytimi ir turiniu.

A. Vabalkšnio „Sapnas“ visai nepanašus į sapną Tai lyg alegorija, bet taip nuvalkiota, jog veltui joje ieškotum gyvesnės vaizduotės krislelio. Juk kas paprastesnio, kaip gyvenimo kalnas su savo takais ir kokia nors vadove deive paskutinėsės „simpatijos“ pavidalu! Paskaitęs pradžią, jau įspėji galą. O Vabalkšnis rašydavo neblogų dalykėlių eilėmis.

Juozas Mikuckis davė „Gėlių Dienai“ „Dainių“— eilęs, kupinas nenatūringo, dirbto neskanaus patoso. Stilius ir eiliojimas, nevykę. Pav.:

Bet pasiliko tarp žmonių
Toks padavimas: prakilnių
Augštų minčių užgims žmogus
Ir jo daina viržius ligus
Sutrauks skambėjimų kilnių.... (10 p.)

Kas tie per ilgi kilnių skambėjimų viržiai, tur būt, nė pats autoris nežino. Štai dar vienas ne skanaus patoso posmelis:

Pakelki kardą
Už savo vardą!!
Pakelki kardą!
Kas priešais stos —
Nukirski tuos!

Ženk žingsnį platų!
Lai tautos mato!
Ženk žingsnį platų! (11 b.)

O štai stiliaus viršūnė:

Griausmai!
Ūmai
Žaibu
Stabu

Sugriaukit galę,
Prikelkit šalį!
Prikelkit šalį! (11 p.)

Autoris nejaučia, kad rimai, vadinas, suderintos galūnės, daro malonaus įspūdžio tik tam tikrame atokume ir ritmo skiriamos, bet ne sugrūstos kas antras skiemuo. Iš tiesų mūsų poetai apsirgo „pūtimosi“ liga ir pametė skonio ir saiko nujautimą.

Tikrai gražių eilių „Gėlių Dienai“ davė tik vienas Kazys Binkis. Jo Ūtas skaitai ir džiaugiesi. Silpniausia bene „Tulpės“. Užtat trejos paskutinėsės—be priekaišto. To pačio autorio „Be tavęs“ jau yra per daug ištęstos ir paskutiniuose posmuose bepradedą kartotis.

Perilgai tęsiama mintis išblanksta ir netenka savo galios. Apskritai, visos Kazio Binkio eilės skambios, malonios, daro įspūdžio savo artizmu (Ūtos), tačiau nieko gilesnio taip pat nekelia.

Šiuo tuo tarpu ir baigiu savo įspūdžių pastabas. Neturtingos jos ir per daug gal pasklidusios, kad galėtų pakankamai nušviesti kalbamųjų autorių būdą. Pagaliau, ar jie ir turi savo b ū d ą? O jei kuris ir turi, tai jis lygiai yra neapčiuopiamas ir skaitytojui ir kritikui, kol jo kūrybos vaisiai bus išbarstyti laikraščių lapuose, ar skatikinėse brošiūrėlėse. Vis delto sugraibę bendrą įspūdį iš viso, ką esi skaitęs, pamatai, kad nedaug kuo gali pasidžiaugti. Ir stačiai apmaudas ima, kad mūsų poetai lig šiolei neįstengia valdyt, jei taip išsireikšiu, savo poezijos įrankio — pačios eilių lyties. Šiame straipsny aš turėjau progos parodyt, kad mums teikiama eilių, teknikos žvilgiu, stovinčių žemiau nuolaidžiausios kritikos. Kuri gi yra tokio reiškinio priežastis? Aš nekalbėsiu čia apie nepalankias mūsų literatūrai gyvenimo aplinkybes. Tai faktas. Tačiau nemažesnis faktas ir pačių poetų nesąžiningumas, ar apsileidimas. Čia daug dar dalykų pablogina netinkamai iškeltas naujybės obalsis, kuris tik tuomet keltų pažangą, jei neneigtų pačio grožio dėsnių. Aš esų įsitikinęs, kad

mūsų poetai, ypač „naujų kelių ieškotojai“ rašytų daug geriau ir pasilikdami ieškotojais, jeigu jie būtų daugiau disciplinuoti, kultiviruoti racionalinės psichologinės estetikos dėsnių. Vienas sveikas protas ir įgimtas grožio nujautimas, pasirodo, ne visiems gali išlaikyti pusiausvarą, išbujojus, pav., nesamo savo genialumo nusijautimui, įsiviešpatavus madai ar kitai kuriai laiko nuotaikos valdytojai.

Aš norėčiau, kad jauni „Ateities“ kūrėjai visumet tai minėtų ne vien dailės, bet ir šiaip jau gyvenimo darbuotėj.

Lietuvių Katalikų Moksleivių Ateitininkų Organizacijos Įstatai.

„Visa Atnaujinti Kristuje“.

§ 1. **Organizacija**:

a) mokslingai sau aiškina Krikščionių Rymo Katalikų pasauležiūrą ir rūpinasi pažinti jai priešingas pasauležiūras;

b) auklėja savo narių tarpe Krikščionių doros jausmą ir supratimą;

c) eina mokslus ir šviečiasi;

d) rengiasi visuomenės darbininkais, remdamiesi tikybos, tautybės ir demokratybės principais.

§ 2. **Tikras organizacijos** narys gali būti lietuvis moksleivis (bernaitis ar mergaitė), išpažystąs pagrindines Rymo Katalikų Bažnyčios mokslo tiesas ir jų prisilaikąs gyvenime.

P a ž y m ė j i m a i: 1. Tikri organizacijos nariai gali būti:

a) moksleiviai,—mažiausia 15-os metų amžiaus;

b) šiaip jau moksleiviai, išėję 4 kl. vidurinių mokyklų, arba kitą tolygų mokslo kursą;

2. Narys išstojęs iš mokyklos, arba išėjęs visą jos mokslą, gali būti narys — patarėjas;

3. Žmonės, pasižymeję religijos, filosofijos ir kitose įvairiose mokslo srytyse, ar šiaip jau pasidarbavę žmonijai, jei nori $^3/_4$ dalyvaujančiųjų konferencijoje delegatų, yra priimami į organizaciją garbės nariais;

4. Moksleiviai, dirbą organizacijai, gali būti jos nariai, nedalyvaudami kuopelėse.

§ 3. **Narys:**

a) išėjęs mokslus dirba Lietuvoje jos naudai;
b) organizacijos reikalus laiko svarbesniais už savo asmens reikalus;
c) aktingai dalyvauja organizacijos gyvenime ir vykdina daugumos narių nutarimus;
d) Skaito, platina, palaiko raštais ir šiaip jau kiek galėdamas remia ir šelpia organizacijos organą;
f) Kiekvienas tikrasis narys ir narys patarėjas turi konferencijos patvirtintą nario bilietą.

§ 4. **Narius prasižengusius pagrindiniams organizacijos dėsniams** (žiūr. §§ 1, 2 ir 3) ir žmoniškumo reikalavimams gali pašalinti iš organizacijos $^{2}/_{3}$ kuopelės narių. Kuopelės Taryba savo nutarimą praneša Ateitininkų Centro Tarybai;

P a ž y m ė j i m a s: organizacijos narius, nedalyvaujančius kuopelėje pašalina iš organizacijos Ateitininkų Centro Taryba.

§ 5. **Bendruosius Organizacijos reikalus** sprendžja konferencija, kurioje dalyvauja visų organizacijos kuopų ir Lietuvių Katalikų Ateitininkų Studentų Sąjungos atstovai.

§ 6. **Konferenciją šaukia** Liet. Katal. Moksl. Ateitininkų Centro Taryba.

§ 7. **Konferencija renka:**

a) Ateitininkų Centro 7-ių narių Tarybą;
b) Ateitininkų Centro Revizijos Komisiją, susidedančią ne mažiau kaip iš 3-jų asmenų;
c) asmenis, dirbančius organizacijos vardu.

§ 8. **Centro Taryba** sudėta iš pirmininko, kuris ir yra visos organizacijos pirmininkas, vice-pirmininko, dviejų raštininkų ir dviejų narių — atlieka visos organizacijos reikalus.

P a ž y m ė j i m a s: nariai išrinkti į Centro Tarybą pasiskirsto tarp savęs pareigas.

§ 9. **Centro Tarybos pirmininkas** atstovauja organizacijai, Centro Tarybai, išdirba posėdžių programą, šaukia

nerečiau karto dvejose sąvaitėse Centro Tarybos posėdžius, kuriuose ir pirmininkauja.

§ 10. **Vice—pirmininkas** padeda pirmininkui ir, nesant jojo, ima jo pareigas.

§ 11. **Pirmasis raštininkas** rašo visus rašto dalykus, bendrus visai organizacijai, kuopelių pirmininkų padedamas, rūpinasi tvarkingu referatų paskirstymu kuopelėms; tvarko organizacijos archyvą;

§ 12. **Antrasis raštininkas** rašo Centro Tarybos posėdžių protokolus, padedant kuopelių raštininkams įrašinėja ir registruoja organizacijos narius, laiko adresų biūrą.

§ 13. **Iždininkas** laiko organizacijos iždą ir atsako už jį, atlieka visus organizacijos piniginius reikalus, surenką 10% pajamų iš kuopų į organizacijos iždą; išranda būdų iždui padidinti; kas trečias mėnuo duoda Centrui iždo apyskaitą.

§ 14. **Centro Revizijos Komisija** kontroliuoja darbus At-kų Centro Tarybos, kuopelių, kuopų, visų įstaigų, komisijų ir žmonių, dirbančių organizacijos vardu.

§ 15. Ateitininkų organizacija turi savo **antspaudą**.

§ 16. Organizacijos kuopos, nuolatinės įstaigos ir komisijos **gali turėti savo antspaudus**, panašius organizacijos antspaudui, kuriame turi būti pažymėtas kuopos, įstaigos ar komisijos pavadinimas.

§ 17. **Organizacijos kuopos sutvarkymas:**

Kiekvieno miesto ateitininkai sudaro kuopą, kuri turi bendrą knygyną ir iždą. Organizacijos turtą sudaro: narių įnašos, aukos, ir kitos pajamos gaunamos organizacijos reikalui. Kuopa gali skirtis mažesnėmis kuopelėmis, kurios savo visuotinuose susirinkimuose renka vietinę Tarybą, visiems kuopos darbams tvarkyti, ir Revizijos komisiją ne mažiau, kaip iš trijų asmenų.

P a ž y m ė j i m a i: 1. Visuotinas susirinkimas esti teisėtas atvykus 2/3 kuopos narių. Antras iš eilės susirinkimas visumet teisėtas.

2. Žmonės, dauguma balsų išrinkti į Tarybą, pasiskirsto tarp savęs pareigas.

3. Visuotinas susirinkimas gali rinkti vietos laikraštėlio redakciją, komisijas, delegatus ir asmenis dirbančius kuopos vardu.
4. Visuotinas susirinkimas turi teisės perrinkti Tarybą ir kitus jo rinktus asmenis ar komisijas.
5. Visuotinas susirinkimas, remdamasis pagrindiniais organizacijos dėsniais, nustato kuopos vidaus gyvenimo tvarką ir išdirba technikos dalykams tvarkyti smulkesnių įstatų.

§ 18. **Atskiros kuopos ar kuopelės**, dirbančios įvairiose vietose turi teisę tvarkyti savitarpio reikalus kaip tinkamos.

§ 19. **Nesusipratimai** Ateitininkų organizacijos reikalais rišami trečiųjų teismo.

§ 20. Ateitininkų organizacija turi susišelpimo įstaigą, kuri vadinasi **„Ateitininkų Susišelpimo Fondas“**, ir leidžia savo organą **„Ateitį“**.

Lietuvių Katalikų Moksleivių Ateitininkų Organizacijos N. Kuopos Įstatai.

„Visa Atnaujinti Kristuje“.

§ 1. **Kuopos tikslas:** sukurti Katalikų moksleivių kuopą, kad bendromis pajėgomis:
a) mokslingai sau aiškinti krikščionių Rymo Katalikų pasauležiūrą ir stengtis pažinti jai priešingas pasauležiūras;
b) auklėti savo narių tarpe krikščionių doros jausmą ir supratimą;
c) eiti mokslus ir šviestis;
d) rengtis visuomenės darbininkais, remiantis Katalikų tikybos, tautybės ir demokratingumo principais.

§ 2. **Kuopos sąstata:**
a) Tikras narys gali būti lietuvis moksleivis (bernaitis ar mergaitė) išpažystąs pagrindines Rymo Katalikų Bažnyčios tiesas ir prisilaikąs jų gyvenime.

b) turįs mažiausia 15 metų amžiaus, arba šiaip jau išėjęs 4-ias klesas, arba kitą tolygų mokyklos kursą.

Pažymėjimas: Narys, išstojęs iš mokyklos, arba išėjęs jos mokslą gali būti narys patarėjas.

§ 3. **Nario pareigos:**

a) Aktingai dalyvauja kuopos gyvenime, vykdo visus jos nutarimus, rengiasi ir pratinasi visuomenės darbą dirbti;

b) uoliai gina reikale ateitininkų vardą, rodo pavyzdį, perspėja draugus - es, kurie gyvenime nusižengia savo principams;

c) laiko gilioj paslapty visus kuopos reikalus;

d) kiekvieną mėnesį įmoka į kuopos iždą visuotinojo susirinkimo paskirtą nario mokesnį.

Pažymėjimas: Kuopelės Valdyba neišsigalinčius narius gali paliuosuoti nuo mokesnio.

§ 4. **Kuopos sutvarkymas** (organizacija):

a) N. kuopos ateitininkai sudaro vieną bendrą kuopą, kuri savo visuotinajame susirinkime renka 5-ių asmenų Tarybą, 3-jų asmenų Revizijos Komisiją Fondo Komisiją, komisijas ir asmenis, dirbančius kuopos vardu;

b) kuopa skirstosi kuopelėmis;

c) kuopelė renka iš savo narių tarpo Valdybą, kuopelės reikalams tvarkyti.

Pažymėjimas: kuopa, susidedanti iš 20—25 asmenų, kuopelėmis nesiskirsto.

§ 5. **Tarybos pareigos:**

a) Rūpinasi visais kuopos ir idejos reikalais;

b) Kuopos Tarybos nariai lankosi kuopelių, sekcijų ir įvairių komisijų susirinkimuose;

c) taiko narius, kurių nesusipratimai liečia kuopos gyvenimą;

d) šaukia nors du kartu metuose visuotinus kuopos susirinkimus ir patiekia jiems programą;

e) daro savo posėdžius kas dvi sąvaiti kuopos, idejos ir technikos reikalams aptarti, kuriuose dalyvauja kuopelių pirmininkai, komisijų, sekcijų ir k. įgaliotiniai, kviečiami Tarybos pirmininko.

Pažymėjimas. Narių ir Tarybos su kuopelėmis nesusipratimai, rišami trečiųjų teismo.

§ 6. **Kuopos Tarybos su kuopelių, sekcijų, komisijų ir k. pirmininkais posėdžių kompetencija:**

a) Išklausyti kas antra sąvaitė kuopelių apyskaitos ir nurodyti darbavimosi paklaidos;
b) tarti ir vykinti gyvenime sumanymai, remiantis ateitininkų programa ir įstatais;
c) tarti taktika ir santykiai su kitomis srovėmis;
d) avansuoti reikale iš iždo lėšų kuopelių ir sekcijų reikalams;
e) tvirtinti ir apriboti svarbesni Kuopos Tarybos posėdžių nutarimai ir sumanymai;
f) išklausyti kas trečias mėnuo iždo ir knygyno apyskaitos ir duoti jų prižiūrėtojams patarimų;
g) rinkti arba skirti reikale komisijas ir asmenis jos reikalais rūpintis.

Pažymėjimas: Kuopos Tarybos su kuopelių, sekcijų ir k. pirmininkais susirinkimų nutarimai yra priverstini, kuomet juos dauguma kuopelių patvirtina.

§ 7. **Pirmininko pareigos:**

a) Šaukia Kuopos Tarybos posėdžius ir susirinkimus, kuriuose pirmininkauja ir patiekia jiems programą;
b) rūpinasi įgyvendinti visuotinojo kuopos ir Tarybos susirinkimų nutarimus;
c) duoda įsakymų ir patarimų kuopelių valdyboms, sekcijų pirmininkams ir atskiriems nariams;
d) praneša Revizijos Komisijai Kuopos Tarybos susirinkimo metą;
e) reikale, pasitaręs su sekcijų bei komisijų pirmininkais, gali šaukti jų susirinkimus.

§ 8. **Vice - pirmininko pareigos:**

Padeda pirmininkui ir jam nesant eina jo pareigas.

§ 9. **Raštininko pareigos:**

a) Rašo Tarybos protokolus, už kurių tvarką atsako Revizijos Komisijai;
b) rašo visus bendrus kuopos raštus;
c) užrašinėja ir registruoja kuopos narius;

d) surankioja į archyvą referatus, protokolus, laikraštėlius ir kitus raštus, juos tvarkydamas;
e) dalina kuopelėms referatų;
f) rengia kuopos darbo apyskaitą;

Pažymėjimas: Už archyvo tvarką ir sveikumą atsako visuotinajam kuopos susirinkimui ir Reviz. Komisijai.

§ 10. **Iždininko pareigos:**

a) Laiko iždą ir už jį atsako;
b) rūpinasi narių įrašu, aukų rinkimu ir ieško priemonių iždui pagerinti;
c) turi žinioje visus kuopos piniginius reikalus ir pristato pajamų ir išlaidų patikrinamuosius domentus;
d) duoda kas trečias mėnuo Kuopos Tarybos susirinkimui platesnę iždo apyskaitą.

§ 11. **Knygininko pareigos:**

a) Rūpinasi didinti ir tobūlinti knygyną ir dalina knygas;
b) kuopelių raštininkų padedamas rūpinasi laikraščių ir organo parsiųzdinimu ir dalinimu;
c) atsako už knygyno sveikumą ir tvarką.

§ 12. **Revizijos Komisijos pareigos:**

a) Lanko kuopos ir kuopelių susirinkimus;
b) peržiūri visą kuopos, kuopelių ir sekcijų darbą, protokolus, apyskaitas, iždo ir knygyno padėtį ir radę netvarkos du kart perspėja, trečią kart praneša Kuopos Tarybai;
c) Daro reviziją nemažiau 2-jų kartų metuose ir duoda savo darbo apyskaitą visuotinajam kuopos susirinkimui;
d) visas rašto apyskaitas, protokolus ir kitus revizuojamus raštus paėmusi gali pasilaikyti neilgiau 3-jų dienų.

§ 13. **Kuopelės Valdybos pareigos:**

a) daro posėdžių (be protokolų) kuriuose tariasi kuopelės reikalais;
b) nustato kuopelės susirinkimų laiką ir programą;
c) rengia visuotinajam kuopos susirinkimui apyskaitą.

§ 14. **Kuopelės pirmininko pareigos:**

a) Suieško susirinkimui vietą ir praneša ją kuopelės nariams, Rev. Komisijai ir Kuopos Tarybos pirmininkui dviem dienom prieš susirinkimą.

b) dalyvauja Kuopos Tarybos susirinkimuose, kas dvi sąvaiti smulkiai praneša kuopelės darbo apyskaitą ir narių skaičių ir referuoja kuopelės susirinkimuose jos nutarimus.

c) rūpinasi surinkti nario įnašus;

d) atsako už kuopelės darbą ir vidaus gyvenimo tvarką;

e) kiekvieno susirinkimo pabaigoje tariasi su nariais del sekančio susirinkimo programo ir laiko;

f) tariasi su Kuopos Tarybos nariais kuopelės darbuotės reikalais.

§ 15. **Vice - pirmininko pareigos:**

Padeda pirmininkui ir, kada jo nėra, eina jo pareigas.

§ 16. **Raštininko pareigos:**

a) Rašo kuopelių susirinkimų protokolus ir atsako Rev. Komisijai del jų tvarkos;

b) surašo kuopelės narius;

c) rūpinasi organo padalinimu kuopelės narių tarpe.

d) įduoda Kuopos Tarybos raštininkui kuopelės rašytus referatus ir protokolus.

§ 17. **Sekcijos:**

a) Kuopos narių būrelis, kuris ypatingai interesuojasi kokia nors mokslo, literatūros, dailės, filosofijos, paidagogikos ir k. šaka, sudaro sekciją.

b) Sekcijos nariu gali būti tiktai tas, kuris gali aktingai vykinti jos programą.

c) Sekcija ne rečiau, kaip vieną kartą dviejose sąvaitėse daro savo susirinkimus;

d) sekcija nusistato darbo programą, kurią praneša Tarybai.

e) Reikale sekcijos gali daryti bendrų susirinkimų.

P a ž y m ė j i m a s: Kiekviena sekcija gali turėti prie Tarybos iždo ir knygyno savo skyrių.

§ 18. **Sekcija renka:**

a) pirmininką, kuris: 1) šaukia sekcijos susirinkimus,

nustato programą ir juose pirmininkauja; 2) tvarko parašytuosius referatus ir juos iduoda Tarybos raštininkui; 3) atsako del sekcijos darbavimosi ir tvarkos.

b) raštininką, kuris: 1) nesant pirmininko eina jo pareigas; 2) rašo susirinkimų prototokolus ir kitus raštus ir atsako del jų tvarkos Revizijos Komisijai; 3) kas mėnuo duoda Tarybai darbo apyskaitą.

§ 19. Kuopa palaiko **ryšius su esančiais Ateitininkų Organizacijos Centrais.**

§ 20. **Fondo reikalai.**

a) Fondo Komisija rūpinasi visais Fondo skyriaus reikalais;

b) Fondo Komisija padeda Fondo Komitetui ir darbuojasi su juo kontakte.

IZ. DORIAUS

Šis tas iš „Sąjungos" praeities.

(Dešimties metų sukaktuvėms — 1910 — 1920 m.).

Sekusiam Rusų gyvenimą neabejotina, jog negacijos, vėliau pavadintos visiems žinomu nihilismo terminu, embrionas pažymimas jau 40-ais metais praėjusiojo šimtmečio. Šešiasdešimtaisiais, o dar labiau aštuonesdešimtaisiais metais ši pakraipa randa daug pritarimo, ypač jaunosios inteligentijos ir studentijos tarpe. Minetą laikotarpį vien tik ir buvo girdėt obalsiai: eit į žmones, šviesti liaudį! O šviesti žmonės reiškė tą pat, ką griauti seni, tradicininiai įsitikinimai ir vykinti nauji obalsiai, kuriais tuomet skambėjo vakarų Europa. Šie obalsiai buvo ne kas kita, kaip materializmas, pozitivizmas, ir ankštai su pirmais dviems susirišęs socializmas.

Štai atmosfera, kurioj tenka gyventi mūsų godiems, mokslo ištroškusiems jaunuoliams.

O kam, bent paviršium apsipažinusiam su pagrindiniais psichologijos dėsniais, neaišku, kad apystova daro didžios įtakos kiekvieno, ypač jauno žmogaus sielai. Taigi nė kiek nenuostabu, kad mūsų rytuose mokslo iešką vyrukai apsikrečia tais „izmais", kurių buvo prisigėrę jų draugai — rusai studentai.

Yra psichologijoj nustatyta, jog kiekvienas įvaizdis — ideja būtinai veržias realizuotis. Tai gražiausiai patvirtina pirmoji mūsų inteligentų karta, Rusuose mokslą baigusi. Kadangi nebuvo leista mūsų šaly gimtąja kalba rašyti, minėtieji rusų mokyklos auklėtiniai gyvu žodžiu daigina svetur pasisavintus dievaičius, o virtus geresnioms aplinkybėms, spiečias prie „Varpo“ ir tenai tautybės rūbuose platina savo idejas, griaudami tai, ko nekentė — religiją.

Atgavus spaudą, jaunesnieji, „Varpo“ bendraminčiai, šiek tiek daugiau už savo pirmtakūnus varpininkus atvėsę tautybės žvilgiu, susimeta į „Aušrinę“.

Tezis tur savo antitezį. Per toli nuritėjusi neigiamoji banga anksčiau ar vėliau turėjo į gyvenimą pašaukti kitą, sau priešingą bangą. Jei tezis buvo neigimas — antitezis turėjo būt teigimas. Prieš aušrininkus stoja ateitininkai.[1]).

Šių atsiradimui, plėtotei kaip tik noriu skirti kelis žodžius.

Jau pačio „Varpo“ laikais buvo kilus varpininkams priešinga srovė, kuria buvo susirūpinę Petrapilio Kunigų Akademijos lietuviai studentai, pasikesinę šiuo svarbiu reikalu užmegsti ryšių su Vilniaus, Kauno ir Seinų Seminarijų auklėtiniais. Prie manyto draugės darbo — laikraščio įkūrimo — neprieita, nes jaunas ką tik Žemaičių Seminariją baigęs Kun. J. T u m a s, lyg ir pamiršęs draugų nutarimus, ėmė leisti „Tėvynės Sargą“.[2]).

Aišku, kad rimtas laikraštis redaguot reikalauja ne mažo mokslo ir tvirtų, gerai pagrystų principų. Suprasdami šį reikalavimą, Petrapilio akademininkai daro dar vieną rimtą žingsnį. Nutaria siūst į užsienį baigiantį Akademiją studentą, šiandien žinomą apologetą — profesorių Pranciškų B ū č į, kuris, baigęs mokslą, turėjo apsigyventi Prūsuose, kad leistų laikraštį. Kiek mums žinoma, prof. Pr. Būčiui skiriamas darbas neteko dirbt taip pat ir Kun. Tumo „Tėvynės Sargas“ neilgiausiai tegyveno. Mirus „T. Sargui“, jo keliami idealai lyg ir buvo pamiršti, ar bent aikštėn nebekeliami. Kam pirmam atėjo į galvą

---

[1]) Ateitininkais nuo „Ateities“ organo iš pat pradžių vadinos tik vidurinių mokyklų moksleiviai. Aukštesniųjų mokyklų studentai buvo sudarę vadinamąją „Sąjungą“. Kadangi „Sąjungos“ atsiradimas ir darbuotė pagimdė ateitininkus, šie šiandie plačiau žinomi ir apima taip studentus taip ir vidurinių mokyklų mokinius, tad ateitininkus statau priešpriešiais aušrininkams.

[2]) Žiūrėk Iz. Gustuko straipsnį: „Lietuvių spauda iki 1914 m. balandžio 24 d. 1914 m. „Ateities“ 4 N.

mintis telkti jaunuoliai po katalikybės vėliava — nežinia. Atsišaukime į „Draugus Studentus“ minima, jog kai kurie draugai kreipęsi į Louvain'o universito studentus lietuvius, prašydami, kad šie pasirūpintų „Lietuvių Katalikų Sąjungą“ (? Red.) įkurti. Liuveniečiai jiems pakištą projektą mieliai priėmė ir tuoj ryžos organizuoti katalikiškąją studentiją. Tam tikslui sudarė organizacinį komitetą 1909 m. spalių 28 d., kuriame buvo minėtojo universito studentai: Galdikas, Viskantas, Maliauskis, Kuraitis.

Tą pačią spalių 28 dieną buvo sudaryta komisija, kuri turėjo lietuvių Katalikų Moksleivių Sąjungai parašyt įstatus 1909 m. lapkričio 7 dieną įstatai jau buvo išdirbti, 9 d. lapkričio peržiūrėti ir grąžinti organizaciniam steigiamosios sąjungos Komitetui. Lapkričio 11 d. redakcijos komisija patiektus įstatus priėmė ir jau lapkričio 17 d. įstatų klausimas paskutinai buvo baigtas. Gruodžio 2 d. „Atsišaukimas į draugus Studentus“ ir įstatai jau buvo atsiūsti Friburgo lietuvių studentų draugijai „Rūtai“ ir Petrapilio Kunigų Akademijos Studentams, o po dviejų dienų t. y. gruodžio 4 d. toks pat atsišaukimas ir išdirbtieji priimti įstatai pasiūsti į Krokuvą ir Rymą.

Iš Friburgo „Rūtos“, Petrapilio Akademijos Studentų ir Liuveno lietuvių studentų draugijos vardu „Lietuva“[1]) gauta pritarimi atsakai[2]). Rymiečių vardu atsakė Rėklaitis, jog jie (su savo draugu, Rymo universito studentu lietuviu) negalį prie „Sąjungos“ prisidėti ta forma kuria ji buvo organizacinio komiteto paduota. Jei „Sąjungą“, kaipo katalikišką organizaciją, legalizuotų bažnytinė vyriausybė, tad jie, girdi, priklausytų būdami „membra adhaerentia“, t. y būdami pasingi nariai mokėtų reikalingas įnašas, domėtųs jos gyvenimu ir savo rašiniais šelptų Lietuvos laikraščius.[3]).

Besitvarkančiai Katalikų Studentų organizacijai reikėjo rinkti Valdyba, nuskirti gyvenamoji vieta.

Tam tikslui organizacinis komitetas sausio 29 d. 1910 m. kreipėsi į prie Sąjungos priklausančias draugijas ir asmenis, prašydamas parodyti Sąjungos Valdybai asmenis

---

[1]) Reikia pastebėti, kad liuveniečiai studentai turėjo akademinę „Lietuvos“ draugiją.

[2]) Pritarimas šių draugijų atsakas dar nereikia suprasti jų įstojimu į „Sąjungą“.

[3]) Reklaičio laiškas 1909 m. XII. 31 L. K. S. Organizaciniam Komitetui. — Žiūrėk Friburgo Lietuvių Studentų Akademinės draugijos „Lithuania“ arkyvo 52 №, skyrių I, įvardintą „Rymo Universito studentų laiškai“.

ir vietą. Friburgo „Rūta“ „Sąjungai“ vietą pažymėjo Šveicarų Friburgą, kur tuo metu būta daugiausia lietuvių studentų [1]) bet Liuveno „Lietuvai“ parodžius „Sąjungai“ vietą Liuveną, Krokuvos studentams lietuviams su tuo sutikus ir „Rūta“ nusileido.[2]).

1910 m. vasario 19 dieną sudarysa „Sąjungos“ Valdyba, kurios nariai buvo Liuveno universito lietuviai studentai: Galdikas (pirmininkas), Kuraitis (raštininkas), Maliauskis (iždininkas) ir jo pavaduotojas Viskantas.

Neilgai teteko darbuotis išrinktajai Valdybai, nes jau 1911 m. kovo 12 d. nutarta „Sąjungos“ Valdyba perleisti pasauliniams studentams[3]) Dovydaičiui, Draugeliui, Kairiūkščiui ir Tiškui. Tų pačių metų liepos 15 dieną įvyko visuotinas „Sąjungos“ susirinkimas (kurioj vietoj? Red.), kuriame nutarimas įvykinta, t. y. išrinkta nauja Valdyba, susidedanti iš Pr. Dovydaičio (pirmininkas), E. Draugelio (iždininkas), ir Kauno (raštininkas).

Savo mintims skleist artimesniame ir tolimesniame tarpe būtinai reikalingas organas. Juo pradėjo rūpintis dar senoji, Liuveniškė, „Sąjungos“ Valdyba.

Laikraščio mintį ir išdirbtą projektą buvo pagaminęs Kijevo universito Studentas Tiškus. Sumanymas gražus, reikalingas, tad visų buvo priimtas. Kilo klausimas, kur ir kaip organus leidus. Studentas Tiškus ir Friburgo „Rūta“ [4]) buvo linkę matyti moksleivių organą einantį „Vilties“ priedu. Gi kitų noréta, kad katalikų studentų laikraštis eitų prie „Draugijos“.[5])

Taip besiderint vis delto rūpintasi pačio laikraščio leidimu. Laikraščiui vesti buvo kviečiami pasauliniai studentai, o Pr. Dovydaičiui buvo pavesta sudaryti laikraščiui redakcija [6]). Pr. Dovydaitis sutiko. Naujas organas — „Ateitis“ — pasirodė draug su penkiasdešimtu „Draugijos“ numeriu. [7]).

Rugpiūčio m. 8 dieną 1912 m. įvyko visuotinas „Sąjun-

---

[1]) Laiškas 1909 m. XII. 7 rašytas liuveniečiams.

[2]) laiškas rašytas 1910 I. 21.

[3]) „Rūta“ ir gi sutiko. Žiūrėk Dailidės atviruką Kuraičiui 1911 m. III. 17.

[4]) „Rūtos“ laiškas 1911 m. 23. II „Sąjungai“ rašytas.

[5]) Liuvieniečių laiškas, 1910. II. 22

[6]) Laiškas 1910. XI. 2.

[7]) Maskviečiai be „Sąjungos“ Valdybos žinios (Valdyba dar buvo Liuvene) susitarė su Kaunu ir nusprendė, jog jų laikraštis tur pasirodyt su 50 Draugijos numeriu. Laišk. 1911. III. 12 „Rūtai.“ Pasirašė „Sąjungos pirmininkas Galdikas.

gos“ susirinkimas (kurioj vietoj? R e d.), kuriame buvo priimti 9 nauji n a r i a i. Iš atstovų pranešimų matyt, jog „Sąjunga“ jau tuo laiku turėjo skyrių Dorpate, Kijeve, Petrapily (akademininkai), Friburge, neskaitant atskirų studentų iš Halle's (Stulginskas). Innsbruk'o (Bakšys), Kazan'ės (J. Kairiūkštis), Kijevo (Tiškus), Krokuvos (Kosinskis, Čepulevičius), Müncheno (Jurgutis), Petrapilio (Noreika). Rymo (Kazakas, Rėklaitis, Šova, Šultė).[1])

Be studentų jau buvo susiorganizavusių vidurinių mokyklų moksleivių „ateitininkais“ vadinamų. Tais pačiais 1912-ais metais birželio 8 ir 9 jie buvo net padarę savo visuotinąjį susirinkimą (kurioj vietoj? R e d.), kuriame dalyvavo 4 8 2 žmonės.

Susirinkime paaiškėjo jog įvairiuose didesniuose Lietuvos miestuose būta 250 suorganizuotų narių ir 60 prisidėjusių. Visos kuopos, išskyrus 1-2, turėjo savo knygynus, skaitė reteratų, palaikė organą „A t e i t į“, kurią rūpinos gerinti, ypač beletristiškos skyrių, įvesti visuomenės darbuotės apžvalgą, pridėti bibliografijų ir recenzijų skyrių.

Idejiniams „Sąjungos“ pagrindams sutvirtėjus, pradedama rūpintis, kad „Sąjungos“ nariai ir ateitininkai su bendraminčiais būtų medžiaginiai aprūpinti. Tam tikslui buvo nuspręsta tartis su „Motinėlės“ Valdyba Kaune, kad josios duodamos pašalpos nebūtų skiriamos tiems kandidatams, kurių nepažymės „Sąjungos“ Valdyba.

Taip „Sąjungos“ darbuotas iki 1912 m. einant liuveniečių išdirbtąja programa, kurios forma paskiau buvo pakeista. Tuose įstatuose šiaip apibrėžiamas „S ą j u n g o s“ t i k s l a s: „padėti lietuviams katalikams studentams sąmoningiau suvartot jų mokslo jėgas ir sutvarkyti skiriamą jiems medžiagos pašalpą, kad geriau prisirengtų prie kultūros darbo Lietuvoj.“

P r i e m o n ė s: organizuoti lietuvių katalikų studentija, stengtis išdirbti tarp narių kiek galima bendresnes pažiūras į kultūrinį darbą Lietuvoj. Organizuot bendrą lietuvių katalikų studentijos raštinį darbą. Reikalui esant rūpintis surasti nariams medžiaginės pašalpos“.[2])

Tuomi tarpu tiek.

---

[1]) laiškas rašytas „Rūtai“ 1911. IX. 7.

[2]) Lietuvių Kat. Studentijos įstatai 1-mų metų, 1. p. Žinios imtos iš Liuveno archyvo, kurs, visiškai sumažėjus lietuvių studentų skaičiui, pargabentas į F r i b u r g ą ir padėtas Friburgo lietuvių studentų draugijos „Lituanijos“ (pirmiau „Rūtos“) archyve vokoj 50 №, kurs įvardintas: „Louvain'o lietuvių studentų dokumentai ir korespondenciją“.

Būtų gera, kad maskviečiai (Dovydaitis, Draugelis), vedusieji „Sąjungą“ ir redagavusieji „Ateitį“, aprašytų „Maskvos laikotarpį“ t. y. tą laikotarpį, kada „Sąjungos“ centras buvo parkeltas į Maskvą. Apie tą laikotarpį Friburgo „Lituanijos“ archyve nėra jokio dokumento.

ANTANO MATULAIČIO

Iš Ateitininkų darbuotės Didžiojo Karo metu.

I. Ateitininkai Lietuvoj.

Didysis pasaulio karas sutrukdė besiplečiančią kultūrą. Sustojo į milžiną kovą pasaulio galiūnai, mėgindami savo jėgas, ieškodami išplėsti savo hegemonijos plotus, nukariauti didesnes prekybos rinkas ir pramonei surasti platesnę darbo dirvą. Suskambėjo kardas, suūžė armotų balsai, pasiliejo žmonių kraujas — militarizmo ir kapitalizmo auka. Kūmštis, prievarta, žvėriškumas ir didžiausia vienų kitų savitarpio neapykanta pradėjo reikštis žmonijos gyvenimo santykiuose. Jausmas nukariavo protą, vienos tautos žmonės kariavo prieš vienas kitą. Pasaulio galvočiai rūpinosi vien tik kaip galint daugiau surasti priemonių iššūdyti žmonėms. Mokslo išradimai buvo vartojami žmonių gyvybei atimti. Kultūros darbas sustojo. Jisai padarė vietą visą naikinančiam karui, kurio žaizdų neišgydys ilgi ateities sunkaus darbo metai.

Karas labiausiai palietė mūsų lietuvių tautą. Pirmi baisiojo karo garsai pasigirdo mūsų tėvynėj ir visą laiką be paliovos jie gaudė, draskė žmonėms dirksnius, nedavė ramaus darbo dirbti. Mūsų žmonės buvo ištremiami iš savo namų, sodžiai sudeginami. Visas turtas pasilikdavo likimo laimei. Daugelis žmonių, kurie prieš karą gerai gyveno, karo buvo taip suvarginti, jog šiandien su visa savo šeima turi didžiausį vargą kęsti, turėdami sau vien plikos žemės plotą. Karas palietė visus gyvenimo pašalius. Visur paliko neišdildomų žymių. Mums čia svarbu pažiūrėti, kaip jisai atsiliepė moksleivijos sielose, kaip ji gyveno, ką mąstė ir kokius darbus dirbo karo metu.

Prasidėjus karui, mokslas sutrūko. Daugiausia moksleivijos (kalbu tik apie lietuvius) buvo Suvalkų žemėj.

Čia mokslas normingai negalėjo prasidėti. Visi buvo susirūpinę karo padariniais. Netolimas armotų kaukimas neleido rimtai pradėti darbą. Nežiūrint to, vis delto buvo mėginama 1914 ir 1915 metais pradėti mokslas. Apie ateitininkų darbuotę tuo metu maža kas tegalima pasakyti. Atmenu, 1914 metais, kada prasidėjo Mariampolės gimnazijoj mokslas, susirinko ateitininkų būrelis pasitarti, kas dirbti. Darbas buvo pradėtas. Buvo nutarta išleisti rankraščiu savo laikraštėlis. Rodos, ar tik ne du numeriai išėjo. Be to, buvo pradėta rengti loterija. Surinkta šiek tiek „fantų" ir keliolika bilietų parduota. Bet užėjusi karo audra sutrukdė pradėtąjį darbą. Dauguma moksleivių, surišę visą savo turtą į ryšulį, traukė per sniegą ir pusnį Vilniaus link. Kiti išsiskirstė į kaimus į tėvus.

Ar buvo pradėtas darbas kituose miestuose, tikrų žinių neturim. Reikia spėti, kad ir tenai šioks toks darbas ėjo. Sunku surasti žinių, nes tada ateitininkų organizuotė nebuvo sucentrinta, neturėjo savo centro, kuris visą ateitininkų darbuotę būtų sekęs ir tvarkęs. Reikia pažymėti, kad Lietuvoj dar tada jaunutė ateitininkų organizuotė nesuskubo susicentrinti, nors tam tikslui buvo daroma pastangų. Tas darbas, kaip pamatysime toliau, buvo atliktas ištremtųjų į Rusus moksleivių. Žinau, kad Vilniuje buvo ateitininkų gana gerai darbuojamasi. Kada iš Suvalkų krašto ištremtoji moksleivija susirinko Vilniuje, darbas sekės pradėti sparčiau varyti. Bet vis delto didelių vaisių nedavė. Buvo daromi susirinkimai, rengiamos paskaitos, keliami vakarai, koncertai ir visokių rūšių pasilinksminimai. Darbas nebuvo visai išplėstas, nes daugelis ateitininkų, kurie buvo organizuoti kituose miestuose, nieko nežinojo apie ateitininkų darbus Vilniuje ir niekur nebuvo kviečiami.

Dauguma moksleivių, būdami Vilniuje, gyveno Lietuvių Komiteto nukentėjusiems del karo šelpti laikomuose bendrabučiuose. Kada vokiečiai ėmė eiti gilyn į Lietuvą ir artinosi prie Vilniaus, kada visiems buvo aišku, jog rusų beginklė kariuomenė neatsilaikys prieš vokiečius, Lietuvių Komitetas nusprendė išvežti moksleivijos bendrabučius į Rusų gilumą. Vietą surado Voroneže. 1915 metais, pradžioje rugsėjo mėnesio didelis moksleivijos būrys su visais bendrabučių rakandais susėdo į traukinį ir paliko Lietuvą. Mažutė moksleivijos saujelė, vos tik keli, liko Lietuvoj laukiamojo vargo vargti. Dauguma moksleivių, pasitikėdami Komiteto pažadais šelpti juos ir Rusuose, iškeliavo toliau mokslų tęsti.

Pasilikusieji Lietuvoj moksleiviai, vokiečių kumštiesspaudžiami, jokio srovės, idejos darbo dirbti negalėjo. Ateitininkų organizuotė beveik mirė, geriau sakant susnūdo. Vyresniųjų klesų moksleiviai ir studentai pradėjo kitą darbą dirbti—jie mokė ar gimnazijose ar mokyklose—vienintelė dirva, kurioj vokiečiai šiek tiek leido dirbti.

1916 metais, liepos mėnesį, vėl pradėjo eiti moksleivijos mėnesinis laikraštis „Ateitis", sustojusi normingai ėjus nuo 1914 metų. Tai buvo vienintelis, prie vokiečių okupacijos ateitininkų dvasios gaivintojas. Ateitininkų darbuotės nežymu. Gimnazijose mokslas buvo tik 4-rių—5 (daugiausia) klesų. Mokytojų kursuos, kuriuos vokiečiai gausiai steigė, ateitininkų, kaip ir kitų srovių, darbo nebuvo žymu. 1916-tų m. „Ateities" 1-me № mes randame šiek tiek žinių iš moksleivijos gyvenimo. Taip antai Krakenavoj Velykų antrąją dieną moksleivių buvo iškeltas vakarėlis. Vilniuje buvo leista moksleivijai daryti pasivaikščiojimų. Korespondencijose nėra nieko, nei apgraibomis neminima apie ateitininkų darbuotę. Vokiečių priespauda ir militarinė valdžia neleido ateitininkams varyti savo darbo. Kitos srovės dar mažiau, teisingiau sakant, nieko nedirbo.

„Ateitis" irgi tenkinosi vien nuo gyvenimo tolimais, atitrauktais dalykais. Aišku, dirbta, kas galėta: ką vokiečių cenzūra leido, tą rašė. Vis delto reikia pažymėti, kad „Ateitis" vokiečių viešpatavimo metu Lietuvoj suvaidina įžymią rolę ateitininkų darbuotėj. Ji atminė ateitininkams, kad nors sunkius laikus gyvename, bet vis delto dvasia nemiršta, ir ateis laikas, kad ateitininkų srovė, kaip pirma, vėl stos į darbą ir, sustiprinusi jėgas, atsieks savo tikslo — V i s a a t n a u j i n s K r i s t u j e.

Juo toliau, juo labiau prasideda Lietuvoj gyvumas. Jau 1918 m. prasiplečia gimnazijos, jau matyti pradėtas darbas, ir ateitininkų tarpe organizuotė atgyja. Jau įsigyvuoja jaunutės ateitininkų kuopelės. Jų vedėjai, visa siela, buvo gimnazijose mokytojaujantieji ateitininkai. Pasirodo vis dažniau keliamieji vakarėliai. „Ateitis" pasidaro gyvesnė. Įeinančios į ją žinios apie moksleivių gyvenimą, jo kritika, daro artimesnę moksleiviams. Jau kovo mėnesį skaitome korespondencijų, kuriose aiškiai yra pažymima apie moksleivius, kaipo ateitininkus. Susikuria ateitininkų kuopos Vilniuje, Kaune, Mariampolėj, Panevėžy ir kitose vietose, kur yra gimnazijos. Kuopelės pradeda savo darbą. Jų darbas liečia grynai lavinimosi programą ir pasilinksminimų vakarėlių kėlimą. Platesnio-

visuomenės darbo jie nebuvo pasibrėžę. Gyvenimo sąlygos taip susidėjo, jog moksleiviai nei kiek nebuvo prityrę visuomenės darbo, ir dauguma mūsų inteligentijos kaip tik buvo nusistačiusi, kad moksleiviams vien knygos, o ne „politikavimas“ turį rūpėti. Tas nusistatymas visur įsigalėjęs. Čia reikia pažymėti, kad tuo metu, kada jau ateitininkai buvo kiek susiorganizavę, aušrininkų ir kitų darbuotės nepastebime.

Ilgainiui atsiradus progai susižinoti su Lietuva, Rusuose esantieji moksleiviai ateitininkai pratiesia savo ranką čia likusiems draugams. 4-me 1918 m. „Ateities“ N ry skaitome kartą Rusų ateitininkų atsišaukimą į Lietuvoj esančius draugus ateitininkus. Kitame „Ateities“ n-ry Gabr. Taučius rašo apie ateitininkus Rusuose, pabrėždamas jųjų darbo charakteringąsias puses. Tolisu prasideda ateitininkų gryžimas į Lietuvą. Čia prasideda ateitininkų darbuotėj naujas periodas, apie kurį teks kalbėti vėliau.

II. Ateitininkai Rusuose.

Bendros pastabos.

Vokiečiams Lietuvą paėmus, dauguma moksleivijos išvažiavo į Rusus. Lietuvių Komitetas nukentėjusiems del karo šelpti, kaip jau minėta, Vilniaus bendrabučius išgabeno į Voronežą. Čia, aišku, susispietė dauguma moksleivijos. Kituose miestuose taip pat susirinko po mažą moksleivių būrelį. Įsteigtuose moksleiviams bendrabučiuose Komitetas davė visą laikymą ir reikalingus mokslui dalykus Rusuose moksleiviai buvo likę be lėšų: tie visi spietėsi apie Komitetus ir bendrabučius.

Kaip audros nulaužta nuo medžio šakelė, taip moksleiviai iškeliavę į Rusus jautės neramiai, nežinojo, kaip reikės gyventi, kas dirbti. Atsiradę nelietuvių tarpe, sudarė tampresnį būrelį, iš karto nesidalindami į sroves, bet bendrai ar tautinei idejai, ar kovai su Komitetu, jo režimu ir iš dalies netvarka. Kaip paprastai, ypatingose gyvenimo sąlygose tautinis jausmas nustelbia kitus, ir noras „bendro darbo“, kurs paprastai sunkiai įmanomas, iš karto suartina ir skirtingus žmones. Taip atsitiko ir Rusuose, ypač Voroneže. Pagyvenę šiek tiek bendrabučiuose pradėjo daryti susirinkimų protestui prieš įvedamą tvarką. Tuose susirinkimuose dalyvaudavo visi. Bet taip neilgai tęsėsi. Tuojau prasidėjo srovinis darbas. Iš karto jisai maža kuo tesireiškė. Ateitininkai, išsimėtę po ben-

drabučius, iš visų Lietuvos kampų susirinkę, pirmiau tarp savęs jokių ryšių neturėję, pradėjo pamaži savo darbą varyti. Mažas draugų būrelis, susirinkęs kabmary pradėjo tartis, kaip varyti darbas. Prasidėjo, kaip visada, nuo paprastų rašinėlių skaitymų. Susirinkdavo, atmenu, Voroneže 15-20 žmonių į susirinkimą. Bet darbas greitai plėtės. Kasdien ateitininkų eilės ėmė didėti. Prasidėjo srovinė kova. Iš seniau supirmeivėjusi moksleivija pradėjo irgi sparčiau savo darbą varyti. Ėjo varžytinės Iš karto ateitininkai gal nemanė laimėti. Rimtas, patvarus darbas, idėjos kilnumas, padarė savo. Ateitininkų skaičius augo, vis įtraukdamas daugiau žmonių. Dar vienas faktas gal pagelbėjo ateitininkams. Kada ateitininkų tarpe buvo viena, bendra idėja, aušrininkų tarpe prasidėjo savitarpio kova. Dalis moksleivijos nepasitenkindama esamaisiais aušrininkų individualizmo ir tautybės principais, atmetė tautinį principą ir jo vietoj skelbė internacionalizmą. Kiek laiko praslinkus, aušrininkai skilo. Viena dalis pasiliko ištikima seniesiems aušrininkų principams, kita sudarė naują visuomeninkų srovę, iš kurios kilo dabar garsūs bolševikai. Aušrininkai irgi nestojo varę savo darbo, bet suburti moksleiviją po senu, nuvalkiotu individualizmo obalsiu nepavyko. Demokratizmo principai į aušrininkų pusę taip pat netraukė, nes ateitininkų principuose ir kraštinių demokratinių pažiūrų žmonės rado sau pasitenkinimą.

Įvyko svarbi atmaina ir ateitininkų tarpe. Jie galutinai sutvirtėję organizacija, atsistoję savistoviai darbuotis, nekieno neglobiami pradėjo savo darbą. Dirbo tiek, kiek pajėgė, kiek mokėjo ir sugebėjo. Bet vaisių sulaukė gausingų.

Šias bendras pastabas rašau, pasiremdamas moksleivių gyvenimu Voroneže. Čia buvo daugiausia susirinkę moksleivių, iš čion nusistatymai vienos ar kitos moksleivių grupės nueidavo į kitus miestus. Toji diferenciacija, kuri įvyko Voroneže, apsireiškė iš dalies ir kituose miestuose, tik vėliau ir ne tokiomis žymiomis formomis.

Ateitininkai Voroneže.

Sunkiomis aplinkybėmis prasidėjo ateitininkų darbas Voroneže. Sunkios gyvenimo sąlygos, carizmo režimas ir laisvės stoka, neleido iš karto plačiai pradėti darbą. Bet nedirbti nesekė. Moksleiviai, ištremti iš tėvynės, atsiradę svetimųjų tarpe, nesant tinkamos priežiūros ir dvasios reikalais rūpinimos bendrabučiuose, veikiai galėjo nuslinkti

nuo to kelio, kuriuo einant juos norėtų matyti tėvai ir Lietuvos visuomenė. Jaunuolį veikiai paima pirmeiviška dvasia, ir laisvė viskas daryti dažnai pastumia jį į slidų gyvenimo taką. Reikėjo sudaryti stipri ir pastovi organizacija, kuri galėtų patenkinti moksleivių dvasią.

Nežiūrint visų sunkumų, ateitininkų organizuotės darbas prasidėjo. Iš karto susidarė mažas ateitininkų būrelis I-me bendrabuty, paskui atsirado draugų-ių būrelis ir pamaži ėmė spiest apie save daugiau draugų-ių. Išvažiavom į Rusus našlaičiai. Neturėjom nieko, nei organo, nei įstatų, kuriais remiantis būtų sekęsi darbuotis. Veikiai ateitininkų tarpe kilo sumanymas leisti laikraštėlis. 1916 m. pasirodo ateitininkų leidžiamas laikraštėlis „Inkaras." Iš karto jisai buvo rašomas ranka, bet kada jisai šiek tiek prasisklaidė, kada dauguma moksleivijos panorėjo turėti laikraštėlį, teko šapirografu spausdinti. Naktims nemiegodami, dirbom moksleiviai, nes reikėjo dirbti ir kartu slėptis, kad nesugautų. „Inkaras" buvo Voronežo ateitininkų organas, kol iš Petrapilio pasirodė „Ateities Spinduliai". Be „Inkaro" Voroneže buvo pasirodę daugybė kitų laikraštėlių: „Sūkurys" — aušrininkų, „Atžala" — visuomeninkų, „Kibšas ilgauodegis", „Ragana", „Licipieris", „Sumtis" ir kiti satyros laikraštėliai.

Kiekviename moksleivių bendrabuty susikūrė po ateitininkų kuopelę. Kituose skaičius buvo tiek didelis, jog reikėjo sudaryti net kelios kuopelės. Iš karto ateitininkai tesirūpino lavinimusi: skaitydavo pačių rašytus referatus, disputuodavo iškeltais klausimais ir tardavos visais kitais reikalais. Kad darbas kiek sekmingiau eitų, kad viena kuopelė žinotų, ką veikia kita, nariai lankydavos į kitų kuopelių susirinkimus. Gyvenimas ėjo paakiui, ateitininkų darbas plėtėsi. 1916 metų pradžioj buvo sušauktas visuotinas ateitininkų susirinkimas. Prisirinko pilna didžiulė bendrabučio salė. Čia dar arčiau ateitininkai susipažino tarpe savęs, dar labiau subendrino darbą, pasitarta del daugelio svarbių reikalų, išklausyta paskaitų. Tai buvo pirmas žingsnis sukoncentruot ateitininkų pajėgoms. Čia tarpe kitų kilo sumanymas iškelt ateitininkų vakaras. Jisai buvo iškeitas tais pačiais metais per užgavėnias. Neminėčiau čia jo, bet negaliu iškęsti, nes jisai turėjo daug svarbos mums, ateitininkų srovei, nes jisai puikiai surengtas pakėlė ateitininkų vardą ir ateitininkai tada pirmu kart, pasipuošę inkarais, pasirodė viešumoj. Antra, tas vakaras sukėlė didelio triukšmo „nepartinėj" inteligentijoj.

Po šio pirmojo ateitininkų į viešumą išstojimo pasipylė visokių naujų ir naujų dalykų, kurių visų ne minėsiu. Bet gyventi be tam tikrų įstatymų, be ryšio su kitų miestų moksleivija, ilgai nesekė. Kilo sumanymas išdirbt ateitininkų įstatai. Išdirbti buvo ne taip sunku, bet patvirtinti juos, padaryti juos priverstinus visiems ateitininkams ne buvo kam. Reikėjo šaukti visų Rusų ateitininkų suvažiavimas. Kaip jis įvykinus? Laiškais susirašinėti nesekė. Reikėjo surasti kitų priemonių. Galutinai nuspręstą pasiūst į visus miestus Rusuose, kur tik yra ateitininkų, delegatai. 1916 m. Velykų atostogomis iš Voronežo ateitininkai ątlauko Petrapilį, Maskvą, Tambovą, Soročincus ir kitas vietas. Padaro pranešimų apie bendrus ateitininkų reikalus, apie konferenciją, apie ateitininkų darbuotę Voroneže ir t.t. Prasideda gyvesnis darbas kituose miestuose ir Voroneže. Atsirado ryšys tarp visų Rusų ateitininkų. 1916 m. vasaros atostogų metu susirenka iš visų Rusų kampų ateitininkų delegatai į savo konferenciją Voroneže. Tai pirma išrtėmimo metų konferencija. Konferencija išsprandė visus svarbiausius klausimus, priėmė ateitininkų organizuotės įstatus, išrinko ateitininkų Centro Valdybą iš 5 žm., nutarė, kad reikia turėti savo organas, be kurio išvažiavę iš Lietuvos pasilikom, ir tam tikslui net buvo sudarytos specialinės komisijos. Čia buvo iškeltas klausimas santykių vidurinių mokyklų moksleivių su studentų organizacija. Reikia pastebėti, kad tuo metu, kada vidurinių mokyklų ateitininkų organizuotė augo ir tvirtėjo, studentai ateitininkai jokio organizuotės darbo nedirbo. Jie daugiau lavinosi ir pelnės duonos kąsnį. Konferenciją panorėjo sujungti, subendrinti darbuotę. Buvo nusistatyta sudaryti aukščiausioji ateitininkų valdyba iš centrinių vidurinių ir aukštųjų mok. ateitininkų. Toji valdyba, kartą tik susirinkusi, nieko naujo į gyvenimą neįnešė. Visą ateitininkų organizuotės darbą varė vidurinių mokyklų ateitininkų valdyba Voroneže. 1916 metų ateitininkų konferencija plačiai svarstė ateitininkų santykius su liaudimi. Ypač buvo plačiai kalbama apie d a r b i n i n k ų organizavimą ir jų būvio gerinimo priemones. Be to, konferencija nutarė išleist ateitininkų a l m a n a c h ą ir tam tikslui išrinko komisiją. Tik, rodos, ji daug ko nenudirbo. Šioje konferencijoj gimė ateitininkų F o n d o ideja, kuri ateinančiais metais buvo įvykinta. Skurdus moksleivių būvis, neaiškus rytojus, privertė juos susirūpinti savo ateitimi.

Išsiskirstė pirmoji konferencija. Delegatai gerų norų, energijos pilni, važiavo namo ir su dar didesniu pasiryžimu

stojo į darbą. Dirbo tiek, kiek įveikė, kiek laikas leido, bet pajėgų, miego ir poilsio nutraukti, vieno kito smagumo, linksmybės išsižadėti nesigailėjo. Todel sukūrė organizaciją, padėjo jai tokius pagrindus, kuriais galima tik stebėtis, kad tai yra pačių moksleivių darbas! Sustiprėjusi ir galinga ateitininkų organizuotė, daug prisidėjo prie Lietuvos laisvės iškovojimo.

Voroneže buvo paliktas Rusų ateitininkų centras. Vasaros metu, kada dauguma moksleivių buvo išsivažinėję, darbo rimtai negalėjo pradėti. Prasidėjus mokslo metams ateitininkų darbas atgijo. Pirmas rūpesnis buvo įvykinti konferencijos troškimas—įsigyti sau organas. Darbas buvo sunkus. Lėšų nė skatiko, žmonių, kurie būtų prityrę darbe, kurie galėtų padėti, nebuvo. Kas daryti. Kas duos tas lėšas, kurių tiek daug buvo reikalinga (vienam numeriui išleisti reikėjo 800 rub.). Neturtingi moksleiviai tos naštos nepaneš. Bet pasiryžimas buvo didelis. Žūt būt, reikėjo pradėti darbas. Voronežo ateitininkai susirinkę nusprendė leist ateitininkų organą vardu „Ateities Spinduliai" ir rinkt jam aukų. Pasklido ateitininkų tarpe gandas, kad norima leisti savas organas. Aukos pasipylė iš visų kraštų. Aukojo paskutinius skaitikus, kad tik taip pageidaujamas organas pasirodytų. 1916 m. Rugsėjo mėnesy pasirodo „Ateities Spinduliai", visą ištrėmimo metą spindi ateitininkams, rodo kelią ir pagaliaus vedą į Tėvynę, tardami paskutinį Sudiev!

Organo išleidimas buvo svarbus žingsnis. Nors vargo daug padėta, bet tikslo pasiekta. Kartu su organo klausimu iškilo ir Fondo klausimas. Savo svarbumu jisai nei kiek ne žemiau buvo statomas už organą. Prasidėjo pasitarimai. Tartasi, galvota, kol prieita prie minties steigti Fondas ne labdarybės, bet susišelpimo pagrindais. Galutinai ateitininkų centro valdyba išdirbo įstatus ir paskleidė po visus Rusų miestus ateitininkų Fondo ideją.

Tada dar viešpatavo carizmo laikai. Viešai apie Fondą negalėjom kalbėti. Paštu irgi buvo pavojinga susirašinėt, nes karo cenzūra galėjo veikiai sugauti. Bet nežiūrint to, buvo išsiuntinėta per 200 laiškų į visus Rusų miestus, kur tik gyveno lietuviai su šaukimais remt ateitininkų Fondą ir organą. Ateitinikų centro valdyba rengė ateitininkų darbuotės programą, bet del pajėgų ir laiko stokos programa nepavyko sudaryti.

Be šių dalykų, ateitininkų centro valdyba dar rūpinosi palaikyti ryšius tarp visų ateitininkų kuopų. Tam

tikslui buvo vedama plati korespondencija. Kiekviena kuopa duodavo pranešimų centro valdybai apie savo darbuotę. Visuose miestuose, kur tik buvo mažas moksleivių būrelis, susidarė ateitininkų kuopa. Atostogomis centro valdyba siuntinėjo savo delegatus į kitas ateitininkų kuopas. Beveik visos svarbesnės vietos buvo atlankytos.

1917 metų pradžioj, kilus Rusuos revoliucijai, ateitininkų darbas dar labiau buvo praplėstas.

Laisvei išaušus, pirmu svarbesniųjų reikalų buvo ateitininkų konferencija. Visa, kas pirma buvo dirbta pasislėpus, požemy, dabar sekėsi išnešt į viešumą ir viešai dirbti.

Birželio m. 2 dieną 1917 m. buvo paskirta ateitininkų konferencija. Susirinko daugybė atstovų ir svečių. Konferencijoj buvo manoma sudaryti kelios paskaitos visais svarbiausiais klausimais. Bet iš jų tik viena teįvyko. Konferencija, išsvarstė visus svarbiausius ateitininkų organizuotės klausimus, peržiūrėjo įstatus, patvirtino Fondo įstatus, perrinko „Ateities Spindulių“ redakciją, priėmė nustatymus einamuoju momentu ir atsiliepė į visus svarbiausius gyvenimo klausimus. Konferencija tęsėsi iki birželio m. 13 dienos. Čia buvo perrinkta ateitininkų centro valdyba, į kurią įėjo jau 7 žmonės. Buvo sudaryta centrinė tremtinių reikalais rūpintis komisija, kurios centras perkeltas į Charkovą.[1])

Nuo šios konferencijos prasidėjo jau visai sucentrintas ateitininkų darbas. Visi reikalai, kaip Fondo ir kiti, sekėsi sparčiau varyti. Fondas sustiprėjo, susidėjo pagrindinio kapitalo 10.000 rub. su viršum. Daugeliui moksleivių jisai padėjo irtis žiauriomis ištrėmimo meto bangomis, jisai padėjo, kaip toliau pamatysim, daugeliui moksleivių parkeliaut į tėvynę ir pralaužti kelią gryžt visiems moksleiviams.

Ateitininkų Centro Tarybos rūpesnis buvo suregistruoti visi ateitininkų organizacijos nariai, užmegzti ryšių su kitų miestų kuopomis ir pavieniais asmenimis, surinkti visų ateitininkų adresai Lietuvoj, rūpintis visų ateitininkų kuopų gyvavimu, siunčiant referatų, surinkt ir sutvarkyt visi ateitininkų parengti referatai ir visi kiti lietuvių leidžiami rankraštėliai ir t.t., įsteigiant archyvas, organizuoti darbas sugryžus į Lietuvą,[2]) grąžinti visas

[1]) Plačiau apie ateitininkų konferenciją 1917 m. birž. m. 2-13 d. žiūrėk „Ateities Spinduliuos“.

[2]) „Ateities Spinduliai“ 1917. 1 — 2 Spalių — lapk. m. 48 pusl.

Rusuose esantysis ateitininkų turtas į Lietuvą, palaikyti visos ateitininkų gyvuojančios įstaigos ir daugelis kitų svarbių reikalų.

1918 metais sausio m. 2 — 5 dieną ateitininkų centro tarybą matydama, kad netrukus seksis gryžt į tėvynę, šaukia visų ateitininkų pasitarimą. Pasitarimas (Voroneže) svarsto visus reikalingiausius klausimus, darbą Lietuvoje moksleivių tarpe, jaunimo tarpe. Nusistato, kur turi buti ateitininkų centras Lietuvoj (Vilnius), nutaria deleguoti du žmones į Lietuvą ir svarsto organo ir apskritai spaudos reikalus.[1]. Tų nutarimų daugumą ir šiandien nenustoja vertės, bet galima jais vaduotis darbuojantis visuomenės ir ateitininkų tarpe.

Visas šis darbas sekės atlikt, tik randant didelės paramos ir pritarimo visų kitų miestų ateitininkų tarpe, kurie kiekvienu klausimu gana gyvai atsiliepdavo ir padėdavo.

Tiek trumpai galima pasakyt apie ateitininkų darbuotę Voroneže, kuri lietė visus Rusų ateitininkus. Plačiau nupasakot ir laiko ir dokumentų trūksta. Dabar pažiūrėkime ką tuo metu dirbo ateitininkai Voroneže savo tarpe.

Po 1916 m. konferencijos, Voronežo ateitininkai išsirinko sau Voronežo ateitininkų Tarybą, kuri rūpinosi visais vietos reikalais. Voronežo ateitininkų darbą galima padalyti dviem dalim: savęs lavinimas ir visuomenės darbas. Savęs lavinimo srity ateitininkų daug padaryta. Voroneže buvo per 20 ateitininkų kuopų, kuriose ėjo sparčiai darbas. Rašė referatų, mokėsi istorijos, deklamavo, skaitė straipsnių, kėlė bendros pasaulėžiūros klausimų, juos sprendė, kurinos patys negalėjo išspręsti, prašė padėti specialistus ir t.t. ir sprendė visus iškeltuosius gyvenimo klausimus. Bendrus Voronežo ateitininkų reikalus sprendė visuotini susirinkimai, kurie buvo daromi kas pusmetis, ir Voronežo kuopos Tarybos posėdžiai su kuopelių pirmininkais, kurie buvo daromi kas 2 savaitės.

Nepasitenkindami vien kuopelių teikiamu lavinimu, Voroniežiečiai sumanė steigti specialias sekcijas lavintis vienoje kurioje nors mokslo šakoje. Kuopelės davė bendro lavinimos, sekcijos — specialaus. Iš svarbesniųjų sekcijų buvo šios: 1) sociologijos (visuomenės mokslų), 2) filosofijos teologijos, 3) istorijos; 4) gamtos; 5) dailės;

---

[1]) Plačiau apie pasitarimą 1918 m. sausio 2 — 5 dienos žiūrek „At. Spind." 1918 m. 5 — 6 (vasario — kovo m.) 157 psl.

6) dramos muzikos; 7) politinė organizacinė. Iš sekcijų pavadinimo galima spręsti, ką jos studijavo. Sekcijos nariai, nusistatą tam tikrą programą, pasidalindavo rašyti referatų iš eilės. Referatų kiekviena sekcija turėjo gana daug. Kiekviena sekcija turėjo savo literatūros skyrių didžiajame ateitininkų knygyne. Darbas ėjo gana sekmingai. Ypač gyvai praeidavo rengiamieji politinės organizacinės sekcijos susirinkimai ir daromos diskusijos ir mitingai. Lavinimos darbas buvo pastatytas pirmojoj vietoj. Toje srity daug yra padaryta. Ne vienas moksleivis išsinešė nemaža žinių, jau visai nusistojusią pasauležiūrą.

Be kuopelių, sekcijų dažnai ateitininkų buvo rengiamos paskaitos. Jas laikydavo ateitininkus užjaučiantieji inteligentai arba pačių ateitininkų vyresnieji draugai. Daug buvo surengta paskaitų iš medicinos (dr E. Draugelis) iš filosofijos ir teologijos (L. Bistras, V. Endziulaitis) visuomenės mokslų (M. Krupavičius, V Endziulaitis) ir kitų sričių. Jos dar labiau sustiprino ateitininkų pasauležiūrą, kurios jokios vėtros neigalėjo sudaužyti.

Be lavinimos, Voronežo ateitininkai plačiai ėmėsi visuomenės darbo. Buvo sudaryta atskira „tremtinių kuopelė", kuri turėjo tikslo rūpintis tremtinių reikalais. Šios kuopelės nariai, lankydavo tremtinių butus, susipažindavo su mūsų brolių vargais ir nelaimėmis, juos paguosdavo ir, kuo galėdavo, padėdavo Visas Voronežas buvo padalintas sritimis, kurias pasiimdavo lankyti tremtinių kuopelės nariai. Nebuvo nė vieno namo, nė vieno žmogaus lietuvio, kurio nebūtų atlankę ateitininkai. Kiekvienas tremtinis galėdavo pasiskūsti, savo vargus išpasakoti; tuo būdu tarpe moksleivių ir mūsų žmonių susidarė artimiausių ryšių. Ateitininkų tremtinių kuopelė turėjo savo knygynėlį, iš kurio nešdavo žmonėms knygų ir laikraščių skaityti; kuopa turėjo savo iždą, iš kurio labai svarbiais reikalais duodavo pašalpos tremtiniams. Laisvu laiku, ypač vasaros metu, tremtinių kuopos nariai m o k ė vaikus, neimdami už tai jokio atlyginimo. Rusų žandarai pastebėjo moksleivius, lankant žmones ir net persekioti buvo pradėję, bet vis delto nieko nepadarė.

Dar prieš revoliuciją buvo sumanyta steigti vieša tremtinių organizacija. Buvo jau mėginama gauti leidimas. Bet griuvus carizmo jungui, atsipalaidavo rankos, ir ateitininkai pradėjo organizuoti liaudį. Patogiausia atrado organizuoti krikščionių demokratų partiją. Buvo padaryti keli maži susirinkimai. Bet tuo nepasitenkino. Tuojau po

revoliucijos buvo sušauktas mitingas įsteigti krikščionių-demokratų partijai. Didelė Voronežo žiemos teatro salė prisipildė žmonių. Prasidėjo mitingas, kurio triukšmingumas sunku aprašyti. Ginčai ėjo salėje, už kulisų, priemenioje ir visuose koridoriuose. Socialistai su bolševikais (aušrininkai ir visuomenininkai) norėjo sugriauti mitingą, bet nepajėgė. Tuo būdu įsikūrė tremtinių organizuotė, kurioj visą laiką aktingai dalyvavo ateitininkai, rengdami paskaitų, pranešimų einamuoju momentu ir aiškindami plačiai Lietuvos reikalus. Krikščionių - demokratų partijai, ateitininkams padedant, pavyko sutraukti beveik visa liaudis į savo tarpą ir jau rinkimuose į Rusų lietuvių Seimą visai laimėti (iš 4 kand. įvesdino 3). Juo toliau, juo labiau ateitininkų įtaka žmonėms didėjo. Nebuvo nė vienos tremtinių organizacijos, kurioj ateitininkai būtų nedalyvavę. Pradėjus organizuotis profesinėms sąjungoms, ateitininkai aktingai dalyvauja jose, įeidami į sekretoriatą; susikūrus jaunimo kuopai, ateitininkai ima jai vadauti. Tremtinių vakarai, gegužinės, kurios vasaros metu dažnai būdavo daromos, nebuvo be ateitininkų. Tikriausias tremtinio draugas buvo ateitininkas.

Be tremtinių organizacijų pradėjo kurtis ir moksleivių organizacijos bendriems reikalams spręsti. Moksleivių susirinkimuose beveik visur ateitininkai del savo aktingumo ėmė viršų. Rinkimuose į Moksleivių Reikalų Tarybą ateitininkai laimėjo. Bet tuojau prasidėjo bolševikų teroras. Aušrininkai su savo sėbrais bolševikais jėga priversdavo pasitraukt iš susirinkimų, nežiūrint daugumos moksleivių norų ir komisarų įsakymu organizuodavo moksleivijos organus. Už kalbas viešuose susirinkimuose, ateitininkai buvo sodinami į kalėjimus, grasinami nužūdymais ir mušami. Niekas negelbėjo, priespauda dvasios kilnumo nenugalėjo—ateitininkai pasiliko ištikimi savo obalsiams ir dirbo, kol nesugryžo į Lietuvą ir čia ėmė varyti savo darbą toliau.

Siaučiant bolševikų viešpatavimui, pasklido seniai jau laukiama žinia — važiuot į tėvynę. Niekas negalėjo sulaikyti moksleivių veržimosi į brangiąją tėvynę. Ateitininkų Fondas pagelbėjo ateitininkams gryžimo reikale. Ateitininkų Centro Taryba organizavo gryžimą į Lietuvą. Susidarė moksleivių būriai, kuriems buvo duodamos paskolos. Prieš tai buvo išsiųsti keli žmonės pažiūrėti važiavimo sąlygų, bet nežiūrint neaiškių pranešimų moksleivių bangos nesekė sulaikyti. Vargais negalais pavyko didesnei ateitininkų daliai parkeliaut į Lietuvą, kurios

taip buvo pasiilgę, del kurios nei sveikatos nesigailėjo, nei vargo vargti nebijojo. Tuojau ir visi moksleiviai paliko svetimą šalį ir linksmi keliavo į savo brangiąją Tėvynę[1]).

Ateitininkai Petrapily.

Petrapily vidurinių mokyklų ateitininkų kuopelės iki 1915/16 mokslo metų visai nebuvo. 1915-ais m., kai beveik visa Lietuva buvo okupuota vokiečių, išvažiavusi dalis moksleivių iš Lietuvos pateko į Petrapilį ir susibūrė bendrabučiuose. Čia gyvendami toli nuo savųjų jautė būtino reikalo burtis į kuopeles, kad jose galėtų tartis del bendrų reikalų, prasilavinti, kad sugryžę į Lietuvą galėtų savo išsilavinimą prie gyvenimo taikinti. Iniciatyvą sukurti kuopelę davė senesnieji draugai, ir, padedant ateitininkams studentams — Čarneckiui, Žilevičaitei ir kitiems, 1915 m. lapkričio mėn. pradžioje susikūrė draugų, vėliau draugių kuopelės, kurios pradėjo varyti lavinimosi darbą. Tas darbas iš pradžių ėjo iš lėto, bet ilgainiui narių skaičius kuopelėse augo, susirinkimai, daromi kas savaitė, darėsi gyvesni. Kiekvienas narys susirinkimuose turėjo pirmininkaut iš eilės. Susirinkimuose buvo skaitomi narių parašyti referatai, apologetinėmis, dorinėmis, filosofinėmis, istorinėmis ir k. temomis, sprendžiami moksleivius liečiantieji gyvenimo klausimai, skaitomos ištraukos iš žymesniųjų rašytojų raštų ir ištisi jų veikalai, daromi iškeltaisiais klausimais ginčai, deklamuojama ir tt.

Susiorganizavę jautė būtino reikalo išleisti savo rankraštėlį, kuriame galima būtų dalintis savo nuomonėmis, dėti pirmieji literatiniai bandymai. Toks laikraštėlis pasirodo apie 1916 Naujus Metus. Iš karto laikraštėlis buvo silpnokas, bet ilgainiui žymiai pagerėjo.

Po pirmos Konferencijos Voroneže, kada buvo nustatyti bendri ateitininkų organizuotės įstatai, sucentrinta organizuotė — darbuotė sekėsi geriau. 1916-jų metų atostogose petrapiliečiai buvo išvažinėję vieni pelnikauti, kiti pakvėpuoti tyru kaimų oru. Rugpiūčio pabaigoj vėl susirinko į Petrapilį, su didesne energija, atsiradusiu upu, tvirtesniu pasiryžimu, ateitininkai tęsė pradėtąjį 1915-ais m. darbą.

„Teko man dalyvauti", rašo vienas draugas, „pirmame po vasaros 1916-jų m. atostogų susirinkime, kurs ma-

[1]) Apie ateitininkų darbuotę Voroneže sk. „At. Spiad." № 5—6 ir 7—8 1918 m. (vasario, kovo, balandžio ir gegužės m.)

nyje paliko amžinai neužmirštamą įspūdį. Matau čia ir suaugusius vyrus ir jau pagyvenusias drauges, yra ir visai jaunų draugų - ių (Petrapily atskirų jaunesniųjų draugų - ių kuopelių nebuvo) — visi jie rimtai disputuoja, ginčijasi, tariasi. Jauti kiekviename pasiryžimo dirbti, lavintis ir lavinti kitus. Pabaigus susirinkimas, deklamuojamas ateitininkų ir dainuojamas Tautos imnas — dangelini draugų - ių matau džiaugsmo ašaras".

Pradžioje 1915 m. susidaro jau 2 atskiros kuopelės. Toliau, skaičiui padidėjus, susikūrė 4 kuopelės po 15—20 žmonių kiekvienoj. Visas kuopeles jungė Centro Valdyba. Bendrus kuopos reikalus sprendžia visuotini susirinkimai, kurie buvo daromi kas 1 — 1½ mėn. Kuopelių susirinkimai būdavo kas savaitė. Kai kurios kuopelės visai savarankiškai dirbo, net viena jų leido savo rankraštėlį.

Petrapilio ateitininkai rūpinosi, kiek galėdami, daugiau darbuotis tremtinių ir darbininkų tarpe, rengdami tremtiniams ir darbininkams paskaitų, vakarėlių, registruodami lietuvius, kad sektųs jie pasidalinti rajonais, lankyt, nunešt laikraščių, knygų, pasikalbėti apie vargus, pagnost, duot patarimų ir t.t.

Revoliucijos metu, prasidėjus organizuotis „Liaudies Sąjungai, "ateitininkai uoliai prisidėjo prie jos organizavimo, varydami agitaciją, darydami susirinkimų, mitingų, ruošdami paskaitų, prakalbų, platindami laikraščių, stengdamiesi pastoti kelią įvairių rūšių socialistinei bolševikinei agitacijai. Ateitininkų dėka sutvirtėjo krikščioniškosios organizacijos. Nekartą ateitininkams teko kovoti smarki kova su būriais socialistinių agitatorių mitinguose.

Upo Petrapilio kuopelės visada turėjo: visi kas tik galėjo dirbo, skaitė, iš įvairių šaltinių sėmė medžiagos atsispirti priekaištams kitų srovių moksleivių, su kuriais dažnai tekdavo susidurti. Lavinimos darbe daug padėjo savo paskaitoms prof. Č e s n y s ir prof. R e k l a i t i s savo paskaitomis, gyvomis prakalbomis, aiškindami daug naudingų apologetinių dalykų ir suteikdami pataisymų pačiam teknikos darbui ir organizuotei tobūlinti.

Be lavinimos darbo Petrapilio ateitininkų kuopos nariai atlikdavo daug tekninio darbo „Ateities Spindulians", juos ekspedijuodami rinkdami prenumeratą, aukų organui ir Ateitininkų susišelpimo Fondui.

Pradžioje 1917/18 mokslo metų, pasunkėjus gyvenimo sąlygoms, daug vidurinių mokyklų moksleivių iškylaiš Petrapilio, ir jų dalis pasiekia šiaurės Kaukazą (apie juos žiūrėk žemiau). Likusieji Petrapily ateitininkai, su-

darę nors ir nedidelį būrelį, daro susirinkimų, paskaitų, sudaro atskirą evangelijos sekciją (per visą gyvenimą Petrapilio kuopa nesiskirstė sekcijomis) ir toliau lavinas. Šiais metais darbas ėjo silpniau, nes beveik kiekvienas kuopos narys turėjo jieškot uždarbio ir duonos kąsnio. 1918-ais metais, galėdami gryžt į Lietuvą, petrapiliečiai palieka Rusus ir linksmi skuba į Lietuvą pasimatyt su tėveliais, broliais ir seselėmis ir dirbt jau savo tėviškėj.

Ateitininkai Maskvoj.

Nemažas moksleivių būrelis, išvažiavus iš Lietuvos, susikūrė Maskvoj mokiniams įsteigtuose bendrabučiuose. Iš pradžių, kaip ir visur, čia moksleiviai nesidalino srovėmis ir neturėjo savo organizuotės, buvo susirūpinę tik vien ekonominiais reikalais. Gyvenimui į normingas vėžes įėjus, moksleiviai pradėjo organizuotis į bespalvę kuopelę, kurios tikslas buvo lavintis. Iš šios kuopos iškilo „laisvininkų“ kuopa, kuri dažnai ėjo ranka rankon su aušrininkais ir dalyvaudavo jų konferencijose. Ateitininkai, matydami, kad bendras, vispusiškas išsilavinimas įvairių pažiūrų žmonių kuopoje negalimas, pasitarę įsteigė savo ateitininkų kuopą. Iš syk šios kuopos darbuotė buvo silpna, bet 1916 — 1917 m. atvykus keliems draugams ateitininkams iš kitų miestų, kuopa padidėja, ir darbas prasiplečia. Ateitininkai pradėjo leisti savo laikraštėlį. Dažnai buvo daromi susirinkimai, skaitomi referatai iš įvairių mokslo šakų, kviečiami su paskaitomis studentai ateitininkai, svarstomi gyvenimo iškelti klausimai ir t. t.

Prie kuopos susidarė šios sekcijos: dramos, muzikos, sociologijos ir korespondentų. Šios sekcijos daug padėjo pasauležiūrai nusistatyti ir informuoti visuomenę apie lietuvių gyvenimą Maskvoj. Kaip paprastai, Maskvos ateitininkai darydavo pasilinksminimų ir vakarų atskirai ir bendrai su kitais moksleiviais.

Kritus carizmo jungui ir patekėjus laisvės spinduliams, veiklesnieji ateitininkai, pilni noro ir energijos, stojo į visuomenės darbą. Buvo suorganizuoti suaugusiems kursai, įsteigta jaunimo draugija „Vainikėlis“, lankomi tremtiniai, daromi jų susirinkimai ir pasikalbėjimai, duodami patarimai ir t. t. Ateitininkai daug prisidėjo prie suorganizavimo krikščionių demokratų partijos skyriaus, įvesdinimo į Lietuvių Seimą Petrapily savo idejos atstovų ir t. t.

Maksvoj buvo įsteigtas ir ateitininkų fondo skyrius, kuris surengė loterėjų, vakarėlių, rinko aukų, suteikė nemaža paskolų neturtingiems draugams gryžt į Lietuvą.

Kilus bolševikinei revoliucijai ir paėmus bolševikams į savo rankas Šelpimo Komitetą, ateitininkų padėtis žymiai pablogėjo. Veiklesnieji ateitininkai buvo persekiojami, iš bendrabučių pašalinami ir t. t. Bet ir šiuo sunkiu laiku ateitininkai dirbo kiek galėjo, prisidėjo prie organizavimo tėvų komitetų, stengdamiesi įvesdint į juos savo žmones, ir bendrai dirbo visuomeninį darbą, kol atsirado progos gryžt į Lietuvą. Senai laukiama valanda — gryžt į tėvynę — atėjo, ir moksleivių būrelis drauge su tremtiniais linksmi ir viltingi, pilni noro dirbti savo mylimojoj tėvynėj paliko vargo šalį ir gryžo į Lietuvą.

Ateitininkai Tambove.

Viena veiklesniųjų kuopelių buvo tamboviečių ateitininkių kuopelė. „Žiburio“ progimnazijoj dar Mariampolėj buvo gana didelis ateitininkių būrelis. Kada karo audra išblaškė progimnaziją iš Mariampolės, ji apsistojo Trakuose. Čia susibūrė nemaža moksleivių. Buvo įsteigtas joms bendrabūtis. „Žiburio“ progimnazijos ateitininkės čia pradėjo savo darbą. Ką ir kaip dirbo, neturiu žinių, tik žinau, kad buvo susikūrusi ateitininkių kuopelė. Turiu pastebėti, kad apie „Žiburio“ gimnazisčių darbuotę teko surinkti maža žinių. Nežiūrint to, kad į kelias drauges buvau kreipęsis, prašydamas suteikti man žinių, ir viena iš jų buvo pasižadėjusi, vis delto jų negavau. Tamboviečių darbuotės apžvalgoj tuo būdu pasirodo gana didelė spraga. Tikinosi, kad ilgainiui, gal darbuotės medžiagą (protokolus) išgavus, seksis daugiau kas parašyti.

Kada moksleivija išvažiavo iš Lietuvos, „Žiburio“ mergaičių progimnazija išsikėlė iš Trakų ir po ilgos kelionės atvyko į Tambovą. Tambove daugiau lietuvių moksleivijos nebuvo. Tremtinių, kaip ir visuose Rusų didesniuose miestuose, susirinko gana daug. „Žiburio“ gimnazistėms buvo įsteigtas bendrabutis — pensionas. Bendrabučio tvarkos drausmė neleido jo gyventojoms išeiti be tam tikro leidimo į miestą, taigi jų visas gyvenimas visa darbuotė buvo susitelkusi viduje. Kaip tik atvažiavo į Tambovą, buvo sudaryta ateitininkių kuopelė. 1916-ais metais ateitininkų delegatai, aplankę Tambovą, jau rado ateitininkes darbuojantis. Be lavinimos kuopelėse buvo

leidžiamas laikraštėlis „Skambančios Stygos". Kuopelių darbuotė kaip ir visur reikšdavosi referatų rašymu ir skaitymu, rašinelių rašymu ir bendrai gyvenimo klausimų sprendimu. Jau iš senai gerai pastatytas lietuvių kalbos mokymas davė progos tambovietėms prasilavinti literatūroj. Jų rengiamuose vakarėliuose kai kada buvo statomi pačių parašyti veikalai.

Gyvenimui plečiantis, įeinant į artimesnį ryšį su ateitininkų Centru Voroneže, tamboviečių ateitininkių darbuotė prasiplėtė, įsisteigė kelios kuopelės, susidarė sekcijos. Jose tambovietės ir visą laiką dirbo. Išeit į žmones ir jiems savo pagalbą suteikti negalėjo: gimnazijos drausmė to neleido. Nežiūrint to, paskutiniu laiku tambovietės pradėjo darbuotis tremtinių, ypač jaunuomenės tarpe. Buvo sukurta jaunimo kuopa, kurioje ateitininkės pradėjo darbuotis — rengė paskaitų, deklamavo, ruošė vakarėlių ect.

Be to, Tambovo ateitininkių kuopelę dažnai atlankydavo draugai voronežiečiai ir paskaitomis, ir organizacijos teknikos patarimais padėdavo darbuotis. Kitų srovių darbuotės nebuvo. Aušrininkai skundėsi, kad gimnazijos drausmė neleido įkurti čia jiems kuopos. Aš abejoju, kad tai būtų buvusi rimta priežastis. Nežiūrint visų pastangų ir atvažiavusių į Tambovą aušrininkų darbuotės, kas nors suorganizuoti nepavyko.

Be grynai lavinimos darbo Tambovo ateitininkių kuopelė stropiai rūpinos ateitininkų Fondo reikalais ir organo palaikymu. Rinkdavo aukų ir t. t. Į visus ateitininkų iškeltuosius klausimus ši kuopelė veikiai atsiliepdavo. Tiek trumpai galiu pasakyti apie ateitininkių kuopelės darbuotę Tambove.

Atsiradus progos gryžt į Lietuvą dalis ateitininkių, at-kų Fondui padedant, kitos vėliau parkeliavo į Lietuvą.

Ateitininkai Soročincuose.

Veiverių mokytojų seminarija, išsikėlusi iš Vilniaus, sustojo Soročincuose (Velykije Soročinci), Poltavos gub. Dauguma lietuvių moksleivijos susibūrė prie didesnių miestų, kur suplaukdavo didesnis lietuvių tremtinių skaičius ir tuo būdu sudarydavo didesnes lietuvių kolonijas. Moksleiviai eidavo į žmones, įsidegę vieni švietimo įdeja, kiti partijų idejų tikslais. Soročincuose buvo visai kitokia padėtis. Soročinciečiai buvo lyg išmesti ant atskiros salos, kur per 2 metus gyvenimo nematė nė vieno lietu-

vio, nė savo tautiečio, be savo draugų seminarininkų, kur būtų galėję nueiti savo karštos širdies jausmų išlieti, pasiilgimais pasidalinti... Soročinciečių beveik visi klausimai prasidėdavo ir baigdavos seminarijos sienose. Moksleiviai gyveno viename bendrabuty, vienodose aplinkybėse, skyrėsi nuo vienas kito tik tiek, kiek gali skirtis vieno žmogaus būdas nuo kito. Greitesnių pažiūrų ir nusistatymų nebuvo matyti.

Taip Soročinciečiai išgyveno apie pusę metų. Pagaliau vienas senesniųjų mokinių, kuris dar Veiveriuse buvo nariu at kų kuopelės, padavė mintį sukurti Soročincų moksleivių ateitininkų kuopelę. Tą savo sumanymą papasakojo artimiausiems draugams. Paskiau padarė slaptą susirinkimą. Suėjo 5-6 draugai ir pradėjo tartis, kaip pradėjus darbas. Bet vienkart su karštu noru ir pasiryžimu varyti pradėtąjį darbą visi pripažysta, kaip yra pavojinga slaptas darbas dirbt, iš visų pusių esant apsiaustiems rusų, kurie, būdami vienos mokyklos draugai, gali lengvai pastebėt ir įduot valdžiai, o tenai vaidinosi jau kalėjimas, Sibiras ir t. t. Vis delto nežiūrėdami baimės, ateitininkai pasitarę išsirinko valdybą ir pradėjo darbą. Pasitarta, pasikalbėta, kas dirbti, nes tik koks nors darbas galėjo laikyti kuopelę. Pradėta aiškintis, kas yra ateitininkai, nes iš karto maža kokio supratimo apie juos turėjo. Soročinciečiai pradėjo lavinimos darbą. Čia jiems nebuvo jokios opozicijos, nes priešingų srovių žmonių visai nebuvo.

Ateitininkų kuopelė darė susirinkimus, skaitė juose įvairaus turinio pačių rašytus referatus, tikybinio, benddrai mokslinio, mokytojų profesijos turinio. Perskaitytieji rašinėliai kuopelėje buvo kritikuojami iš turinio ir lyties stiliaus žvilgių. Beto, mokydavos istorijos, literatūros, viešai prieš kitus kalbėt ir t. t. Kalbėtojams dažnai mintys pindavos, žodžių trūkdavo, bet vis delto kalbėdavo. Visi kiti rimtai klausydavo ir visokiu pastebėjimu nurodymų duodavo.

Prabėgus trims mėnesiams nuo įsikūrimo ateitininkų kuopelės, $^2/_3$ visų seminarijos mokinių buvo jos nariai. Tuo laiku, kad labiau ateitininkų paslaptumą išlaikytų, kuopelė pasidalino dviem dalim. Buvo dirbta, kiek galėta. Tuo laiku čia jau pasirodo ateitininkų išleistas laikraštėlis „Trupinėliai“. Laikraštėlis buvo ranka rašomas, taigi jo išeidavo nedaugiau, kai 5 ekzemplioriai. Kuopelė turėjo savo knygynėlį, palaikydavo ateitininkų Fondą aukomis ir turėjo artimų ryšių su ateitininkų Centru.

Antrųjų mokslo metų pradžioj ateitininkai, norėdami įtraukt visus lietuvius moksleivus į darbą, sumanė įvesti vadinamus seminarininkų tautinius susirinkimus. Juose buvo manoma išeiti Lietuvos istorija, literatura, buvo daromi atskiri pasikalbėjimai, sprendžiami įvairūs klausimai, vedami ginčai ir t. t. Buvo gautas leidimas iš seminarijos inspektorio daryti tautiniai susirinkimai. Čia beveik išimtinai darbavos ateitininkai, del to ateitininkų kuopelės darbuotė susilpnėjo, nes nebuvo ko įvest į juos naujo. Vis delto ateitininkų reikalai nebuvo pamiršti ir toliau buvo leidžiamas jų laikraštėlis. Taip atrodė ramus ateitininkų darbas Veiverių mokytojų seminarijoj.

Ateitininkai Šiaurės Kaukaze.

1917 m. spalių mėnesį, Petrapily maistui nežmoniškai pabrangus ir visai jo pritrūkus, dalis Petrapilio moksleivių išsikelia iš savo gyvenamosios vietos ir keliauja į Šiaurės Kaukazą. Čia maisto nelyginti buvo daugiau, tad moksleiviai manė išsigelbėti nuo gresiančio bado. Šiaurės Kaukaze, moksleivija apsistojo dalis Krymo Stanicoje (netoli Novorosijsko), kita Jekaterinodare. Drauge su visa moksleivija (200 žm.) atvažiavo daug ateitininkų.

Prieš pažvelgdamas į ateitininkų, darbuotę, noriu nupiešti tas aplinkybes, kuriose moksleivijai teko gyventi. Važiuodami iš Petrapilio moksleiviai, Komiteto įtikinti, kad daiktai nepražūsią bagažu vežami, atidavė bagažui. Bet virto kitaip. Moksleiviai iškeliavo pirma, o jų daiktai pasiliko. Tuo metu kaip tik prasidėjo bolševikų judėjimas. Suiro transportas Moksleiviai tik po mėnesio laiko sulaukė dalies savo daiktų. Kitų iki šio laiko nėra. Vargingas buvo gyvenimas ištremtosios moksleivijos Šiaurės Kaukaze! Lovų, pasiklojimų, baldų, skalbinių, žodžiu sakant, nieko nebuvo. Reikėjo gyventi taip, jog priegalvis buvo bliuzė ir kelnės, apklotas — mokinio apsiaustėlis, o lova — grynos grindys. Kol įprato moksleiviai, ne viena naktis kietose grindyse besivartant praėjo be miego. Taip vargo ir Krymo Stanicos ir Jekaterinodaro moksleiviai ir moksleivės.

Į Jekaterinodarą atvažiavo realistai, gimnazistės 7 ir 8 klasės ir kursistės (ne aukštųjų kursų) iš viso apie 50 žmonių. Atvykę į Jekaterinodarą, rado nusamdytus du kambariu. Į vieną sukimšo visas mokines, į antrąjį mokinius, atitverdami dar mokinių kambario

prievaizdai ir tarnaitėms vieną galą. Charakteringa tas, kad mokiniai su mokinėmis perdaug šeimyniškai gyveno: vaikščiojo per jų kambarį, drauge prausės ir t. t. Visi gyvenimo nenormalumai labai paveikė į moksleivijos sveikatą ir iš 25 mokinių (vyrų) atsirado 5 džiovininkai.

Iš karto Jekaterinodare ateitininkų buvo mažas būrelis — vos 5 žmonės. Bet tas mažas skaičius nesnaudė, darė susirinkimų, lavinos, tarėsi bendrais idejos reikalais. Bet ilgainiui darbuotė žymiai prasiplėtė. Tuo kartu į Jekaterinodarą atvažiavo ateitininkų studentų. Ateitininkų kuopelėj priaugo iki 12 žmonių. Darbas pradėjo eiti sparčiau ir drąsiau. Nerečiau kai kas antroji savaitė buvo daromi ateitininkų susirinkimai, skaitomi referatai, kalbamasi einamuoju momentu, leidžiamas savo rankraštinis laikraštėlis. Tuo pačiu laiku ateitininkai pradėjo platų visuomenės darbą. Suorganizavo tvirtą krikščionių demokratų partiją ir kiek silpnesnę pažangos partiją. Paskui buvo suorganizuotas Tautos Tarybos skyrius (Šiaurės Kaukazo Tautos Taryba). Visas visuomeninis darbas lietuvių tarpe ir paskui rūpesnis gryžimu į Lietuvą buvo ateitininkų varomas. Bet kovo mėn. 1918 m. Jekaterinodarą paima bolševikai. Tada ėmė persekiot ateitininkus aušrininkai. Garsios tuo metu kompanijos, Kirlio, St. Balio, Žiugždos ir kitų, nuopelnu buvo suimtas dr. Latonas, ieškomas suimti dr. Pr. Raulinaitis, taip pat buvo nutarta suimti ateitininkų kuopelės pirmininkas J. Masiliūnas.

Ateitininkų dalykai, bolševikams atėjus, dar pablogėjo. Aušrininkai komisariatuose gavo šiltas vieteles; ateitininkai, neištikimi elementai, vietų negalėdavo gaut. O maisto klausimas pablogėjo ir apskritai gyventi pasunkėjo. Be to, ateitininkai kiekvienoj vietoj buvo išjuokiami ir varžomi. Nuostabu! Ateitininkai dar tvirčiau susiorganizuoja, dar tampresniais ryšiais susiriša, dar drąsiau pasiryžta kovot už savo idejas. Nei vienas ateitininkas nesvyravo, nepabūgo bolševikų (aušrininkų) teroro, nė vienas neišstojo iš organizacijos, bet atvirkščiai, ateitininkų skaičius padidėjo.

Krymo Stanicoje gyvenimo sąlygos moksleivių tarpe buvo dar sunkesnės visais atžvilgiais, kaip Jekaterinodare. Ateitininkų čia buvo gana žymus skaičius — apie 40 žm., kurie buvo pasidalinę 2-m. kuopelėm. Darbuotė ėjo sekmingai: buvo dažnai daromi susirinkimai, skaitomi referatai, svarstomi einamieji klausimai ir atsiliepiama į visus iškeltuosius ateitininkų reikalus. Nežiūrint sunkaus susisiekimo, buvo tankiai palaikomi ryšiai su ateitininkų

Centro Taryba. Atėjus bolševikams, ateitininkams dar labiau teko pavargti. Ateitininkų persekiojimas buvo didžiausias. Kada bolševikai paėmė Krymo Stanicą, ateitininkų kuopelė buvo įduota, kaipo juodašimtinė organizacija. Bolševikai pareikalavo paduot ateitininkų kuopelės narių sąrašą. Bet vis delto bolševikai (lietuviai) pabūgo, kad visi ateitininkai gali būti sušaudyti, ir St. Balys nuėjęs į komisariatą paiškino, kad ateitininkai nėra juodašimčiai. Ateitininkų šmeižimas, plūdimas, tyčiojimasis pasiekė aukščiausio laipsnio. Sunku buvo ir į gatvę pasirodyti. Kada būdavo ateitininkų susirinkimas, tai aušrininkučiai akmenimis, pagaliais, kumštimis duris daužydavo; ir susirinkimo nesekdavo tęsti. Kartais ateidavo į susirinkimą ir pareikšdavo, kad ateitininkams susirinkimai daryti draudžiama. Nežinia kodel buvo suimtas ateitininkas V. Cėpla, kun. Nariauskas ir vienas darbininkas — krikščionys demokratas. Čia galima tas pat pasakyti, kas apie Jekaterinodaro ateitininkus: visą persekiojimą iškentė nesvyruodami, kantriai ir savo skaičiumi tik pagausėję. Kada išvijo bolševikus iš Krymo Stanicos ir ją paėmė kadetai, mūsų „didvyriai“ atsirado sunkioj padėty — jiems grėsė mirties pavojus. Jie ašarodami eina į ateitininkus ir prašo gelbėt. Ateitininkai duoda jiems savo asmens liūdimus, slepia nuo kadetų ir galų gale laimingai parveža į Lietuvą.

Kada prasidėjo gryžimas tremtinių iš Rusų į Lietuvą ir kada ateitininkų Centro Taryba ėmėsi susitarusi su ateitininkų Fondu grąžint ateitininkus, buvo paskirta paskolos ir Šiaurės Kaukazo ateitininkams, bet siųstasis Centro Tarybos atstovas negalėjo nuvykt į Šiaurės Kaukazo ateitininkus. Bolševikų karas su kadetais suardė susisiekimą. Šiaurės Kaukazo ateitininkai savo pastangomis vargingai gryžo į Tėvynę, kur vėl stojo į sunkų Lietuvos nepriklausomybės kūrimo darbą.

Ateitininkai kituose Rusų miestuose.

Iš svarbesniųjų kitų miestų ateitininkų darbų reikia pažymėt Jekaterinoslavo ateitininkai. Į šį miestą suvažiavo daug mūsų žmonių ir apie 50 moksleivių. Kaip ir kitur, čia buvo įsteigtas moksleivių bendrabutis. Kaip prasidėjo čia moksleivijos gyvenimas, kokiomis vagomis ėjo, medžiagos maža teturėdamas, negaliu nupasakot. Žinau tik, kad iš pradžių čionykščių moksleivių tarpe jokių srovių nebuvo. Buvo susikūrusi „Tėvynės

Mylėtojų“ kuopelė, kurioj dalyvavo visi moksleiviai, be srovių skirtumo. Bet atvažiavusieji iš Voronežo draugai P. R. ir E. T. pakūrė ateitininkų kuopelę, į kurią įsirašė per 10 narių. Kuopelė negausinga, vis delto darė susirinkimų, rašė referatų, skaitė parsiūstų iš Voronežo ir kitų miestų, mokėsi istorijos ir kitų dalykų. Jėgos stoka ypač iš vyresniųjų tarpo nedavė progos plačiau praplėsti darbo. Ypač trukdė įsivyravusis Jekaterinoslaviečių tarpe indiferentingumas. Čia moksleiviams maža kurios idėjos terūpėjo. Kitų srovių, išskyrus bolševikus, kurie dirbo drauge su vietos bolševikais, kuopelės nesusiorganizavo.

Prasidėjus revoliucijai, buvo pradėtas darbas ir žmonių tarpe. Čia buvo vienas iš žymesniųjų lietuvių tremtinių centrų. Visos partijos norėjo čia sustiprėti. Vietoje partijos darbininkų maža teturėjo. Buvo siunčiama agitatorių, bet įkurtosios partijos neilgai tegyvavo. Ateitininkų buvo persilpnos pajėgos palaikyti visuomenės darbui, o mūsų inteligentijos visai nebuvo. Del to čia įsigalėjo bolševybė.

Ateitininkų kuopa nors silpnai, bet ilgai gyvavo. Tik įsivyravę bolševikai nuslopino ateitininkų kuopos darbą. Be lavinimos Jekaterinoslavo ateitininkai drauge su kitais moksleiviais surengdavo vakarėlių, pasilinksminimų, palaikydavo ateitininkų Fondą ir organą. Kalėdų atostogomis 1917 m. Jekaterinoslavą atlankė voronežiečiai A. M. ir B. Ž., kurie čia surengė ateitininkams ir bendrai visiems moksleiviams kelias paskaitas iš ateitininkų pasauležiūros ir iš kitų svarbesnių bendrų dalykų. Buvo padarytos pastangos sustiprint ateitininkų kuopai ir įkurt krikščionių demokratų partijai. Bet krikščionys demokratai, bolševikų persekiojami, negalėjo darbuotis (A. M. taip pat buvo jieškomas, bet jau buvo išvažiavęs) o ateitininkų darbas, bolševikams spandžiant nunyko.

Be ateitininkų kuopelės čia, kaip minėjau, buvo „Tėvynės Mylėtojų“ kuopa. Bet ji buvo likviduota. Tada susiorganizavo jaunesniųjų draugų kuopelė, kuri buvo vedama nesrovingai. Be to buvo susiorganizavusi bendra dramos muzikos kuopa, kuri lavino scenoj ir kėlė vakarėlius. Moksleiviai daugiau dirbo savo tarpe, nes žmonėms įtakos neturėjo.

Bogorodickas. Nuo 1915 m. rugsėjo m. Dotnavos vidurinė ūkio mokykla tapo perkelta į Bogorodicką. Datnavoj lietuvių šioje mokykloj buvo apie 25. Į Rusus išvažiavo 20 ar 21, jų tarpe 7-9 ateitininkai. Moks-

leivių darbuotė Bogorodicke pasireiškė daugiausia įsteigimu ūkio ratelio. Buvo daromi kas savaitė susirinkimai, kuriuose buvo sprandomi įvairūs ūkio klausimai (ūkio atstatymas Lietuvoj) skaitomi lietuvių literatūros ir istorijos referatai. Šis ūkio ratelis leido savo laikraštėlį rankraštį „Mūsų Varpeliai", kurių išėjo gana daug numerių, bet deja jie visi liko Rusuose. Be to, buvo įsteigtas knygynėlis, kuriame buvo apie 200 tomų lietuvių knygelių ir gana daug knygų rusų ir lenkų kalbom. Ateitininkai darbavos nors nesistemingai, bet vis delto turėjo savo organizaciją. Ateitininkai rinkdavosi atsitiktinai, kada reikėdavo svarstyti koki nors opūs, ateitininkus liečią, klausimai. Ateitininkai dažnai turėdavo ilgų, reik pasakyti, maža te naudingų ginčų su aušrininkais, kurie jokios organizacijos neturėjo ir buvo nukrypę nuo „Aušrinės" idealų. Beveik visi žymesnieji aušrininkai ilgainiui tapo žymūs bolševikai.

Visi ateitininkų referatai ir raštai būdavo dedami „Mūsų Varpeliuose". Iš refaratų, kurie buvo skaitomi ateitininkų susirinkimuose, dauguma lietė tikybą, nes tai buvo didžiausias ginčų objektas su aušrininkais ir kiekvienas ateitininkas stengėsi šį klausimą geriau pažinti. Lietuvių tremtinių Bogorodicke nebuvo, tad ir dirbti šioje srity nesekė. Kiekvienas ateitininkas mokėdavo tam tikrą nario mokesnį, ir pinigai buvo siunčiami į Voronežą, ateitininkų Centro Tarybai. Taip pat kiekvienas ateitininkas mokėdavo tam tikrą mokesnį į ateitininkų Fondą.

Tiek trumpai galima pasakyti apie Bogorodicko ateitininkus.

V e n i o v a s (Tulos gub.). P a n e v ė ž i o r e a l i n ė m o k y k l a. Iš karto, Lietuvą vokiečiams okupavus, Panevėžio realinė mokykla buvo persikėlusi į Borovičius (Naugardo gub.), bet paskui turėjo važiuoti į Rusų gilumą į Veniovą. Begyvendami Borovičiuose moksleiviai dirbo žmonių tarpe, surengė suaugusiems vakarinius kursus, rengdavo žmonėms paskaitų, atgaivino vaikų prieglaudą ir t.t. Savęs lavinimo darbu moksleiviai atskirai nuo mokyklos maža tesirūpino. Srovinių kuopelių nebuvo, nors buvo visokių pažiūrų žmonių. Ateitininkų Centro Taryba darė pastangų įkūrti čia ateitininkų kuopelei, bet užmegstoji korespondencija nutrūko, o nuvažiuoti nebuvo progos, taigi ir tos pastangos neįvyko. Persikėlus iš Borovičių į Veniovą, ir visuomeninis darbas liko apleistas, ir moksleiviai mažai kuo tesirūpino, be duonos kąsnio, mokyklos, knygų ir t.t.

Žitomiris — Kunigų seminarija. Čia karo metu taip pat susibūrė ateitininkų kuopelė (apie 10 žm.) Sunkus dvasininkų seminarijos gyvenimas, lenkų viešpatavimas, nedavė galios ateitininkams praplėsti savo darbo, bet vis delto čionykščiai ateitininkai darydavo susirinkimų, skaitydavo savo rašinėlių, mokydavos tautos istorijos ir palaikydavo tamprių santykių su ateitininkų Centro Taryba.

Kijevas Šiame mieste buvo tik atskirų ateitininkų — kuopelės ne buvo. Kaip čia ateitininkai gyvavo, ką dirbo žinių nėra, bet, kiek girdėjau, daugiausia buvo dirbama visuomenės darbo.

Odesa. Moksleivių čia buvo visai maža. Daugiau čia buvo šiaipjau tremtinių. Pabaigoje Rusuose gyvenamo laikotarpio, čia susirinko keli ateitininkai, kurių buvo norima įsteigti savo kuopa, bet ar pavyko tai padaryt, nežinau.

Kazanė. Apie šio miesto moksleiviją galima tik trumpai patirt iš pirmojo „Ateities Spindulių" numerio. Čia irgi buvo ateitininkų, bet ką ir kaip jie dirbo, ateitininkų Centro Taryba nežinojo.

Dono Rostovas Čia irgi buvo keliolika moksleivių. Jų tarpe ir ateitininkų. Bet apie jų darbuotę patirt ir užmegzti su jais ryšių nepavyko.

Jaroslavlis. Ištrėmimo metu čia apsistojo Mariampolės gimnazija. Kadangi prieš Karą Mariampolėj mokėsi daug lietuvių. Tad ir į Jaroslavlį surinko keliolika lietuvių moksleivių. Jų tarpe buvo keli ateitininkai. Apie jų darbuotę maža kas te galima pasakyt. Visą laiką jiems nepavyko sudaryt savo kuopelės, nors Centro buvo stengiamasi kuopelė įkurti. Jaroslavlio moksleivių dvasia, idejos reikalų neigimas ir bendras ūpas slopino tuos, kurie ką nors norėjo pradėti darbuotis. Buvo kuriamos kaž kokios bepartinės kuopos, bet jokios beveik darbuotės ne pasirodė Buvo tik sudaryta ateitininkų dvasios jaunesniųjų draugų kuopelė, bet ji nedaug ką tenudirbo.

Kitų srovių darbuotės čia irgi nesekė pastebėti: jų organizuotės taip pat nebuvo. Dauguma moksleivių manydavosi sau duonos.

III. Ateitininkų pajėgoms susijungus.

Išblaškytieji karo audros ateitininkai renkas į savo tėvynę Lietuvą. Sutirpo toji siena, kuri skyrė Lietuvoj likusius ateitininkus ir ištremtuosius į Rusus, pasklydo

plačiai gandas, kad jau yra progos sugryžt į Lietuvą. Visi, kas gyvas, šoko rengtis iš vargų šalies gryžt į savo tėvus, brolius ir sesutes. Bet nelengvas tai buvo darbas. Reikėjo nugalėti daug kliūčių, pervažiuot suirusiais Rusų gelžkeliais ir pereiti užsispyrusių vokiečių demarkacijos linja. Kūrėsi būreliai, kumpanijos, ir traukė fronto link, kad tenai, nors ir vargo daug prityrę pasiektų tikslą — gryžti į tėvynę. Suteikta ateitininkų Fondo paskola padėjo atsiekti tikslą. Lietuvoj likusieji draugai laukė sugryžtant ateitininkų iš Rusų. Žinojo, kad tenai yra jų stipriausios jėgos, kad sugryžę daug, daug padės bendrame darbe, padės arti dirvonus, kurių tiek daug Lietuvoj, padės atstatyti sunaikintą, sugriautą, nusiaubtą Lietuvą.

Kaip jau minėjau, ateitininkų Centro Taryba pasiuntė delegatą į Lietuvą, kad jisai užmegztų ryšių su Lietuvoj esančiais ateitininkais ir parengtų dirvą grąžint iš Rusų ateitininkų turtui. Pasiūstasis delegatas laimingai pasiekė Vilnių Čia jisai apsistojo, kad pradėtų darbą. Čia jisai rado M. Krupavičių, gryžusį iš Rusų, kuris, kiek galėjo, padėjo. Tuojau buvo sušauktas Vilniuje senųjų ateitininkų: Bagdono, F. Kiršos, Talmonto, kun. Čibiro Vilniaus ateitininkų pirmininko ir kitų pasitarimas, ateitininkų organizuotės reikalais. Kas nors tuo reikalu sukurti nepasisekė. Tuo laiku Centro Tarybos delegatas išvažiavo į tėviškę. Pasilikusieji Vilniuje pamėgino sudaryti organą, kuris galėtų vadanti visiems ateitininkams. Susidarė konferencijai šaukti komisija. Jau seniau buvo gimęs projektas, kad rengiamos Lietuvos Nepriklausomybės šventės metu šauktum Vilniuje ateitininkų konferenciją Susidariusi komisija pradėjo darbą konferencijai sušaukt, išsiuntinėjo šaukimų į ateitininkų kuopeles ir t.t. Bet Lietuvos Nepriklausomybės šventė neįvyko, taigi nebuvo progos šaukti konferencijai. Rusų ateitininkų delegatas sugryžęs į Vilnių, jau rado tąją komisiją pairusią. Tuo laiku iš Rusų gryžo gausingas būrys ateitininkų, kurie sustojo Vilniuje karantine. Naudodamies šiąja proga, M. Krupavičius su B Žukausku (Rus. at-kų delegatu) sušaukia ateitininkų pasitarimą Vilniuje. Pasitarime plačiai buvo kalbėta ir pasitarta del darbo Lietuvoje. Čia pat buvo išrinkta Likvidacinė Organizacinė Komisija, kuri turėjo likviduoti Rusų ateitininkų darbuotę ir organizuoti Lietuvoj ateitininkų darbą. Šiai komisijai buvo pavesta rūpintis Ateitininkų Susišelpimo Fondu. Į likvidacinę organizacinę komisiją buvo išrinktas: B. Žukauskas, M.

Krupavičius, M. Gruzdaitė, A. Krakauskas, Dabušis ir Vilniaus ateitininkų pirmininkas. Likvidacinė organizacinė Komisija buvo ateitininkų laikinasis centras. (Rusų ateitininkų centras įgaliojo darbuotis jo vardu). Jis tvarkė iš Rusų parveštąjį turtą, organizavo ateitininkų kuopeles, palaikė jau buvusias ir taip toliau; išrinko Fondo Komitetą ir pavedė jam rūpintis legalizuoti Fondą prieš vokiečių valdžią. Tiesa, vos spėjo legalizuoti Fondą Vokiečiuose kilo revoliucija, ir jau tada Fondas galėjo laisvai dirbti. Be to, Likvidacinė Organizacinė Komisija stengėsi paimt į savo rankas ateitininkų organą „Ateitį", bet tas tuo tarpu nepavyko, ir reikėjo laukti konferencijos. Pati Likvidacinės Org. Komisijos sudėtis dažnai keitėsi, nes vieni draugai buvo priversti iškeliaut iš Vilniaus, kitų naujų atvykdavo į Vilnių. Bet vis delto ši komisija suvaidino svarbią rolę ateitininkų darbuotėj. Ji sutvarkė parvežtąjį iš Rusų ateitininkų turtą, išsaugojo knygyną, padėjo susiorganizuot ateitininkams, sustiprėti Fondui ir 1918 m. gruodžio m. 28 dieną Vilniuje sušaukė ateitininkų konferenciją, kuri galutinai sujungė iš Rusų gryžusius ir Lietuvoj likusius ateitininkus į vieną galingą organizaciją.

Prieš rašydamas ateitininkų darbą Lietuvoj, noriu čia pabrėžti kelis charakteringus bruožus, kurie skyrė Lietuvoj buvusius ateitininkus nuo buvusiųjų Rusuose. 1) Savarankumas Rusuose buvusiųjų ateitininkų. Kada ateitininkai pradėjo savo darbą, tad jie, jaunučiai, buvo reikalingi globos, nors toji globa dažnai ne visai ateitininkams naudos padarydavo. Į Rusus išvažiavusieji ateitininkai atsikratė visų nereikalingų globų ir darbavosi visai savarankiškai, persekiojami bolševikų ir sėdėdami kalėjimuose Kartu su savarankumu reikia pažymėti 2) Organizacijos tvirtumas ir atsiskyrimas jaunesniųjų draugų nuo ateitininkų ir sudarymas jų naujos kankliečių organizacijos. Ateitininkų organizuotė Rusuose atsistojo iš karto ant tvirto organizacinio pagrindo ir centralizuota tampriais ryšiais surišo visus Rusų ateitininkus ir padarė juos nenugalimus. Ateitininkų organizuotė reikalavo iš savo narių proto subrendimo ir savarankiško mąstymo. Del to negalėjo joje but jaunesnieji draugai. Kad jie nepasiliktų be organizacijos, buvo sukurta kankliečių organizacija, kurios tikslas buvo lavintis tėvų dvasioje. Ji galima pavadinti priaugančiosios kartos kuopelė. Ši organizacija buvo žymiai praplėtusi savo darbą, bet apie tai neberašysiu.

3) Tvirtos pasauležiūros nusistatymas. Gyvenimo sūkurys, siūbuojančios bangos, kurių tarpe reikėjo irtis Rusuose moksleivijai, verste vertė rimčiau pagalvot apie savo pasauležiūros nusistatymą. Iškilęs vienu laiku sumanymas surengt ateitininkų su aušrininkais pasikalbėjimą principų klausimu paskatino nuodugniau pagvildent ateitininkų pradus. Nors projektuojamas pasitarimas neįvyko, bet visa tai davė progos ateitininkams nusistatyt visais klausimais, ypač paliesti tuo metu tokį svarbų socialinį klausimą. Sudarytosios sekcijos šį darbą padėjo atlikti. 4) Rusų ateitininkai dar prieš revoliuciją pagrindingai svarstė visuomeninį darbą. Ilgainiui dirbti visuomenės darbas buvo kiekvieno ateitininko pareiga. Dirbta daug, tojo darbo praktika parnešta į Lietuvą ir čia su nemažesne energija imtasi darbo.

Kaip tik šių bruožų mes nepastebime Lietuvoj buvusiųjų ateitininkų tarpe. Sugryžusieji iš Rusų, ateitininkai visur įvesdindavo savo nusistatymus, visur dirbdavo senu įpratimu ir nors daugeliu atvejų sulaukė papeikimo iš vyresniųjų tarpo, bet vis delto minėtų nusistatymų nepaliko nuošaly. Reikėjo kaip nors subendrint tasai skirtingas nusistatymas. Gruodžio m. 28 d. 1918 m. ateitininkų konferencija tąjį darbą atliko. Į šią konferenciją, nors buvo baisiai sunku susisiekti, vis delto atvyko apie 60 delegatų. Konferencijoj padaryta pranešimų iš vietų. Išsvarstytas visuomeninis darbas, paraginta visiems prie tojo darbo dėtis, nuspręstas organo klausimas. Nutarta perkelti „Ateitis“ iš Kauno į Vilnių ir tenai išrinkta redakcija. Tik į Vilnių „Ateitis“ nenukeliavo, nes jį pagrobė lenkai, paskui rusų bolševikai. Organizacijos reikalu svarstyti Rusų ateitininkų įstatai ir tik su tam tikromis pataisomis priimti. Išrinkta 7 žmonių Centro Taryba Vilniuje. Paskui ji persikėlė į Kauną, bet ateitininkams, kurie tąjį darbą dirbo, stojus į valstybinį darbą ir toliau į kariuomenę, centro darbuotė susilpnėjo. Konferencija svarstė Ateitininkų Fondo klausimą, išrinko Fondo Komitetą Vilniuje. Be šių reikalų, buvo kalbama apie ateitininkų taktiką revoliucijos metu ir daugelį kitų gyvų dienos klausimų.

Konferencijai pasibaigus, ateitininkai su dideliu atsidėjimu, pilni energijos pradėjo savo darbą. Bet čia iškilo kitas svarbus momento klausimas—valstybės kūrimo darbas. Dauguma ateitininkų pametę savo tiesioginį darbą — mokslą, palikę gimnazijos suolą, traukia pulkais į kariuomenę, į valstybės kuriamąjį darbą. Sutrūko ir atei-

tininkų darbuotė, bet neilgam. Naujos pajėgos auga, ima darbą į savo rankas, tvarko organizuotę ir visas jos įstaigas, leidžia organą ir t. t. Kaip visas tas darbas dabar eina, kas dirbama, aš nekalbėsiu, nes atitolęs nuo tojo darbo, bijau pasakoti, kad tiesos neišsilenkčiau. Apie tai, manau, parašys tie, kurie dabar vadauja ateitininkų darbui. Čia noriu paliest tik kai kurių kuopų darbuotę. Bet sužinojęs, kad kauniečiai atskirai rengia savo darbo apžvalgą, paliesiu tik Mariampolės ateitininkus, vieną iš žymesniųjų darbuotės žvilgiu ir geriausia gyvuojančių kuopų.

Ateitininkai Mariampolėj.

Ateitininkų kuopelė Mariampolėj buvo susikūrusi iš seniau, vokiečių okupacijos metu. Sugryžusieji iš Rusų draugai jau rado čia ateitininkus bedirbant. Tiesa, tai buvo silpnutė, beveik tik jaunesniųjų draugų kuopelė. Jie darydavo savo susirinkimų, kviesdavo ką nors, daugiausia gimnazijos mokytojus, sau paskaitų laikyti. Kada sugryžo ateitininkai iš Rusų, jau artinosi vasaros atostogos. Apie darbo praplėtima nebuvo laiko galvoti. Tiesa, buvo jau tada kitas sumanymas — reorganizuotis Rusų ateitininkų darbuotės pagrindu, bet nutarta laukti po atostogų. Vasaros metu Mariampolėj likosi mažas ateitininkų, daugiausia iš Rusų gryžūsių, būrelis. Jisai tuojau pradėjo darbą. Mažas skaičius žmonių maž ką tegalėjo įstengti padaryti, bet vis delto dirbta. Visupirma įeita į visas vietos organizacijos ir pradėta jose darbas. Kiek pratusių visuomenės darbininkų buvo maža. Taigi ateitininkų darbas čia kaip tik buvo reikalingas. Pradeda gyviau darbuotis „Žiburys“, „Blaivybė“, atgimsta Krikščionių darbininkų draugija, įsikuria „pavasarininkai“, kuriasi ir ūkininkų sąjunga, pradeda vėl gyvuot jau susnūdusi „Gabija“. Ateitininkai iškelia vasaros metu kelis viešus vakarus ateitininkų organizuotės ir Fondo naudai. Lavinimos darbas vasaros metu buvo negalimas. Taigi daugiausia domesio kreipta į visuomeninį darbą.

Baigiantis vasaros atostogoms, buvo sumanyta šaukti Suvalkijos ateitininkų pasitarimas. Tuojau buvo išsiuntinėti pranešimai. Atvyko apie 30 žmonių iš įvairių vietų. Pasitarimas svarstė visuomenės darbą darbininkų, jaunimo, ūkininkų tarpe. Nusprendė Fondo reikalus ir išrinko Suvalkų žemės ateitininkų Centro Tarybą Nors šis pasitarimas didelės svarbos neturėjo, bet vis delto žymiai paskatino prie darbo. Suvalkiečių ateitininkų

Centro Taryba daug ko nenudirbo. Ji ragino skyrius organizuotis, palaikė ryšių su esančiais ateitininkais, rūpinos ateitininkų konferencijos sušaukimo reikalais, tardamos su Likvidacine Organizacine komisija, ragino visus skyrius rūpintis Fondo reikalais ir turėjo artimų ryšių su Suvalkiečių ateitininkų Fondo komitetu.

Prasidėjus mokslui, suvažiavo moksleiviai. Jau buvo iš anksto nusistatyta šaukti visų ateitininkų susirinkimas ir naujais pagrindais susiorganizavus, pradėti darbas. Šis nusistatymas laimėjo.

1918 metų Rugsėjo m. 22 įvyksta steigiamasis ateitininkų Mariampolės kuopos susirinkimas. Susirinkimas priima Rusų ateitininkų įstatus, tariasi del darbuotės, nutaria kurti mišrias kuopeles klesomis ir organizuoti sekcijas. Kuopelių susirinkimuose nutarta skaityti referatai, kviesti prelegantų su paskaitomis ir skaityti bendrojo lavinimos raštai Susirinkimas pavedė kuopelėms pasvarstyt ateitininkų Fondo klausimą. Be to, buvo kalbėta jaunesniųjų draugų organizavimo reikalų.

Šis susirinkimas buvo susijungimas Rusų ateitininkų su Lietuvoj buvusiais ateitininkais. Čia buvo priimti pagrindiniai organizuotės dėsniai, padarytas žingsnis prie tvirtos organizuotės. Po šio susirinkimo prasidėjo darbas kuopelėse ir sekcijose. Susidarė 5 kuopeles. Apie jų darbuotę vėliau. Be to susiorganizavo sekcijos. Sekcijose, kurių tikslas buvo duoti specialaus kurios nors mokslo šakos išsilavinimo, darbas ėjo iš karto ne labai sekmingai: trūko jėgų ir laiko. Geriausiai ir gyviausiai dirbo p o l i t i n ė o r g a n i z a c i n ė s e k c i j a. Šios sekcijos tikslas organizuoti, dirbti visuomenėje ir ruošti savo narius prie to darbo Susirinkimuose buvo svarstomas einamasis momentas, daromos paskaitos iš politikos ir visuomenės mokslų, daromi pranešimai, kaip daryt susirinkimai, kaip varyt agitacija, kaip rašyt proklamacijos ir t.t. Sekcijos nariai kiekvienas buvo pasiėmęs sau pareigą dirbt ar „pavasarininkų“, ar darbininkų, ar šiaip kurioj nors draugijoj. Šios sekcijos nariai lankė pavasarininkų susirinkimus, darė paskaitas, pasidalinę sritimis, lankė darbininkus dvaruose ir dirbtuvėse Kartą vienas iš ateitininkų buvo dvare suimtas, ir tik tarus savo žodį vietos Tarybai, buvo policijos priežiūrai paimtas. Be to, sekcijos nariai jau tiek buvo išsipraktikavę, jog esant dar aštriai vokiečių valdžiai, prilipindavo prie „kreisamto“ durų lietuvių atsišaukimų. Visas visuomeninis darbas buvo varomas per politinę organizacinę sekciją. Kad geriau savo narius pralavintų,

buvo suruošti agitaciniai kursai ir t.t. Be to, sekcijos nariai rašė korespondencijų į lietuvių laikraščius, ir platino juos žmonių tarpe.

Mariampolės kuopa susitvarkė štai kaip. Vyriausis Mariampolės kuopos ateitininkų organas — Centro Taryba (Kuopos Taryba). Kiekvienos klesos ateitininkai sudaro atskirą kuopelę, priklausančią Centro Tarybai. Kuopelės daro savo susirinkimų, kuriuose lavinas. Centro Taryba, renkama visuotino kuopos ateitininkų susirinkimo, daro savo posėdžius ir kartu su kuopelių ir sekcijų pirmininkais. Kuopelių ir sekcijų pirmininkai Tarybos posėdy duoda pranešimų apie savo kuopos ar sekcijos darbuotę. Be to, susirinkimuose svarstomi kuopelių ir sekcijų steigimo reikalai ir priemonės, sprandomas knygyno, iždo klausimas, svarstomi ateitininkų Fondo reikalai, rūpinamasi „Ateities“ organo palaikymu, tariamasi del rengimo paskaitų, sprendžiamas ir šaukiamas visuotinų vakarų rengimas ir bendrai tvarkomi visi organizuotės reikalai. Tokių susirinkimų iki 1920 metų padaryta apie 30 (įprotokoluoti 27). Kuopos reikalus revizuoja kuopos Revizijos komisija. Fondo reikalus tvarko Fondo Komisija.

Visas lavinimos darbas atliekamas kuopelėse ir sekcijose. Taip Mariampolės kuopoj iš pradžių susiorganizavo 5 kuopelės: IV klesos, V kl., VI kl., VII kl., ir VIII kl. Darbuotė galima padalinti keliais periodais. Vienas — iki vyresniųjų klesų ateitininkai įstojo į kariuomenę, antrasis — iki 1919/20 mokslo metų; trečiasis nuo 1919/20 m. metų iki paskutinių laikų. Pirmame periode ateitininkų darbas ėjo labai plačia vaga. Beveik visos visuomeninės draugijos buvo ateitininkų palaikomos ir vedamos. Ateitininkų darbas taip pat buvo sparčiai varomas. Pajėgų čia buvo tiek daug, jog net buvo sumanymas į Mariampolę perkelt ateitininkų centras ir „Ateitis“ Tik susisiekimo sunkumas neleido šių sumanymų įvykinti. Bet prasidėjo valstybinės darbas, prasidėjo organizuotis mūsų kariuomenė. Visi vyresniųjų klesų ateitininkai palieka Mariampolės gimnaziją ir eina idejos ir didelės vilties pilni tarnaut tėvynei. Patriotizmo jausmas imą viršų, asmeniniai išskaičiavimai paliekami šaly, vienas kilnus noras patarnaut tokią sunkią valandą tėvynei traukė ateitininkus ir kartu su jais jaunimo būrius ginti Lietuvos nuo bolševikų ir visų kitų priešų. Kaip tik priešingą reiškinį galime pastebėt aušrininkuos, p. Bulotos gimnazijoj. Tenai visi pasilieka sėdėti namie ir dar daugelis iš jų eina agituoti prieš mūsų valstybės kūrimo darbą. Ar gerai ateitininkai

padarė palikdami gimnaziją ir stodami į kariuomenę, nesiimu spręst. Tą įvertins istorininkai, aš čia tik pažymiu kilnios idejos, ir karštos tėvynės meilės pavyzdį.

Išėjus ateitininkams į kariuomenę, kuopos darbuotė sumenkėjo. Visas darbas gulė ant draugių pečių. Jos dirbo, kiek galėjo, palaikė pradėtąjį darbą bet praplėst jo, pajėgų mažtelėjus, negalėjo. Kuopelių darbuotė susilpnėja, bet vis delto dirbama, nemetama darbo ir nenuleidžiama rankų Ir kuopelių visuomenis ir šiaip jau darbas buvo varomas, kiek įstengta.

Kada 1919/20 mokslo metais ateitininkų pajėgos sutvirtėja, kai kurie ateitininkai sugryžta iš valstybinio darbo, šiek tiek prisideda naujų, ir jaunieji pasiūgi — darbas vėl pradedamas varyti plačiai. Atgyja kuopelės. Referatų ir kuopelių susirinkimų skaičius padidėja. Darbštumas atgyja, visuomenės darbe ateitininkai vėl aktingiau pasirodo. Ir iki šio laiko darbas vis eina platyn. Sekcijos irgi pradeda rimtai dirbti.

Nuo pradžių ateitininkų darbuotės (susijungus) kuopelių darbas štai kaip atrodė.

IV-sios klasės kuopelė padarė iki 1919/20 mok. metų 12 susirinkimų, kuriuose svarstė visokių organizuotės klausimų, kalbėjo einamuoju momentu, skaitė referatų, iš kurių pažymėti galiu šiuos: 1) neprielankios aplinkybės; 2) netikėjimo priežastys; 3) Kristaus kėlimo tikrumas; 4) dabartinis momentas ir dvasinės jo pusės; 5) tikėjimas ir jo reikalingumas gyvenime; 6) evangelijų tikrumas; 7) gyvenimas ir jo tikslas; 8) apie vėlę; 9) vienybė; 10) žydai; 11) meskime blogus palinkimus; 12) darbininkų klausimas; 13) kaip darbininkai iškovojo sau laisvę; 4) ateitininkai; 15) idealai ir žmonės; 15) sindikalizmas. Narių šioje kuopelėje buvo apie 26.

V klasės kuopelė per tąjį laiką padarė bene 15 susirinkimų. Perskaityta šie referatai: 1) ateitininkų principai; 2) partijos ir dabartiniai jų dalykai; 3) apie filosofiją; 4) kelios pastabos iš kasdienio gyvenimo; 5) visuomenės mokslai; 6) paraginimas prie aktingesnio darbo; 7) mokslo reikalingumas; 8) kas yra sociologijos mokslas; 9) draugas ir draugiškumas; 10) anarchizmas, jo teorija ir praktika; 11) kapitalizmas. Be to, buvo pranešinėjama politikos padėtis ir kalbama organizuotės reikalais.

IV klasės kuopelėj buvo apie 15 narių. Susirinkimų padaryta 9. Juose, be kitų dalykų, skaityti šie referatai: 1) kaip pasiklosi, taip išsimiegosi; 2) jaunatvė;

3) idealas dailės ir meno srity. Be to, skaityta referatų, paimtų iš kitų kuopelių.

VII klasės kuopelė padarė per tąjį laiką 11 susirinkimų, kuriuose buvo pranešinėjama politika, sprendžiami dienos klausimai ir skaityti šie referatai: 1) dvasininkai ir visuomenės darbas; 2) žvilgis į žmonijos socialinius ir ekonominius santykius istorijoj; 3) revoliucinis anarchizmas; 4) krikščionys ir socialistai; 5) politinė ekonomija; 6) fiziokratai. Narių kuopelėj buvo apie 25 žm.

VIII klasės kuopelėj narių buvo 12. Padaryti 5 susirinkimai. Skaityti referatai: 1) socializmas savo ūgio pradžioj; 2) filosofija; 3) sociologija ir jos uždaviniai.

1919/20 mokslo metų ateitininkų veikimas šiaip atrodė. Organizuotė buvo ta pati; kuopelių susiorganizavo 7. Jų darbuotė reiškėsi darymu susirinkimų, kuriuose buvo svarstomi visoki klausimai, pranešami politiniai įvykiai, atpasakojamas turinys arba recenzija kurių nors knygų, skaitomi referatai, ruošiamos paskaitos ir t.t. Kuopelių darbuotė gana gyva. Yra kelios sekcijos, kurios buvo įsisteigusios nuo pereitų metų. Iki 1920 m vasario pusei

I kuopelė padarė 4 susirinkimus. Skaityti referatai 1) trumpa socializmo apžvalga; 2) ateitininkų plėtotė ir k.

II kuopelė padarė 12 susirinkimų. Skaityti šie referatai: 1) Dievo buvimo išrodymas; 2) Senovės Lietuviai ir mes; 3) karas; 4) apie atmintį; 5) pasaulėžiūra; 6) religinė ateitininkų praktika; 7) lavinimasis; 8) ar katalikas gali būti socialistu; 9) rūkymas; 10) kantrybė; 11) tikėjimas ir dora.

III kuopelė padarė 8 susirinkimus. Referatai: 1) merkantilizmas; 2) kaip iškilo darbininkų klausimas; 3) cechai; 4) laimė; 5) verguvė ir krikščionybė; 5) draugiškumas.

IV kuopelė padarė 7 susirinkimus. Referatai buvo šie: 1) ateitininkų principai; 2) evoliucijos keliai; 3) darbininkų apsaugojimas; 4) melancholija ir džiaugsmas; 5) doros objektingumas, 6) ateitininkų istorinė praeitis; 7) pagrindiniai civilizacijos dėsniai.

V kuopelė padarė 10 susirinkimų. Skaityti šie referatai: 1) žydai pranašai ir apokaliptikai; 2) apie Platoną; 3) krikščionybė ir socializmas; 4) draugė ir draugas ir k.

VI kuopelė padarė 7 susirinkimus. Referatai skaityti šie: 1) tolerancija; 2) politinė ekonomija ir jos

uždaviniai; 3) individualizmas ir tautos pažanga; 4) mūsų darbuotė; 5) Platonas; 6) lavinimasis ir auklėjimasis; 7) temperamentai; 8) socialinio klausimo kilimas.

VII kuopelė padarė 5 susirinkimus. Skaityti referatai: 1) profesinės sąjungos; 2) anglų trade unionai (darbo sąjungos); 3) kokios knygos jaunuomenei yra reikalingos; 4) bendra darbininkų padėtis Angluose XVIII ir XIX amž.; 5) turtas ir darbas.

Sekcijų darbuotė nuo pačių pradžių, išskyrus politinę visuomeninę (organizacinę), apie kurią minėjau pirma, buvo nežymus. Paskutiniu laiku sekcijos vėl sukruto. Taip antai dramos muzikos sekcija kelia vakarus, paskutiniu laiku statė „Kerštą", „Tarnas įpainiojo", „Meilės parodija". Politiniai visuomeninė sekcija skaito referatus iš žemės ir darbininkų klausimų.

Ekonomistų sekcija nusistatė sau visą eilę referatų iš ekonominių ir visuomeninių mokslų: 1) Komunizmas senovės visuomenės gyvenime; 2) individualinės visuomenės išsiskirstymas; 3) organizuotės ir visuomenės struktūros planai; 4) socialinė utopija poetinėj formoj; 5) socialė demokratija; 6) pirmykštis periodas valstybinio gyvenimo ir agrarinis komunizmas. 7) žydų pranašai ir apokaliptikai; 8) Platonas; 9) stoikai; 10) krikščionys; 11) Aristotelis; 12) cinikai, stoikai ir epikurininkai; 13) ekonominė ir politinė senovės Romos tvarka; 14) ekonominės romėnų pažiūros; 15) visuomenės mintys šv. Rašte; 16) Jeruzalės bendruomenė; 17) Bažnyčios Tėvų visuomenės pažiūros; 18) Šv. Augustinas; 19) Feodalizmo pradžia ir esmė; 20) Šv. Tomas Akvinietis; 21) viduramžio sektos ir bendruomenės; 22) absoliutizmo pradžia ir Savanarola. Reikia tik palinkėti, kad ekonomininkų sekcija pasibrėžtuosius referatus ištesėtų. Tada galima bus jai pasakyti: „valio". Filosofijos sekcija nesenai tesusiorganizavo ir nusistatė darbuotės programą. Be to susitvėrė sporto sekcija.

Mariampolės ateitininkai lavindamies plačiai dirba ypač jaunimo tarpe, dalyvauja visose viešose iškilmėse su savo vėliavomis ir obalsiais, svarsto visus opesnius klausimus. Pakviesti dalyvauti suvažiavime nustatyt kandidatams į Steigiamąjį Seimą, kaipo organizacija atsisako, kadangi tai yra grynai politinis darbas.

Tiek trumpais bruožais apie Mariampolės ateitininkus. Matant tą atsidėjimą darbui, to noro sugauti daugiau žinių ir tapti vispusiškai prasilavinusiais visuomenės darbininkais, ateitininkams reikia palinkėti geros kloties.

Kitų miestų ateitininkų darbuotės del tam tikrų aplinkybių negaliu aprašyti. Manau, kad ir tuose miestuose darbas eina tomis pat vėžėmis, kaip ir Mariampolėj. Manau, kad toji darbuotė bus „Ateity“ aprašyta.

Apžvalgą baigiant.

Bendrais bruožais, kiek laikas ir medžiaga leido, aprašiau ateitininkų darbuotę didžiojo karo metu. Visos beveik ateitininkų pajėgos buvo iškeliavusios į Rusus. Čia ateitininkų organizacija sustiprėja, įsigali moksleivių tarpe, jos nariai užmezga tamprių ryšių su mūsų žmonėmis, įgauna jų visiško pasitikėjimo. Ateitininkai veda mūsų žmones ištrėmimo metu tautinio ir pilietinio susipratimo keliu, skiepina jiems krikščionybės ir demokratybės idejas, eina visada kartu su jais ir kruvinosios revoliucijos metu drąsiai stoja jų reikalų ginti, griežtai smerkdami bolševikų terorą, nors už tai jiems tenka patirti kalėjimo baisenybių ir mirčiai į akis pažiūrėt. Tas netik nenuslopina ateitininkų dvasios, bet, atvirkščiai, tik sutvirtina jų eiles.

Daug ateitininkų nudirbta ištrėmimo metu, dirbta su didžiausia energija ir atsidavimu: ateitininkų organizuotės sustiprėjimas, organo leidimas, jam lėšų suradimas, įsteigimas, ateitininkų Fondo, kuris darė jau tūkstantinių apyvartų — tai ilgo, patvaraus darbo vaisiai. Sunku visa darbuotė išpasakoti. Paliečiau tik kas svarbiausia, o kiek smulkesnių darbų darbelių dirbta, kiek tenai energijos išaikvota ir sielos nuoširdumo sudėta, žino ir jau čia tik tie, kuriems tas darbas teks dirbti. Tuos laikus atsiminęs, malonaus jausmo gaivinamas, draugams - gėms ranką padavus, nori vėl eiti su tokiu pat pasiskyrimu į darbą, sutvirtinti ateitininkų eiles, kurių dabar jau jokios audros ne išardys.

Ateitininkų pasauležiūra, paremta tvirtais krikščionybės, demokratybės ir tautybės pagrindais, sutraukė galingą moksleivijos būrį, kuris sugryžęs į Lietuvą įneša naują gyvenimo srovę, revolincijos metu sustiprinta dvasia stoja į darbą, didžiausio pavojaus metu sujudina lietuvių tautos dvasią, ir lietuviai, ėmę ginklą į rankas, nugali visus priešus. Šis laikas didžiausios tautos dvasios pajėgų sutelkimas — tai kova už laimėjimą ar pražūtį. Laimėta, bet sunkiai... Pajėgos išsekė, reikėjo pasilsėt, naujų įgauti. Tuo laiku mes kaip tik matome ateitininkų organizuotės nu-

silpjimą. Bet vėl gryžta pajėgų, vel prasideda smarkesnis organizuojamasis ir lavinimos darbas, vel ateitininkų organizuotė turtėja, vėl pradeda eit į savo vagą. Ateitininkai, padėję suruošti valstybės pagrindus, atidavę iš savo tarpo daug pajėgų, vel ruošias naujų darbui pajėgų.

Vieną dar ryškų faktą noriu čia pažymėti. Visu karo metu, ypač ištrėmimo metu, daugiausia ateitininkų organizuotėj dirbo viduriniu mokyklu moksleiviai. Studentai, turėję savo organizaciją, jokio darbštumo nepareiškė. Ateitininkų darbuotėj dalyvavo tik atskiri studentai. Lietuvoj dabar irgi galima pastebėti tas pats reiškinys. Kaž kodel studentai nesugeba tvirtai susiorganizuot ir sparčiau ateitininkų darbą dirbti. Apie tai metas rimtai pagalvot!

Tiek iš ateitininkų darbuotės didžiojo karo metu. Draugams ir draugėms kurie padėjo charakterizuot šį laikotarpį, tariu ačiu.

Kaunas, 1920. 4. 20.

VISO

KAUNO ATEITININKAI.

(Trumpa jų plėtotės ir darbuotės apžvalga).[1]

Baigiantis 1917 mt., dar vokiečiams Lietuvoj tebesant ir visu savo smarkumu persekiojant bet kokį lietuvių judėjimą, Kaune prie „Saulės“ gimnazijos ateitininkai pradėjo savo darbuotę.

Pradžia, kaip paprastai, buvo duota vyresniųjų draugų, būtent VI-sios kl. Viskas buvo daroma ir laikoma didžiausioj paslapty. Protokolų ir kitokių kokių nors raštinių dokumentų nebuvo daroma arba daroma nežymint nei vardo, nei laiko. Pradžioj buvo įsteigta vyresniųjų (V ir VI kl.) draugų ir draugių bendra kuopelė, prie kurios priklausė bene 8 nariai. Ji, padariusi trejetą susirinkimų ir išgyvavusi apie mėnesį laiko, iširo. Kaltas čia buvo narių nuomonių skirtumas, nenoras darbuotis ir nesupratimas bendro darbo svarbos.

---

[1]) Šis raštelis be abejonės visos Kauno ateitininkų darbuotės ir plėtotės dar ne nupasakoja: jam trūksta žinių apie Kauno ateitininkų judėjimą prieš karą, kada Kauno ateitininkai yra suvaidinę įžymią rolę visos ateitininkų organizacijos gyvenime. Reikia laukti, kad Draugo Viso raštelį papildis kas nors vyresniųjų draugų. *Red.*

Įsisteigus vyresniųjų kuopelei, netrukus vyresniąjam draugui F. S-ui vadaujant buvo įkurta ir jaunesniųjų kuopelė (III ir IV kl.). Tik ir jąją ištiko tokia pat laimė, kaip ir pirmąją. Gyvavusi trejetą mėnesių iširo. Tik iširimo priežastis buvo daugiau nepribrendimas ir disciplinos stoka. Nariai į susirinkimus nevaromi nėjo, o varomi ir prašomi nė to tiek.

Kokio nors žymesnio sistematingo darbo nesekė nė pradėti. Ir patys jaunesnieji nariai, nebuvo tam darbui tikę, ir trūko pagalbos iš šalies. Kuopelės susirinkimai dažniausiai šiaip būdavo atliekami: dviem valandom vėliau, kaip paskirta, šiaip taip, susirinkus trečdaliui narių, pradedamas susirinkimas. Kas nors ima deklamuot eiles, viens kits iš klausančių neiškentęs ima krėst juokus, ir visi noroms nenoroms turi juoktis. Deklamuojąs nusiraminęs ir palaukęs kitų nurimstant, pabaigia sakyti eiles. Toliau būdavo skaitoma kas nors iš Foersterio. Beskaitant klausytojai kartais imdavo žiovaut, snaust ir skaitymas baigdavos jokios naudos neatnešęs.

Tokia buvo tuomet darbuotė.

Baigiantis 1917/18 mokslo metams, prieš pat vasaros atostogas, draugas S. iš iširusių vyresniųjų ir jaunesniųjų at-kų sukūrė ateitininkų kuopelę aušrininkų pakraipos (? Red.), bet ir ji del minėtų priežasčių ir del joje vedamos politikos, padariusi du susirinkimu, baigė savo gyvatą.

Tiek trumpai galima pasakyt apie at-kų gyvavimą Kaune 1917/18 mokslo m.

Prasidėjus 1918/19 m., dauguma draugų giliau susipažinę su ateitininkų idejomis, jų darbuote prieš karą ir kiek tiek sužinoję apie Rusuos dirbančius at-kus, mokslui prasidėjus, nejuokais ėmėsi darbo. Buvo iš naujo sukurtos dvi kuopelės: vyresniųjų (VIII, VII ir VI kl.) ir jaunesniųjų (V ir IV) kl. Per mėnesį laiko viskas buvo reikiamai sutvarkyta. Imta rinkti medžiagos rankraštėliui ir rašyt vienas kitas referatas. Skubotai organizuotis ir dirbti vertė dar tai, kad jau pradėjo gryžt iš Rusų moksleiviai at-kai, kuriems Kauno at-kai nenorėjo pasirodyt nieko neišmaną organizuotės darbo.

Tik netrukus, rudeniop, sugryžusieji iš Rusų at-kai įstoję į esamąsias gimnazijos kuopeles, veik vieni jiems paėmė vadaut. Būdami labiau įgudę į tą darbą, jie sugebėjo jį daug geriau dirbt ir valdyt. Buvo suorganizuoti jaunesnieji (žemesniųjų klesų) draugai ir draugės į dvi įvairias kuopeles. „Šaulės“ mokytojų kursuose tapo įkurta ateitininkių kursininkių kuopelė.

Vyresniųjų narių susidarė per septyniasdešimt. Kuopelės susiskirstė sekcijomis: Socialinio klausimo (kuriai paskaitas kas savaitė skaitė a. a. V. Endziulaitis), Politinė ekonominė (paskaitas laikė prof. Jurgutis), ir kitomis mažesnėmis. Bendros paskaitos įvairiomis temomis per mėnesinius susirinkimus buvo skaitomos s t. L. Bistro. 1919 m. gruodžio m. 7 d. visuotinam susirinkime buvo įsteigtas Kauno Susišelpimo Fondo skyrius, į kurio Komitetą išrinkta 5 asmens.

Tiktai taip gerai ir sumaningai pradėtas darbas, nesulaukęs Naujų (1919) Metų, vėl ėmė slūgti... Nebetekom a. a. V. Endziulaičio, kurio mirtis Kauno at-kams buvo didžiausia nelaimė. Stojimas į kariuomenę galutinai išardė kuopų tvarką. Vieni visiškai, kiti laikinai įstoję į kariuomenę visą pirmykštį darbą atidėjo į šalį. Likusieji, pamiršę ir mokslą ir organizuotės darbą, paskendo „politikoj". Tiesa, praėjus pirmajam karščiui, dauguma ėmė peikėtis. Sugryžo viens kits iš ištojusių. Kovo 3 d. (1919 m.) dar buvo įsteigta „Liaudies Namų" mokytojų kursininkių kuopelė, bet reikiamai sutvarkyti darbuotės nepasisekė. Žemesniųjų klesų draugai-ės, vyresniems jais nesirūpinant, pradėjo irti ir vos pritęsė savo gyvavimą ligi vasaros atostogų. Dviejų gimnazijos kuopelių visa darbuotė reiškėsi rinkimu valdybų ir komisijų. „Liaudies Namų" mokytojų kursininkių kuopelė vėlai įsteigta, trūkstant nariams orientacijos ir pagalbos iš šalies, nieko žymesnio neįstengė atlikti. To negalima pasakyt apie „Saulės" Mok. kursininkių kuopelę. Čionai, galima sakyt, buvo daugiausia atlikta lavinimosi darbo. Susirinkimai šaukiami normingai, rašomi referatai ir daromos paskaitos.

Dalyvauti visuomeniniam darbe ypatingai stengėsi vyresnieji. Tik, būdami apkrauti įvairiausiomis smulkiomis pareigomis, kurių mieste, ypač tuo neramiu laiku, be galo daug buvo, o patys būdami negausingi (iš viso 3—4 asmens), daug atlikti negalėjo. Ėjo ir rūpinosi miesto ir jo apylinkių darbininkais ir jaunimu — pavasarininkais. Įsteigė ir vedė, kol jie patys jau įstengė tvarkytis, skautus (vyčius). Tačiau ligi pat atostogų visoje organizacijoj buvo jaučiama kaž kokios apatijos, kaž kokio nusivylimo darbu ir nekantriai laukta vasaros atostogų...

Trims mėnesiams praslinkus, prasidėjo, nauji, 1919/20 mokslo metai. Pamokyti pernykščių nepasisekimų, at-kai lėtai, bet tvirtai pradėjo organizuotis. Visiškai nelikus vyresniųjų pernykščių draugų vadų, rodos, nieko gero ne buvo galima laukti. Bet pasirodė atvirkščiai. Prisidėjus

iš miesto (nelankančių gimnazijos) keletui draugų, žengimas tolyn ėjo sparčiai. Kiekviename susirinkime, kurie buvo kas antra savaitė, imta skaityti pačių draugų referatų. Iškeliama ginčų, kartais gal ir nereikalingų, tuo ar kitu klausimu. Tik vėl visa nelaimė buvo neturint buto, kur būtume galėję be jokių kliūčių kiekvienam reikalui atsitikus, rinktis. Tas savo buto neturėjimas buvo vyriausia kliūtis ne tik 1919/20 m. at-kų darbuotės pradžioj, bet ir visais praeitais laikais, ir ji išnyko tiktai gavus teisės kiekvienu reikalu naudotis Katalikų Veikimo Centro sale (Ožeškien. № 12). Kauno komendanto paprašius, buvo leista susirinkimai daryti neduodant prašymų ir nemokant žyminio mokesnio, tik pranešus jam apie būsimą susirinkimą. Ir susitvarkius „Saulės" kursininkių kuopai, visa darbuotė sekės iš anksto nustatyti, susisteminti. Buvo pakviestas ir noromis apsiėmė skaityt ištisą eilę paskaitų apie D i e v o b u v i m ą gerbiamasis Jezaus Draugijos kunigas Andriuška. Baigus pirmąją temą, paskaitos buvo skaitomas ir toliau. Kiekviena jų būdavo atskiras, visai baigtas dalykas, k. a. apie p a n t e i z m ą, apie v i t a l i z m ą ir t.t. Jos ir dabar tebedaromos viešai, ir į jas atsilanko ne tik at-kai ar šiaip jau moksleiviai, bet taip pat ir daug pašalinių.

Prelegentui yra duodama įvairiausių klausimų žodžiu ir raštu. Tarp kitko kuopelėj įvesta griežta disciplina, kurios, deja ne visumet visi laikės. Jau iš pat pradžių buvo nutarta ir imta leisti rankraštėlis „Mūsų Žiedai", kuris tačiau, neturėdamas didesnės narių dalies užjautimo, sunkiai vertėsi ir tebesiverčia. Knygynas, lig tol neprižiūrėtas, dabar kuone dvigubai padidintas, ir nariai naudojasi. Pačia knygynb sudėtim pasigirti per daug negalima: trūksta knygų socialiniais klausymais ir, apskritai imant, mokslinio turinio.

Vykdinant konferencijos nutarimas ir reikalas padidinti lėšas, privertė iškelti vakarą. Buvo suvaidinta „Rytojaus diena" ir gauta per tūkstantį auksinų pelno.

Parvykęs iš Berlino st. P. K a r v e l i s apsiėmė ši tą paskaityt ir yra paskaitęs ištisą eilę paskaitų iš visuomenės mokslų srities. — Vidaus gyvenime gimnazijos moksleivių kuopelė nusistatė išgvildenti temą „Socialinis klausimas". Tema suskirstyta į septynias dalis, kurios padalintos tarp draugų-ių, kurie turi kiekvienas savo temos dalimi parašyti referatų. — Silpniau ligšiol gyvavo dvi „Saulės" kursininkių kuopelės. Tenai valdybos dar neįstengė savo darbuotės tinkamai sutvarkyti.

Kai del jaunesniųjų draugų, reik pasakyti, jog jie pirmąjį pusmetį buvo kaip ir pamiršti ir tik antrojo pusmečio pradžioj buvo suorganizuotos dvi gausingos „Jaunesniųjų at-kų“ kuopelės, kurios veikiai stojusios į darbą, atidirbs ir už praleistąjį laiką.

Reikia nepamiršti, kad prieš Velykas aušrininkai, ligšiol bent viešai nesirodę, išėjo aikštėn. Padarė dvi viešas paskaitas. „Aušrininkų principai“ ir „Tolimesnis auš-kų plėtimasis“, kurios abi, ir pirmoji ir antroji, visiškai nepavyko: jas at-kai sukritikavo. Ir toliau, ypač dabar po auš-kų konferencijos Kaune, jų pozicijai sutvirtėjus, Kauno at-kams nekartą be abejojimo teks su jais susidurti, juo labiau, kad auš-kų didžiausi šulai VIII kl., kurioje nėra nė vieno at-ko.

Besiartinąs St. Seimas, kai daugiausia „jautrią politikai“ gimnazijos moksleiviją sujudino, ir at-kai vienas kitas neiškentė šiokiu ar tokiu būdu aktingiau ne prisidėjęs prie rinkimų į St. Seimą, neskaitant jau to, kas buvo kiekvieno inteligento pareiga, t. y. aiškinimo St. Seimo reikšmės, jo svarbos ir reikalingumo.

Narių skaičius beveik nusistatęs. Paskutiniu laiku vyresniųjų draugų ir draugių abiejose kuopelėse dalyvavo lygus skaičius, iš viso per šešias dešimtis, neminint jaunesniųjų draugų, kurių bus irgi per keturiasdešimt. Imant bendrai, vyresniųjų draugų ir draugių skaičiaus santykis yra lygus, tiktai bendroj darbuotėj draugės parodo mažiau atsidėjimo, mažiau gilesnio tyrimo, darbo...

Tai trumpai nupasakota Kauno at-kų istorija ir jų darbuotė. At-kų kilimas ir plėtotė yra panaši į plėtotę kiekvienos organizacijos, turinčios po savimi tvirtą pagrindą. Iš pradžių jie vieni, jausdami reikalą, spietės, jungės ir vėl krito. Darbas vėl buvo pradėdamas iš naujo. Pasigaudama jėgų iš šalies, organizacija galutinai sustiprėjo. Ir Kauno at-kai, pasimokę iš praeities gyvenimo, drąsiai galės žengt toliau į savo tikslą.

LINKUVOS DĖDĖS

Šis tas iš Petrapilio ateitininkų organizacijos darbuotės ištrėmimo metu.

Iš gimtinio lizdo ištremti į Rusus ateitininkai, viduriniu mokyklų moksleiviai-vės, neiškriko savo pakrai-

poje, bet susispietė į kuopas ir gana vykusiai darbavosi. Vienos iš didžiausių ateitininkų kuopų buvo Petrapily ir Voroneže. Darbuotė kiekvienos tų ateitininkų kuopų turėjo savo ypatybių ir įvairumų. Pirmajai Rusų revoliucijai praėjus, organizacinis ateitininkų gyvavimas ėmė plėstis labiau ir labiau. Padidėjus vidurinei organizacijos darbuotei, ateitininkų darbas ėmė reikštis ir viešai. Minties laisvė ir galėjimas nevaržomai skleisti savo sparnus davė energijos ir drąsumo siekti savo idealus ir suteikė kiekvienam pasiryžimo lavintis, kad gryžtų į Lietuvą daug tobulesni ir būtų naudingi Lietuvos kūrybų darbe. Todel savęs lavinimas ėjo labai plačiai, ir kiekvienos kuopos darbuotė turėjo savo įvairumų. Pavyzdžiui, Petrapilio kuopa pirma kitų pradėjo praktikuot Evangelijos skaitymą kuopelėmis, nes čia pirmiau, negu kitur atskiri ateitininkai įgavo pastūmėjimą ta kryptim ir patys savy patyrė didelę Evangelijos tirinėjimo reikšmę save tobūlinant. Fizinio lavinimosi klausime petrapiliečiai irgi padarė realingų žygių, ir jiems pavyko fizinis lavininimos organizuoti bent kiek plačiau todel, kad venas draugų tame klausime specializavosi ir buvo baigęs tam tikrą mokyklą. Apskritai ateitininkų darbuotė Rusuose pasižymėjo plačia iniciatyva. Be abejojimo ir kitų ateitininkų kuopų darbuotėj sektųs rasti gana įdomių reiškinių, kurie būtų pravartu peržiūrėt ir kas naudinga pasistengt perimt ir įvest į kitas kuopas. Šiuo atveju aš išsitarsiu apie Petrapilio ateitininkų darbuotę fizinio lavinimos srity, juo labiau, kad to klausimo lig šiol nieks aikštėn nekėlė. Fizinio lavinimos klausimu ateitininkams reikėtų susirūpinti, nes jis turi didelės reikšmės vispusiško išsilavinimo atžvilgiu, juoba kad gimnastikos pamokos mokyklose nepakankamai tiksliai vedamos ir neatsiekia harmoningų sielos su kūnu santykių.

Lietuvoje maža tegvildenamas fizinio lavinimos klausimas. Bet Petrapilio draugų-ių susirinkimuose jis būdavo karštai svarstomas, ir ieškoma tinkamų lyčių tam klausimui realizuoti. Slavių tautose išsiplatinusi fizinio mankštinimosi sakalų sistema atmetama, kaipo neturinti mokslingų ir pedagoginių pagrindų. Priimama Švedų pedagoginė gimnastika ir apskritai fiziniame lavinime vaduojamasi Lingo sistema, kuri taikinasi prie anatominių, fizioliogininių ir psichinių žmogaus ypatybių. Petrapilio ateitininkai-ės pradėjo sekmadieniais bendrai mankštintis Švedų pedagogine gimnastika. Be bendrų mankštinimų, kurie turėjo tikslo sustiprinti draugų-ių pajėgas, kad įsigalintų sportingai mankštintis, buvo surengtos kuopelės iš tų, kurie

jau galėjo dirbti sunkesnius fizinius mankštinimus, bet dar buvo reikalingi specialių prirengiamųjų judėjimų. Kad fizinis lavinimas eitų racionalingai ir sistemingai ir būtų įgytas įprotis regulingai rūpintis kūno kultūra, buvo taikinama į draugus es kambario gimnastika ir išrodinėjama, kad viena iš racionalingiausių tokių sistemų yra Millero „Mano sistema“, kuri, gerai žinant judėjimus ir tiksliai tuos judėjimus atliekant, nuostabiai veikiai sustiprina organizmą, proporcingai išdirba kūno naryną ir raumenis, padeda įgyti kūno grožio, kuris turi ankštą ryšį su sveikata ir stiprumu. Kai kurie draugai naudojosi ne vien kambarine gimnastika, bet dar mankštinosi ganteliais, prisilaikydami prof. Garisono ir Lebedevo. Tūlų draugų palinkimas prie prancuzų imtynių ir sunkiosios atletikos, paaiškėjus, kad tie mankštinimai tuo tarpu neatatinka moksleivių fizinio lavinimos reikalavimams, išnyko ir tuo būdu pavyko išvengt daug kenksmingų padarinių. Kad vasaros metu būtų lengviau mankštintis gimnastikos judėjimais su atletizmo elementais, būtent lengvąja atletika, jau dabar pradėta lavintis atskiruose mankštinimuose ir stengtis įgyti bent mažos praktikos.

Vasarą 1917 m. gana daug ateitininkų apsigyveno vasarnamy Vyricoje, 56 varstai nuo Petrapilio. Vasarnamis buvo miške, netoli Orodežo upės. Orodežo pakrantė, gana didelė lyguma, iš trijų pusių giria apsiausta, buvo tinkama gimnastikos ir sporto makštinimams vieta. Ateitininkų iniciatyva Vyricoje susikurė gimnastikos ir sporto ratelis, kurio tikslas buvo tęsti Petrapily pradėtas darbas. Į gimnastikos ir sporto ratelį buvo priimami visi moksleiviai, neatsižiūrint į įsitikinimus. Narių skaičius pasiekė 40—50 žmonių. Iš Lietuvių Draugijos del karo nukentėjusiems šelpti Komiteto pavyko išgauti ritimas drobės, iš kurios buvo pasiūtos butinai reikalingos kiekvienam sportininkui kelnaitės. Kadangi liuoslaikio buvo pakankamai, tad buvo nustatyta mankštinimosi planas, kurio griežtai buvo prisilaikoma. Į mankštinimosi planą įėjo iš lengvosios atletikos vaikščiojimas, bėgiojimas, šokinėjimas, disko ir sviedinio svaidymas; iš sportinių mankštinimų— plaukimas ir žaislai: futbolas ir basketbolas. Futbolininkų buvo trys komandos, kurios su viena kita vykusiai konkuravo. Futbolininkai taip gerai per dvejetą mėnesių įgudo, jog kelius kartus daug už save senesnius futbolininkus sumušė ir įgavo beveik pirmą vietą tarp apylinkės komandų. Be to Vyricos Lietuvių gimnastikos ir sporto ratelis pasižymėjo ir vispusišku fiziniu lavinimusi.

Manyčiau, kad ateitininkams ir Lietuvoje reiktų atgaivinti darbuotę fizinio lavinimosi srity, atsimenant senųjų pasakymą „mens sana in corpore sano“.

VAISGENIO

Bauskės lietuvių moksleivių oazą atsiminus.

Kas nežino, jog rusų laikais mūsų moksleivijos dauguma buvo priversta ne savame krašte tolimesnį mokslą eiti, bet tekdavo dangintis jiems iš Lietuvos į užsienius, ypač į Rusus ir Latvius. Kitada buvo lietuviams moksleiviams priespaudos metai. Jaunos galvos troškę mokslo, o to mokslo, nors vidurinio, rusams juos persekiojant ir niekinant, negalėdavo Lietuvoj pasiekti: retas kuris lietuvio sūnus ar duktė patekdavo Lietuvoj į viduriną mokyklą. Nenuostabu, kad kone visi mūsų inteligentai arba jų prieaugliai ne tėvų žemėj turėdavo mokslus eiti.

Vienas tokių užsienio lietuvių moksleivijos oazų buvo Bauskė — Latvių miestas, stovįs vos 9-10 varstų nuo Lietuvos pasienio toj vietoj, kur Nemunėlis į Mūšą įteka.

Jau prieš 10 metų Bauskės mokyklose vieną kitą lietuvį moksleivį sutikdavai. Vėliau, taip 1913 — 1914 metais ir įpusėjus (rodosi) 1915 metams, kai šalia Bauskės miesto keturiaklasės mokyklos, moterų progimnazijos ir vyrų ir moterų komercinių mokyklų įsisteigė vyrų progimnazija, lietuvių moksleivių skaičius žymiai padidėjo. Mat, lietuviuose buvo įsikerėjusi tokia manija, kad moksleivis turi ne kitur, kaip tik gimnazijoj ar progimnazijoj, bet ne specialinėj, pav. komercijos, mokykloj mokytis. Del tokio galvojimo visi pasenėję Lietuvos „švedai“, „ant lekcijų“ arba kitaip sakant „privačiai“ besimoką moksleiviai užtvindė naujai įsikūrusios mokyklos suolus. Čia šalia latvių jaunuomenės prisigretino ir lietuvių jaunuoliai. Susidarė nemažas mūsų moksleivių skaičius. Pavyzdžiui, prieš karą vietinis klebonas kun. Maksvitis turėdavo tikybos pamokas katalikams jau nebe latvių kalba aiškinti, bet lietuvių. Kadangi (pav., vyrų progimnazijoj) kai kuriose klesose l i e t u v i ų m o k s l e i v i ų k o n e p u s ė k l e s o s b ū d a v o (kiti latviai ir žydai), tad moksleivių tarpe buvo kilusi mintis reikalauti nors

3 pamokų savaitėje lietuvių kalbos. Ir, jei ne karas, šis reikalavimas veikiausiai būtų buvęs patenkintas.

Kada ne kada, klausyk, ir bažnyčioj dabar pasigirsdavo lietuviškai giedant ir pamokslus sakant. Taip mažu pamažu lietuviai tvirtėjo Bauskėje: kad ir šiaip-jau lietuviai darbininkai ar amatninkai, kurių neretai čia sutikdavai, ėmė, moksleivių grupuojami, prasti prie suėjimų, tautinės dvasios turinio pasikalbėjimų, nors dar tuo metu skaudi rusų žandaro letena tebelaikė prislėgusi ne tik lietuvį, bet ir latvį.

Tokiais keliais prasidėjo svetimoj padangėj lietuvių atbudimas, kada pamatė savųjų nemažą būrį ir suprato susispietimo reikšmę. Pirma, atsitikdavo, lietuvis moksleivis baigia kurią norint Bauskės vidurinę mokyklą ir baigęs dažniausiai Latviuos įsitaiso vietelę arba kad ir gryžta į Lietuvą, tai vos ne vos palatviuodamas šnekteli lietuviškai. Čia buvo kaltas ne kas kitas, kaip pavienumas, nesusiorganizavimas, stoka lietuviškų laikraščių ir knygų lietuvių kalba. Užtat vėliau moksleiviai, kaip minėjau, pajutę galybę susišliejimo į kuopą, sukruto. Pirmučiausia visai nekaltai, vien pasilinksminimų reikalu, ėmė spiestis lietuvių moksleivija apie moksleivius Ed. Jatulį ir P. Butėną. Laikas ėjo. Draugijinė organizacija, prasidėjusi iš nieko, tvirtėjo, gūžėjosi. Pasilinksminimų kuopos virto įvairių klausimų klausimėlių gvildenimu. Ypač moksleivių buvo imta rūpintis lavinimu. Politika tuo tarpu tapo atmesta, viena, del protų jaunumo, antra, ir tas svarbiausia, būdavo rusų „okolodočniko“ uždrausta, nelyginant, dausų obuolys, vaisius. Srovių skirtumo nebuvo: nė vienam moksleiviui srovių rietenos ir į galvą nebuvo atėjusios. Jiems tik platesnis apsišvietimas, gilesnis tautinis susipratimas ir griežtesnis lietuvių susibūrimas terūpėjo. Kadangi, reikia pasakyti, visai nebuvo lietuvių kalba knygų (iš kunigo kartais gaudavai pasiskatiyti vieną kitą), neateidavo iš Lietuvos jokio laikraščio, — likdavo nesmagu ir ilgu, nieko nežinant apie savo kraštą. Taigi bauskiečių lietuvių moksleivių kuopa sudėjusi pinigų, nutarė išsirašyti moksleivių protui tinkamų ir dorinančių žmogų knygų. Veikiai po to sąjūdžio bauskiečių moksleivių tarpe pasirodė moksleivių žurnalas „Ateitis“ ir kitokių laikraščių. Tuo būdu ilgainiui susidarė „bauskiečių lietuvių moksleivių kuopos knygynas“.

Nuo to laiko, taip lietuvių moksleivijos tarpe, kurios buvo apie 60 bernaičių ir bene 15 mergaičių (neskaitant žemiausiųjų klesų mokinių), taip šiaip-jau čia apsigy-

venusių lietuvių draugėje, teko aiškiai pastebėti linkimas prie savųjų, prie kuopų, girdėti žadėjimų gryžti į Lietuvą ir t. t. Betgi neapsivilta. Dar ne galutinai lietuvius bauskiečius susitvarkiusius ištiko karas ir išsiautojo tą Bauskės lietuvių lizdą. Iš šeimų viena kita dar pasiliko vietoje gyventi. Tačiau daug lietuvių moksleivių iškūrė į Rusus. Dabar beveik visi, kaip žinau, yra į savo kraštą gryžę: vieni mokytojai, kiti kariškiai, treti dar vidurinius mokslus Lietuvoje tebeina.

Taip, bet ne kitaip, atrodė Bauskės lietuvių moksleivijos oazas. Buvo ir yra pravartu kiekvienam mūsų skaitytojui pažinti istoriniai lietuvių moksleivijos gyvenimo bruožai ne tik dabar ar karo metu, bet ir prieš karą, juo labiau lietuvių moksleivijos būtį rusų viešpatavimo laikais svetur už Lietuvos sienų, toli nuo savųjų jiems mokslus beinant.

ARŠIO

Visuomenės pažiuros ateitininkuose.

Skiriu tiems mano draugams — ėms, karie iš mūsų lizdo sakalais išskrenda; jaunikliai vis aukščiau už senius pakyla.

Ateitiniukai turi daug savo atsiradimo prasmės bendroje idejų eigoje, kuri buvo susidariusi Rusuose dvidešimtojo amžio pradžioje. Kaip tik tada mokslas, ypač gamtos mokslai ir psichologija, padaro didelių žingsnių tolyn. Vyravusi materializmo pasauležiūra, nustojusi kredito Europoj, pradeda nustot jo ir rytuose, kur nepripažystama jai mokslingumo ir teisingumo. Darvino teorija, kertinis to meto pasauležiūros akmuo, nustoja buvusi gamtos mokslų dogma. Panteizmas, marksizmas ir kitos gretimos materializmui teorijos susilaukia stiprios kritikos. Kaip kad Europoj buvo atsitikę pirmiau, taip dabar Rytuose žmonių kriticizmas pabunda ir ypatiugu gajumu griauna senas tiesas, atidėdamas jas į praeities archyvą, ir stato naujas. Tų naujų idejų viena bendra tendencija — tai bendrumas su religijos ir krikščionybės dėsniais.

Tas krikščionėjimas mokslo, o kartu su juo ir inteligentijos atkilo į Lietuvą. Radęs čia savotiškos dirvos, savotiškai augo ir davė savotiškų vaisių.

Pats ateitininkų judėjimas yra religinės ir filosofinės lyties. Tačiau jis augdamas ir plėsdamasis, įgavo tam tikros visuomenės spalvos, prisiėmė visuomenės darbui tam tikrus principus, kad net galima yra kalbėti apie mūsų visuomeninių pažiūrų istoriją.

Mūsų visuomeninis veidas daug pareina nuo platesnės visuomenės gyvenimo sąlygų, jos vargų ir jos prigertų idejų. Kadangi ateitininkams gemant, pati Lietuvos visuomenė nebuvo griežtai politinėmis grupėmis pasiskiršėius, tai ateitininkuose visuomeninės pažiūros stovėjo paskutinėje vietoje. Tada dar siautė rusų reakcija, organizuotos grupės negalėjo viešai rodytis nei savo programomis, nei darbu, tad nebuvo akstino ir mūsų praktikos darbui visuomenės ir politikos dirvoje.

Kultūros dirvoje, kuri tuo metu buvo jau plati, lietuviai dėjo savo jėgas. Kultūros srity, kur daugiau susiduriama su religijos ir filosofijos problemomis, buvo dirbama ir kovojama. Šios kultūros kovos ugny gimė ir ateitininkai.

Gimė su tam tikrais obalsiais, kurie pirmaisiais mūsų darbuotės metais sudaro visą ateitininkų judėjimo sielą. Į gyvenimą pasirodėm, įrašę savo vėliavose „Deus et Patria“ ir „Instaurare omnia in Christo“ ir su šiais obalsiais stojom į darbą. Ryškiausiai mūsų veidą vaizdina mūsų organas „Ateitis“. Pavartę jo pirmuosius numerius, mes rasime daug rimtų straipsnių iš filosofijos, asketikos, gamtos mokslų, ir nieko beveik iš visuomenės. Ir tai suprantama. Ateitininkai išstojo kovotojais pirmon galvon su inteligentų bedievybe, kurios mokslus einančioji jaunuomenė gaudavo Rusų mokyklose. Ateitininkų pirmutinis tikslas buvo — sudaryti idejos pagrindas naujai besikuriančiai srovei. Reikėjo atremti visos atakos, kurios buvo daromos prieš ateitininkus. O tos atakos buvo ne visuomenės mokslų srity, tik pagrindinių krikščionybės principų.

Visuomenės pažiūrų ir darbo srity Lietuvoje buvo giliai įsigalėjęs tik tautinis klausimas. Tada dar visiems buvo matomi gyvi kovos pėdsakai už tautos teises, už mūsų kalbą ir kultūrą. Daugeliu atvejų ta kova buvo tęsiama ir į ją susyk stojo ateitininkai. Ateitininkai nuo pat pirmųjų dienų ne tik katalikai, bet ir t a u t i n i n k a i. Mūsų pirmykštėje darbuotės programoje šalia principų pažinimo stovėjo lietuvių kalbos, literatūros, istorijos pažininimas, tautinės sąmonės pakėlimas, kas kai kur ligi šių dienų išliko.

Ir visuomenės pažiūromis ir darbu nesiskyrė (? Red.) nuo mūsų ir aušrininkai. Tas dar mažino mūsų domesį socialiniais klausimais. Ateitiniukų vis delto nuo pat pradžios buvo „einama į liaudį". Tik tas ėjimas skirtinas nuo to, kuris dabar yra. Jo svarbiausias tikslas buvo — kelti tautinis susipratimas. Daugiausia buvo platinamos knygelės, padedama išsirašyti laikraščių, palaikoma blaivybė. Šiek tiek paskiau prasidėjo jaunimo kuopų kūrimas ir jose dalyvavimas. Apie profesines ar partines organizacijas maža ką teišmanėm, ir nebuvo kas pamoko. Dar jaunutis, negausingas ateitininkų judėjimas neturėjo nei savo tradicijų, nei savo vadų visuomenės pažiūroms skleist ir darbui dirbt. Vieno kito jeigu ir buvo kas nors daroma, tai be sistemos, be vienodumo. Todel ir apie visuomenines pažiūras pirmaisiais ketveriais metais kalbėt yra sunku: ateitininkai turėjo tik tautinių klausimų bendrą visai organizacijai nusistatymą — būti patiems tautininkams, dirbti tautiniam susipratimui pakelti.

* * *

Didysis karas netikėtai ištiko ateitininkus, kaip netikėtas jis buvo ir visam pasauliui. Mūsų visuomenės gyvenimas ėmė kitokesnės spalvos įgauti, pasiskirstymas ėjo greityn. Ateitininkai netrukus tapo perskirti į dvi dalis. Vieni liko Lietuvoj, kiti atsidūrė Rusuose. Tęsė darbą ir vieni ir antrieji. Tik likusiųjų Lietuvoj buvo einama senąja vėže, o išbėgusieji į Rusus ėmė eiti naujais keliais, duodami visam ateitininkų judėjimui per didįjį karą spalvą.

Pats pasijudinimas iš gimtųjų vietų turėjo didelės įtakos. Karas su jo visais įvyksniais žadino domesį, vertė ieškot atsakymo įvairiems viešojo gyvenimo klausimams. Rusuose susidaręs ūpas lyg audros laukiant, instinktingai skatino apsidairyt, iš kur eina debesiai. Ateitininkai pradėjo sąmoningiau eit į socialinių ir politinių problemų sritį. Jeigu pirmiau buvo pasibiaurėjimas esamąja tvarka, tad jis ėjo daugiau iš inercijos, judinamas jausmų, kurius auklėjo mumyse Kudirka, Vaičaitis ir kiti. Dabar prie tų jausmų ėmė dėtis ir protas. Jau 1915 metais ateitininkai ėmė daryti pasikalbėjimų socialinėmis temomis mažomis grupėmis. Vienam kitam bendrabučio pasikalbėjime kildavo tarp mūsų, aušrininkų ir visuomeninkų nedidelių ginčų. Atsirado gyvas reikalas ne tik pavie-

niams asmenims, bet visai ateitininkų srovei nusistatyti socialiniais klausimais, duoti vienodų aiškių atsakymų į keliamus klausimus.

Pačioje lietuvių visuomenėj ėjo nauji aidai. Petrapily pradėjo virti politinis gyvenimas, kaip gal tik 1905 metais buvo viręs. Tų aidų atgarsiai pasiekdavo ir moksleivius, tik gal į juos čia buvo smarkiau reflektuojama, negu į senius.

Į pavasarį 1916 metais gavome pasiūlymą iš aušrininkų padaryti Voroneže pasikalbėjimą „principams pasiaiškint", o tarpe tų principų visa eilė socialinių politinių problemų — dalykas visai dar naujas moksleivių „debatuose". Čia reikėjo ne į vieną kitą klausimą atsakyti, bet sudaryti socialinių pažiūrų sistema ir ji apginti. Nelengvas tai buvo darbas. Nei platesnės literatūros, nei patarėjų nebuvo. Reikėjo savomis kojomis leistis tos sistemos ieškotis, kuri po mėnes o kito jau buvo greitomis sudaryta.

Gaila, ne buvo lemta tam pasikalbėjimui įvykt, ir ateitininkų nuomonės niekur ne buvo paskelbtos. Tik išleistoji anketa, kurioj valstybės formos, socialinių klausimo sprendimai, viešojo darbo dėsniai yra plačiai paliesti, reiškia, kiek ateitininkų visuomeninės pažiūros buvo jau išsiplėtojusios. Mūsų leidžiamasis Voroneže rankraštėlis „Inkaras" ėmė dėti straipsnių apie karo pabaigos galimumus. Tai buvo pirmieji mūsų pačių gaminti straipsniai socialiniais klausimais.

Pavasariui baigiantis įvyko visų moksleivių srovių slaptas suvažiavimas Maskvoje, turėjęs visų moksleivių gyvenime daug svarbos. Tai buvo jaunosios kartos politinis seimas. Suvažiavime pasirodė ir įvairių įvairiausių frakcijų. Buvo ten tautininkų liberalų, socialistų liaudininkų, social - demokratų menševikuojančiųjų ir bolševikuojančiųjų. Ateitininkams, tiesa, tada buvo atstovaujama negausingai, nes tuo pačiu metu ėjo Voroneže mūsų konferencija. Tačiau įvairiuose socialiniuose ir politikos reikaluose pirmą kartą viešai paėmėme tam tikrą atskirą poziciją, kurios plačiau apibrėžti, neturėdamas čia protokolų, negaliu.

Pati suvažiavimo svarba mums, ateitininkams, buvo ne tame. Jis buvo svarbus tuo, kad ateitininkai iš pačių pirmiausių ir tikriausių šaltinių gavo progos pasižinti su moksleivių visuomenės ir politikos pažiūromis, įgavo stiprų oreintacijai pagrindą. Kalbėtieji suvažiavime dalykai plačiai pasklido ateitininkų tarpe, buvo sprendžiami, pergal-

vojami. Vis daugiau ateitininkų ėmė gilintis į visuomenės problemas, vispusiškiau buvo formuluojama mūsų socialinė pasaulėžiūra.

Vasarą plačia vilnimi pasireiškė mūsų naujas „ėjimas į liaudį“, žmones, dabar jau visai sąmoningas, išvada iš tam tikros socialinės pasaulėžiūros. Dygo, kaip grybai, tremtinių lankomosios kuopelės, prasidėjo platus iš pat pagrindų žmonių švietimo darbas. Gegužinėse, vakarėliuose, kurie dažnai buvo žmonėms rengiami, suskambėdavo politinių mitingų prakalbos. Tai buvo pirmieji nedrąsūs bandymai pasakyti plačiai miniai, ką jaučia ateitininkų siela, kurie mūsų siekiniai ir idealai.

Tuo periodu visuomenių pažiūrų brendimas eina dviem pusėm: vieni gilina savo žinias, daugiau įsiskaitydami į socialinę literatūrą, kiti daugiau dirbdami praktikoje, gyva organizacija parengdami gražios medžiagos ateičiai.

Reikėjo tik, kad visa, kas atskirais atsitikimais buvo paskelbta, kas daugumui buvo bendra, būtų vienoje vietoje sutraukta ir formuluota.

O tai įvyko, pasirodžius pirmajam „Ateities Spindulių“ sąsiuviniui, kur buvo tarp kitko socialinio klausimo ir taktikos principai.

Pagrindinės socialinių principų mintys, trumpai formuluojant, sako: 1) Dabar vyraujanti socialinė tvarka toli gražu nėra tobūla. 2) Pakeisti dabar esamai tvarkai tinka ne revoliucijos, bet evoliucijos kelias. 3) Privatinė nuosavybė dabar nepanaikinama, bet, tik aprėžiama, kaip to reikalauja krikščioniškoji teisybė ir meilė. 4) Kadangi socializmo pastangose aiškiai yra ne tik siekimas pakeisti dabartinę tvarką, bet ir griauti krikščionybę, tad ateitininkai jį smerkia, pasilikdami demokratai ir socialinės reformos šalininkai.

Štai kaip atrodė tie socialiniai obalsiai, su kuriais ateitininkų buvo stota į darbą, pereita revoliucijos ugnis ir gryžta į Lietuvą.

Pasirodant šiems principams, Voronože pradėjo darbą ir Socialinė Sekcija arba, kaip ji daugumos buvo vadinama, sociologų sekcija. Tos sekcijos uždavinys buvo giliau susipažinti su politinės ekonomijos istorija, vyriausiomis jos teorijomis ir pagrindais, su kooperacija, darbininkų ir kitais socialinės lyties klausimais.

Ši sekcija, radusi geros dirvos, pasirodė gajausia ir nesustojo dirbusi nuo įsikūrimo dienos ligi gryžtant į Lietuvą. Autoritetai toje srity buvo mūsų vyresnieji draugai: M. Krupavičius ir a. a. V. Endziulaitis. Tačiau už vis daugiau duodavo mums knygos. Bulgakovo, Žydo, Tugan-Baranovskio, Gerknerio, Auciferovo, Zombarto, Kariejevo Kovalevskio ir kitų buvo labiausiai skaitomos knygos [1]). Ypač Bulgakovo raštai darydavo didelės įtakos savo gilia krikščioniška filosofija, radikalinėmis socialinėmis pažiūromis ir rimta priešingųjų pakraipų kritika.

Taip ramiai, išlengva, bet rimtai ir vaisingai bedirbdami, susilaukėme vasario mėnesio revoliucijos, kuri mus atrado visai pasirengusius. Nuo pat pirmųjų revoliucijos dienų mūsų taktika buvo akcijos ir savarankumo taktika, kuri užsilaikė ligi gryžimo į Lietuvą.

Antrąją ar trečiąją dieną po revoliucijos buvo įkurta krikščioniška šelpimo organizacija politinės lyties, kuri netrukus virto krikščionių demokratų Partija. Su naujai įsikūrusia partjia ateitininkai nesusiliejo, nepaskendo, liko dirbti atskirai, tik dalis, ypač socialinės sekcijos narių, dirbdavo ir partijai, galima sakyti, ją vedė.

Nemažiau aktingai ateitininkai dalyvavo ir „Liaudies Sąjungos“ darbe ar kitose organizacijose, kurios gimdavo didesniuose tremtinių centruose, nuo įsikūrimo dienos eidami ir kovodami pirmosiose eilėse.

Voroneže įsikūrė Komiteto tarnautojų Sąjunga vienintelė galima sakyti profesinė lietuvių darbininkų sąjunga. Ir joje ateitininkai kuo aktingiausiai dalyvavo.

Tuojau ateitininkai sugebėjo sudaryti aplink save lietuvių demokratingų sluoksnių židinius. Ten atnešdami savo gausią karštą širdį, mokėdavo įkurti malonią atmosferą.

Iš tų židinių ėjo gaivinama, grynai lietuviška ir krikščioniška dvasia. Tuo tarpu visi aušrininkai, veikiai pasidarę socialistai, paskendo rusų organizacijose, svetimiems dievams tarnaudami.

Rusijos Lietuvių Seimas buvo pirmas politinis kvotimas ateitininkams. Ir tas kvotimas buvo išlaikytas. Ateitininkai sudarė krikščioniškų partijų sielą, drąsiai kovojo už savo idejas ir neslėpdami į kišenes, skelbė jas pasauliui.

[1]) Plačiau nurodyta literatūra „At. Sp.“ pirmuosiuose numeriuose.

Seimo skilimas del Lietuvos nepriklausomybės padarė ateitininkams gilaus įspūdžio, užgavo pačias jautriausias stygas. Ateitininkai nuo tos valandos pasidarė nepriklausomos demokratingos Lietuvos apaštalai plačiose liaudies miniose. Atsimenu, kiek ginčų, kiek kalbų tekdavo ateitininkams sumušti per visokias viešas manifestacijas, mitingus Lietuvos nepriklausomybės tema. Žmonės, tur but sveiku instinktu nujausdami tiesą, ėjo ne su susocializėjusiais aušrininkais, bet tik su ateitininkais ir tai ligi ištrėmimo laiko pabaigos...

Kaip pirmaisiais at-kų atsiradimo metais juos charakterizavo įsigilinimas į filosofijos ir religijos klausimus, paskiau išbėgus į Rusus susidomėjimas socialiniais klausimais, taip dabar po revoliucijos, toji charakteringoji žymė — tai platus organizacinis ir politinis darbas. Toje srityje ypatingai daug nusipelnė politinė organizacinė sekcija, kurios tikslas buvo:

1) sekti politinį gyvenimą Lietuvoje, Rusijoje ir svetur;
2) susipažinti su įvairių valstybių politiniu sutvarkymu;
3) nagrinėti įvairių partijų programos ir principai. [1]).

Prie Sekcijos buvo trys skyriai: karinis, jaunimo ir korespondentų. Praktikoje ši Sekcija nudirbo labai daug. Tai buvo savo lyties politinė mokyklą, kame ateitininkai išsimokindavo viešai kalbėti, vesti susirinkimus, mitingus ir organizuoti plačias minias. Visuomenės ir politikos darbuotė ateitininkuose buvo įvairi. Ji apimdavo žmonių švietimą (vakariniai kursai, socialiai kursai, paskaitos įvairiuose susirinkimuose), naujų Partijos ir „Liaudes Sąjungos" skyrių steigimą, jaunimo draugijų, kariškių sąjungų, tremtinių grąžimo ir jaunesniųjų draugų kuopų kūrimą.

Įgavę teoretinių žinių socialėje Sekcijoje ir išėję praktikos mokyklą politinėje organizacinėje, ateitininkai iškilo į pirmą vietą viešame moksleivių gyvenime.

Pačiu bolševikų siautimo metu ateitininkai sugebėjo svarbesniuose moksleivių centruose mūsų žmones sutelkti ir išlaikyti tautinėse ir kriščioniškose organizacijose.

Bolševikai, neįveikdami ateitininkų organizacijų morale pajėgą, griebėsi fizinės. Prasidėjo suėmimai, kratos, uždarinėjimas mūsų laikraščių ir draugijų. Paskiausia pasirodė Katalikų Veikimo Centras ir Centrinė Taryba žmonėms organizuoti.

Pirmasis buvo labai žiauriai bolševikų persekiojamas ir negalėjo pradėti rimto darbo. Antroji turėjo ateitininkus

[1]) „At. Sp" 1917 m. pusl. 158.

grąžinti Lietuvon ir čia išplėsti Rusijoje nustatytą socialę ir politinę mūsų darbuotę.

Tuo metu ateitininkai pradėjo ieškoti kelių, kaip pasiekus Lietuvą, o kitai daliai, pasilikus su tremtiniais, kaip jais vadavus ir grąžinus į Tėvynę.

Pavasarį 1918 m. užgeso bolševikų persekojami „Ateities Spinduliai", o kartu ir ateitininkų idėjinio gyvenimo centras persikėlę į Vilnių.

Trumpai apibrėžiant tą Rusijoj sugyventą laikotarpį, tiktų pavadinti karakteringiausiais jo bruožais pirmiausia tautinio klausimo nukėlimą į antrąją vietą, o pastatymą pirmojon aktingo dalyvavivo socialių ir politinių reikalų sprendime. Krikščionybės principas be socialės darbuotės jau ateitininkuose neturi vietos. Pats ateitininkų minties centras iš abstraktinių pasauležiūros dėsnių sprendimo pereina į realio gyvenimo reikalams nuspręsti kelių ieškojimą. Demokratingumo dėsnys įvedamas į ateitininkų įstatus. Lietuvos valstybė aiškiai sau įsivaizdinama nepriklausoma demokratinga respublika.

* * *

Pradėjus darbą Lietuvoje, ėjo jis nelengvai. Persekiojant vokiečių žandarmams ir nesant susisiekimo, negalėjo dirbti įsteigta Rusijoje Centrinė Taryba. Buvo tik vietose dirbama, kas galima. Svarbiausia — buvo varomas platus ateitininkų kuopų organizacijos darbas visoje Lietuvoje. Greta jų ir dygo jų kuriamos įvairios žmonių draugijos.

Pačiuose ateitininkuose susidūrė dvi srovės: „tautiečiai" — likę ir priaugę Lietuvoje ir „bolševikai", „politininkai", grįžę iš Rusijos. Prasidėjo tų dviejų srovių abipusinė įtaka ir ateitininkų vienodėjimo procesas, kuris tęsiasi ir ligi šių dienų, duodamas spalvos mūsų judėjimui. Kiek ateitininkų prisidėta šiuo laikotarpiu prie valstybės kūrimo darbo, kiek padaryta mūsų krašto kultūros ir organizuotės dirvoje — tai aš čia ir dėsyti nesirengiu. Sunku man kiek nutolusiam tai būtų ir atlikti.

* * *

Kunkuliuodamas, virdamas eina ateitininkuose so-

cialių ir politinių pažiūrų brendimas, kaip verda ir kunkuliuoja tos jaunuomenės protai ir širdys, kurios tarpe gema ir kristalizuojasi keliamieji obalsiai. Laikui beigant rimtėja bręstanti mūsų pasauležiūra, užpildydama vis naujas ir naujas gyvenimo sritis. Tas pažangos ir keitimosi procesas dar nebaigtas ir gyvenimo sūkuryje nuolat duos naujų formų.

Kad mūsų toji socialė ir politinė darbuotė nesusmulkėtų, man atrodo neatidėliojimu dienos reikalu — patiekti rimtas ir tvirtas socialių ir politinių pažiūrų teoretinis pagrindas. Suimti visa, kas atskiruose atvėjuose buvo tariama ir daroma, sutraukti tai į nuoseklią sistemą — tai yra mūsų socialio ir politinio brendimo artimiausia fazė. Prie jos sąmoningai mes ir turėtume eiti, o su ja pabaigti skinti pradėtą gyvenimo taką, kuris sudaro šiuo metu visos Lietuvos kultūros branduolį ir veda prie naujo gyvenimo.

Skautininko *P. JURGELEVIČIAUS*

PIRMIEJI SKAUTO ŽINGSNELIAI.

Nuo pernai metų pradėjusi Lietuvoje kurtis skautų organizacija savo principais ir priemonėmis jiems vykinti labai artima ateitininkų organizacijai. Norėdami Draugus-es arčiau su jąja supažindinti, mielai dedame šį ilgesnį raštą. Mes tikimės, kad Draugai-ės, supratę kilnius skautybės siekius, ją rems — stos į skautų eiles, žinoma, nesiliaudami buvę uolūs ateitininkai. *Red.*

PRAKALBA.

Šių dienų laikais ir dar kiek anksčiau pastebėta, jog jaunuomenė ko toliau, vis labiau baisiausiai tvirksta ir menkėja. Tasai nupuolimas yra toks didelis, jog vaikinai iš pat jaunystės metų pasilieka be energijos, be valios, be patvaros ir, dargi pasakysiu, be proto... Jeigu jųjų kurie ir esti linkę prie kokio darbo, tai tuo nepasidžiaugsi. Toksai jaunuomenės nupuolimas pirmiausia ir labiausiai ėmė reikštis Vakarų Europoj, civilizuotose ir kultūringose šalyse, ir labai smarkiai ėmė slinkt į rytus, neaplenkdamas nė mūsų Lietuvos dainų dainuojamų bernelių, kitą kartą garsių savo doruma, drąsa, brolybe ir

štai ėmė pamaži tilti tosios skambios, nekaltos ir malonios dainelės, dainuojančios didžiavyrius, tarsi keno liepiamos. Tam dideliam pavojui aiškiai ir giliai įsivyravus, daugelis geniingų vyrų ir mokslininkų ėmė rimtai galvoti, kaip tą žmonijos rykštę ir nelaimę bent kiek toliau atstūmus. Pagaliau sugalvota ir sumanyta pradėti lemtesnis jaunuomenės auklėjimas, jos vienpusinio lavinimo taisymas, nes visi suprato ir pamatė, jog mokykla šiuo žvilgiu, išskyrus žinijos praplėtimą, veik jokių nuopelnų nėra padariusi. Minėtasis vienpusiškumas pasireiškė tuo, jog labiau buvo domėtasi kūnu ir kūno jėgų išmiklinimu, o dvasios ir proto jėgos buvo ar nesuprastos ar neįvertinamos, žodžiu sakant pamirštos. Be to, suprasta, jog naudinga ir būtinai reikalinga išvest jaunuoliai bent retkarčiais iš siaurųjų ir tvankiųjų miesto sienų į gamtos grožybę, į orą, į miškus ir laukus arba, kitaip, daryt iškilų (ekskursijų). Pamaži įsikūrė jau ir tam tikrų organizacijų, draugijų, kuopelių ir t.t. Ilgainiui atsirado Čekuose, Lenkuose „sakalų", Vokiečiuose „Vogelvereinų", ir kitose šalyse daugelis įvairios sporto rūšies kuopelių. Po kiek laiko ir tasai vienpusiškumas aiškiai parodė savo kenksmingumą, kadangi jaunuoliai, per daug prisirišę ir susirūpinę vien savo kūno mankštinimu, visai pamiršo proto ir sielos jėgas. Ši gi pakraipa, kaip matyt, neturėjo aukščiausio tikslo pasiekti aukštą žmogaus išsitobūlinimą.

Ilgainiui rimtesnieji geningi vyrai, susirūpinusieji januomenės auklėjimu, ėmė galvot ir apie šį visų svarbiausįjį dalyką

Pagaliau atsirado vienas genialingiausių ir sumaningiausių didžiavyrių, anglų generolas Sir Robert Baden-Powell (sk. Pauel) kuris visą savo gyvenimą paskyrė nuodugniam susipažinimui ir ištyrimui praktikoj vaiko psichologijos, jo palinkimų ir trukumų. Ir ko ne visą atspėjamą laiką galima buvo jis užtikti žaidžiant ir draugaujant su vaikais. Todel visai ir nenuostabu, kad jį visi vaikai ir dabar taip labai myli ir taip be galo prie jo prisirišę. Baden - Powell'is pastebėjo, kad berniukai, vos vaikščiot teišmokę, tuojau ima pamėgdžiot ir žaisti kareivius, karą, žmogžūdžius, traperius, indijonus ir t. t.

Ir štai mūsų šimtmečio pradžioje Baden - Powell'is įkuria plačią jaunuomenės organizaciją, kurios nariai gauna s k a u t ų (scouts) vardą. Skautas reiškia žvalgą, kuris tarnauja savo kariuomenės naudai; jis sužvalginėja (sužino) apie priešo kariuomenę, jos padėtį, skaičių, sumany-

mus ar užpuolimus ir vylius; tarnauja signalininku, telefonininku arba telegrafininku, sanitaru, pionieriu, pasiuntiniu ir t.t; jis žino visus girių užkampius ir kelelius, kuriais gali ir dieną ir naktį išvesti savo kariuomenės dalis.

Tačiau skautas yra žvalgas ne tiktai karo, bet ir taikos metu: jis žvalginėja ir tarnauja pionieriu, vadauja kitiems, kerta ir valo nepereinamus kultūrai ir civilizacijai takus ir kelelius; jis yra krikščionybės kultūros, civilizacijos ir švietimo misijonorius. Žodžiu sakant, skautas yra ž v a l g a s kuoplačiausia prasme visose kultūros srityse.

Savo skautams Didysis Generolas parašė įstatus (10 punktų), įsakymus, nustatė programas, laipsnius ir t.t. ir, patsai vadaudamas visai organizacijai, ėmė uoliausiai platint ją savo tėvynėj Angluose. Pasisekimas buvo tiesiog nepaprastas: skautų skaičius augo kasdien ne dešimtimis, bet tūkstančiais.

Kitos kultūringosios šalys irgi ėmė sekti anglų pavyzdžiu ir šiandien visose civilizuotojo pasaulio šalyse įkurta jau skautų draugovės Badeno Powell'io sistema.

Visos laisvosios šalys [1]), neatsižvelgiant į pasaulėžvalgos, kultūros ir valdymosi būdo skirtumus, susivienijo, teisingai aukštai įvertindamos skautybę, kaipo praktingojo jaunuomenės auklėjimo sistemą. Visi faktai rodyte rodo šito dalyko vaisingumą ir sekmingumą.

Laisva, atitolusi nuo politikos, vienpusinio žinksniavimo ir „kazenščinos", skautybė yra tuo gera, jog rodo visus patraukiantį ir tikrą kelią ne skaniaisiais teoriniais pamokinimais, ne neatatinkamais pamokslais, bet įdomia, visai su tikslu sutinkama ir įsigilinamą žaidimų, draugingų pašnekesių prie laužo ir t. p. sistema.

Visi žinome jaunuomenės palinkimą į romantizmą ir avantiurizmą. Skautybė (skautizmas) kaip tik duoda jai šiuo žvilgiu progos ir kiek dirvos.

Šio rašinėlio prakalboj aš norėčiau parodyt tik vyriausius skautybės tikslus.

Paklausius skautų instruktorių, ko jie mokina jaunuomenę, jie gali atsakyt: — „Mes mokiname juos daryti visa, kas gera".

---

[1]) Reikia pažymėt, jog labiausiai išsiplėtojo skautybė l a i s v o s e šalyse: Amerikos Jungtinėje Valstybėj, Angluose, Kanadoje, Prancūzuose, Šveicarnose, Šveduose ir ypač — laisvų laisviausioje šaly — Naujoje Zelandijoj Despotinis Turkų, Austrų, Vokiečių ir buvusiųjų Rusų režimas, atvirkščiai, trukdė arba iškraipydavo gražiąsias Badeno Powell'io idejas.

Skautų organizacija nėra tai karinė organizacija. Ji pritiktų vadinti riterių organizacija. Skautai toli nuo politikos arba nuo partingumo. Jųjų tikslas — tobūlintis doroje, išsilavinti kūną.

Kiek didelio ir pilnai pelnyto populeringumo turi skautų organizaciją užsieniuose, parodo daugybė žymių vyrų atsiliepimų. Štai, pavyzdžiui, ką rašo lordas Rozberi: „Jei man reikėtų parodyti aukščiausį idealą mano Tėvynei, aš išreikščiau pageidimą, kad visi vyrai būtų išėję skautų eiles arba būtų išauklėti jųjų teorija. Tokia tauta būtų žmonijos puošalas ir reikštų tokią moralinę jėgą, kurios pasaulis dar nėra matęs".

Amerikoje projektuojama steigti kilnojamųjų skautų stovyklų prie visų Amerikos mokyklų.

Kaip parodo bandymai, Badeno Powell'io sistema pritaikinama visose šalyse įvairiausiomis kultūros sąlygomis ir neatsižvelgiant į žmonių apšvietą. Be Anglų, Prancūzų, Belgų, Norvegų, Danų, Šveicarų, Švedų, Olandų, Italų ir kitų Europos šalių, skautų draugovės gyvuoja dar ir Amerikoj, Australijoj, Japonuose, Kinuose, Aigipte. Yra net ir „juodųjų" skautų.

Su gilaus malonumo jausmu mes galime pastebėt, jog keliolikos milionų skautų armijoje, išmėtytoje po visas pasaulio dalis, bet gi sudarančioje vieną galingą broliją, sujungtą tais pačiais prakilniais savo tikslų, siekimų ryšiais, yra ir mūsų, lietuvių būreliai, kurie, Dievas duos, išaugs ir apsiaus visą Tėvynę Lietuvą.

Lietuvių skautų mes jau turime Vilniuje, Kaune ir tikimes, veikiai turėsime kituose mūsų miestuose.

Mes stengiames įtraukt į savo sistemą, Lietuvos istorijos sektinų pavyzdžių. Mes norime tiest jaunuomenei tvirtus doros ir būdo pamatus, ant kurių seksis po to kurti pilietis ir kariškis.

Šio rašto tikslas — bent kiek supažindinti naujininkus skautus su skautybe ir suteikti trumpų žinių apie „pirmuosius skauto žingsnelius".

Baigdamas norėčiau atkreipti visų skautų ir jųjų vedėjų akis į būtiną susivienijimo reikalą.

„Visi skautai broliai!"

Mums reikalinga sudaryti viena Lietuvių šeima ir susispiest apie Lietuvos Skautų Paspirties Draugiją ir Kuriamąjį Lietuvių Skautijos Štabą. Budėk!

I DALIS.

Pirmieji arba Mafekingo skautai.

1899—1900 mt. Pietų Afrikoj ištiko anglų būrų karas del anglų miesto Mefekingo, kurį būrai buvo jau apsiautę. Mafekingo gynėjų atsirado vos apie 1000 vyrų. Pristigus kareivių, miesto ir įgulos komendantas pulkininkas Baden-Powell'is įkūrė iš berniukų skautų (žvalgų) draugovę. Šieji tarnavo žvalgais, signalininkais, pasiuntiniais, žinininkais, laiškanešiais, sanitarais ir t.t. Karui laimingai pasibaigus, jie gražiai pelnė pasižymėjimo ženklų už savo didelius žygius. Daugely atsitikimų jie uoliai pasižymėjo savo drąsumu, apsukrumu, paklusnumu ir vikrumu. Jiems atminti buvo išleista net anglų pašto ženkleliai (markės) su skauto dviratininko paveikslėliu.

Šis vaizdelis parodo, kaip skautai tarnauja ir gali tarnauti Tėvynei karo metu.

Kaip tapus skautu[1]).

Į skautų draugovę gali įstoti kiekvienas berniukas jaunikaitis nuo 12 iki 20 metų [2]), neatsižvelgiant į jo luomą nei tikybą. Ne vėliau, kai po 2 mėnesių po įstojimo naujininkas privalo išlaikyti tam tikrus kvotimus į 3-ijį (žemiausiąjį) laipsnį. Tam tikslui reikia žinoti skautų įstatai ir įžodis, eiti jais, mokėti paaiškinti jųjų prasmė ir reikšmė, papasakot ir paaiškint skautų įsakymai ir paprocčiai ir atsakyt į klausimą: „Kas yra skautai?" Žinoti skautų šūkis „Budėk", nupaišyt organizacijos ženklelis ir paaiškint šūkio ir ženklelio prasmė ir reikšmė. Žinoti Lietuvos Skautų forma ir ženklai, žinoti, kas yra pasaulio ir Lietuvos skautų patronai, skautijos įkūrėjas ir visų skautų vadas, Lietuvos skautijos vadas, draugininkas ir draugovės būklo adresas. Žinoti Lietuvos ženklas ir spalvos ir skautų vėliavos. Mokėti Lietuvos ir Skautų imnai, skautų saliutas ir jųjų „slaptasis ženklas;" skautų sutartiniai ženklai ir švilpesiai; pradžios rikiuotė; mokėt rišti 6 skautų mazgai, vartojami žaizdų tvarstyme, gaisrininkų praktikoj ir stovyklos gyvenime.

Be to, reikalingas tėvų leidimas (raštu) stoti į skautų organizaciją.

---

[1]) Anglų žodis „boi — skouts" nelengva, o gal ir visai negalima, išversti į Lietuvių kalbą. Skautai yra berniukai riteriai, berniukai pionieriai, berniukai žvalgai.

[2]) Nuo 8 iki 12 metų gali būti priimti tik į v. „vilkiukų gaujas" (visai atskira organizacija).

Skautų imnas [1])

Nužemk, Galybe, iš dangaus!
Sustiprink jauną skautų dvasią!
Mes už teisybę stosim drąsiai
Tėvynę ginti ko narsiaus,
O plieno kardas priešą draus!

Štai plevėsuoja vėliava!
Ką kalba jos žymė? Ei, Skautai!
Gyvenam juk Bažnyčiai, Tautai!
Mums viską davė Lietuva,
Vaduosim galva Ją sava.

Skautų obalsis ir šūkis.

Skautų obalsis, kaip ir senovės riterių — D i e v a s ir T ė v y n ė. Viduramžio riterių šūkiui B ū k v i s u m e t p r i s i r u o š ę s! atatinka skautų šūkis B u d ė k! kuris reiškia, jog visumet privalai „budėti“ t. y. visumet būti prisiruošęs savo prievolę vykinti.

Skauto įžodis (pasižadėjimas).

„Brangindamas savo garbę, aš pasižadu visą gyvenimą:

1) visomis jėgomis stengtis tarnauti Dievui, Tėvynei ir Vyriausybei;

2) teikti pagalbos artimiesiems; ir

3) būti ištikimas Skautu Įstatams“.

Skautas, išlaikęs gerai kvotimą į 3-jį laipsnį, įgyja teisės dėvėti ženklelį ir yra trečiojo laipsnio skautas, bet prieš tai dar duoda skauto įžodį, kurio apeigos esti labai iškilmingos.

Skautų Įstatai.

1. Skauto žodžiu galima pasitikėti.

Skautas brangina savo vardą; jis visada tiesą kalba: melagis nevertas vadintis skautu. Skautas visus savo žodžius ir skauto ir paprastuosius gerbia ir brangina: vėjams jų neleidžia, netiesos ir melo nepakenčia.

Jei skautas sako: „Teisybę sakau, kaip skautas esu“, arba — „Duodu skauto žodį“, — reiškia, jog taip ištik-

[1]) Šis imnas yra laikinai skolintas iš Amerikos Liet. Vyčių, kol atsiras tam tikras Skautų imnas. Jis yra mano kiek pataisytas.

rųjų yra ar buvo, lyg būtų tuo prisiekęs. Taippat jei viršininkas sako skautui: „Aš pasitikiu tavo žodžiu, jog tai atliksi“, skautas privalo atlikt įsakymą, įtempęs visas pajėgas ir neatsižvelgdamas į jokias kliūtis. Jeigu skautas suterštų savo garbę, sumelavęs arba tiksliai įsakymo neįvykinęs, pasitikėjus jo žodžiu, jis privalo grąžinti savo ženkleli ir niekumet jau jo nebedėvėti. Jis gali būti taip pat pašalintas iš skautų tarpo.

2. Skautas yra ištikimas Dievui ir Tėvynei.

Skautas visų pirmiausia yra geras katalikas, klauso visų Dievo ir Bažnyčios įsakymų ir eina gero krikščionies pareigas. Be to, skautas yra ir geras lietuvis, ištikimas Tėvynės sūnus. Skautas privalo ir stengiasi pažinti savo Tėvynę savo akių, ausų, rankų ir kojų pagalba; stengiasi suprasti, ko Tėvynė iš jo reikalauja ir tai vykina. Skautas nepamiršta, jog „pirmoje vietoje—Tėvynė, o antroj—jis pats“.

3. Skautas yra naudingas ir padeda artimiesiems.

Šitą prievolę jis privalo atlikti su didžiausiu jėgų įtempimu ir atsidėjimu, neatsižvelgdamas į savo patogumus arba naudą, net ir į pavojų. Kai jis nesugeba sugalvoti, kaip reikia pasielgti kuriuo nors atsitikimu, paklausia savęs: „Kas bus geriausia kitiems?“ ir tatai kaip savo prievolę atlieka. Jis privalo kiekvieną laiką būti prisiruošęs gelbėti kieno nors gyvybę arba padėti nukentėjusiam. Skautas kasdien ieško progos kam nors gerą darbelį padaryt.

4. Skautas yra kiekvieno artimo draugas ir kiekvieno skauto brolis.

Kai skautas pasitinka kitą, nors jam ir visai nežinomą skautą, jis pasielgia su juo, kaip su geriausiu draugu, padeda jam atlikt jo pareigą ar įsakymą, jam patarnauja ir teikia pagalbos. Skautas niekumet nežiūri į kitus iš aukšto, del to, kad jie neturtingesni (arba turtingesni) arba prie kito luomo priklauso. Skautas niekumet niekam nepavydi. Jis mato kitame žmoguje tik tai, ką randa jame pačiame, neatsižvelgdamas į jo luomą.

5. Skautas yra mandagus

su visais, ypač su moteriškomis, užtaria ir priglaudžia vaikus; visumet noriai paremia senelius, invalidus,

luošus ir silpnuosius taip pat uoliai ir drąsiai, riteriškai gina nuskriaustuosius. Skautas nepriima jokių dovanų už patarnavimą ir mandagumą: jam užtenka tik vien įsitikinimo, kad tuo atliko savo prievolę.

6. Skautas yra gamtos ir gyvulių draugas.

Skautas gina gyvulius (ir žvėris) nuo kankinimų ir patsai jųjų niekumet neskaudžia ir nenukauna be būtino reikalo, netgi vabalų, kadangi kiekvienas gyvis, vabalėlis ir muselė yra Dievo padarai; skautas nenaikina medžių ir kitų augalų, žolynėlių, žodžiu sakant, nieko gamtoj.

7. Skautas yra visai paklusnus savo tėvams ir vyriausybei.

Skautas yra ištikimas sūnus ir paklusnus savo tėvams, nes jie yra jo gimdytojai, jo globėjai, maitintojai, auklėtojai. Niekas pasauly tiek nesirūpina juo, neišlieja tiek ašarų, neišvargsta tiek vargų ir neturi tiek nelaimių del jo, kaip tėvai. Todel skautas, būdamas geras sūnus, yra dėkingas jiems. Iš skautų paklusnumo atsiranda klusnumo visuomenės gyvenime. Kiekvienas skiltininko, draugininko ar kito vyresniojo įsakymas turi būt atliktas tuojau ir noriai; nors tai visai jam nepatiktų, betgi turi įvykinti, nes tai yra jo prievolė[1]). Tiktai įsakymą įvykinęs nieko negaišdamas gali išreikšti savo nepasitenkinimų. Tai yra kaip tik drausmė.

8. Skautas yra linksmas visose aplinkybėse.

Gavęs įsakymą, jis privalo būti pasirengęs jį pildyti mielai ir linksmai, o ne liūdnu ir rūkščiu veidu. Skautai niekumet nesirauko, kai kas nesiseka, nemurma ant kits kito, nesikeikia nelaimėjus, nenusimena, bet varo toliau pradėtąjį darbą šypsodamies arba niūniuodami sau kokią nors linksmą dainelę. Ištikus nelaimei arba kokiam nemalonumui, skautas privalo priversti save nusišypsot ir po to pradėt jau niūniuot, — ir visa ko geriausiai klosis.

9. Skautas yra taupus.

Jis taupia kiek įstengdamas kiekvieną skatikėlį ir atiduoda į taupomąją kasą, kad turėtų lėšų, ištikus kokiai nelaimei arba nedarbui, kad tuo būdu nebūtų našta kitiems arba kad patarnautų savo pinigais tiems, kurie

[1]) Išimčių, be abejojimo, irgi gali būti, tik, žinoma, jas sudaro nedori arba neprotingi įsakymai, jei eina prieš teises; jų klausyti negalima; bet gi panašių, žinoma, skautas niekumet ir negaus.

yra jų reikalingi. Skautas bet gi yra duosnus, kai gauna sušelpti Motiną Tėvynę. Kortų lošimą ir apskritai laiko ir turto švaistymą skautas laiko nuodėme tautai.

10. Skautas yra skaistus savo mintyse, kalboje, darbuose ir nesinaudoja nuodais — negeria ir nerūko.

Skautas nepakenčia šlykštumo, vengia blogo draugavimosi, neleidžia, jam esant, net tik elgtis, bet ir šlykščiai, nedorai kalbėti. Jis su pasigailėjimu žiūri į kvailą vaikezą, pasakojantį purvinas istorijas. Bet gi ir pats niekumet neprisileidžia pagundos tokį pasakotoją sekt ar pamegdžiot, ką nors šlykštaus daryti ar manyti.

Skautas nevartoja nuodų, kurie kenkia kūnui ir sielai. Jis nori išlaikyti sveikatą ir jėgas savo ir visų gerovei; jis trokšta rodyti pavyzdį kitiems; padeda platinti blaivybę ir tuo sumažina blogus vaisius, kurių daro blogos ydos plačiuosiuose tautos sluoksniuose.

Skautų įsakymai.

I. Nelauk iš kitų nieko, bet pats visiems duok ką gali.

II. Gyvenk Tėvynei ir žmonijai ir būk gamtos ir gyvulių draugas.

III. Būk riteris, neturtingųjų ir silpnųjų gynėjas ir tiesos kelio sekėjas.

IV. Stiprink savo kūną ir dvasią ir šviesk protą.

V. Tebūna tavo valia, kaip templė, tampriai įtempta.

VI. Sek skautų patronu šv. Jurgiu: naikink pikta pasauly ir visų pirmiausia nuveik piktybę pačiam savy.

VII. Tebuna tavo pirmoji mintis apie kitus, antroji apie save.

VIII. Auk aukštyn, kaip galingas ąžuolas, bet nesilenk žemyn, kaip verkšlenąs gluosnis.

IX. Būk rytoj geresnis, negu šiandien esi ir negu vakar buvai.

X. Gyvenk su Dievu širdy ir atmink savo šūkį „Budėk“.

Skautų papročiai.

Visi pasaulio skautai nesivarto rytą lovoj, bet keliasi, vos akis praplėšę. Klojasi patalą patys, ne kito rankomis. Prausiasi ko balčiausiai, nepamiršdami nei kaklo, nei ausų. Valo dantis; nepamiršta, jog dantys yra vidurių

draugai. Stovi ir sėdi tiesiai, nesikuprodami. Nesidrovi pasisiūlyti žmonėms kuo nors patarnauti. Nerūko: rūkantysis skautas jau nebeskautas. Pradėtąjį darbą varo iki galo. Šypso, kai ką skauda, ir dainuoja, kai sunku. Nelaiko rankų kišenėse, nes atvirkščiai elgdamasis nebus „Visumet prisiruošęs". Neina gulti neišrišęs kaklaraištės mazgelio. Jis žino adresus arčiausio gydytojo, arčiausios vaistinės, arčiausios ligoninės ir arčiausios gaisrininkų komandos, kad būtų visumet prisiruošęs žmonėms nelaimėje patarnauti.

Antrojo laipsnio skautai.

Ne mažiau, kaip po pusės metų po įžodžio, naujukai gali tapti antrojo laipsnio skautais. Tam reikalinga žinoti:

I. Lietuvių Skautijos Štabo, savo vadų ir skilties draugų, milicijos, gaisrininkų stoties, ligoninės, vaistinės, arčiausių gydytojų, pašto, telegrafo ir kitų valstybės įstaigų adresai.

II. Pirmoji pagalba.

III. Morsės signalizacija: siūsti 15 ir primti 12 raidžių per minutę.

IV. Pereiti skaitų bėgsmu vieną kilometrą per minutę.

V. Suvokti atstumas ligi 800 žingsnių su klaida ligi 25%; skautiškai išmatuoti srovės greitumą, taip pat aukštį ir plotį.

VI. Surasti pasaulio dalis, pasigaunant kompaso, laikrodžio, žvaigždžių ir pažymių.

VII. Kimo žaidimas, arba aprašinėjimas vieno iš žiūrėtųjų langų.

VIII. Paprasčiausios žinios rūbams lopyti.

IX. Susekti 1000 žingsnių pėdsaką per 20 minučių.

X. Sukurti laužą, sunaudojus tam ne daugiau, kaip 2 degtuku ir išvirt jame trijų patiekalų pietūs.

XI. Nubraižyti savo apylinkės aplink savo namus kilometro stipino pleną ir parodyt jame I-am punkte įvardintas vietas.

XII. Padaryti draugovei savo rankomis, kokį nors naudingą daiktą.

XIII. Turėt paties uždirbtus 6 auksinus.

XIV. Elementarinės žinios iš Lietuvos istorijos ir geografijos.

XV. Žinoti draugovės regulaminas ir sutvarkymas.

Pirmojo laipsnio skautai.

Kas nori tapti pirmojo laipsnio skautu, tam reikalinga:

I. Turėti savo triūsu uždirbtu 10 auksinų.

II. Žinoti, kaip pasielgti gaisrui ištikus, į ledą įlūžus, nusinuodijus, apsvaigus, paspringus, įsipiovus, kaulą įlaužus, nuskendus, arkliams įsibėgėjus, pasiutusiam šuniui įkandus; mokėt kompresus dėti, žaizdas tvarstyti, ligonis nešioti.

III. Elementarinė topografija.

IV. Žvalgyba ir žvalginėjimas.

V. Surasti tinkamą stovyklai arba poilsiui vietą ir padirbt iš akies jos, o taip pat ir atmatuotojo kelio planą.

VI. Suvaikščiot du kilometru, ir papasakot, kąregėjus.

VII. Suvokt atstumą iki 1200 žingsnių su klaida iki, 25%, taip pat suvokt plotį, aukštį, ilgį, svorį, skaičių, dydį ir laiką.

VIII. Padirbti krosnį ir vadauti, statant palapinę ir tiltą tiesiant. Padirbti penkeriais būdais neštuvus, nukirst ir nugenėt 5-ių colių drūčio medį.

IX. Padirbti du modeliu iš sekančiųjų daiktų: lapinės, palapinės, tilto, lovos, neštuvų.

X. Papasakot apie 20 Lietuvos augalų ir gyvulių (po 10).

XI. Surišti 8 mazgus užsimerkus.

XII. Perplaukti 50 metrų arba (jei gydytojas randa tai kenksminga) išlaikyti kvotimus iš vienos kurios nors specialybės: sanitaro, gaisrininko, keliarodžio, signalizuotojo, dviratininko, pionierio.

XIII. Morsės signalizacija: siūsti 20 ir priimti 16 raidžių per minutę.

XIV. Savo miesto ir apylinkės istoriją ir mokėti papasakoti įspūdžius.

XV. Skautybės istorija.

XVI. Įtraukt į draugovę naujininką ir priruoš jį į trečiąjį laipsnį. Tai turi būt atlikta ne vėliau, kaip per 3 mėnesius, nes atvirkščiai grąžina ženklelį draugininkui.

XVII. Turėti draugininko rekomendaciją.

XVIII. Išbūti Skautuose ne mažiau, kaip 3 mėnesius.

Skautų šventės.

Viso pasaulio skautai labai iškilmingai švenčia savo patrono šv. Jurgio bal. 23 dieną. Tą dieną esti iškilmingos pamaldos, skautai duoda įžodį prieš draugovės vėliavą (šventintą), rengia skautų spektaklius, vakarus, parodas, susirašinėja su kitų kraštų ir miestų skautais, daro tolimas iškilas į kitų miestų skautus ir t.t.

Be to, Lietuvių skautai švenčia Lietuvių skautų patrono šv. Kazimiero kovo 4 dieną.

Dar visų skautų kasmet švenčiama „motinos diena“, gruodžio 1 d. Tą dieną skautas suteikia savo motinai kokio nors nepaprasto malonumo, dėkingumo, patarnavimo. Keno motina mirusi, tas pasimeldžia už ją ir nuneša ant jos kapo gėlių.

„Geležinis įstatas“.

Kiekvieno mūsų, skautų, kaipo būsimųjų naudingų Lietuvos piliečių pareiga, yra iš jaunųjų metų prisiruošti prie kultūrinio darbo Tėvynei, t. y. reikia tapti gerai mokytais ir apsišvietusiais žmonėmis. Bet kartais atsitinka, jog jaunikaičiai, įstoję į skautų organizaciją, taip susirūpina skautybe, jog tatai net blogai atsiliepia į jų mokslą.

Taigi atmink, jog skautų „geležinis įstatas“ draudžia skautams dalyvauti draugovės kuopose ir darbuose žiemos, mokslo, metu, jeigu jie silpnai mokosi. Kiekvienas skautas privalo džiuginti savo tėvus, artimuosius ir mokytojus savo žengimu moksle ir privalo visomis pajėgomis ir patvara stengtis būti apsišvietęs, naudingas šeimynos, visuomenės ir valstybės narys.

Skautų saliutas.

Skautai sveikina kits kitą vadinamuoju „slaptuoju ženklu“, t. y. esant be skribelės (ar kepurės), iškelia dešiniąją ranką iki peties: pirštų ir peties viršūnės turi būti vienoje linijoje, delnas atgręžtas į prišakį, nykštys liečia mažojo piršto (nykštuko) nagą, o kiti trys viduriniai pirštai ištiesti aukštyn, atmena tris jo pasižadėjimus:

Tikėti Dievą, tarnauti Tėvynei ir artimiesiems ir vykint gyvenime skautų įstatus.

Esant su skrybele, daroma pilnas saliutas: dešinė ranka iškeliama prie skribelės virš dešiniojo antakio.

Taigi skautai sveikindamies saliutuoja, ir sveikinasi ne dešiniąja, bet kairiąja ranka. — Tai yra viso pasaulio skautų sutartasis ženklas.

Be to, skautas sveikindamasis niekuomet neduoda pirmas rankos amžio ar laipsnio vyresniajam.

Taip pat skautas saliutuoja, iškėlus tautinę gairę (vėliavą), pulko vėliavą, giedant tautos imną ir pasitikęs laidotuves.

Tėvynė.

Pirmoje vietoje Tėvynė, antrojoj jau aš pats — toks turi būti skautų obalsis.

Galima tikėtis, jeigu sąžiningai perkrėsi save šiuo žvilgiu, rasi dalyką esant kai kartas atvirkščiai. Jeigu taip, tai tikimės, jog nuo šios valandos ir visam laikui teisingai sutvarkysi savo gyvenimą. Pirmiau patrioto ir piliečio prievolė, po to jau pramoga. Neatsidėk ir nelauk iš kitų; pats ką nors padaryk, kad aukštai laikytum iškeltą tautos veliavą.

Mes esame lyg tos plytos dailaus ir didžio, naujai statomojo Tėvynės rūmo sienose; kiekvienas mūsų, ar jau turi ar dar tik turės joje kokią nors vietą, nors ji ir gali atrodyti tokia nežymi ir nedidelė tokioje gan didelėje sienoje. Betgi, kai kurioms plytoms iškritus iš savo vietos arba subirėjus, sienos sunkumas ima labiau slėgti, gulti ant likusiųjų plytų; randasi plyšys, ir galų gale siena gali griūti. Nesirūpink iškelti save aukštyn ir paimti geresnę vietą. Tau grės begaliniai apsivylimai, jeigu neisi šiuo keliu. Dirbk Tėvynės gerovei ir savo profesijai ir pamatysi, jog sekmingai darbui beeinant gausi paaukštinimų ir įvairių laimėjimų gyvenime.

Mes visi privalome būti plytomis Lietuvos rūme. Mes privalome rūpestingai prižiūrėti, kad mūsų nuomonių skirtumai politikos ir kitais klausimais nebūtų tiek dideli ir gailūs, kad suardytų mūsų vienybę. Mes privalome susispiesti petys pečiu, kad palaikytume ir gerintume mūsų padėtį tarp kitų tautų. Bet gi, kad galėtume pelnyti ir palaikyti vertingą ir atatinkamą padėtį tarp kitų tautų, kiekvienas mūsų, mes visi, privalome patys tapti vertais žmonėmis ir savo garbe ir teisingumu, ir geraširdingumu ir naudinga kitiems darbuote.

Tarnavimas artimiesiems.

Gerų darbelių daryti galima net šiais atsikimais: numesti šalin stiklą iš kelio, kur automobilių, dviračių važinėjama, arba kur vaikų žaidžiama; padėti kam nors darbe, ypač tiems kurie neturi namie vyrų; nunešti pietų ir skanėstų neturtėlių vaikams; prižiūrėti mažą vaiką, jeigu jojo tėvai yra darbe; atnešti ar prikapoti malkų; pašluoti arba nuvalyti užpustytą kelią; pakelt išmėtytų poperio gabalėlių; parašyti bemoksliui laišką arba prašymą; numesti šalin iš kelio akmenį arba užkasti duobę, kur žmonių vaikščiojama; pataisyti tvorą arba tiltą; priruošti pietų, jeigu virėjos nėra; atlikti bet kurį paliepimą arba prašymą, pav. nunešt į paštą laišką; pagirdyt arklį, šunį arba

kitą kurį gyvulį; pabarstyti pelenais suledėjusį kelią; nu-mesti šalin vyšnių, slyvų, apelsinų ir k. kauleliu nuo šaligatvio (trotuaro), kad kas nepaslystų; užleisti kam nors savo sėdimąją vietą; padėti ką nors nešti seneliams arba silpniesiems; paskaityti ką nors ligoniams arba sužeistiesiems; padėti vežikui ienai sulūžus arba ratui nuo ašies nusimovus ir t.t. ir t.t Niekumet nevaikščiot per įsėtus laukus.

Atminkite, jog gerasai darbelis nustoja buvęs geruoju, jeigu pasigirsi juo arba kitiems pasirodysi.

Padarius gerą darbelį arba patarnavus kuo, nereikia laukti padėkos, bet kitiems nematant pasišalinti. Skautai niekumet neima pasiūlius arba pakišus jiems dovanų už patarnavimą, betgi tokiais atsitikimais mandagiai atsisako: „Labai dėkui Tamstai, bet aš — skautas: mūsų įstatai nieko neleidžia imt už patarnavimą". Žinoma, jog tikras mokestis už darbą yra visai kas kita, ir skautai turi teisę jį priimti.

Pagalba nelaimingais atsitikimais.

Nelaimingųjų atsitikimų žmonėms arba ir gyvuliams atsitinka labai dažnai, taigi prityręs skautas visumet turės progos suteikti pagalbos reikalingiesiems.

Visi gerbiame žmogų, kuris atsidurdamas net gi mirties pavojuj, išgelbėjo kam nors gyvybę. Jis didžiavyris mums rodos. Bent vaikai ypač laiko jį tokiu, nes jisai rodosi jiems kažin kuo, lyg visai skiriasi nuo jų pačių. Betgi iš tikrųjų, jis toks pat žmogus, kaip ir visi: — kiekvienas berniukas gali tapti didžiavyriu, gelbėdamas kam nors gyvybę, jeigu tik jis norės pasiruošti prie to. Gali tikėt manim, jog gal kiekvieno jūsų, skautų, akivaizdoje ištiks vieną kurią gražią dieną nelaimingas atsitikimas, kuris visam jūsų gyvenimui gali duoti saldaus ir garbingo atsiminimo, jog išgelbėjai savo artimą arba padėjai jam, jeigu, be abejojimo, žinai, kaip reikia pasielgti tokiam ar šiokiam atsitikime, ir jeigu tai atliksi apsukriai drąsiai ir staiga.

Atminki savo obalsį: „Budėk", arba „būk prisiruošęs!" Būk prisiruošęs prie tokių atsitikimų. Išmok iš anksto tai, ką privalai daryt įvairiais atsitikimais, ir būk prisiruošęs atlikti tai kiekvienu laiku ir kiekvienoje vietoje.

Štai trumpa programa, kuri reikia ilgamiui praktingai išmokti kiekvienam skautui: darytinis kvėpavimas, elgimasis su skenduoliu, medicinos pagalba dujomis nusi-

nuodijusiam, apsideginusiam, kaulą nulūžusiam, tam, kuriam kraujas tekėti pradėjo, sustingusiam, sušalusiam, nuovokos nustojusiam, elektros arba saulės nuslopintam, apalpusiam, tam, kuriam sąnarys nutirpo, priepuoliuose esančiam, nusinuodijusiam, kraują įnuodijusiam (užteršusiam), pasismaugusiam, kūno sąnariui sutinus, rūkštim apsideginusiam, gyvatei įkandus, akį užsikrėtus, įsipiovus; taip pat reikia mokėti sužeistųjų ir ligonių pernešimo priemonės, žaizdų tvarstymas, bintavimas ir t.t.

Lavinkis švaistyti pagalbos plūdę arba virvės kilpą į taikinį (reiškiantį galvą ir rankas), kiek galima kuo toliausia.

Išeik trumpus gaisrininkų kursus. Išlavintoji skiltis gali, gaisrui ištikus, pasiūlyti savo patarnavimo gaisro gesinimo vedėjui — ar pliumpuot, ar vandenį nešiot, ar pasiuntiniais tarnaut, arba apskritai kuo nors kitu patarnaut.

Mandagumas.

Skautai mandagūs, ypač su moteriškomis.

Eidamas su moteriška arba su vaiku, skautas privalo eit iš dešinės, kad jo dešinioji ranka, reikalui esant, visumet būtų laisva jiems apginti.

Ši taisyklė keičiama, einant šaligatviu. Šiame atsitime vyriškis privalo eit iš tos pusės, kuri yra arčiau į gatvę, kad apgintų savo bendrakeleivę nuo įvairių gatvės bruzdėjimo atsitikimų: purvo, aptaškymo ir t.t.

Sutikęs moterišką arba vaiką, vyriškis visumet privalo užleisti kelią, nors tam tikslui jam reiktų ir į purvą nuo šaligatvio įžengti.

Taippat keliaujant kupiname tramvajuje arba traukinio vagone nė vienas vyriškis, vertas juo vadintis, pats sėdėdamas neleis stovėti moteriškai, seneliui arba vaikui. Jis tuojau atsistoja ir atleidžia savo vietą. Skautas privalo rodyt visiems to pavyzdį ir ankščiau, kaip kiti, leisti savo vietą. Tas reikia padaryti maloniai, mandagiai, su šypsena, kad kas nepamanytų jog tu nemalonią pareigą atlieki.

Jeigu į kambarį įeina vyresnysis (amžium ar šiaipjau) tau besėdint, tu atsistok ir pažiūrėk, ar negalėsi jam prieš vėl atsisėsdamas kuo nors patarnaut.

Eidamas gatve, būk prisiruošęs suteikti pagalbos arba patarnauti moteriškoms, seneliams, vaikams, arba silpniems. Tam progos galėsi rasti, kai jiems reikia pereit į antrą gatvės pusę, rasti kelią, pašaukti vežiką, sėst į tramvajų ir t.t.

Tėvynės gamta.

Kad pamylėtum Tėvynės gamtą sveikąja ir tikrąja meile, mokykis jos ne iš knygų ir apysakų, bet savo paties kojų, akių ir ausų pagalba. Išvaikščiok skersai ir išilgai visas savo apylinkes, kiek galima atsidurdamas ko toliausia, į slapčiausius kampus, užkampius, į mažai težinomas tau vietas. Tada pamatysi ir pamilsi ne knyginius, bet tikrus, gyvus laukus, pievas, miškus, upes, upelius, ežerus, klonis ir pačią jūrą. Susipažinsi su įgimtaisiais mūsų turtais ir grožybėmis, su garbingomis istorinėmis vietomis, su savo tauta ir žmonėmis, jų dainomis, papročiais, o prie progos ir su pasakomis, padavimais ir myslėmis.

Rašyk savo įspūdžius, rink atvaizdus ir charakteringų trobų, drabužių, įrankių ir kitokių piešinėlių rinkinius (kolekcijas), taip pat gamtos ir gyvulių vaizdų, piešinėlių rinkinius. Surink augalų žolynų ir mineralų rinkinį, tiksliai nurodęs visus sudžiovintųjų augalų ir surinktųjų akmenų vardus.

Reikia žinoti šių medžių aprašymus ir turėti sudžiovintų jųjų lapų: ąžuolo, tuopos, alksnio, epušės, klevo, kaštono, ievos, beržo, pušies, riešuto, šermukšnio, liepos, obelies, kriaušės, slyvos ir kitų medžių, taip pat žolynų ir gėlių. Geistina įsisteigt daržą arba sodelį, pavedus kiekvienam skautui po vieną nedidelę užuoganą. Geriausiajam daržininkui duodama dovana. Ypačiai svarbu s ė t i, kur galima, v a i s t ų a u g a l ų. Be to, gera būtų, jeigu kiekvienas skautas augintų kokį nors gyvulį: šunį, voverę, kraliką ir t.t. ir pats jį prižiūrėtų.

Kaip jau žinomė, skautas privalo būti ne tik šiaip jau gamtos, bet ir gyvulių draugas. Tam tikslui Badenas Powell'is pataria, norstai ir visai keista gali pasirodyti, visupirmiausia medžioklę stambiųjų gyvulių. Betgi visas dalyko svarbumas glūdi tame, jog „medžioklę" jis pataria daryti su fotografijos aparatu arba pasižymimosiomis knygelėmis rankoje:

„Medžiojimas stambiųjų gyvulių, t. y. laukinių šernų, briedžių, lokių, vilkų ir jų sekiojimas yra viena labiausiai patraukiamųjų skautybės pusių. Čia gauni ištisą didžių įspūdžių eilę. Čia, jeigu nori susilaukti gerų vaisių, privalai būti pastabus, akylas, privalai mokėt sekt ir sėlintis prie gyvulių, pats būdamas jiems nepastebimas. Be viso to, privalai ž i n o t i gyvulius, susipažinti su jųjų įpročiais ir būdu".

„Jei imsi tirti gyvulius, tad pamilsi juos vis labiau

ir labiau, ir veikiai pamatysi pražuvus savy norą juos užmušinėti be būtino reikalo. Juo daugiau seksi juos, juo labiau imsi gerbti stebūklingąją Dievo kūrybą".

„Skautas niekumet neprivalo gyvulių ar žverių užmušinėti išskyrus tuos atsitikimus, kada yra b ū t i n a s reikalas. Tais atsikiemais jis privalo tai atlikti kaip galima greičiau ir drąsiau, kad auka ko mažiausia kentėtų".

Gavęs progos, atlankyk didesniuose miestuose, ypač Vilniuje, muzejus, žvėrynus ir t.t. Bet visugeriausia bus, jei, turėdamas keletą laisvų valandų, nuvyksi už miesto, suseksi ten kraliką, vandeninę žiurkę, kokį nors paukštelį ir t.t. Prieik pasalomis ir atsidėjęs sek visa, ką jie daro. Šiuo būdu susipažinsi su įvairiomis veislėmis ir jų vardais, taip pat išmoksi skirti jų pėdsakus, lizdus, kiaušiniukus ir t.t.

„Jei turi fotografijos aparatą vargu rasi geresnės progos jam sunaudoti, kaip pasigamindamas gyvųjų paukščių ir gyvulių atvaizdų rinkinius. Toksai rinkinys (kolekcija) yra dešimt kartų įdomesnis, kaip paprasti pašto ženklų, autografų, ir k. rinkiniai, kurių įgyti gali kiekvienas, tupėdamas namie ir zaunydamas iš pažystamųjų vis naujų ekzempliorių."

Pasižink su įpročiais ir būdu, kiek galima, didesnio Lietuvoj gyvenančių g y v u l i ų skaičiaus ir naminių ir laukinių: kralikų, žiurkių, pelių, kiškių, briedžių, barsukų, lapių vilkų, lokių, ežių, kurmių, laukinių pelių, voverių, stumbrų, kunų ir t.t; taippat p a u k š č i ų: kregždžių, zylių, gegužių, vieversių, lakštingalų, laukinių ančių, laukinių žąsų, bekasų, vanagų, žuvėdrų, šarkų, varnų, volungių, strazdų, varnėnų, gegučių, tetervinų, putpelių, fazanų, pelėdų, žvirblių, kurapkų ir kitų. Niekumet nedraskyk mūsų plunksnotų draugų-dainininkų, paukščių, lizdų: atvirkščiai, gavęs progos, gink jųjų lizdus nuo kitų plėšikų [1]).

Pasižink su gyvenimu ž a l č i ų i r ž u v ų: gyvačių, žalčių, varlių, driežlių, upėtakų, lydekų, mekšrų, kujučių, leščių, karosų, kilbukų ir t.t; v a b a l ų: nakties ir dienos peteliškių, oželių, šv. Jono grambuoliukų, uodų, skruzdėlių, vapsvų, grambuolių, vorų ir, ypatingai, bičių. Skiltims patariama įsigyti savo avilių.

Kiekvienas skautas privalo žinoti taip pat visa apie gyvulius, kurius jis kas dieną mato. Privalo žinoti, kaip valomi, girdomi ir šeriami arkliai, kaip jie kinkomi ir iškinkomi, statomi į arklidę ir t.t.

---

[1]) Daugelis paukščių veislių jau ir Lietuvoje beveik ko neišmirė, mes vaikai dažnai drasko jųjų lizdus ir reaka kiaušiniukus.

Įgyk sau šunį ir išmokyk jį visa, kas iš jo tau reikalinga. Atmink, jog gyvulio mokymas, reikalauja daug kantrybės, geros širdies ir tikro prisirišimo prie jojo.

Ūpas.

Geras ūpas ir meilumas taip pat privalomi skautui, kaip privalomi geram riteriui. Nustoti kantrumo, ūpo ir išreikšti piktumą visumet buvo negražu.

Jeigu dirbi ką linksmas, tad ir darbas malonus, tartum pramogėlė. Be to, tavo linksmumas kitus linksmina, o tai juk yra viena tavo, skauto, pareigų: jeigu kitiems padedi įgyti laimės, tad ir sau jos įgyji. Dvasios nuotaiką visumet galima išsidirbti kiekvienam to norinčiam.

Žmonės sergą maža tesijuokia. Bet, jeigu esi sveikas ir nė kiek nesielvartauji, tad juokis iki valiai. Kai kas skauda, arba jei esi ko susigraudinęs, priversk save nusišypsot, ir iš karto palengvės. Juk turbūt žinai, jog kada sužeistieji, kęsdami nuolatai skausmą, nusijuokia arba bent nusišypso, tad jiems tuojau pasidaro, bent tam laikui, malonu širdžiai ir nenoromis pamiršta žaizdos skaudulį. Ir didesnius kūno lavinimus arba darbus skautas daro linksmu veidu. Tas labai budrina, kitiems guvumo suteikia. Skautas, pralaimėjęs žaidime, būtinai girs laimėtojus sykiu su kitais arba, jei buvo žaidžiama tik dviese, tad paspaus laimėtojui ranką.

Taupumas.

Skautas privalo būti taupus ir privalo pats mokėti pinigų pelnyti.

Yra daug priemonių, kuriomis kiekvienas skautas arba ir visa skiltis iš vieno gali pinigų pelnyti.

Šiaudinių arba žilvitinių pintinių dirbimas, knygų darymas, aptaisų paveikslams, paukščiams narvelių dirbimas, iš kanapių ir virvelių diržų pynimas, tautinių juostų audimas, šaukštų drožinėjimas, senų rakandų taisymas ir t.t.— visa tai duoda gero pelno. Padirbtuosius daiktus galima pardavinėti per krautuves. Kanarkų, viščiukų arba kralikų auginimas irgi gerai apmokamas. Bitės duoda gryno pelno nuo 60 iki 100 auksinų kasmet nuo avilio [1]), atskaičius išlaidas aviliui ir bitėms pirkt. Taipgi galima dirbti iš virvelių kurpėms sagas, šluotas (skujines ar beržines). Galima laikyti karvę arba ožką ir pardavinėti pieną.

[1]) Šiais laikais daug daugiau. *Red.*

Geistina, kad kiekvienas skautas turėtų nuosavia vagą (užuoganą) sode arba darže. Ten jis sėja tų augalų, kurie gali duoti gero pelno: bulvių, morkų, ridikų, kručkų, ropių, pipirų, kopūstų, saulėgrąžų, nelygu kas geriau auga. Labai svarbu ir pelninga dabartiniu metų sėti vaistinių augalų.

Už geriausiąją vagą duodama dovana.

Taip pat duodama dovana už geriausiai padirbtą daiktą iš kokios nors medžiagos ne pigesnį, kaip už tris auksinus. Padirbtųjų daiktų daroma parda, kur drauge galima taip pat statyti veikalų iš skautų gyvenimo ir gyvųjų paveikslų. Įėjimas mokamas. Parodai pasibaigus, parduodami varžytynėmis visi daiktai, ir tas daiktas kuris bus visų brangiausiąja kaina pirktas, laimės savininkui dovaną.

Įsigyk taupyklą ir taupyk joje pelnytus pinigus. Sutaupęs didoką sumą, atiduok ją į taupomąją kasą. Žinom, jog pelnytasis auksinas yra brangesnis ir ne kiekvienas linkęs tuoj jį niekniekiams išleisti.

Pasistenk pats pasisiūti sau gautaisiais pinigais drabužių ir nusipirkt įrankių.

Alkoolis.

Skautai nesinaudoja svaiginamaisiais gėralais (išskyrus tuos atsitikimus, kai jie reikalingi vaistui), nes alkoolis yra nuodai, ir, net-gi maža vartojant jį, pragaištingai veikia, ypač į nesubrendusį, nesutvirtėjusį organizmą ir temdo protą.

Badenas Powell'is sako: „Girtuokliaująs žmogus ardo, griauna sveikatą, laimę ir ateitį ne tiktai savo, bet ir visos savo šeimos".

Beveik visi žmogžūdžiai ir vagys yra girtuokliai. Statistika parodo, jog galybė žmonių nukovimų ir plėšimų daroma del alkoolio įtakos.

Vienas mokytas vyras sako: „Joks karas, jokios žmonijos rykštės, kaip maras, cholera, džiova nėra atėmusios tiek aukų, nėra padarę žmonijai tokių nelaimių ir nuostolių, kokių yra pagaminęs alkoolio vartojimas".

Rūkymas.

Skautai nerūko. Badenas Powell'is sako: „Pradėdamas rūkyti, vaikas mano, jog tampa panašus į didelį. Betgi ištikrųjų jis tuomet paneši daugiau į beždžionę, kaip į

subrendusį. Be to, juk žinome, kad rūkymas labai kenkia širdžiai, akims, uoslei ir silpnina atmintį. O juk visa tat yra labai svarbu skautų tarnyboje.

Amerikoj, Angluose, Japonuose ir kitose kultūringesnėse šalyse rūkantieji berniukai ir jaunikaičiai jau nebepriimami į jokią tarnybą ir įstaigą.

II-ji DĄLIS.

Skauto forma.

Sueigų metu ir eidami savo pareigas, žodžiu sakant, tarnyboje, skautai privalo būti pilna forma, o kitą laisvą laiką gali jos ir neturėti.

Skautai nedėvi ryškios arba žėrinčios, akis veriančios spalvos rūbų, kadangi tai netiks su jųjų obalsiu, o, be to, jau panašios spalvos rūbai kliudytų jųjų žaidimams, iškiloms ir rungtynėms gamtos prieglobsty. Jie būtų labai įžiūrimi ir purvintųsi.

Todel skautai dėvi apginamosios (dengiamosios) pilkai rudai žalios spalvos bluzę šoninėmis kišenėmis prie krutinės, atlošta (atversta) apykakle ir antpetėmis (apačioje plotis 3 cm., viršuje 2 cm.). Kaklaraištės — draugovės spalvos. Be to, skautininkai dėvi žalios, o paskautininkai — raudonos spalvos kaklaraištę. Ant kairiojo peties 4 kaspinai skilties spalvos[1]). Kelnaitės apginamosios spalvos vasarą iki kelių, o žiemą žemiau kelių. Tautinė juosta (iškiloms diržas). Sportininkų kojinės prie kelių atraitomos, tamsesnės spalvos; žiemą bintai.

Fetro skribelė plačiais sparnais. Lazda 6 pėdų ilgio ir 3 cm. dručio (skersmeny). Lazda skautas naudojasi, šokdamas per griovius, tvoras, čiužinėdamas pačiūžomis, gimnastikuodamasis, ieškodamas naktį kelio, signalizuodamas, statydamas palapines ir lapinės, dirbdamas neštuvus, teikdamas pirmąją pagalbą ir t.t. Yra tūkstantis būdų lazdai vartoti. Lazdai pažymimi ilgio matai: metrai, centimetrai, pėdos ir t. t.

Skiltininkai turi ant savo lazdos rusvai geltoną trikampę gairę (vėliavėlę) su juodu skilties gyvulio siluetu.

Skautų ženklelai.

Yra antrojo ir pirmojo laipsnio ženklelių, kuriuos skautai dėvi ant kairiosios rankovės, aukščiau alkūnės. Trečiojo laipsnio skautai turi teisę dėvėti formą.

---

[1]) Skautininkai dėvi kaspinus baltos spalvos, paskautininkai—raudonos. Kaspino ilgis 16 cm., plotis $1^1/_2$ cm.

Antrojo laipsnio ženklelis yra metalinis arba žaliai išsiuvinėtas kaspinas užriestais į viršų galais (atmena šypsančias skauto lupas) su parašu B u d ė k! t. y. buk prisiruošęs visumet vykint duotąjį įžodį[1]).

Pirmojo laipsnio ženklelis tai trys lelijos lapeliai, kurių vidury išreikšta kompaso plunksnelė. Visas ženklelis reiškia, jog skautas it kampasas rodo tikrąjį kelią. Taikos metu skautas irgi rodo tikrąjį kelią, tarnaudamas artimiesiems. Ženklelis prisiuvamas kiek aukščiau kaspino.

Už kiekvienus draugovėje atitarnautus metus, skautai gali prisisiūt ant marškinių (bliuzės), kairiosios kišenės viršuj, krutinėj po vieną mažą žvaigždutę.

Skautų Garbės ženklai.

B a l t a arba sidabrinė, p e n k i a b r i a u n ė ž v a i g ž d u t ė — už 1 tarnybos metus.

G e l t o n a, arba auksinė žvaigždutė — už 5 tarnybos metus.

P r i t y r ę s s k a u t a s. Jam įgyti reikia mokėti I-sios rūšies 6 bet kurios specialybės.

T ė v y n ė s s ū n u s, arba v y t i s. Jam gauti reikia buti I-ojo laipsnio skautu, žinoti „keliarodžio (vadovo)“ specialybė ir trys bet kurios iš šių specilybių: sanitaro, gaisrininko, dviratininko, šaulio, plaukėjo ir pionerio. Ženklas taip atrodo: s i d a b r i n i s (baltas) v y t i s raudoname skyde su žaliai geltonais krašteliais.

S i d a b r i n i s v i l k a s — duodamas Tėvynės Sunui, turinčiam 12-os specilybių ženklelių, ištarnavusiam skautuose ne mažiau, kaip dvejis metus ir pasižymėjusiam skautų darbuotėje.

S i d a b r i n i s G a r b ė s V i l k a s duodamas skautininkams už ypatingą darbą, pasidarbavus skautijai.

S v a s t i k a duodama už ypatingus nuopelnus skautijai. Duodama skautininkams, instruktoriams ir pašaliniams asmenims. „Svastika“ tai brolybės ženklas. Skautas, pamatęs asmenį su šiuo ženklu, privalo prie jo prieit, atsaliutuot ir paklaust, ar nėra reikalingas jojo patarnavimo.

B r o n z o s k r y ž i u s (M a l t o s) a n t r a u d o n o k a s p i n o duodamas už keno nors gyvybės išgelbėjimą, pačiam atsiduriant didelian pavojuje.

---

[1]) Neturint metalinių ženklelių galima jues iškirpt iš tamsiai - žalios gelumbės, išsiuvinėjus geltonais siūlais šūkį „Budėk!“.

„Sidabrinis kryžius ant šviesiai mėlyno kaspino“ — už padarytą žygį, neatsidūrus dideliam pavojuje.

„Už pasižymėjimą“ paauksuotas ant balto kaspino duodamas skautui atlikusiam savo prievolę su ypatingais vaisiais, nors ir neatsidūrusiam dideliame pavojuj, arba už skautininko pažymėtųjų 20 gerų pasielgimų (žygelių), arba už ypatingą (savo vertės) skautų darbą; arba už didžius darbus (pasielgimus), atkreipusius visuomenės akis į skautiją. Smulkus protokolas apie panašius pasižymėjimus privalo būti skautininko siunčiamas drauge prie raporto del skauto apdovanojimo.

Garbės kaspinas duodamas už panašius darbus, tik ženklo nevertus.

Skilties šūkis ir sutartiniai skautų ženklai.

Skiltyje kiekvienas skautas turi mokėt pamėgdžiot to gyvulio šūksmą, arba balsą, kurio vardą skiltis pasisavino, pav. „varnų“ skilty kiekvienas skautas turi mokėt kranksėti. Tuo šūkiu gali susižinoti su kits kitu naktį arba slapstantis žaidime ar žvalgyboje. Nevalia pamėgdžioti kitos skilties šūkis. Skiltininkas visumet gali sušaukti savo skiltį švilpuku ar skilties šaukiamuoju šūksmu.

Jeigu skautas brėžia žemėj ženklus su nurodymais, be to dar pabrėžia savo „parašą“, pav., jeigu jis nori parodyt, jog kuriuo nors keliu nereikia eiti, tad pabrėžia ženklą „neik šiuo keliu“ ir iš šono taip pat savo gyvulio galvą, kad parodytų kuri skiltis tyrinėjo kelią; iš kairės pusės stato savo numerį skilty, o iš dešinės — draugovės numerį ir vardą (pav. II Kn.=2-oji Kauno draugovė), kad žinotų, kas būtent jį atrado.

Toks tat skautų parašas, kurį jie gali visumet vartoti.

Kiekvienas skiltininkas ant savo lazdos turi rausvai geltoną gairę su juodu skilties gyvulio siluetu. Jis iškarpomas iš juodos medžiagos ir prisiuvamas iš abiejų gairės pusių arba nupaišomas juodais dažais.

Kiekvienas skautas privalo mokėti nupiešti savo skilties ženklą.

Kiekvienam skilčių ženklui ir šūkiui atatinka skiltyje vartojamos spalvos.

Skilčių sutartiniai ženklai, šūkiai ir spalvos esti šios:

Vilkas: „hū-ū“ (geltoni ir juodi kaspinai ant petties); vanagas: „kri“ (kaip erelis; šviesiai raudoni,

ružavi); šuo „vau-vau“ (rusvai geltoni); katė: „miau“ (pilki ir rudi); šakalas: „ua-ua-ua“ (pilki ir juodi); varnas: „kar-kar“ (juodi ir mėlyni); povas: „bi-oik“ (žali ir mėlyni); jautis: „um-mau“ (raudoni); pelėda: „kut-kut-kū“ (mėlyni); rainys: „grrao“ (melsvai raudoni, lilavi); liūtas: „eu-uch“ (geltoni ir raudoni); žirgas: „chi-i-i“ (balti ir juodi); „gandras: „korr-korr“ (šviesiai mėlyni ir balti); pantėra: „ūok“ (geltoni); avinas: „bė-e-e“ (rudi); laukinis balandis: „buk-kūrū“ (mėlyni ir pilki); kregždė: „kvi“ (mėlyni); erelis: „kri-i“ (žali ir juodi); gegutė: „ku-ku“ (pilki); žaltys: „krutinti akmenuką skardinėj“ (šviesiai raudoni ir balti); šernas: „bruf-bruf“ (pilki ir šviesiai raudoni); ūdras: „choi-oi-oik“ (rudi ir balti); šikšnosparnis: „pits-pits“ (žydri ir juodi); raganosis: „uar-uar“ (rusvai geltoni ir mėlyni); drambly: „treomp-omp-ei“ (vyšniniai ir balti); genys: „chierfl-erfl-achfa“ (žali ir melsvai raudoni); stumbras: „um-mau“ (raudoni ir balti); lapinas: „cha-cha“ (geltoni ir žali); lokis: „būrr“ (rudi ir juodi); elnis: „baū“ (lelijos spalvos arba lilavi ir juodi).

Dainos ir signalai.

Kiekvienas skautas privalo žinot ir mokėt dainuoti skautų ir tautinių dainų ir šokių.

Draugovės būkle (skautų name) neturi stigti gero dainų ir giesmių rinkinio.

Kiekvienoje gausingesnėje draugovėje privalo būti vienas trimituotojas arba būgnininkas. Prireikus sušaukti draugovę, draugininkas liepia trimituoti.

Skautų stovykla.

Stovykla. Šitame žody yra kažkas žavima. Tai yra vienas visumaloniausiųjų skauto gyvenimo puslapių. Visą stovyklos gyvenimo malonumą ir patraukimą išreiškė vienas skautas, pasakęs: „Metai dalijami į dvi dali: į dvi sąvaiti, gyvenant stovykloj, ir penkias dešimt savaičių, belaukiant stovyklos“. Iš tikrųjų yra kažkas žavima, gyvenant tyrame ore, palapinėse, arba lapinėse, iškilose, žaidimuose, pašnėkesiuose su draugais prie besikūrenančio laužo.

Renkant tinkamas stovyklai vietas, reikia atkreipt akys į tai, kad arti būtų tinkamo geriamojo vandens, taip

pat, jei galima, vieta maudytis ir plaukiot; vieta stovyklai turi būti sausa, geriau neaukštoj atkalnėj, esančioj nuo kalnelio į pietų pusę ir užtverta nuo vėjo.

Prityręs skautas sugebės apsigyvent ir susitvarkyti stovykloj su visoms ištaigoms, nors ir neimtų su savim daug daiktų iš namų. Skautas žino, kaip kuriamas laužas, statoma lindynėlė, lapinė, lapų lova, kaip dirbama kilnojamoji lanko žvakidė, dantų šepetėlis, žibintuvas, šaukštas, šakutės, replės, sagos, šluotos ir t. t. Jis moka taip pat išvirti pietų, sriubos, iškepti bulbių arba duonos, apsieidamas be tikrųjų virtuvės įrankių.

Nusisekimas stovykloje visai pareina nuo laisvos, bet tvirtos drausmės, tvarkos, paklusnumo.

Čia nurodau kaikurių geistinų stovykloje turėti daiktų:

1) virtuvės įrankiai: katilai, rendeliai, keptuvas, peiliai, virtuvai (arbatiniai), kibirai, rankšluosčiai; be to, kiekvienas skautas turi savo valgomųjų įrankių ir katiliuką.

2) daiktai darbams: vėliava (tautinė), du disku ritinėtis ir du geležies kamuoliai, dvi lazdi šokinėti, virvė varžytinėms; pagalbos plūdė, juosta ir virvė; vienas arba du karabinai arba montekristai šaudyti į taikinius; du žiburiai vienas signalizuot, kitas stovyklai žibint; trimitas ženklams duoti, du kirviai, piūklas, dalgis, neštuvai sąšlavoms nešioti, šluotos, dviratis vežimukas daiktams vežti per iškilas.

3) Vaistinėlė: marlės bintai, gigroskopinė vata, kraujui sustabdyt vata, įrankiai kompresams arba vaškinis poperis, žirkliukės, taurelė, stiklinė, jodo, efiro, valeriono lašų, našatyrinio spirito (uostyti apalpus); mėtos lašų (pasidarius koktu ir tvanku ir skauduliuose, arba viduriams sugedus, po 15—20 lašų), danų karaliaus lašų (lengvai kostint, po 15—30 lašų), chinino, ricino, boro rūkšties, kolodiumo, anglų plėnelės (plastyrio).

4) Jeigu norima įkurti krautuvėlę, tad geistina joje turėti: muilo, dantų miltelių, dantų šepetėlių, poperio, atvirukų, pieštukų, vokų, rašalo, pašto ženklelių, žvakių, degtukų, šokolado ir t. t. Krautuvėlę priveizdi kas nors skautų iš eilės. Prekių kainos (minimalinės) su stovyklos viršininko parašu iškabinamos antsienos, vedamos apyskaitos.

5) Štai surašyti daiktai, kuriuos privalo kiekvienas skautas stovykloje turėti: lazda, skauto marškiniai (bliuzė ginamosios spalvos), kelnaitės iki kelių (tos pačios spalvos), kaklaraištis, kojinės (bintai arba getrai), diržas (odos

arba kanapių, ne stovykloje tautinė juosta), skauto skribelė, skauto krepšis (galima pačiam pasisiūti), plečka, virvė (suvyniota, 1/2 cm. drūčio, 3—5 sieksnių ilgio katiliukas arba dubuo (bliūdelis), puodžiukas, arbatinis ir valgomasis šaukštai, lenktinis peilis, pasižymimosios knygelės ir pieštukas, apklotas, brezento paklodė arba maišas čiužiniui, skalbiniai (dviem pakaitom) keturios nosinės, adatų, siūlų, sagų, dantų šepatėlis ir miltelių, muilo, rankšluostis, apsiaustas arba, geriau, skraistė (gelumbės), kirviukas arba mažas kastuvėlis.

Skiltininkai, be viso to, ima su savim į stovyklą skilties gairę, kompasą, žemėlapį, švilpuką, dvi signalines gaires ir, jei gali, žiūronus (binoklį).

Be to, geistina turėti fotografijos aparatą su įrankiais, muzikos pabūklų, įrankių įvairiems rinkiniams rinkti, kišeninį elektros žibintuvėlį arba paprastą žibintuvą, o taippat nedidelį skautybės ir vadovėlių knygynėlį.

Sveikata ir gimnastika.

Skautų gimnastikos pagrindai yra šie:

Kiekvienas skautas pats savo sveikata yra susidomėjęs ir pats už jos ir kūno išlavinimo laipsnį atsako. Būti sveikam yra ne tik kiekvieno mūsų prievolė, bet ir tiesioginė ištaiga. Kūno mankštinimas, instruktoriui vadaujant, žinoma, yra gera priemonė jėgoms lavinti ir sveikatai įgyti, bet gi jis nesukelia skautui jojo aksakomybės jausmo, jog kūno išlavinimas visupirmiausia nuo jo paties pareina.

Todel reikalinga paaiškinti kiekvienam skautui, atatinkamai jo amžiui ir ūgiui, kokis privalo būti paprastas (normalus) jo svoris, krūtinės apimtis, plaučių tūris, rankų ir kojų raumenų apimtis ir stiprumas, juosmens apimtis ir t.t. Jojo minėtus kūno narius reikia išmatuot ir nurodyt, kur būtent jis yra nuo normos nutolęs. Po to reikia jam parodyti tuos specilinius lavinimus, kuriais jis galėtų savo normalumo pasiekti. Periodiniai matavimai, pav. kas trys mėnesiai, tinkamai parodys pasiektuosius per tą laiką vaisius ir bus tai gera proga paraginti pradėtąjį fizinį lavinimąsi tęsti.

Kiekvienam skautui reikia išduot iš draugovės štabo tam tikrą kortelę su nurodymu normingų įvairių kūno dalių įvairaus amžio ir ūgio jaunikaičiams matavimų. Tose kortelėse turi būti skiltelės kartojamiems matavimo daviniams pažymėti.

Gimnastikuojantis reikia atmint, jog mūsų tikslas yra ne tas, kad įgytum tik didelius raumenis. Kad taptum stipriu ir sveiku, reikalinga visupirmiausia imti vidurinius organus lavinti: sutvarkyti kraują ir pasiekti taisiklyngos širdies darbuotės. Tame glūdi visa paslaptis ir tai pasiekti galima fiziniais lavinimais ir kūno higiena.

Be specialistų ir gydytojų draugovėje nustatytosios gimnastikos generolas Badenas Powell'is pataria skautui, pasitarus su gydytoju, vartoti visus sveikatai ir jėgai išlavinti reikalingus būdus. O sveikatai ir jėgai išlavinti reikalinga:

1) Širdies stiprumas, kad ji tiksliai varytų kraują į visas kūno dalis, tuo padėdama raumenims ir kaulams augti. Tam tikslui tinka: imtynės ir riešų spyrimasis (vienos rankos riešas uždedamas ant antrosios riešo ir apačioj esančioji ranka keliama aukštyn, kitai rankai piešinantis, ir atvirkščiai).

2) Plaučių stiprumas, kad jie duosniai galėtų kraujui tyro oro tiekti. Patariama šie lavinimai: kojų pirštų lietimas, gilus kvėpavimas tyrame ore ir, įkvėpiant oro, kelti rankas aukštyn, o iškvėpiant nuleist jas žemyn (paeiliui, iš pat pradžios tiktai 2 - 3 kartus).

3) Odos prakaitavimas, kad tuo būdu kraujas išsivalytų. Patariama maudytis, plautis vandeniu (kambario temperatūros, ar net kiek šiltesniu), arba kasdien trinti kūną drėgnu rankšluosčiu.

4) Taisyklinga skilvio darbuotė kraujuimaitinti. Lavinimas — liemens lankstymas.

5) Normingą žarnų darbuotė maisto atmatoms ir nešvarumams iš kūno valyti. Patariama: liemens lankstymas, pilvo trynimas, tinkama geriamojo vandens porcija, regulingas vidurių nusivalymas.

6) Kiekvienos kūno dalies raumenų lavinimas kraujui į juos varyti ir jėgai didinti. Lavinimai: bėgsmas, vaikščiojimas ir tam tikri lavinimai atskiriems pavieniams raumenims, sekant gydytojo nurodymus.

Visa, kas aukščiau pasakyta, tinka, beveik kaipo patarimai ir nurodymai, išimtinai tik draugovėms, kur jau yra kokių specialistų. Apie pačią gimnastiką ir sveikatą reikią parašyt atskirų vadovėlių, nes čia taip trumpai visko neišaiškinsi.

Štai keletas gimnastikos atvejų:

1) Liemens lankstymas. Stovint „ramiai" iškelk abi ranki viršun galvos ko aukščiausiai ir sunerk

pirštus. Pasilenk atgal, po to į kairę, į priešakį, į dešinę atgal į kairę ir t.t., sukant suvertom rankom ko didesnį ratą aplink kūną. Visą laiką juda tik viršutinė (nuo juosmens) kūno dalis. Šis mankštymasis lavina juosmens ir pilvo raumenis. Jis reikia atlikt 5-6 kartus į kiekvieną pusę. Judindamas akis, stenkis pamatyti visa, kas darosi užpakaly tavęs.

2) Kojų pirštų lietimas. Stovėdamas „ramiai" iškelk abi ranki (nesulenkdamas) aukščiau galvos, po to pamaži pasilenk žemyn ir pasiek pirštais kojų priešakinius galus; paskui pamaži vėl išsitiesk, kaip pirmiau, ir, visą laiką nesulenkdamas kelių, pakartok tai dvyliką kartų. Šis miklinimasis daro kūną liaunų ir stiprina kojas.

3) Pritūpimas. Stok „ramiai", pasikelk ant kojų pirštų ir, skėsdamas vien kelius į šonus, pamaži tūpkis žemyn, nelenkdamas nugaros nei galvos; po trumpos perstogės pamaži pasikelk ir pakartok tai dvyliką kartų, visą laiką stovėdamas ant kojų pirštų. Rankom gali arba į šonus įsiremt arba ištiest į prišakį lygiai su pečiais. Šie atvejai lavina kojų ir pėdų raumenis.

4) Kojų kilnojimas. Gulk aukštynekas ir kelk pamaži abi koji aukštyn stačiai, po to pamaži vėl nuleisk jas žemyn ir vos vos palietęs žemę, vėl kelk jas aukštyn. Tai pakartok keletą kartų. Šis kojų kilnojimas lavina pilvo raumenis.

Tarp kit ko skautai privalo mokėt save apsigint ir kitus apgint nuo plėšikų ir k. užpuolimo; drąsos ir sumaningumo ne visumet užtenka, reikalinga dar ir mokėjimas. Čia žymiai gali padėdi Japonų sistema „Džiū-Džitsū." Be to, skautai dar mokosi šaudyt šautuvais, montekristais; mokosi kyščiojimo (fechtuoti), jodinėti ir arklį prižiūrėti ir t.t.

Rikiuotė.

Daug žmonių kalba apie „militarybę", nesutikdami tarp savęs ir nesuprasdami to žodžio reikšmės. Bet ir tie žmonės negali mums prikišti militarybės, kadangi mes jokių karo muštruotės tikslų nesiekiame.

Daugelis tėvų, sąžinės balso liepiami, nenori sutikti kad jųjų dar nesubrendę vaikai būtų mokomi karo, kraujo liejimo dalykų. Ir mes, be abejojimo, juos del to užjaučiam. Bet tuo gi tarpu kiekvienas pilietis privalo būt prisiruošęs dalyvauti Tėvynės gynime nuo priešų puolimų ir jųjų verguvės. Norėdami būti dėkingi Tėvynei už Jos gerumą

ir laisvę, tą mintį gerai suprato ir vykina Lietuvių Skautai, Lietuvių Šauliai ir Amerikos Lietuvių Vyčiai. Kas tos prievolės nori vengt ir steigias ją kitiems užkrauti, tas yra bailys ir nesąžiningas.

Nesusipratimams vengti pastebiu, jog skautai rikiuotės mokomi tam, kad greitai ir tvarkoje darytų masinius draugovių ir skilčių judesius. Be to, juk rikiuotė ištiesia jaunuoliams stovylą. Iš to plaučiai, širdis ir kiti vidurių organai gauna daugiau laisvės savo darbuotei ir padėčiai, stiprina kai kurius raumenis, lavina apsukrumą, apsaugoja nuo kuprojimosi ir t.t.

Štai keletas komandų kai kuriems rikiuotės veiksmams vykinti: „Eilėn stok“, „lygiuok“, „ramiai“, „laisvai“, „pasitaisyt“, „dešinėn“, „kairėn“, „aplink“, „žengte marš“ „bėgte marš“, „skautų bėgsmu marš“ „išsivaikščiot“ ir t.t.

Į skautų karo mokslo programą įeina šie dalykai: rikiuotė (paprasčiausia), masiniai judesiai, signalizuotė (įvairioms sistemomis), veiksmai su dviračiu, lazdos veiksmai, neštuvų veiksmai ir 7) parodos.

Signalizuotė.

Skautai tarp kit ko naudojasi Morsės abėcėlės signalizuote. Brūkšnelis rodomas abiem iškeltom signalizuotės gairėm, arba ilgesniu švilpesiu, arba kiek ilgesniu žibintuvėlio žibinimu; taškas — viena gaire arba trumpesniu švilpesiu bei žibinimu; raidės galas — 1 kartą sukryžiuojama abi žemyn nuleistos gairės; žodžio galas — tas pats 2 kartu; sakinio galas — 3 kartus; atkreipti akims to, kuriam signalizuojama — iškeltos abi gairės, kol pamatys; suprasta, pamatyta — kilsterėjama abiem gairėm; nesuprasta, klaida — keletas taškų. Raidės taip reiškiamos:

a	- —	l	- — - -
ą	- — - —	m	— —
b	— - - -	n	— -
c	— - — -	o	— — —
č	— — — -	p	- — — -
d	— - -	r	- — -
e, ę	-	s	- - -
ė	- - — - -	š	— — - —
f	- - — -	t	—
g	— — -	u	- - —
h	- - - -	ų	- - — —
ch	— — — —	v	- — —
i, į	- -	y	— - — —
j	- — — —	z	— — - -
k	— - - —	ž	- - - —

Skaitmens.

1	- — — — —	6	— - - - -
2	- - — — —	7	— — - - -
3	- - - — —	8	— — — - -
4	- - - - —	6	— — — — -
5	- - - - -	0	— — — — —

Švilpesiai.

Brūkšneliu pažymėtas ilgas švilpesys, tašku — trumpas.	
Ramiai, klausykis	—
Išsiskleisk	— — — — (ne mažiau, kai 3)
Prie manęs (sueigai)	- - - - - - - - (neapribota).
Pavojus, budėk!	— - — - - — - — - (neaprib.).
Skiltininkai prie manęs	- - - — (aprib.).
Skautininkai prie manęs	- - —
Žengte marš, arba (einant) bėgte marš, arba (judesyje) stok	— —
Dešinėn (pasisuk)	- -
Kairėn	- - -
Aplink	— -

Skautų specialybės.

Skautybėje yra vadinamos specialybės, kurių kiekviena turi savo ženklelį. Tųjų specialybių yra labai daug ir įvairių rūšių, kurių skautas gali sau pasirinkti ir, specialistų padedamas, prie jųjų ruoštis. Šiuo būdu galėsi tobūlintis toliau įvairiose skautų žinijos šakose. Tosios specialybės ir amatai gali tau duoti daug naudos dabar ir ateity.

Kad įgytų tų ženklelių, skautas turi būti kvočiamas skautininko (tosios specialybės specialisto) arba šiaipjau specialisto, aukštesniosios skautų vadybos paskirto.

Specialybių ženklelių įgyti gali tik I-ojo arba II-ojo laipsnio skautai. Tie ženkleliai (baltas dugnelis 2 1/2 cm. diametro, raudonai apsiūtais krašteliais ir vidury raudonai išsiuvinėta specialybės emblema)[1]) prisiuvami prie dešiniosios rankovės šono.

1) Astronomas privalo turėt bendrą supratimą apie žvaigždžių santvarką ir judėjimus; parodyt ir įvardint 6 svarbiausius žvaigždžių sietynus; rasti šiaurę ne vien Šiaurės Žvaigždės pagalba, bet taippat kai ji esti debesų uždengta, taipgi ir iš kitų žvaigždžių; mokėt naktį iš žvaigždžių, mėnulio atspėti kelinta valanda; turėt bendrą supratimą apie žemės, saulės ir mėnulio savitarpio

[1]) Skautininkams raudoną spalvą pakeičia žalia.

padėtį ir judėjimus, apie jūros potvynius ir atoslūgius, apie saulės užtemimus, meteorus, kometas, apie saulės dėmes ir apie planetas.

2) Audėjas privalo turėti bendrą supratimą apie vartojamųjų verpyklose ir audyklose neišdirbtų (žaliųjų) medžiagų vardus ir ypatybes; žinoti, kur tos medžiagos auga ir kaip gaunamos; žinoti, kaip vadinasi tie dirbiniai ir kokios jų ypatybės; žinoti ir mokėti išaiškint visus atvejus (procesus), kaip gaunama pabaigtas audinys; praktingai mokėt bent vieną audimo pramonės šaką, t. y. mokėt verpt arba aust ir t. t.

3) Bitininkas privalo turėti praktikoj įgytųjų žinių apie bites ir apskritai apie bitininkystę (spiečių vartojimas ir apgyvendinimas, bičių prižiūrėjimas, įvairios avilių rūšys, dirbtiniai medaus koriai ir t. t.); turėti savų avilių su bitėmis.

4) Dailininkas turi mokėt pieštuku nupaišyti judantį žmogų arba gyvulį; dažais paišyti paveikslus reginius; žinoti dažų jungimo ir gavimo teoriją ir turėti žinių apie perspektyvą.

5) Daržininkas turi nukast ir apdirbt žemės plotą ne mažiau, kaip 12 kvadratinių pėdų (apie 1 $^1/_8$ kv. metro), užsėti ir išauginti šešias rūšis daržovių arba gėlių; žinoti Lietuvos daržų augalus (ne mažiau, kai 12) ir turėt supratimą apie medžių apkarpymą, skiepijimą ir gerinimą.

6) Elektros technikas turi mokėt padirbti paprastą elektros magnitą; pataisyti sugadintus elektros įvadus; gelbėt ir atgaivint elektros srovės nuslopintus žmones; turėt svarbiausių žinių apie paprastųjų baterijų, elektros varpelių ir telefonų darbuotę; įvest elektros varpelį ir telefoną.

7) Dviratininkas privalo turėti nuosavą dviratį ir laikyti jį tvarkoj ir nesugadintą, kad galėtų reikalui esant visuomet, dieną ir naktį, pasinaudot juo tarnybos reikalams; mokėt gerai važinėt dviračiu ir taisyti, kuriai nors daliai sugedus; mokėt susirasti su žemėlapiu ir tiksliai pakartot įsakymus žodžiu; netekęs dviračio, skautas tuojau privalo grąžinti dviratininko ženklelį ir pažymėjimą.

8) Fotografuotojas privalo atmušt, apdirbt ir atspaust 12 įvairių atvaizdų (3 kambary, 3 atvaizdus, 3 vaizdus ir 3 judančiųjų daiktų nuotraukas), būti teoringai ir praktingai susipažinęs su linzių vartojimu, su objektyvais, su fotografijos aparatų įtaisymu ir su fotografuotojų vartojamų cheminių tirpinių veikimu.

9) Gaisrininkas privalo žinoti, kaip elgtis gaisrui ištikus ir kaip suteikti pirmąją pagalbą dar gaisrininkams neatvykus; žinoti vietinių gaisrininkų dalių adresus ir telefonus; žinoti gaisrinių signalų ir šulinių vietas; mokėt greit iššaukti gaisrininkų pagalbą, pranešt apie pavojų; įspėt sumišimą, sustabdyt ugnies plėtojimąsi; mokėt naudotis gidrapultu; mokėt naudotis Minimakso ir k. sistemų cheminiais ugniagesiais; žinoti žmonių ir gyvulių iš ugnies gelbėjimo priemones; mokėti suteikti pirmąją pagalbą įsideginus, įsikirtus, susižeidus, sąnariui sulūžus, aptvaikus; mokėt naudotis paprasčiausiais gelbėjimo įrankiais: pagalbos virve, pagalbos juosta, tormazu, šturminėmis ir iškeliamomis kopečiomis, pagriebiamąja skraiste; žinoti „Fenikso" žibintuvo, Devi žibintuvo ir žibalo žibintuvų įtaisymus; mokėt naudotis paprasčiausiais įrankiais (kirviu, laužtuvu, kabliu); mokėt trejopai vynioti virves (Berlino kamuoliu, grandine ir pluoštu) ir mokėt rišti pagalbos kilpą, dvilypę pagalbos kilpą, belgų gaisrininkų kilpą ir kalinio mazgą, ne ilgiau, kaip per 10 sekundų kiekvieną ir per 15 sek. užsimerkus; mokėt darbuotis guminiais „žalčiais" (vamzdžiais) ir mokėt juos pataisyti; mokėt pliumpuoti; žinoti šių medžiagų ypatybes: nedegančių — plytos, betono, geležies, plytadengčio, azbesto; degančių — tolio, šiaudų, medžio, etero, benzino, žibalo, skipidaro, našatyro; mokėti dirbti „gyvasienį" (angliškai scrum), laipiot su kibirais kopečiomis ir kitu kuo.

10) Gamtininkas privalo surinkti 30 įvairių medžių lapų arba 60 lauko ir miško gėlių, žolių bei paparčių, sudžiovint juos ir prilipdyti su parašais rinkiny; arba to vietoj dažais nupaišyti 20 gėlių, paparčių ir žolių bei 12 piešinių iš gyvulių ir paukščių gyvenimo (per kvotimus reikia parodyt ir senus piešinius—juodraščius); arba to vietoj: muzejuj, zoologijos darže arba iš dažytųjų paveikslų be parašų tiksliai įvardinti 60 įvairių gyvulių ir aprašyt jųjų gyvenimą, išvaizdą (kaip atrodo), įpročius, ir pažymius bent 20-ties jųjų; arba to vietoj papasakot 30 ties įvairių gyvulių ir paukščių įpročius ir pažint juos iš čiulbėjimo ir balso.

11) Geologas privalo turėt svarbiausių žinių apie žemės plutos formavimosi geologinius laikotarpius; žinot, kuriuose sluoksniuose randama vandens; žinot, kas tai yra geologinis sluoksnių sugulimas, nuotakumas ir kiti geologiniai reiškiniai; mokėt pažinti 20 įvairių neapdirbtų mineralų ir 20 įvairių suakmenėjimo rūšių, nurodant jųjų formavimosi laikotarpį.

12) Gimnastikas privalo amžinai gerai skautiškai atrodyt; neturėt jokių galimų pašalinti fizinių trūkumų; išrodyti, jog kasdieniniam gyvenime griežtai higienos taisyklių prisilaiko ir jog tiksliai su kuriomis nors rimtomis higienos knygomis pasižinęs; išlaikyti kvotimus iš tryjų kurių nors bandymų atletikos programa—tabelė (žr „sportininkas"); demonstruoti bėgsmo, šokimo aukštyn, šokimo per tvorą įsibėgėjus ir geležinio sviedinio sviedimo metodus; sustatyti dešimt lavinimų kasdienei skautų gimnastikai, kad kiekvienam kūno sąnariui ir organui būtų atatinkamas lavinimas; parodyt pažymėjimą, jog jis tuos 10 lavinimų yra kasdien praktikavęs bent per 6 mėnesius ir jog yra tos gimnastikos mokęs 2 — 3 berniukus bent per 3 mėnesius; parodyt tinkamumo ir mokėjimo žaisti tyrame ore du žaidimu, reikalaujančiu fizinio išsilavinimo; žinoti ne mažiau, kaip 20 skautų žaidimų.

13) Girininkas privalo mokėt tiksliai nukirsti medį (kirviu); mokėt naudotis piūklu, kertant didelius kelmus; mokėt iš pažiūros pažinti įvairias medžių rūšis ir žinoti, kam jos vartojamos; pažint, ar kalbamasis medis (tinkąs sienojams) gerai plėtojasi ar blogai; žinoti prekyboje vartojamus lentų, rąstų ir k. vardus ir matus ir t.t.; žinoti, kaip pažįstami medžiai; žinoti vietos medžių kelmų ir rąstų kilnojimo, nuleidimo ir į narvus dėstymo taisykles; mokėt galąsti kirvį į akmenį, tekint ir vartoti lielišas (kylius).

14) Gyvulių draugas privalo žinoti naminių ir ūkio gyvulių anatomiją; mokėt gydyti gyvulius ir žinoti žaizdų, kaulų sulaužymo, nusilpnėjimo, paspringimo ir šlubavimo žymes; turėti supratimo apie pasagus ir arklių segimą (kaustymą); mokėt pagelbėti kuriam nors arklio sąnariui sutinus.

15) Irkluotojas privalo mokėt savarankiškai valdyti valtį vienu, dviem irklais, šatra ir trumpuoju irklu valties užpakaly; mokėt valdyti vairu irkluojamąją valtį ir prisiirti prie laivo ir prieplaukos; žinoti atmintinai 128 kompaso kryptis ir mokėt jomis naudotis; žinoti, kaip buksiruojama ir kaip elgtis buksiruojant; mokėt pažinti įvairias laivų rūšis ant šarvų (burių); mokėt rišti įvairiausius mazgus, kilpas, jungti ir svaidyti virves.

16) Jūrininkas privalo turėti praktikos savo darbui; mokėt irt ir valdyt burinę ir irklinę valtį, iškelti bures, svaidyti „galus", laipioti virvių kopečiomis; mokėt orientuotis iš žemėlapio, saulės ir žvaigždžių; žinot apie garo mašinas; mokėt atspėt orą iš įvairių pažymių; rišt įvairius

mazgus, jungti virvių galus ir t.t.; perplaukti 50 metrų, nenusimaunant kelnių, kojinių ir marškinių nenusivelkant.

17) Kalnakasys privalo turėti supratimo apie vieną kurią kasyklų pramonės šaką kaip antai: apie anglių, geležies arba kito mineralo kasimą; žinoti, kokių pavojų esama tokiam darbe ir kaip jų išsilenkt arba atsigint; pasidarbuoti po žeme kurioje nors kasykloje ne mažiau, kaip tris mėnesius.

18) Kalvis privalo mokėt sulenkt ir sutirpinti 1 colio storumo geležies virbą, padirbt arkliui pasagą, užkalti (užmauti) geležinį lanką ant rato; mokėt naudotis kalvių kūju ir priekalu; mokėt gerai pasegt arklius žiemai ir vasarai; kietinti (grūdinti) geležį ir plieną.

19) Keliarodys privalo žinoti visas gatves, kelius ir takus aplink savo draugovės būklą per ne mažiau, kaip 4 kilometrus kaime ir per 2 km. mieste; taip žinoti apylinkę per 8 km. aplink, kad galėtų tarnauti kitiems vadovu bet kuriuo laiku dieną ir naktį; žinoti, kurioje pusėj yra miestelių ir svarbesnių sodybų per 40 km. ir mokėt kitam išaiškinti, kaip jie prieiti; kaime per 4 km. aplink žinoti, kaip vadinasi visi kaimai, kiek maž daug turi žemės, gyvulių ir pašaro; o mieste per 2 km. žinoti, kur yra vežėjų kiemų, grūdų ir šieno sandėlių, gyvulių skerdyklų ir kepyklų; mieste ir kaime žinoti, kur yra milicijos nuovados, ligoninės, gydytojai, telefonų ir telegrafų stotys, gaisrininkų komandos, kalvės, verteivos (maisto tiekėjai) ir įstaigos, turinčios daugiau, kaip 12 arklių; žinoti, kiek galima, apylinkės, miesto istoriją ir istorines vietas (pilis, piliakalnius, bažnyčias ir t.t. pažymėti visas aukščiau minėtas ypatybes dideliame žemėlapy ir iškabint jį draugovės būkle (juo seksis visumet naudotis).

20) Kyščiotojas (fechtuotojas) privalo žinoti ir mokėti du kuriuos nors gynimosi dalykus: kyščiojimą, fechtavimą — gailiom (smailiom, aštriom) rapirom, padirbtom iš uosio (kotai iš karklo ir odos); kyščiojimas su tikromis rapiromis (eiti kyščiomis); gynimasis lazdos pagalba; kumščiuotė (boksas) džiū-džitsū; imtynės.

21) Lakūnas privalo padirbt lakstytuvo arba vairinio baliono (dirižablio) modelį su tam tikru mechanizmu, kuris galėtų pats ore lėkti bent 10 sieksnių; žinoti balionu, lakstytuvu ir dirižabliu lakstymo ir jųjų mechanizmo teoriją.

22) Matininkas privalo padirbti nuotrauką 2-jų km. ilgumo kelio ir baro abipus to kelio 1 km. platumo su maštabu 1:2500 (t. y. 25 metrai 1 centimetre,

arba 1000 m. = 40 cm.), pažymint nuotraukoje svarbesnes ypatybes ir paskiau nubraižyti tą pačią nuotrauką iš atminties; mokėt matuoti medžių, telegrafo stulpų ir bažnyčių bokštų aukštumas ir nurodyti, kuo tam tikslui naudojosi; matuot upės plotį ir atstumą tarp dviejų tolimų daiktų, žinant atstumą tarp jųjų ir matuotojo; mokėt matuoti nuolaidumus; žinoti karo žemėlapių ir planų sutartinius ženklus, linijinius ir skaitinius maštabus ir mokėt išskaičiuot atstumus ir kalnų nuolaidumus iš horizontalių (sluoksnių) linijų.

23) Mechanikas privalo turėti bendrą supratimą apie automobilių, garvažių, garlaivių, elektros jėgų veikimą; žinoti vienos šitų (pats pasirenka) mašinų dalių vardus ir reikšmę ir žinoti kaip ji paleidžiamā, valdoma, jėgų pastiprinama, kaip sustabdoma ir patepama.

24) Medžiotojas privalo mokėti pats susekt ir nufotografuoti 20 žvėrių (laukinių) arba paukščių ir pats apdirbt tas nuotraukas; papasakot tųjų gyvulių gyvenimą, įpročius ir pažymius.

25) Muzikas privalo mokėt gerai griežti kuriuo nors muzikos įrankiu (išskiriant trikampius) ir pagriežt iš gaidų lengvus muzikos veikalus; arba mokėt griežti kuriuo nors muzikiniu žaislu (švilpuku, dūdele, harmonikėle ir k.) ir dainuoti.

26) Mūrininkas privalo mokėt išmūrinti bent 4 eiles (sluoksnius) akmenų ir plytų stačioje sienoje su kerčia ant pamato; mokėt priruošti mūrinimui medžiagos ir naudotis mente ir švinliūde.

27) Naugininkas privalo mokėt padirbt ir pataisyt keletą paprasčiausiųjų skardies daiktų; skust ir apdirbti brūžekliu mažus ketinius (špižinius) daiktus; kalt iš geležies paprastus daiktus, kaip antai: kablį, žiedą, kabę, kablį durims ir k.; nukalt ir pagrūsdint grąžtuvą arba kaltą; pritaikint ir suvirint du geležies gabalu; žinoti vardus ir vartojimą instrumentų ir įrankių naugei (metalui) apdirbt ir paaiškint įvairių įrankių atrodymą ir įpiovas ir t.t.; paaiškint įvairių užliejimų, tirpinimų ir naugės sudėtį ir ypatybes; gerai žinoti dirbtuvių (ir varstotų) darbą.

28) Nėrėjas privalo žinoti keturias skenduolių gelbėjimo priemones ir tris priemones nuo skęstančiojo rankų išsigelbėt vandenyje; perplaukti su skenduoliu bent 4 sieksnius; mokėt Šeferio metodą atgaivinti žmogų ir sukelti jam kraujo darbuotę ir šilumą.

29) Odadirbys privalo mokėt prikalti kurpėms padus arba užkulnius ir, apskritai, lopyt ir taisyt kurpes;

arba mokėt apsiūt oda balną, taisyti kilpas balnui, vadeles, apinasrius ir t.t.; žinoti visas pakinkymo dalis ir žinoti, kaip odos minamos ir kailiai dirbami.

30) Paukštininkas privalo turėt įgytų praktikoje žinių apie perėjimą, apie vištų tupdymą ant kiaušinių, apie patobūlintas paukštines, vištines ir paukščių kiemus; mokėt auginti, lesinti, piauti ir tukinti pardavimui naminius paukščius; mokėt sukrauti (punduoti) paukščius ir kiaušinius siūsti į prekymetį.

31) Pėdasekys privalo gerai pažint įvairius pėdsakus ir spręst iš jų apie jų senumą, eisenos greitumą ir t. t.; mokėt susirast iš pėdsakų ir suvokt iš jųjų buvusius atsikimus; susekt ir nufotografuot (arba nupaišyt) jojo apylinkėje gyvuojančius bent 6 laukinius gyvulius, kurių po vieną nuotrauką privalo draugovės archyvui padovanot; mokėt suvokt įvairių daiktų, įrankių, rūbų ir k. senumą; pažinti žmogaus būdą iš eisenos, manieros, iš veido, iš kepurės dėvėjimo, kalbos ir t. t.

32) Pieninininkas privalo mokėt prižiūrėti melžiamuosius galvijus, melžti, dirbti sviestą ir sūrius, sterilizuoti pieną be cheminių įrankių, mokėt nekenksmingai pieną laikyt ir laikyt švariai pieninės indus ir įrankius.

33) Pynėjas privalo turėti supratimo apie tai, kuri žalioji medžiaga vartojama įvairiose šios specialybės šakose, iš kur jos gauuiama ir kaip priruošiama pynimui; parodyti kurį nors naudingą paties padirbtą daiktą, nupintą iš nendrių, meldų, žilvičių arba šiaudų.

34) Pionieris privalo mokėt vikriai atlikti šiuos darbus: greitai ir gerai nukirsti 9 colių storio medį arba šulą ir nutašyt šatros galą; surišti 8 įvairius mazgus tamsoj arba sumerktom akim; sijas (balkius) trobesio pastolams; padirbti tilto modelį, šatrą vėliavai užnert ir ožius sunkybėms kilot; pastatyti stovyklos krosnį; padirbti bet kurios rūšies pastogę bent 3 žmonėms; mokėt iškasti kasimą šauliams.

35) Plaukėjas privalo perplaukt 50 metrų apsirengęs (marškiniai, kelnės ir kojinės — mažiausia) ir mokėt nusirengti vandeny plaukiant; be rūbų perplaukt 100 m. ant pilvo ir 50 m. ant nugaros, laikant rankas kryžmiai ant krūtinės arba į šonus įsirėmus; mokėt narstyt ir pakelt iš dugno smulkius daiktus; žinoti skęstančių gelbėjimo priemones ir mokėt išsivaduot iš jųjų įsigriibimo; mokėt atgaivint ištrauktuosius iš vandens.

36) Raitelis privalo mokėt jodinėti arkliu įvairiais aliurais ir šokinėti raitas per paprastas tvoras, ge-

rai balnot arklį ir užmaut jam apinasrį; kinkyti vieną ir dveitą arklių ir mokėt valdyt juos; mokėt girdyt, šert ir gerai prižiūrėt savo arklį arklidėje; žinoti netikusio balnojimo ir kinkymo žymes ir kenksmingumą; žinoti svarbesnes arklio šlubavimo priežastis ir jojo gydymo priemones.

37) Raštininkas privalo išlaikyti kvotimus iš dailyraščio, raidžių rinkimo ir mašinraščio arba iš stenografijos (rašydamas mažiausia 20 žodžių per 1 minutę); mokėt rašyti laiškus atmintinai, gavus temą prieš 5 minutes; žinoti paprastą sąskaitybą (buhalteriją).

38) Sanitaras turi mokėti gaisrininkų gelbėjimo priemonę; pagalbos kilpos vartojimą; traukti apalpusį virve; sužeistųjų transportavimo priemones; pernešti ligonį ant rankų (keletas priemonių); padirbti neštuvus (iš lazdų, maišų, apsiausto, virvės, diržų, durų, vartelių ir k.); žinoti svarbesnius kaulus, gyslas ir kitus kūno organus; sulaikyt arterijų ir venų kraujo tekėjimą; žaizdų tvarstymą; pažinti išorės ir vidaus kaulų lūžimus ir mokėti juos tvarstyti; mokėt prižiūrinėti paprastas ir kulkų padarytas žaizdas; tvarstyt Esmarcho tvarstimi; padaryti dirbtinį kvėpavimą (keletą būdų); pagelbėti nukentėjusiam šiuose atsitikimuose: ištraukus skenduolį, nusinuodijus, apsideginus, apsišutinus, sušalus, saulei nuslopinus, elektrai nutrenkus, akį užsikrėtus, sąnarį išsisukus; dėti kompresus iš turimos medžiagos (iš linų, grūdų, svogūno ir k.); mokėt tyrinėti pulsą ir širdies plakimą; turėt bendrą supratimą apie užkrečiamąsias ligas; žinoti lauko vaistinėlės sudėtį ir vartojimą; žinoti svarbiausias taisykles sanitarijos, higienos, žinoti tabako ir alkoolio kenksmingumą ir turėti žinių apie kambarių švarumą ir vėdinimą. [2])

39) Signalizuotojas privalo žinoti šias signalizuotes: Morzės sistemos (siūsti ne mažiau, kaip 24 raides per 1 minutę), semaforais (ne mažiau, kaip 36 raides per 1 m.), lazda, švilpuku, garsais, dūmais ir ugnimi, ir kurią nors šifruotą signalizuotę

40) Siuvėjas privalo mokėt pasiūt sau rankom arba siuvamąja mašina skautų marškinius, kelnaites ir skraistę; gerai lopyti rūbus.

41) Skalbėjas privalo mokėt skalbti, kočioti, glaistyti (prosyti) ir krakmoluoti audeklinius, vilnonius ir flanelinius skalbinius.

---

[2]) Skautai, turį pažymėjimus iš ligoninės apie sanitaro specialybės žinojimą arba apie pirmosios pagalbos kursų išėjimą, gali gauti sanitaro ženklelį be kvotimų.

42) Slaugytojas privalo gerai mokėt slaugyti (prižiūrėti) ligonius ir sužeistuosius; ruošti ligoniams valgio, patalus kloti, vėdint ir šeimininkaut jų kambary; tarnaut seniesiems, luošiems, invalidams ir vaikams.

43) Stalius privalo mokėt obliuot ir sulipdyt 2 lygi lenti; įsodint ir galąst kaltus ir droštuvus ir naudotis jais; padirbti dėžę su spyna, skobnį (stalą) ir kėdę.

44) Spaustuvininkas privalo žinot įvairių šriftų vardus ir poperio didumus, mokėt rinkti raides rankom arba mašinėle; mokėt naudotis rankinėmis ir mechaninėmis (garų arba elektros) spaustuvėmis; pats atspausdint skelbimą (afišą).

45) Sportininkas privalo parašyt nedidelį straipsnį (ne mažiau kaip 500 žodžių) „apie miklinimasį (treniravimąsį) atletikos rungtynėms"; žinot taisykles bent keturioms atletikos rungtynių lytims (2—plotmėje, 2—lauke); sustatyt atletikos rungtynių programą ir planą, nurodant ant kiekvieno tvarkytojo pareigas; turėt pažymėjimą, jog patenkinamai kurių nors atletikos rungtynių tvarkytojo pareigas ėjo arba sporto rungtynių (kojų sviedinys, rankų sviedinys ir t.t.) teisėjų buvo; išlaikyti kvotimus iš lengvosios atletikos šios programos tabele:

Sveriant:	iki 122 sv.	iki 138 sv.	iki 155 sv.	daugiau kai 155 sv.
1. Įsibėgėjus peršokti ilgį	370 cm.	400 cm.	430 cm.	460 cm.
2. Peršokti aukštį	115 cm	125 cm.	135 cm.	145 cm.
3. Neįsibėgėjus peršokt ilgį	200 cm.	215 cm.	230 cm.	245 cm.
3. Neįsibėg. peršokt aukštį	95 cm.	100 cm.	105 cm.	110 cm.
5. Bėgti 50 m. per	8 sek.	$7^3/_5$ sek.	$7^2/_5$ sek.	7 sek.
6. Bėgti 100 m. per	15 sek.	14 sek.	$13^3/_5$ sek.	$13^2/_5$ sek.
7. Perplaukt 20 m. per	$18^4/_5$ sek.	$18^1/_5$ sek	$17^3/_5$ sek.	17 sek.
8. Perplaukt 40 m. per	41 sek.	40 sek.	39 sek.	38 sek.
9 Pasikiloti turnikėtu	6 kartus	8 k.	10 k.	12 k.
10. Užkopti virve 5 metrus aukščio per	15 sek.	13 sek.	11 sek.	10 sek.

46) Šaulys privalo mokėt pataikinti 75% išleistu šūvių į apskritą taikinį 35 cm. skersmens, šaunant stačiom, klupščiom arba gulom per 100 metrų; mokėt valyti šautuvą mokėt atspėti atstumus nežinomoje apylinkėje (5 kartus atstumus iki 300 žingsnių, 5—tarp 300 ir 600 žingsnių,) kad, 10 kartų spėjant, klaida nebūtų didesnė, kaip 25%.

47) Telegrafuotojas privalo žinoti paprastą elektros įvadų įtaisymą; mokėt siūst ir priiminėt telegramas Morzės sistemos telegrafu po 30 raidžių per 1 minutę; mokėt paaiškint paprastų telegrafų dalis ir taisyt mažesnes kliūtis; žinoti svarbesnių bevielio telegrafo dalių įtaisymą.

48) Trimituotojas privalo mokėt taisyklingai trimituot ženklus (pakvietimus, signalus): skautų kuopai rinktis, pavojui, „pirmyn“ (atakai), stojimui į tarnybą, skiltininkams ir skautininkams sueiti, į rikiuotę stot, parodai (iškilmei) paskelbt, išsivaikščiot (pakrikt), pusryčiams arba pietums arba vakarienei, rytmetį pažadint (iš miego), paskutiniam „sudiev“ prie karsto (angl. Last Post), šviesai gesinti arba gult.[1])

49) Ūkininkas privalo mokėt art, akėt, sėt, žemę purint ir tvoras tvert; mokėt šienaut, rugius kirst, kult spragilais arba kuliamąja mašina, dėt šieną arba rugių pėdas į kupetas arba į vežimą ir vežiot į daržinę; žinoti, kuris ir kuo metu ūky esti darbas; mokėt augint ir prižiūrėt galvijų, arklių, avių, kiaulių ir k. įnamių.

50) Vairininkas privalo mokėt valdyti burinę valtį (keisti kryptis, sukti per fordevindą, žinoti rifus, iškelt ir nuimt bures); žinot admirolijos žemėlapį, arčiausią uostą ir pakraščius abipus jo; žinoti statines, jūros švytuokles, pakrasčių pažymius ir kitus ženklus, nurodančius uostą ir vedančius iš uosto; mokėt matuot jūros gilumą lotu (svambalu), žinoti laivų susitikimo taisykles, įvairių rūšių laivų iškeliamus žibintuvus (šviesas), pavojaus ir audros ženklus ir prekybos laivų signalizuotę; mokėt orienduotis jūroj iš susikertančiųjų linijų, išvestų per įvairius ženklus vandeny ir ant krantų, bent mėnesį laiko rašyt dienoraštį, pažymint vėjo kryptis, orą, barometro ir termometro davinius, kaip tai paprastai daroma laivyno gyvenime.

51) Vertėjas privalo mokėt kalbėti tarptautine esperanto kalba ir kuria nors Lietuvoje gyvenančiųjų tautų kalba arba šiaip svetima kalba (mokėt susikalbėt, parašyti paprastą laišką skautininko nurodytąja tema, perskaityt ir išverst į liet. k. nurodytą ištrauką iš knygų arba laikraščio); mokėt susikalbėt su kurčiais, nebyliais.

52) Virėjas privalo mokėt sukurti laužą ir padirbt iš kelių plytų arba pagalių krosnį; mokėt priruošti šutintą avieną, daržovių sriubą, kruopų, tyrių arba kitų kurių skautininko nurodytų patiekalų; išvirti žolienės (arbatos), kavos arba kakavos; užminkyt ir kept duoną krosny; iškept skautų bandelių arba paplotėlių (ant lazdos) prie laužo; mokėt greitai papiauti gyvulį ir mėsą piaustyt, mokėt tinkamai padavinėti lėkštes, dubenis (bliūdus) ir valgymą į stalą.

---

[1]) Šiai specialybei vadovėlis anglų kalba Bugle Calls and Marches, kaina 6 pensai.

53) V i s a d i r b ė s privalo mokyt nudažyti duris arba vonią, baltinti lubas, sienas; taisyti dujų šviesos ir elektros įvadus, vandens įvadus ir išeinamųjų vietų įvadus ir užraktus, kranus, raktus ir kitus langų ir durų įtaisus; mokėt pakeist elektros žibintuvėlius arba dujų šviesos radiatorius, kabinti paveikslus, atvaizdus ir langų uždangas, taisyti langines, tiesti patiesalus, lopyti drabužius ir baldų apvalkalus; mokėt taisyti baldus ir indus ir galąsti peilius.

Nemokėdami taisyti dujų šviesos įvadų ir keisti radiatorių turime mokėt įstatyt lange stiklus, lipinti poperiais sienas ir taisyti sugadintas pintines kėdes.

54) Ž v e j y s privalo mokėt žvejot žuvis, vėžius ir k. įvairiais įrankiais (tinklu, bradiniu, kilpomis, meškeria ir t.t.); turėti prityrimo bent trims įrankiams iš minėtųjų; be to, būtinai privalo mokėt žvejot tinklu ir meškeria; žinoti svarbiausias Lietuvos upes ir esamųjų Lietuvoje žuvų ir vėžių gyvenimą ir įpročius.

TURINYS.

Putino Žiburių Nešėjai (eilės) 3
Stonio V. Kankinė (eilės) 6
Eršket-Radasto Kilnioji Siela (eilės) 7
Baikščio Rytmety, kai saulė teka... (eilės) 9
Prano Girvainio Knygos ir Skausmas (eilės) 9
Putino Medūza (apysakaitė) 11
Pumpuro Daina (eilės) 32
Pumpuro Daina (eilės) 33
Jauno Svajotojo Jai (eilės) 34
Vyt. Bičiūno Deguliai 35
P. K. Ateitininkų judėjimo uždaviniai ir idejiniai pagrindai 43
Česaičio J. Gyvenimo Tragizmas 53
L—no J. Gyvenimo Klausimai 64
Putino Į šventyklą (eilės) 81
Putino Iš Operos (eilės) 81
Putino Moterų juokas, elektro žibintai... (eilės). . . 82
Tyrų Duktės Klevo Supuoklės (eilės) 83
Jūbilio V. Aplink gimtąjį židinį 84
Lietuvių Katalikų Moksleivių Ateitininkų Organizacijos Įstatai 101
Lietuvių Katalikų Moksleivių Ateitininkų Organizacijos N Kuopos Įstatai 104
Doriaus Iz. Šis tas iš „Sąjungos“ praeities 109
Antano Matulaičio Iš Ateitininkų darbuotės Didžiojo Karo metu 114
Viso Kauno Ateitininkai 148
Linkuvos Dėdės Šis tas iš Petrapilio Ateitininkų Organizacijos darbuotės ištrėmimo metu 152
Vaisgenio Bauskės lietuvių moksleivių oazą atsiminus. 155
Aršio Visuomenės pažiūros ateitininkuose 157
Jurgelevičiaus J. Skautininko Pirmieji Skauto Žingsneliai. 165